

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji Izveštaj 2018

P R I Š T I N A , J U N 2 0 1 9

BANKA QENDRORE E REPUBLIKËS SË KOSOVËS
CENTRALNA BANKA REPUBLIKE KOSOVA
CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Godišnji izveštaj 2018

SADRŽAJ

Govor predsednika Odbora	11
Uvodna reč Guvernera	13
Odbor Centralne banke i Izvršni odbor	15
Organizaciona struktura CBK-a, 31. decembar 2018.	18
1. Završni pregled.....	20
2. Spoljna ekonomska sredina	24
2.1. Evrozona i zapadni Balkan	25
3. Kosovska ekonomija	28
3.1. Realni sektor	28
3.2. Fiskalni sektor	31
3.3. Spoljni sektor.....	33
3.4. Finansijski sektor.....	35
3.5. Makroekonomske projekcije za 2019. godinu.....	47
4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema	49
4.1. Licenciranje	49
4.2. Regulisanje	54
4.3. Regulativni okvir za mikrofinansijske i nebankarske finansijske institucije.....	56
4.4. Regulatorni okvir za osiguravače i posrednike u osiguranju	58
4.5. Regulatorni okvir za penzijske fondove	59
5. Nadzor finansijskog sistema.....	60
6. Usluge pružene vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti	64
6.1. Operacije i upravljanje gotovinom.....	64
6.2. Održavanje i transakcije računa.....	67
6.3. Platni sistem.....	70
6.4. Upravljanje sredstvima.....	76
6.5. Informativna Tehnologija.....	81
6.6. Registar Kredita kosova.....	81
6.7. Aktivnosti u oblasti ekonomske analize i finansijske stabilnosti	83
6.8. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2018. godine	84
6.9. Pregled zahtjeva finansijskih institucija koje nadzire CBK.....	84
7. Unutrašnji Razvoj	85
7.1. Unutrašnja Revizija	86
7.2. Ljudski Resursi.....	87
7.3. Pravne aktivnosti CBK	88
7.4. Funkcije upravljanja rizikom.....	88

8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja	90
8.1. Međunarodna Odnosi.....	90
8.2. Komunikacija i finansijko obrazovanje	91
8.3. Tehnička pomoć.....	92
8.4. Evropska Integracija.....	93
9. Finansijski izveštaji CBK-a	95
10. Statistički aneks.....	142
11. Reference.....	164

SPISAK SKRAĆENICA

ACH	Automatizovana klirinška kuća (eng. Automated Clearing House)
ASK	Agencija za statistiku Kosova
ATM	Bankomat (angl. Automated Teller Machine)
ATN	Agencije za transfer novca
BDP	Bruto domaći proizvod
BEC	Sveobuhvatne ekonomske kategorije (engl. Broad Economic Categories)
BEEP	Projekat o poboljšanju poslovnog okruženja (engl. Business Environment Enhancement)
BIC	Business Identifier Code Business Identifier Code
BIS	Banka za međunarodna poravnanja (engl. Bank for International Settlements)
BKT	Nacionalna trgovačka banka
BPB	Banka za biznis
CBK	Centralna Banka Republike Kosovo
CEFTA	Sporazum o slobodnoj trgovini zemalja Centralne Evrope (engl. Central European Free)
DJI	Dow Jones Industrial Average
EBOR	Evropska banka za obnovu i razvoj
ECB	Evropska centralna banka
EFSE	Evropski fond za Jugoistočnu Evropu (engl. European Fund for Southeastern Europe)
ESCB	Evropski sistem centralnih banaka
ESMK	Među-bankarskog kliringa
EU	Evropska unija
EULEX	Misija Evropske unije za vladavinu prava
EUROSTAT	Generalni direktorat za Evropske statistike
GBP	Great Britain Pound
HHI	Indeks Herfindahl-Hirschman
IAIS	Međunarodna asocijacija supervizora osiguranja (engl. International Association for
ICAAP	Unutrašnji proces procene adekvatnosti kapitala (angl. the Internal Capital Adequacy Assessment Process)
IOPS	Insurance Supervisors)
IPC	Međunarodna organizacija za nadzor penzija (angl. International Organisation of Pension
IPC	Indeks potrošačkih cena
IPC	Indeks proizvodnih cena
IUC	Indeks uvoznih cena
JIE	Jugoistočna Evropa
KAP	Kosovska agencija za privatizaciju
KBO	Kosovski biro osiguranja
KEDS	Kosovsko preduzeće za distribuciju i snabdevanje električnom energijom A.D.
KEK	Elektroenergetska korporacija Kosova A.D.
KMB	Komercijalna banka
KPFŠ	Kosovski penzijski štedni fond
KRK	Kreditni registar Kosova
MF	Ministarstvo za finansije
MFI	Mikro-finansijske Institucije

MIP	Međunarodna investiciona pozicija
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MTPL	Osiguranje auto odgovornosti
NISD	Neprofitne institucije u službi domaćinstava
NLB	Nova Ljubljanska banka
NPK	Neprofitni krediti
NSP	Nacionalni savet plaćanja
NSS	Neto strana sredstva
ODK	Ostale depozitne korporacije
ORZ	Odeljenje za rad i zapošljavanje
PAK	Pokazatelji adekvatnosti kapitala
PAK	Poreska administracija Kosova
PCB	Procredit Bank
PDV	Porez na dodatu vrednost
POS	Prodajna tačka (engl. Point of Sale)
pp	Procentni poeni
PPA	Prosečni povratak aktiva
PPK	Prosečni povratak kapitala Project)
PTK	Pošta i telekomunikacije Kosova
RBK	Raiffeisen Bank of Kosovo
RESR	Realna efektivna stopa razmenjivanja
RRA	Rizična aktiva (engl. Risk Weighted Assets)
RTGS	Poravnanje plaćanja u realnom vremenu (engl. Real Time Gross Settlement)
SB	Svetska Banka
SDI	Strane direktne investicije
SEPA	Zona koja koristi evro kao jedinu valutu plaćanja (engl. Single Euro Payment Area)
SFR	Swiss Franc
SKPF	Slovenački kosovski penzijski fond
SPT	Specijalna prava tiraža
SRK	Sistem registra računovodstva Supervisors)
SWIFT	Society for Worldwide International Financial Telecommunication
TEB	Türk Ekonomi Bankasi
TPL	Odgovornost trećeg lica (engl. Third Party Liability) Trade Agreement)
UNMIK	Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (engl. United Nations Mission in Kosovo)
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj(engl. United States Agency for International Development)
VPN	Tehnologija šifrovanja i virtuelnih veza

SPISAK SLIKA

1.	Stepen inflacije u Evrozoni -----	25
2.	Godišnji rast BDP-a na Zapadnom Balkanu -----	26
3.	Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu -----	26
4.	Realni rast BUP-a-----	28
5.	Stopa inflacije-----	29
6.	Kretanje cena ključnih komponenti-----	29
7.	Indeksi potrošačkih, proizvodnih i uvoznih cena-----	29
8.	Indeks industrijskog prometa -----	30
9.	Indeks prometa u trgovine na malo -----	30
10.	Registar biznisa -----	30
11.	Struktura novih preduzeća -----	30
12.	Izvozi, uvozi i tržišni balans -----	33
13.	Struktura izvoza po kategorijama-----	33
14.	Struktura uvoza prema kategorijama -----	33
15.	Remitencije-----	34
16.	Struktura direktnih stranih investicija po komponentama-----	34
17.	Vrednost imovineh finansijskog sistema Kosova -----	35
18.	Imovina komercijalnih banaka -----	35
19.	Godišnja stopa rasta kredita -----	36
20.	Kreditni preduzeća i domaćinstava -----	36
21.	Kreditni po sektorima ekonomije -----	37
22.	Godišnji rast kredita po sektorima ekonomije -----	37
23.	Struktura depozita -----	38
24.	Prosečna kamatna stopa u kreditima i depozite -----	38
25.	Prosečna kamatna stopa na kredite domaćinstava i preduzeća-----	39
26.	Prosečna kamatna stopa na kredite, po sektorima ekonomije -----	39
27.	Prosečna kamatna stopa u depozite-----	39
28.	Prosečna kamatna stopa u depozite preduzeća-----	39
29.	Prosečna kamatna stopa u depozite domaćinstava -----	39
30.	Net profit bankarskog sistema-----	40
31.	Prihodi i rashodi bankarskog sistema-----	40
32.	Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sistema -----	40
33.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija i stopa rasta NPK-a -----	40
34.	Imovina penzijskog sektora -----	41
35.	Investicije FPŠK-a-----	41
36.	Imovina sektora osiguranja-----	42
37.	Pisane premije i plaćena šteta -----	44
38.	Imovina mikrofinansijskog sektora-----	45

39.	Vrednost kredita prema domaćinstava i preduzeća i godišnji rast -----	46
40.	Rast kredita preduzeća, po sektorima ekonomije -----	46
41.	Lizing mikrofinansijskog sektora -----	46
42.	Prosečna kamatna stopa na kredit mikrofinansijskog sektora -----	46
43.	Kamatna stopa na kredit, po sektorima ekonomije-----	46
44.	Prihodi i rashodi mikrofinansijskog sektora -----	47
45.	Pokazatelji profitabilnosti mikrofinansijskog sektora -----	47
46.	Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija-----	47
47.	Struktura finansijskog sistema na Kosovu-----	50
48.	Bankarska mreža prema broju filijala/kancelarija-----	50
49.	Rasprostranjenost stanovništva na Kosovu, prema regionima -----	51
50.	Mreža osiguranika -----	51
51.	Snabdevanje gotovim novcem -----	64
52.	Prijem gotovog novca-----	64
53.	Snabdevanje evro novčanicama prema apoenima -----	65
54.	Snabdevanje evro kovanicama prema apoenima -----	65
55.	Prijem evro novčanicama prema apoenima-----	65
56.	Prijem evro kovanicama prema apoenima -----	65
57.	Izvoz gotovog novca -----	66
58.	Uvoz gotovog novca -----	66
59.	Neodgovarajuće novčanice povučene iz opticaja -----	66
60.	Neodgovarajuće novčanice povučene iz opticaja od ukupno primljenih-----	66
61.	Nove novčanice puštene u opticaju -----	67
62.	Nove novčanice puštene u opticaju u odnosu na ukupno snabdevane-----	67
63.	Falsifikovane novčanice evra u opticaju po godinama, po godinama -----	67
64.	Falsifikovane evra zaplenjene u opticaju, po apoenima -----	67
65.	Obim lokalnih izlaznih transakcija -----	68
66.	Vrednost domaćih odlazećih transakcija-----	68
67.	Obim lokalnih ulaznih transakcija-----	68
68.	Vrednost lokalnih ulaznih transakcija-----	68
69.	Obim međunarodnih izlaznih transakcija -----	69
70.	Vrednost međunarodnih izlaznih transakcija -----	69
71.	Obim međunarodnih ulaznih transakcija-----	69
72.	Vrednost međunarodnih ulaznih transakcija -----	69
73.	Razvoj depozita glavnih klijenata CBK-a -----	70
74.	Broj transakcija u MPS-u-----	71
75.	Vrednost transakcija u MPS-u-----	71
76.	Dnevni prosek broja transakcija u MPS-u -----	71
77.	Dnevni prosek vrednosit transakcija u MPS-u-----	71

78.	Godišnji obim transakcija MPS-a prema njihovim vrstama -----	72
79.	Godišnja vrednost transakcija MPS-a prema njihovim vrstama -----	72
80.	Broj transakcija prema sekcijama MPS-u-----	72
81.	Vrednost transakcija prema sekcijama u MPS-u -----	72
82.	Broj debitnih kartica prema vrsti -----	74
83.	Broj kreditnih kartica prema vrsti-----	74
84.	Broj terminala ATM-a -----	75
85.	Broj terminala POS-a -----	75
86.	Godišnji obim transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	75
87.	Godišnja vrednost transakcija elektronskih instrumenata plaćanja -----	75
88.	Portfolija rezerva CBK-a -----	77
89.	Izveštaj raspodele investicija portfolija CBK-a-----	77
90.	Konačni bilans uloženi s redstava prema njihovom stanju 31. decembra relevantnih godina-----	78
91.	Distribucija investicionog portfolija na kraju svake godine -----	78
92.	Struktura hartija od vrednosti Vlade prema roku dospeća -----	79
93.	Struktura učesnika na aukcijama -----	80
94.	Prosečne godišnje stope vraćanja za 2017.i 2018. godinu -----	80
95.	Aukcije državnih obveznica i vladinih obveznica u 2018. godini-----	80
96.	Broj istraživanja u sistemu RKK-a -----	81
97.	Broj odobrenih kredita u sistemu KRK-a-----	81
98.	Broj zahteva za kreditne izveštaje-----	82
99.	Rangiranje Kosova u izveštaju “Doing Business 2019” -----	82
100.	Struktura prema obrazovanju-----	87

SPISAK TABELA

1.	Godišnji realni rast BDP-a-----	25
2.	Broj finansijskih institucija-----	35
3.	Struktura sredstava u bankarskom sektoru -----	36
4.	Struktura obaveza bankarskog sektora -----	37
5.	Premije od neživotnog osiguranja -----	43
6.	Bruto napisane premije prema poslovnim klasama -----	44
7.	Finansijski rezultat-----	45
8.	Geografska raspdelu organaka i kancelarija banaka -----	51
9.	Mreža osiguravača prema geografskoj rasprodeli -----	52
10.	Mreža MFI prema geografskoj rasprodeli-----	52
11.	NBFI-i prema geografskoj rasprodeli -----	52
12.	Struktura odobrenih/odbijenih zahteva finansijskog sistema od CBK -----	53
13.	Broj kontrola u bankama -----	60
14.	Broj kontrola u MFI i NBFI -----	60
15.	Broj kontrola sektora osiguranja -----	61
16.	Broj kontrola-----	62
17.	Broj kontrola-----	62
18.	Broj žalbi prema instituciji-----	63
19.	Broj žalbi prema institucijama-----	63
20.	Iznos transakcije prema glavnim vrstama plaćanja -----	68
21.	Nivo depozita glavnih klijenata -----	70
22.	Pokazatelji koncentracije za pokrenute/poslate transakcije u MPS -----	73
23.	Broj računa -----	75
24.	Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala -----	76

Govor predsednika Odbora

U ispunjavanju zakonskih obaveza na osnovu transparentnosti i odgovornosti, Centralna banka Republike Kosova (CBK) izradila je Godišnji izveštaj za 2018. godinu. Ovaj izveštaj sadrži važne podatke vezano za globalna privredna kretanja kao i kretanja u privredi i finansijskom sistemu zemlje, uključujući ovde i detaljnu aktivnost CBK-a tokom protekle godine.

CBK u vršenju svojih delatnosti ima za cilj da ispuni ciljeve i zadatke definisane Zakonom o CBK-u. Realizacija gore navedenih ciljeva i zadataka zasniva se na procesu donošenja odluka kojim se upravlja načelima zakonitosti, profesionalizma, nezavisnosti i transparentnosti.

Odbor CBK-a (Odbor) kao najviši organ za donošenje odluka primenio je svoja ovlašćenja u skladu sa Zakonom o CBK-u i drugim odgovarajućim pravnim aktima na snazi. Aktivnost Odbora je bila orijentisana ka ispunjavanju ustavnih i zakonskih obaveza CBK-a koordinacijom aktivnosti sa rukovodstvom kao i nadgledanjem ovih zadnjih u funkciji sprovođenja politike i rada institucije. Pošto smo bili proaktivni u unapređenju pravnog okvira u finansijskom sektoru, uspeali smo da imamo stabilan finansijski sektor, koji istovremeno utiče na rast finansijskog posredovanja, smanjujući troškove finansijskog posredovanja, povećavajući konkurenciju i šireći spektar ponuđenih proizvoda za korisnike finansijskih usluga, kao i generalno, u podržavanju privrednog razvoja zemlje.

Nova kretanja u zakonodavstvu EU-a i u međunarodnim finansijskim institucijama doprineli su povećanju dinamike aktivnosti posebno Odbora a CBK-a uopšte, u funkciji usklađivanja regulatornog okvira sa gore pomenutim kretanjima. Sa tim u vezi, Odbor je 2018. godine bio fokusiran na unapređenje regulatornog finansijskog okvira kako bi se stvorila sveobuhvatna zakonska infrastruktura i kako bi bila u skladu sa novim kretanjima u zakonodavstvu EU-a i najboljih međunarodnih praksi.

Pored gore navedenih aktivnosti, Odbor je takođe vodio računa da osigura da CBK aktivno doprinosi unapređenju međunarodne saradnje i ispunjavanju svojih zadataka u vezi sa sprovođenjem Nacionalnog plana za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i drugim zahtevima vezano za evropske integracije.

Na osnovu dostignuća CBK-a tokom 2018. godine, izražavam posebnu zahvalnost rukovodstvu i osoblju CBK-a, a u isto vreme njihova posvećenost i profesionalizam obećaju dalji uspeh u budućnosti.

Hvala!

Flamur MRASORI

Predsednik Odbora Centralne Banke

Republike Kosovo

Uvodna reč Guvernera

Međunarodna ekonomska kretanja su uglavnom bila pozitivna tokom 2018. godine. Svakako, privredna stopa rasta u evrozoni, iako pozitivna, ishodila je usporavanjem tempa rasta u odnosu na prethodnu godinu. Sa druge strane, privrede Zapadnog Balkana uglavnom su ubrzale tempo privrednog rasta, pokazatelji opšteg nivoa cena pokazali su stabilnost u stopi inflacije koja i dalje je umerena. Kreditna aktivnost u ovim zemljama i dalje raste, ali uglavnom tempo rasta kreditiranja je bila niža u odnosu na prethodnu godinu.

Kosovo je nastavilo da ima pozitivnu stopu privrednog rasta i tokom 2018. godine, kao ishod povećane potrošnje i investicija kako u privatnom sektoru tako i u javnom sektoru.

Ubrzanje rasta vladinih kapitalnih investicija, održivi rast kreditiranja od strane bankarskog sektora kao i stabilan protok doznaka emigranata služili su kao važni izvori finansiranja privrednog rasta u zemlji. Međutim, treba napomenuti da visok trgovinski deficit, što je posledica velikog neslaganja između vrednosti izvoza i uvoza i dalje negativno utiče na privredni rast.

Privreda Kosova i tokom 2018. godine je okarakterisana povoljnim pokazateljima makroekonomske stabilnosti. Stopa inflacije je nastavila da bude umerena i na približnom nivou sa prethodnom godinom, dok pokazatelji fiskalnog i finansijskog zdravlja nastavljaju da stave Kosovo u veoma povoljnom položaju u poređenju sa zemljama regiona, ali i šire.

Širenje aktivnosti finansijskog sistema na Kosovu nastavljeno je i tokom 2018. godine, dok pokazatelji finansijskog zdravlja i dalje potvrđuju stabilnost finansijskog sektora. Sektor bankarstva je nastavio da širi kreditiranje za privatni sektor i ostaje veoma važan izvor finansiranja potrošnje i investicija.

Kamatne stope na kredite su nastavile da opadaju, što je dodatno poboljšalo uslove pristupa bankarskom finansiranju. Dobar kvalitet kreditnog portfolija, koji je stalno služio kao posebna osobina bankarskog sektora Kosova, nastavio je da bude takav, sa još većim poboljšanjem u odnosu na prethodnu godinu.

Penzioni sektor je nastavio da proširuje osnovu naplaćenih doprinosa, dok prinos na investicije je okarakterisan sa fluktacijama kao ishod kretanja koja su označila međunarodna finansijska tržišta, posebno tokom poslednjeg tromesečja 2018. godine.

Sektor osiguranja je nastavio sa pozitivnim finansijskim učinkom, odražavajući na taj način stalno poboljšanje stanja ovog sektora, dok korišćenje proizvoda osiguranja u našoj privredi nastavilo je da raste.

Mikrofinansijske i nebankarske finansijske institucije ostaju pouzdan izvor finansiranja, posebno za domaćinstva i mala poslovanja, igrajući tako važnu ulogu u finansiranju privrede zemlje.

Uloga CBK-a u pružanju stabilnog finansijskog sistema i u funkciji privrednog razvoja je nastavila da raste kao ishod stalnog razvoja kapaciteta CBK. Napredak regulatornog okvira za finansijski sektor i neprekidno usklađivanje sa međunarodnim standardima, zajedno sa stalnim razvojem nadzornih kapaciteta, predstavljaju veoma važan stub za podršku održivom razvoju finansijskog sistema.

Zaštita prava potrošača finansijskih usluga i dalje ima dodatnu pažnju od strane CBK-a, što je povećalo intenzitet angažovanja oko razmatranja žalbi a takođe je povećala aktivnosti u vezi finansijskog vaspitanja javnosti.

U nastavku, dozvolite mi da vam predstavim Godišnji izveštaj CBK-a za 2018. godinu, koji pruža detaljan pregled privrednih i finansijskih kretanja, kao i detaljan izveštaj o aktivnostima prema različitim oblastima delovanja u okviru CBK-a. Izveštaj takođe sadrži i izveštaj nezavisnog revizora i revidirane finansijske izveštaje, koji potvrđuju dobro upravljanje što okarakterise CBK i tokom 2018. godine.

Fehmi MEHMETI

Guverner Centralne Banke

Republike Kosovo

Odbor Centralne banke i Izvršni odbor

Odbor Centralne Banke

Proces donošenja odluka Odbora CBK-a je rukovođen principima zakonitosti, profesionalizma, nezavisnosti i transparentnosti.

Aktivnosti Odbora Centralne Banke bile su usmerene ka ispunjavanju nadležnosti i dužnosti koje su određene Zakonom o Centralnoj Banci Republike Kosova. U tom cilju, Odbor Centralne Banke je održao stalne sastanke u kojima je informisan i razgovarano je u vezi sa opštim tokovima finansijskog sistema na Kosovu.

Tokom 2018. godine, Odbor Centralne Banke je održao ukupno 13 sastanaka na kojima su doneseno 24 odluke.

Odbor Centralne Banke, kao jedan od odlučujućih organa CBK-a, razmotrio je i odobrio izdavanje i dopunjivanje uredbi iz oblasti finansijskog sistema na osnovu preporuka Izvršnog Odbora, kao u nastavku:

- Uredba o licenciranju procenjivača štete osiguranja
- Uredba o Sistemu međubankarskih plaćanja;
- Uredba o faktoringu;
- Uredba o upravicima penzijskih sredstava;
- Uredba o osnivanju dopunske individualne penzije od davalaca penzije;
- Uredba o osnivanju dodatnog penzijskog fonda poslodavca;
- Uredba o finansiranju i aktuarskoj proceni penzija sa određenim iznosima.
- Uredba o adekvatnosti kapitala banaka;
- Uredba o pokazateljima dobiti;
- Uredba o procesu unutrašnje procene adekvatnosti kapitala;
- Uredba o spoljnoj reviziji nebankarskih finansijskih institucija;
- Uredba o unutrašnjim kontrolama i unutrašnjoj reviziji nebankarskih finansijskih institucija;

Odbor Centralne banke je takođe usvojio:

- izveštaj CBK-a za 2017. godinu;
- Finansijski izveštaji CBK-a za 2017. godinu i Izveštaj nezavisnog revizora;
- Budžet CBK-a za 2019. godinu;
- Godišnji plan unutrašnje revizije za 2019. godinu;
- Izveštaji i periodični izveštaji finansijskog stanja CBK-a.

Radi ispunjavanja zakonom utvrđenih nadležnosti, Odbor Centralne banke je na vreme izvršio sve dužnosti vezane za:

- Sprovođenje procesa nominacija i imenovanja u okviru utvrđenih nadležnosti Zakonom CBK-a;

- Razmatranje svih izveštaja i preporuka Izvršnog odbora i guvernera, kako bi se ispunila finansijska stabilnost.

Takođe, Odbor je vršio i druge obaveze koje su bile u skladu sa Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosova i drugim zakonodavstvom na snazi.

Dana 31. decembra 2018. godine, Odbor Centralne Banke Republike Kosova se sastojao od sledećih članova:

Flamur Mrasori, predsednik Odbora Centralne Banke Kosova;

Fehmi Mehmeti, guverner;

Behxhet Brajshori, član;

Nuhi Ahmeti, član.

Tokom 2018. godine bilo je ne upražnjeno jedno radno mesto neizvršnog člana Odbora Centralne banke.

Revizorski komitet

Odbor za reviziju deluje u skladu sa članom 62. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Statutom Odbora za reviziju.

Ciljevi Odbora za reviziju su da pomogne Odboru Centralne banke u vezi sa ispunjavanjem odgovornosti u odnosu na internu i eksternu reviziju, internu kontrolu, poslovnu etiku i transparentno upravljanje, kao i za finansijski izveštaj CBK. Odbor za reviziju, između ostalog, ima za cilj da osigura da se unutrašnja i spoljna revizija obavljaju nezavisne, objektivne i profesionalne revizije.

Odbor za reviziju imenuje Odbor Centralne banke i sastoji se od tri člana (dva neizvršna člana iabrana iz redova Odbora Centralne banke i jednog člana - spoljnog eksperta iz oblasti računovodstva i revizije).

Dana 31. decembra 2018. godine, Odbor za reviziju su činili sledeći članovi:

Prof. Dr. Behxhet Brajshori, predsednik Odbora za reviziju;

Nuhi Ahmeti, član; i

Prof. Dr. Arben Dermaku, spoljni član.

Odbor za reviziju, tokom 2018. godine, održao je ukupno 5 sastanaka. Na sastancima Odbora su razmatrana različita pitanja koja se odnose na oblasti koje se nalaze u njegovom delokrugu u kontekstu pregleda i nadgledanja. Odbor za reviziju, tokom 2017. godine, sproveo je niz aktivnosti, među kojima su:

- Razmatrao je rezultate revizije prikazane u tromesečnim i godišnjim izveštajima o internoj reviziji;
- Razmatrao je godišnji plan interne revizije za 2019. godinu predložen za usvajanje od strane Odbora CBK-a;
- Razmatrao je rezultate eksterne revizije za period 2017. godine;
- Nastavio je da doprinosi procesu sprovođenja preporuka datih od strane nezavisnih eksternih procenitelja i pomogao je Rukovodstvu u tom pogledu; kao i
- Razvio je druge važne aktivnosti koje se odnose na njegov delokrug.

Izvršni odbor

Izvršni odbor CBK-a čine Guverner, koji je predsedavajući Izvršnog odbora, i zamenici guvernera. Dana 31. decembar 2018. godine, Izvršni odbor su činili Fehmi Mehmeti, guverner, Lulzim Ismajli, zamenik guvernera za bankarske operacije i Sokol Havolli, zamenik guvernera za finansijsko nadgledanje. Izvršni odbor je zadužen da sprovedi politike i poslove Centralne banke Republike Kosova. Nadležnosti Izvršnog odbora definisana su Zakonom o Centralnoj banci Republike Kosova.

Tokom 2018. godine, Izvršni Odbor je održao 25 sastanaka. U okviru svojih nadležnosti, Izvršni odbor je tokom 2018. godine razmotrio i preporučio na usvajanje Odboru Centralne Banke 12 primenjive uredbе o finansijskom sistemu zemlje, novu organizacionu strukturu CBK-a, godišnji izveštaj CBK-a za 2017. godinu, kao i revidirane finansijske izveštaje za 2017. godinu, tromesečne finansijske izveštaje, kao i budžet CBK-a za 2019. godinu. Takođe, tokom 2018. godine, Odbor Centralne Banke je redovno obavešten o obavljanju dužnosti i nadležnosti Izvršnog odbora.

Izvršni odbor je, u skladu sa važećim zakonodavstvom tokom 2018. godine, usvojio dva uputstva i jedan priručnik za metodološko uputstvo koji su primenjivi za finansijski sistem zemlje. U istoj sferi nadležnosti, Izvršni odbor je odobrio registraciju sedam nebankarskih finansijskih institucija kao i transformacija u banci jedne filijale strane banke. U oblasti finansijskog nadzora, Izvršni odbor je ukidao registraciju dve nebankarskih finansijskih institucija i licence četiri posrednika u sektor osiguranja. U istom periodu, u cilju postizanja ciljeva i na osnovu obavljenih nadzornih poslova od strane odgovarajućih organizacionih jedinica, u 13 slučajeva usvojene su administrativno-kaznene mere protiv finansijskih institucija i povezanih strana.

Na početku 2018. godine, Izvršni odbor je usvojio periodično izveštavanje u vezi sa sprovođenjem strateškog plana CBK-a za 2017. godinu, dok je krajem goditne usvojio novi strateški plan za period 2019-2021. Takođe, Izvršni odbor je usvojio izdavanje/izmenu i dopunu 17 unutrašnjih pravnih akata, uključujući unutrašnje politike i pravila, priručnike, procedure i slično, kao i nadgledalo izveštaje relevantnih unutrašnjih organa za vršenje svojih ovlašćenja. Izvršni odbor je vršio i druge dužnosti u skladu sa važećim zakonodavstvom.

1. Završni pregled

Povećana neizvesnost u vanjskom privrednom okruženju tokom 2018. godine je odražena u sporiji privredni rast u evrozoni za 1,8 posto, u poređenju rastom od 2,4 posto u 2017. godini, dok projekcije ECB-a upućuju na sporiji privredni rast i u naredne tri godine (1,5 posto u 2021. godini). Očekivanja za sporiji rast uglavnom se oslanjaju na potencijalni pad poverenja kompanija i pojedinaca u narednim periodima kao ishod povećane neizvesnosti u pogledu budućih trgovinskih odnosa, pooštavanja uslova finansiranja i usporavanja ekonomskog rasta Kine. Uglavnom kao ishod ekspanzionističke monetarne politike, prosečna stopa inflacije u evrozoni zabeležila je rast od 1,7 posto u 2018. godini, približavajući se cilju ECB-a blizu, ali ispod 2 posto. Prognoza za godišnju stopu inflacije za 2019. godinu iznosi oko 1,6 posto, dok prospekti za usporavanje privrednog rasta uticali su tako da prognoze za srednjoročni period ne budu toliko optimistične što se tiče postizanja nivoa postavljenog monetarnim ciljevima.

U zemljama Zapadnog Balkana, za razliku od evrozone, rast privredne aktivnosti uglavnom se ubrzao 2018. godine, iako drugačijim tempom među zemljama. Prosečne stope rasta u zemljama regiona se procenjuje da su dostigle 3,4 posto u 2018. godini, uglavnom zbog povećanja domaće potražnje. Za 2019. godinu prognoze MMF-a predvide da će stopa privrednog rasta u zemljama zapadnog Balkana biti slična kao i 2018. godine.

Tokom 2018. godine, prema procenama tromesečja iz Kosovske agencije za statistiku (KAS), privreda Kosova je ostvarila stvaran rast od 3,9 posto. Ovaj rast privredne aktivnosti uglavnom je ishod rasta investicija i potrošnje. S druge strane, neto izvoz, kao ishod značajnog rasta uvoza i usporavanja rasta izvoza, negativno su uticali na rast BDP-a. Slično kao i u prethodnoj godini, rast privredne aktivnosti u 2018. godini se procenjuje da u velikoj meri bude podržan od sektora trgovine, zatim sektora građevinarstva kao i sektora finansija i osiguranja. Procenjuje se da pad je zabeležen u sektoru ekstraktivne industrije i sektora snabdevanja električnom energijom, gasom i vodom. Procene za povećanje dodane vrednosti u sektoru trgovine zasnivaju se i na indeks prometa ovog sektora, koji je zabeležio rast. S druge strane, indeks količine industrijske proizvodnje u 2018. godini u proseku se odlikuje blagim padom, uglavnom zbog pada indeksa u ekstraktivnoj industriji, prerađivačkoj industriji i snabdevanju električnom energijom. Prognoze CBK-a za 2019. godinu ukazuju na to da se očekuje da realna stopa rasta BDP-a bude oko 4,2 posto.

U 2018. godini, usporavanje rasta uvoznih cena takođe se odrazilo i na usporavanje rasta cena u privredi Kosova. Prosečna godišnja stopa inflacije, izražena kroz indeks potrošačkih cena, iznosila je 1,1 posto (1,5 posto u 2017. godini).

Statistika tržišta rada na Kosovu pokazuje visoku stopu nezaposlenosti, ali u poređenju sa prethodnom godinom, zabeležen je blagi pad. Prosečna stopa nezaposlenosti u 2018. godini iznosila je 29,6 posto, što je za 0,9 procentnih poena niže nego prethodne godine. S druge strane, takođe je izveštavano i smanjenje stope učešća u radnoj snazi. U 2018. godini, stopa učešća u radnu snagu na Kosovu bila je 40,9 posto u poređenju sa 2017. godinom, ukazuje na pad stope učešća u radnu snagu za 1,9 procentnih poena.

Fiskalni sektor je označio veći rast budžetskih rashoda u odnosu na prihode. Rashodi budžeta iznosili su 1,92 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 10,3 posto, dok su prihodi budžeta dostigli neto vrednost od 1,76 milijardi evra, što predstavlja godišnji rast od 4,5 posto. Shodno tome, budžet Kosova je zabeležio primarni budžetski deficit od 162,7 miliona evra ili 2,4 posto BDP-a, u poređenju sa deficitom od 59,0 miliona evra u 2017. godini ili 0,9 posto BDP-a. Javni dug u 2018. godini dostigao je na 1,1 milijardu evra, što je 9,7 posto više u odnosu na 2017. godinu. Kao postotak BDP-a, javni dug je dostigao na 17,1 posto od 16,6 posto koliko je bio u 2017. godini.

Spoljni sektor Kosova je okarakterisan povećanjem deficita tekućeg i kapitalnog računa na 551,7 miliona evra (8,2 posto BDP-a), godišnji rast od 39,7 posto, uglavnom kao ishod povećanja deficita robe kao i smanjenja pozitivnog bilansa usluga. S druge strane, pozitivni bilansi računa primarnih i sekundarnih dohodaka su se povećali. Pad izvoza roba kao i značajno povećanje uvoza doveli su do povećanja trgovinskog deficita za 11,3 posto i da dostigne oko 3,0 milijarde evra (44,6 posto BDP-a). Doznake primljene na Kosovu, koje ujedno predstavljaju i najveću kategoriju u okviru računa sekundarnih dohodaka, dostigle su iznos od 800,5 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 5,4 posto. U okviru finansijskog računa, direktna strana ulaganja (DSU) na Kosovu su beležila godišnji pad od 16,3 posto i dostigla iznos od 213,7 miliona evra.

Godišnji rast ukupne imovine finansijskog sistema Kosova od 6,9 posto u 2018. godini uglavnom se pripisuje širenja imovine bankarskog sektora, a zatim sledi mikrofinansijski sektor. Imovina bankarskog sektora u 2018. godini zabeležila je godišnji rast od 8,2 posto, postigavši iznos od 4,19 milijardi evra. Rast imovine sektora tokom 2018. godine uglavnom se pripisuje pozitivnim dinamikama sa kojima se karakteriše kreditna aktivnost, aktivnost koja je podržana poboljšanim uslovima finansiranja od strane banaka a takođe i rastom potražnje za kredit. Između ostalog, kreditna ponuda je pozitivno uticana od pritiska konkurentnosti, povoljne pozicije likvidnosti i neprekidnog poboljšanja kvaliteta kreditnog portfolija. Treću godinu za redom, krediti bankarskog sektora su okarakterisani dvocifrenim godišnjim rastom od 10,9 posto u 2018. godini i iznosili su 2,76 milijardi evra. U istom periodu, depoziti u bankarskom sektoru na Kosovu dostigli su vrednost od 3,36 milijardi evra i zabeležili su godišnji rast od 8,7 posto (6,8 posto u 2017. godini).

Pokazatelji učinka i finansijskog zdravlja bankarskog sektora i dalje odražavaju visok stepen stabilnosti. Ostvarena dobit tokom 2018. godine iznosila je 88,0 miliona evra, što odgovara godišnjem rastu od 3,0 posto. Bankarski sektor i dalje ima visok nivo i kvalitet kapitala. Međutim, raspodela dividende od nekih banaka, kao i nastavak rasta kreditiranja uticalo je većem rastu ponderisane rizične aktive, što se odrazilo na pad adekvatnosti kapitala na 17,0 posto od 18,1 posto u prethodnoj godini, ali nastavlja da ostaje visoko iznad regulatornog minimuma od 12 procenata. Takođe, kvalitet kreditnog portfolija bankarskog sektora nastavio je da se poboljšava i tokom 2018. godine, gde odnos nenaplativih kredita prema ukupnim kreditima smanjio se na 2,7 posto. Štaviše, nivo pokrivanja nenaplativih kredita sa provizijama u ovom periodu iznosio je 152,1 posto, kao ishod poboljšanja kvaliteta kreditnog portfolija. I položaj likvidnosti bankarskog sektora ostao je stabilan, gde odnos likvidnih sredstava i kratkoročnih obaveza iznosio je 38,5 posto, što je iznad propisanog minimuma od 25 posto.

Penzioni sektor u 2018. godini je okarakterisan usporavanjem rasta imovine na 2,2 posto, od 16,0 posto koliko je bio u prethodnoj godini, čija ukupna vrednost iznosila je 1,69 milijardi evra. Dinamike u penzijskom sektoru u 2018. godini su bile negativno uticane od negativnog finansijskog rezultata od investicija, dok pozitivan doprinos su dali i povećanje doprinosa primljenih iz oba fonda.

Nivo posredovanja sektora osiguranja, tačnije bruto zaračunate premije u odnosu na BDP zemlje, ishodilo je niskom nivou od 1,41 posto. Imovina sektora osiguranja, koja predstavlja 2,8 posto ukupne aktive finansijskog sistema, iznosila je 175,7 miliona evra u 2018. godini. Marginalni pad obeležen u aktivni sektora osiguranja od 0,6 posto uglavnom se pripisuje povlačenju sa tržišta jednog društva životnog osiguranja tokom 2018. godine. Tokom 2018. godine, vrednost premija upisanih od osiguravajućih društava iznosila je 92,1 milion evra, što je godišnji rast od 6,2 posto, dok odštete isplaćene od osiguravajućih društava i Kosovskog ureda osiguranja (KUO) označile su usporavanje godišnjeg rasta na 5,0 posto, dostizanjem iznosa od 48,3 miliona evra u 2018. godini. Sektor osiguranja zatvorio je 2018. godinu sa pozitivnim finansijskim rezultatom, iako sa nižom neto dobiti nego prošle godine. Dobit registrovan 2018. godine iznosio je 1,6 miliona evra, u poređenju sa dobitkom od 6,4 miliona evra u 2017. godini.

Sektor mikro-finansija u 2018. godini je obeležio rast aktivnosti u davanju kredita. Ukupna vrednost imovine MFI-a i NBFi-a je dostigla 250,0 miliona evra, označavajući godišnji rast od 30,0 posto. Tokom 2018. godine, kreditna aktivnost sektora mikro-finansija je ostvarila godišnji rast od 27,7 posto sa ukupnim kreditnim iznosu od 183,8 miliona evra. Kao ishod velikog povećanja prihoda (uglavnom prihoda od kamata), sektor mikro-finansija je ostvario profit u iznosu od 9,7 miliona evra, što je 31,0 posto više u odnosu na prethodnu godinu.

Takođe, tokom 2018. godine, CBK je izradila pravni i regulatorni okvir procesa za oporavak i razrešenje (recovery and resolution) banaka, urađen na tri zakonodavna nivoa uz podršku tehničke pomoći EBRD-a. CBK je takođe završila uredbu, koja usklađuje okvir zemlje sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja (MSFI) 9, uredba koji je predviđena da stupa na snagu 1. januara 2020. godine.

Tokom 2018. godine, CBK je takođe izradila nacrt novog Zakona o MFI i NBFi. Novi zakon je usvojen od Vlade tokom 2018. godine, a zatim je prosleđen Skupštini Republike Kosova na odobrenje, gde je prošao prvo čitanje. Isti se očekuje da će biti odobren od Skupštine Republike Kosova tokom 2019. godine.

U funkciji stabilnog bankarskog sistema, tokom 2018. godine vršene su kontrole komercijalnih banaka u skladu sa predviđenim planom i fokusiranim kontrolama. U skladu sa međunarodnim praksama u odgovarajućoj oblasti, posebna pažnja je posvećena riziku likvidnosti, kreditnom riziku, tržišnom riziku i operativnom riziku. U skladu sa ciljevima CBK-a, odnosno obezbeđivanjem održivosti tržišta osiguranja i zaštitom osiguranika, CBK je nastavila svoju aktivnost i tokom 2018. godine, kada su neprekidno vršene kontrole na licu mesta osiguravača, potpune i fokusirane kontrole kao i ad-hoc kontrole za osiguravajuća društva i posrednike u osiguranju. U cilju održavanja stabilnosti sektora finansija, tokom 2018. godine, CBK je nastavila sa redovnim kontrolama i penzionih fondova i drugih finansijskih institucija.

Što se tiče oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, nakon usvajanja zakona i uredbe vezane za ovu oblast, tokom 2018. godine, CBK je sastavila izmenu i dopunu Uredbe o sprečavanju pranja novca i uputstva za obrazac porekla sredstava.

Centralna banka Republike Kosovo igra ključnu ulogu u zaštiti korisnika finansijskih usluga na Kosovu. U tom smislu, u okviru internog procesa za razmatranje žalbi, tokom 2018. godine, CBK je razmatrala 927 žalbi korisnika finansijskih usluga (fizičkih i pravnih lica), gde 532 žalbe su bile podnesene za banke, MFI-e, NBFi-e i penzione fondove, dok 395 žalbi je podneseno za osiguravajuća društva.

Slično kao i u prethodnim godinama, i 2018. godine, CBK je obezbedila kvalitativnu i kvantitativnu ponudu gotovine za bankarski sektor kako bi omogućio obavljanje gotovinskih transakcija u privredi. Takođe, i platni sistem se karakteriše dinamikom događaja tokom 2018. godine, kako iz regulatornih aspekata tako i iz operativnih funkcija, dok napredak je zabeležen u oblasti nadzora i analize platnih sistema. I Kosovski kreditni registar (KKR) je ostvario napredak u 2018. godini, gde je registrovano 463 nova korisnika kao ishod podnetih zahteva iz institucije članice, dok istraživanje o kreditnim obavezama i istoriji kreditnih aplikanata dostiglo je na 938.682 istraživanja.

U 2018. godini, sva sredstva pod upravljanjem CBK-a su investirana u finansijske instrumente koji spadaju u kategoriju sigurnih i likvidnih instrumenata. Nastavak politike negativnih kamatnih stopa na depozite iz Evropske centralne banke što je ishodilo sa visokim cenama dužničkih instrumenata u Evrosistemu i diktirala je distribuciju portfelja investicija. Glavna karakteristika 2018. godine je plasman sredstava u dužnička instrumenta sa fiksnom kamatnom stopom sa dužim vremenskim rokom (u periodima do pet godina) kao ishod nemogućnosti da se investira sa pozitivnim vraćanjima u kraćim periodima.

U funkciji ostvarivanja svojih ciljeva, CBK je nastavila da posvećuje posebnu pažnju analizama oko opštih privrednih kretanja u zemlji, kao i analizama koje se odnose na procenu finansijske stabilnosti i aktivnosti finansijskog sistema zemlje.

U okviru odgovornosti sastavljanja i objavljivanja statistika monetarnog i finansijskog sektora i statistika spoljašnjeg sektora, tokom 2018. godine, Kosovo je dobilo tehničku pomoć od Eurostata, prilikom koje su pokrenuta dva projekta čiji je cilj poboljšanje statistika koje su u nadležnosti CBK-a: "Macroeconomic Imbalance Procedure(MIP)" i " International Trade in Services Statistics (ITSS)" sa rokom za ispunjavanja zadataka sa kojima se opterećuju ova dva projekta do septembra 2019. godine. Tokom 2018. godine, raspon sa novim statistikama je proširen, objavljivanjem nekoliko novih tabela za rezervna sredstva, izvoz i uvoz robe prema zemljama i vrsti robe.

CBK je nastavila da koristi tehničku pomoć tokom 2018. godine, pružana od međunarodnih finansijskih institucija i raznih donatora kako sa postojećim projektima tako i sa novim inicijativama. Podrška je pružana uglavnom od Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), Trezora SAD-a, Evropske unije, Svetske banke, Evropske banke za obnovu i razvoj i GIZ-a.

2. Spoljna ekonomska sredina

2.1. Evrozona i zapadni Balkan

Ekonomija evrozone, prema preliminarnim procenama Eurostata, porasla je za 1,8% u 2018. godini, što je sporiji rast u odnosu na 2017. godinu kada je zabeleženo 2,4% viši. Sporiji rast ekonomske aktivnosti u evrozoni uglavnom se pripisuje slabljenju međunarodne trgovine i negativnom uticaju nekih privremenih faktora (loši atmosferski uslovi, smanjenje proizvodnje automobila, posebno u TM3), kao i veoma jaka stopa rasta u 2017. godini. Sa sporijim godišnjim rastom karakterisale su se gotovo sve glavne ekonomije evrozone, posebno Nemačka i Francuska, gde je usporavanje bilo izraženije (tabela 1). Projekcije ECB-a ukazuju na sporiji ekonomski rast u naredne tri godine (1,5% u 2021. godini), očekivanja koja se uglavnom oslanjaju na potencijalni pad poverenja ekonomskih subjekata i pojedinaca u narednim periodima kao rezultat porasta nesigurnosti u vezi sa budućim trgovinskim odnosima, zatezanjem uslova finansiranja i usporavanjem ekonomskog rasta Kine.

Tabela 1. Godišnji realni rast BDP-a

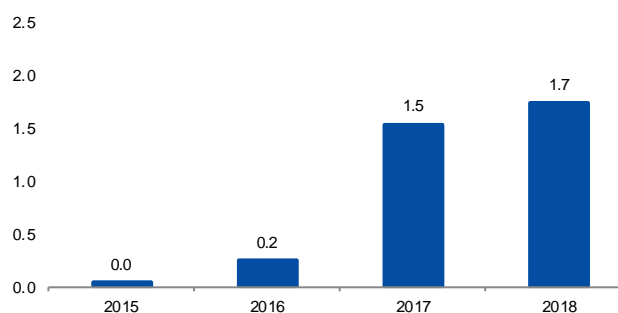
Opis	2015	2016	2017	2018
Evrozona	2.1	2.0	2.4	1.8
Nemačka	1.5	2.2	2.5	1.5
Francuska	1.1	1.2	2.2	1.5
Italija	0.9	1.1	1.6	0.9
Austrija	1.1	2.0	2.6	2.7
Španija	3.7	3.2	3.0	2.5
Grčka	-0.4	-0.2	1.5	2.1

Izvor: MMF, WEO (2019.)

Inflacija u evrozoni je zabeležila porast u 2018. godine, približavajući se cilju ECB-a blizu, ali ispod 2,0 odsto. Prosečna stopa inflacije u 2018. godini dostigla je 1,7 odsto, sa 1,5 odsto u 2017. godini (slika 1). Važan doprinos rastu stope inflacije je dala ekspanzivna monetarna politika i nekonvencionalne mere koje je poduzela ECB u okviru programa kvantitativnog popuštanja. U decembru 2018. godine, Nadzorni odbor ECB-a je odlučio da zaključi program kupovine imovine i objavio da namerava da se dalje reinvestira u potpunosti uplate glavnice iz dospele imovine (koja se kupuje u okviru programa), tokom dužeg vremenskog perioda, sve dok se smatra neophodnim da se obezbede povoljni uslovi likvidnosti na tržištu. Prognoza za godišnju stopu inflacije za 2019. godinu iznosi oko 1,6% odsto, dok su izgledi za usporavanje ekonomskog rasta doveli do toga da srednjoročne prognoze nisu tako optimistične u postizanju nivoa postavljenog od strane monetarnih ciljeva.

Slabljenje međunarodne trgovine negativno je uticalo na ekonomije evrozone. Vrednost izvoza roba i usluga zabeležila je usporavanje od 3,8 odsto u 2018. godini, od rasta zabeleženog u 2017. godini sa prosečnih 5,2 odsto. S druge strane, procenjuje se da je uvoz roba i usluga ubrzao rast na oko

Slika 1. Stepenn inflacije u evrozoni, u procentima

Izvor: Eurostat (2019)

4,0 odsto, sa 3,7 odsto koliko je bio u 2017. godini. Kao posledica toga, u 2018. godini, pozicija neto izvoza negativno je uticala na rast realnog BDP-a u evrozoni.

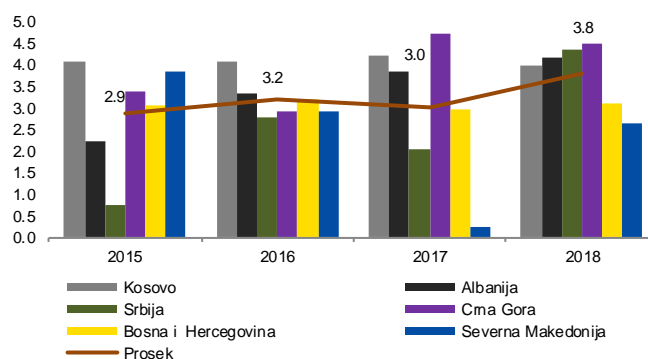
Kreditna aktivnost u evrozoni je nastavila postepeni oporavak koji je započet 2014. godine, kao rezultat podrške kako od faktora ponude tako i potražnje. Prilagodljiva monetarna politika stimulisala je ekspanziju kreditne aktivnosti, dok je potražnja za kreditima podržana kamatnim stopama koje su na najnižim istorijskim nivoima. Godišnji rast kreditiranja preduzeća u eurozoni porastao je za 2,8 odsto u 2018. godini, što je veći rast u odnosu na povećanje od 1,9 odsto u prethodnoj godini, dok je kreditiranje domaćinstava zabeležilo je godišnji rast od 3,0 odsto, što je gotovo jednako prethodne godine. I depoziti su nastavili trend stabilnog rasta, uglavnom kao rezultat stimulaturnih monetarnih mera ECB-a i niskih oportunitetnih troškova ulaganja u sredini sa niskim kamatnim stopama. Depoziti domaćinstava zabeležili su poras od 5,2 odsto na godišnjoj razini u 2018. godini, što je ubrzanje rasta u odnosu na prethodnu godinu kada su porasle za 4,2 odsto. S druge strane, depoziti preduzeća su porasli za 3,9 odsto, što je manje od 8,6 odsto povećanja u 2017. godini.

U zemljama zapadnog Balkana, za razliku od evrozone, rast ekonomske aktivnosti se uglavnom je ubrzan tokom 2018. godine, ali sa posebnim ritmom između zemalja (slika 2). Procenjuje se da su prosečne stope rasta u zemljama regiona dosegle 3,4 odsto tokom 2018. godine, uglavnom zbog povećanja unutrašnje potražnje. Procenjuje se da su najviše stope privrednog rasta zabeležene u Crnoj Gori, Srbiji i na Kosovu, dok u Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji zabeležene niže stope ekonomskog rasta. Za 2019. prognoze MMF-a sugerišu da će stopa ekonomskog rasta u zemljama zapadnog Balkana će biti sporija u odnosu na 2018. godinu- 3,4 odsto.

Stabilizacija cena na međunarodnim tržištima doprinela je stabilizaciji inflatornih pritisaka u zemljama Zapadnog Balkana, koje su obeležile prosečnu stopu inflacije od 1,9 odsto, što je slično proseku 2017. godine (slika 3). Slabiji inflatorni pritisci u odnosu na prethodnu godinu bili su prisutni na Kosovu (1,1 odsto) i Srbiji (2,1 odsto), dok je u drugim zemljama stopa inflacije bila veća.

Deficit tekućeg računa u zemljama zapadnog Balkana se pogoršao u 2018. godini, dostigavši do prosečno 7,3 odsto BDP-a od 6,9 odsto u 2017. godini. Rast deficita tekućeg računa uglavnom se pripisuje slabljenju međunarodne trgovine, ali čak i padom spoljne potražnje, što je pretvoreno u najmanji doprinos neto izvozu. Izvoz roba i usluga sa prosečnim godišnjim rastom od 10,9 posto u 2017. godini smanjen je na 7,1 posto u 2018. godini. I uvoz roba i usluga također je karakteriziran povećanjem od 7,0 odsto u 2018. godini (8,2 odsto u 2017. godini).

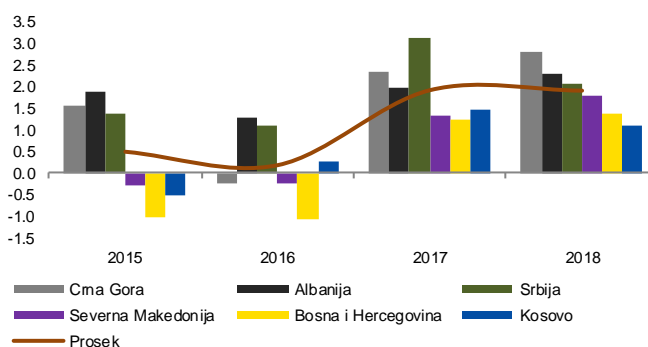
Slika 2. Godišnji rast BDP na Zapadnom Balkanu

Izvor: MMN, WEO (2019)

Izvor: MMN, WEO (2019)

Slika 3. Godišnji rast inflacije na Zapadnom Balkanu

Izvor: MMF, WEO (2019)

Bankarsko kreditiranje nastavlja da bude važan doprinosilac rastu ekonomija regiona, pošto je zabeležilo usporavanje porasta u većinu zemalja. Prosečna stopa rasta kredita do novembra 2018. godine iznosila je 6,0% (6,7% u istom periodu 2017. godine), kada su Kosovo i Crna Gora zabeležili najviše stope rasta kredita sa stopama od 11.1 odsto. Odnosno 9.9 odsto. Kvalitet kreditnog portfolija je nastavio poboljšanje, ali i dalje ostaje visoka u većini zemalja, sa izuzetkom Kosova sa najnižim stopom. Zemlje regiona su takođe izjavile rast depozita, ali sa prosečnim stepenom umereno ispod prethodne godine, kao rezultat usporavanja stope rasta u Crnoj Gori i Albaniji. Bosna i Hercegovina i Srbija su ubrzale rast depozita, dok je godišnji prosečni rast depozita za region u celini bio 8.9 odsto do novembra 2018. godine (9.2 odsto u istom periodu 2017. godine). Čak i na Kosovu je zabeležen ubrzan rast depozita u 2018. godini, gde je stopa porasta dostigla 8,7 odsto u poređenju sa 6,8 odsto u 2017. godini.

Valuta evra je zabeležila procenu u odnosu na američki dolar, švajcarski franak i britansku funtu u toku 2018. godine. Prosečni kurs evra prema američkom dolaru i švajcarskoj franci je procenjen za 4.6 odsto odnosno 3.9 odsto, dok u odnosu na britansku funtu procena na 1.0 odsto. Pozitivni trgovinski bilans kao i trgovinski bilans i signaliziranje ECB-a za moguće usporavanje programa kupovine sredstava, između ostalog, uticale su na jačanje valute evra u odnosu na ove glavne valute. Dok je u odnosu na valute regiona, kao što su albanski lek, srpski dinar i makedonski denar, evro je opadao za 4.9, odnosno 2.6 odsto i 0.2 odsto.

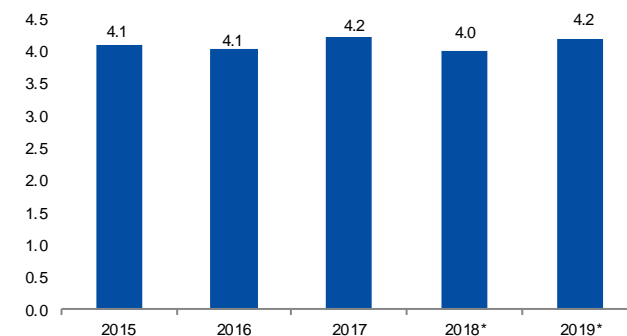
3. Kosovska ekonomija

3.1. Realni sektor

3.1.1 Bruto domaća proizvodnja

Prema tromesečnim procenama Agencije za statistike Kosova (ASK), u 2018. godini, nominalna vrednost BDP-a dostigla je vrednost od 6,5 milijarde evra, koja u realnim pojmovima predstavlja rast od oko 3,9 odsto. Slično, procene CBK-a za 2018. godinu sugerišu da je kosovska ekonomija karakterisana realnim rastom od oko 4,0 odsto (slika 4), i predstavlja sporiji rast u odnosu na prethodnu godinu, kao posledica rasta negativnog doprinosa komponente neto izvoza.

Slika 4. Realni rast BUP-a

* Predviđanje CBK-a
Izvor: ASK (2019)

Prema procenama ASK-a, rast ekonomskih aktivnosti tokom 2018. godine, uglavnom je generisan od rasta investicija za 14,7 odsto. Kapitalni rashodi vlade su beležile rast od 13,4 odsto, (5,4 odsto u 2017. godini). Značajan doprinos u rastu investicija procenjuje se da je imao rast bankarskog kreditiranja, koji je tokom cele godine karakterisan dvocifrenim rastom.

Samo novi investicioni krediti su u 2018. godini beležili godišnji rast od 20,9 odsto. Isto tako, izmene u poreskoj politici tokom prethodnih godina procenjuje se da su uticale na podsticanje investicija.

U okviru investicija, negativnom dinamikom okarakterisane su SDI, koje u 2018. godini su beležile pad od 16,3 odsto. Potrošnja, kao glavna komponenta unutrašnje potražnje, beležila je realan rast od 3,7 odsto, podržana rastom privatne potrošnje od 3,8 odsto i javne potrošnje od 5,7 odsto. Rast privatne potrošnje tokom 2018. godine, slično sa prethodnim godinama, podržava se uglavnom od rasta doznaka i rasta bankarskog kreditiranja.

Doznake su beležile stopu rasta od 5,4 odsto (9,9 odsto u 2017. godini). S druge strane, novi potrošački krediti su beležili rast od 10,4 odsto (14,0 odsto u 2017. godini). Pored privatne potrošnje, i javna potrošnja je karakterisana značajnim rastom, gde u okviru budžetskih rashoda, tekući rashodi su porasli za 9,2 odsto u 2018. godini (5,0 odsto u 2017. godini).

S druge strane, dinamika koja je okarakterisala sektor spoljne ekonomije, naročito trgovinski bilans robe i usluga, negativno se odražavao na poziciju neto izvoza i kao posledica, na realan rast BDP-a.

Za razliku od 2017. godine kada je komponenta neto izvoza doprinela pozitivno na realan rast BDP-a, u 2018. godini ova komponenta ne rezultirala negativnim doprinosom na BDP.

Realan rast izvoza robe i usluga od 1,4 odsto i uvoza robe i usluga za 8,1 odsto rezultirala je produbljanjem trgovinskog deficita (roba i usluge) za 22,6 odsto u realnom iznosu.

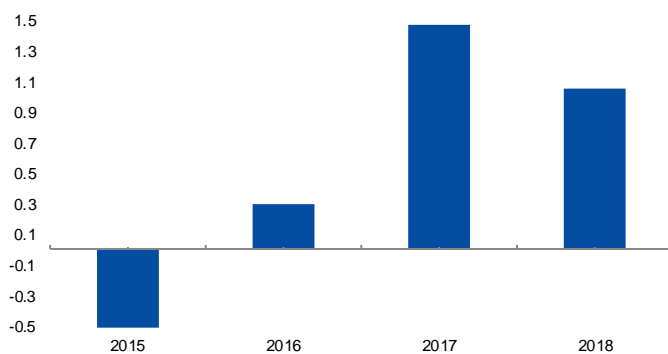
Slično prethodnoj godini, rast privredne aktivnosti u 2018. godini procenjuje se da je bio podržan uglavnom od trgovinskog sektora, potom sledi sektor građevinarstva kao i sektor finansijskih aktivnosti i osiguranja. S druge strane, realan pad beležen je u sektoru ekstraktivne industrije i sektoru snabdevanja električnom energijom, gazom, vodom, sektori koji su ujedno imali najmanje učešće u ukupnom BDP-u.

3.1.2 Cene

Opšti nivo cena, izražen kroz indeks potrošačkih cena, okarakterisan je prosečnim rastom od 1.1 odsto (slika 5). Što se tiče komponente IPC-a, rastom je okarakterisane cene prevoza (4.0 odsto), cene alkoholnih pića i duvana (2.4 odsto), kao i cene u restoranima i hotelima (2.1 odsto). Rastom od 1.5 odsto karakterisane su i cene hrane i bezalkoholnih pića, koje predstavljaju oko 39.8 odsto kosovske potrošačke korpe. S druge strane, najveći pad cena je beležen kod električne, gaza i drugih goriva (5.5 odsto), kao i cene rekreacije i kulture (1.5 odsto) (slika 6).

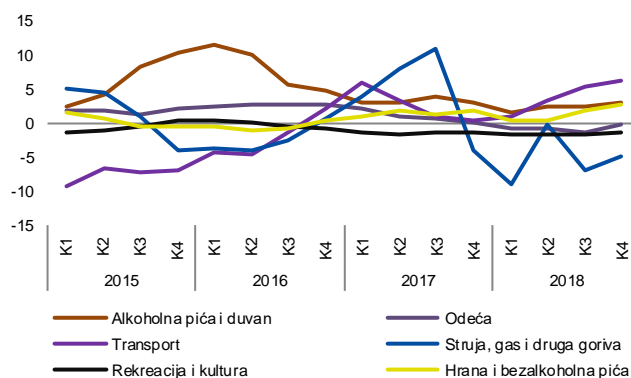
Kretanje cena na Kosovu se i dalje u velikoj meri određuje od kretanja cena na međunarodnim tržištima, kao rezultat velike zavisnosti kosovske ekonomije od uvoza. Indeks cena uvoza cena beležio je prosečan rast od 2,5 odsto (slika 7). Cene mineralnih proizvoda i osnovnih metala, koje predstavljaju glavne kategorije uvoznih cena, beležile su najveći rast (15,1 odnosno 5,6 odsto), dok cene cipela i cene papira beležile najveći pad (11,5 odnosno 4,5 odsto). Indeks cena proizvođača okarakterisan je rastom od 1.4 odsto. Rastom cena okarakterisane su proizvodnja metala, proizvodnja električnih uređaja, prerada drveta itd. Dok, padom okarakterisana su uglavnom cene vađenja metala, proizvodnja hemijskih proizvoda, proizvodnja pića itd.

Slika 5. Stopa inflacije, godišnja procentualna razlika

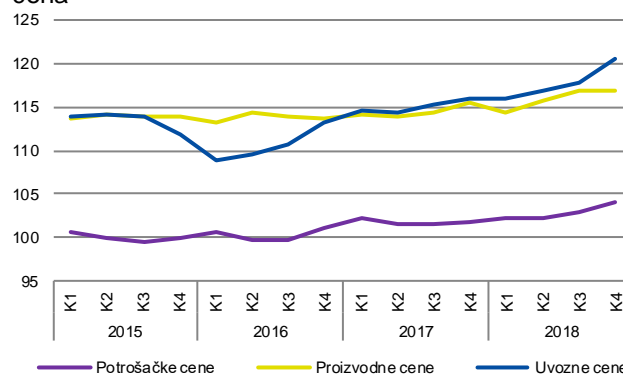
Izvor: ASK (2019)

Slika 6. Kretanje cena ključnih komponenti, godišnja

Izvor: ASK (2019)

Slika 7. Indeksi potrošačkih, proizvođačkih i uvoznih cena

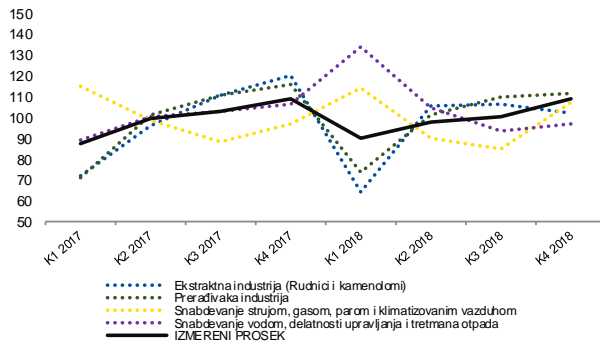

Izvor: ASK (2019)

3.1.3 Finansijska pozicija preduzeća

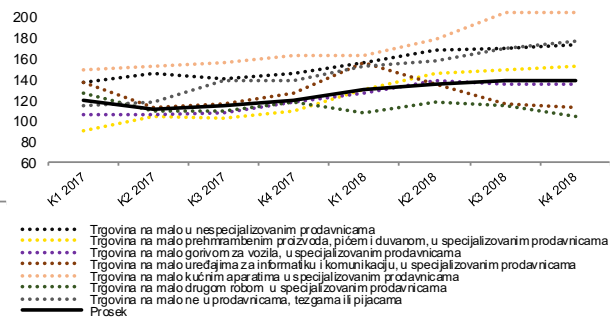
Indeks količine industrijske proizvodnje u 2018. godini, u proseku, okarakterisan je blagim padom (-0,7 odsto), pod uticajem uglavnom od pada indeksa kod ekstraktivne industrije, industrije prerade i snabdevanje električnom energijom (slika 8).

Slika 8. Indeks industrijskog prometa (2017=100)

Izvor: ASK (2019)

Slika 9. Indeks prometa trgovine na malo (2013=100)

Izvor: ASK (2019)

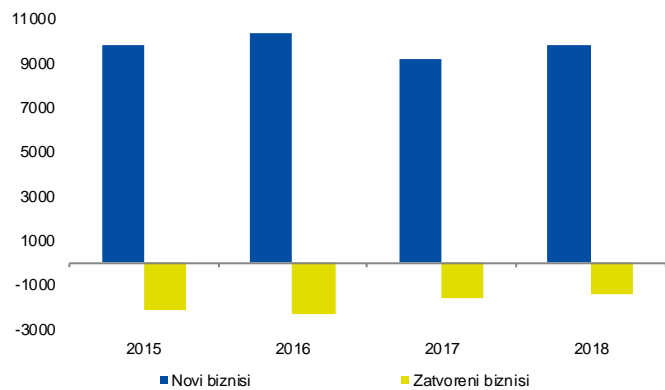
Indeks prometa sektora trgovine na malo, koji zajedno sa industrijskim sektorom predstavljaju dva ekonomska sektora sa najvećim učešćem u ukupnom prometu preduzeća¹, u 2018. godini beležio je godišnji rast u proseku od 16,8 odsto. Rastom okarakterisani su gotovo svi sastavni komponenti (slika 9).

U 2018. godini beležen je veći broj registrovanih preduzeća i manji broj zatvorenih preduzeća. Broj novih registrovanih preduzeća bio je 9,805 ili 6.3 odsto više nego u prethodnoj godini, dok su zatvorena 1,426 preduzeća ili 12.1 odsto manje nego u prethodnoj godini (slika 10).

Najveći broj registrovanih preduzeća i dalje je koncentrisan u sektoru trgovine sa 25.8 odsto ukupnog broja novih registrovanih preduzeća, zatim sledi sektor proizvodnje sa 11.3 odsto, ugostiteljstvo sa 10.1 odsto i građevinarstvo sa 9.8 odsto (slika 11). U odnosu na 2017. godinu, u većini sektora je beležen veći broj registrovanih preduzeća. U sektoru proizvodnje

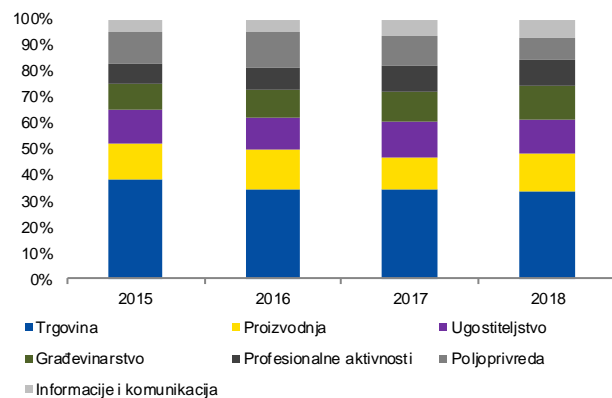
registrovana su 219 preduzeća više, u sektoru građevinarstva 120 preduzeća više, u sektoru trgovine 63 preduzeća više itd. Dok, sektori koji su beležili manji broj registrovanih preduzeća bili

Slika 10. Registar biznisa

Izvor: ASK (2019)

Slika 11. Struktura novih preduzeća

Izvor: ASK (2019)

¹ Baza podataka ASK-a izveštaj "Struktura prometa po ekonomskim sekcijama za period 2008-2017".

su poljoprivredni sektor, (196 manje preduzeća), prevoza (38 preduzeća manje), finansijskih aktivnosti (26 preduzeća manje).

3.1.4 Tržište rada²

Tokom 2018. godine stopa učešća radne snage na Kosovu bila je 40,9 odsto, koja u poređenju sa 2017. godinom, pokazuje pad stope učešća radne snage za 1,9 procentnih poena. Niska stopa učešća radne snage (prosečna stopa u regionu oko 50 odsto) prepisuje se u određenoj meri relativnom mladom stanovništvu (učenici, studenti) kao i kategoriji obeshrabrenih radnika, domaćica, i drugih lica koja nisu bila aktivna u traženju posla.

Na osnovu Ankete o radnoj snazi, prosečna stopa zapošljavanja³ bila je 28,8 odsto, koja pokazuje pas od 1,0 procentnih poena u odnosu na 2017. godinu. Stopa zapošljavanja, bila je veća kod muškaraca u odnosu na žene, gde 45,3 odsto muškaraca sposobnih za rad u odnosu na žene, gde 12,3 odsto žena. Prema rezultatima ankete, stopa zapošljavanja ženskog pola beležila je blagi pad (0,4 procentnih poena) u odnosu na 2017. godinu, dok kod muškog pola beležen je pad stope zapošljavanja od 1,3 procentnih poena, u odnosu na 2017. godinu.

Prema starosnim grupama, stanovništvo starosne grupe između 35-44 godina ima najveću stopu zapošljavanja (39,1 odsto), dok starosna grupa 15-24 godina ima najmanju stopu zapošljavanja (10,0 odsto). Prema obrazovnom nivou, najveću stopu zapošljavanja ima radna snaga sa visokim obrazovanjem, zatim slede srednja stručna škola i gimnazija. Zaposleni koji imaju završenu srednju stručnu školu uglavnom su zaposleni u privatnom sektoru (privatne kompanije, samostalna privatna preduzeća), dok su zaposleni koji imaju završeno visoko obrazovanje uglavnom su zaposleni u javnom sektoru.

Diktirano i od ekonomskih struktura zemlje, stopa zapošljavanja bila je koncentrisana u trgovinskom sektoru sa 17,0 odsto ukupnog broja zaposlenih, zatim sledi sektor građevinarstva sa 11,9 odsto, sektor obrazovanja sa 11,3 odsto, sektor proizvodnje sa 10,3 odsto itd. u poređenju sa 2017. godinom, podaci pokazuju da je zapošljavanje u sektoru trgovine i obrazovanja beležila rast, dok sektori kao građevinarstvo i proizvodnja beležili pad.

Statistike tržišta rada na Kosovu pokazuju da je prosečna stopa nezaposlenosti⁴ u 2018. godini bila 29,6 odsto, a u odnosu na 2017. godinu, niža je za 0,9 procentnih poena. Na osnovu pola, tržište rada na Kosovu i dalje se karakteriše izrazito velikom stopom nezaposlenosti kod žena. Stopa nezaposlenosti kod žena bila je 33,4 odsto (28,5 odsto kod muškaraca), gde je starosna grupa mladih žena (15-24 godine) imaju najveću stopu nezaposlenosti (oko 64,7 odsto). Vaspitanje je poboljšala perspektive tržišta rada na Kosovu. Prema ASK-u, stopa nezaposlenosti bila je najveća za neškoloovane osobe (oko 57,8 odsto), dok je najmanja stopa bila kod osoba koja su završila visoko obrazovanje (19,2 odsto).

3.2. Fiskalni sektor

Budžetski prihodi⁵ u 2018. godini dostigli su neto vrednost od 1,76 milijarde evra, što predstavlja godišnji rast od 4,5 odsto. Budžetski rashodi⁶ dostigli su vrednost od 1,92 milijarde evra koji predstavlja godišnji rast od 10,3 odsto. Shodno tome, budžet Kosova beležio je primarni budžetski

² Sekcija „Tržište rada“ zasniva se na podatke o Anketi radne snage, koja je objavljena od strane Agencije za statistike Kosova.

³ Stopa zapošljavanja predstavlja postotak stanovništva sposobnih za rad koje je zaposleno.

⁴ Stopa zapošljavanja je postotak stanovništva sposobnih za rad koje nije zaposleno

⁵ U okviru budžetskih prihoda nisu obuhvaćeni prihodi od pozajmica, prihodi od privatizacije, prijema od utvrđenih grantova od strane donatora i prijema depozita u poverenju.

⁶ U okviru budžetskih rashoda nisu obuhvaćene otplate duga, uplate za članstvo u MFI i povraćaj od deponovanih sredstava.

deficit od 162,7 miliona evra, u odnosu na deficit od 59,0 miliona evra u 2017. godini, dok kao procenat BDP-a, primarni deficit bio je 2,4 odsto.

U okviru prihoda, primećuje se veći rast direktnih poreskih prihoda, koji su dostigli vrednost od 267,5 miliona evra (rast od 12,4 odsto), dok su indirektni poreski prihodi beležili rast od 2,2 odsto, i dostigli su vrednost od 1,3 milijarde evra. Neporeski prihodi su beležili rast od 3,8 odsto i dostigli su vrednost od 192,9 miliona evra.

Gotovo sve kategorije budžetskih rashoda su okarakterisane rastom. Vladini rashodi za plate i dnevnice su beležile rast od 7.6 odsto i dostigle su vrednost od 591,9 miliona evra. Vladini rashodi za robu i usluge (uključujući i komunalne troškove) beležili su rast od 10,7 odsto i dostigle su vrednost od 250,2 miliona evra. Subvencije i transferi su beležili rast od 10,2 odsto i dostigli su vrednost od 558,0 miliona evra. Kapitalne investicije, koje predstavljaju oko 27,6 odsto ukupnih budžetskih rashoda, beležili su rast od 13,4 odsto i dostigli su vrednost od 530,0 miliona evra.

Javni dug na kraju 2018. godine dostigao je vrednost od 1.1 milijardu evra, što je 9.7 odsto veći u odnosu na 2017. godinu. Kao procenat BDP-a, javni dug je dostigao na 17.1 odsto sa 16,6 odsto koliko je bio u 2017. godini. Ovo povećanje javnog duga može se pripisati rastu unutrašnjeg duga od 17.8 odsto (koji je dostigao na 676.6 miliona evra), dok javni spoljni dug beležio rast od 1.4 odsto, dostigavši 416,4 miliona evra. Učešće javnog spoljnog duga u ukupnom iznosu domaćeg duga je smanjen na 38.1 odsto u odnosu na 42.4 odsto koliko je bilo u 2017. godini.

U 2018. godini, prema objavljenom kalendaru od strane Ministarstva finansija, broj aukcija za emitovanje hartija od vrednosti Vlade Kosova dostigao je 20, dok vrednost objavljena u aukcijama bila je 425.0 miliona evra.

Tokom 2018. godine, Vlada Kosova objavila je manji broj i vrednost trezorskih zapisa u odnosu na prethodnu godinu, u odnosu na povećanja broja i vrednosti obveznica. Vredi napomenuti da konsolidacijom tržišta hartija od vrednosti, po prvi put od emitovanja u 2012. godini, u 2018. godini je po prvi put uspešno realizovano emitovanje desetogodišnjih obveznica. Vrednost hartija od vrednosti koje su emitovane u 2018. godini iznosila je 399.8 miliona evra, što je za 1.3 odsto manji u odnosu na prethodnu godinu. Prema roku dospeća, struktura hartija od vrednosti Vlade Kosova nastavlja da pokazuje tendenciju da prelazi sa hartija od vrednosti kratkoročnog roka dospeća na hartije od vrednosti dugoročnog roka dospeća. U 2018. godini struktura hartija od vrednosti beležila je promene: dok je u prošlosti struktura bila dominirana od trezorskih zapisa sa rokom dospeća od 364 dana, u 2018. godini glavna kategorija bila je struktura obveznica sa rokom dospeća od pet godine.

U 2018. godini, potražnja za investicijama u trezorskim zapisima i državnim obveznicama bila je manja nego u prethodnoj godini. Čak, u pojedinim aukcijama koje su realizovane, potražnja je bila manja ne objavljenog iznosa od strane Ministarstva finansija. Ovo se odrazilo u ukupnom odnosu potražnje prema ponudi hartija od vrednosti, koja je u 2018. godini bila veća 1.4 puta, u odnosu sa 1.6 koliko je bio u prethodnoj godini. U 2018. godini, prosečna kamatna stopa hartija od vrednosti Vlade Kosova bila je 1,8 odsto, što predstavlja rast u odnosu na stopu od 0,8 odsto u 2017. godini. Rast prosečne kamatne stope može se pripisati do određene mere rastu učestalosti broja emitovanih obveznica, posebno onih sa 5 godine i više, u odnosu na pad emitovanih trezorskih zapisa.

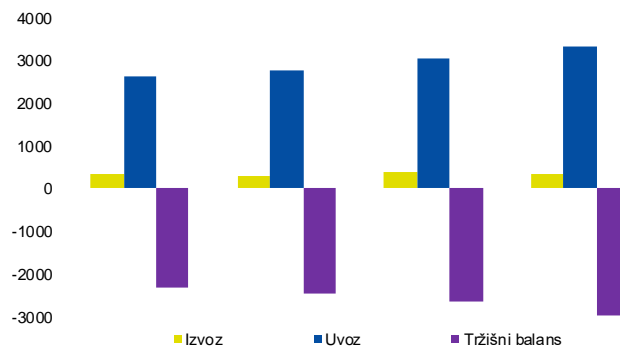
3.3. Spoljni sektor

Deficit tekućeg i kapitalnog računa u 2018. godini beležio je vrednost od 551,7 miliona evra, koji je za 39,7 odsto veći u odnosu na 2017. godinu. U odnosu na BDP, deficit tekućeg i kapitalnog računa beležio je dostigao na 8,2 odsto, od 6,2 odsto koliko je bio u 2017. godini. Povećanje deficita tekućeg i kapitalnog računa pripisuje se povećanju deficita robe i pada u pozitivnom bilansu usluga. S druge strane, pozitivni bilansi račun primarnih i sekundarnih prihoda beležili su rast.

Pad izvoza robe kao i značajan rast uvoza uticali su da deficit u robnoj razmeni beleži rast od 11,3 odsto i da dostiže vrednost od oko 3,0 milijarde evra. U odnosu na BDP, deficit razmene robe je dostigao na 44,6 odsto od 41,6 odsto koliko je bio u 2017. godini. Vrednost izvoza robe je smanjena na 367,3 miliona evra, što odgovara godišnjem padu od 2,8 odsto (rast od 22,1 odsto u 2017. godini) (slika 12).⁷ Slab učinak izvoza robe može biti utican, između ostalog, od usporavanja pada spoljne potražnje. Pad izvoza robe i rast uvoza rezultirali su smanjenjem stope pokrivenosti uvoza sa izvozom od 12,4 odsto koliko je bio u 2017. godini, na 11,0 odsto u 2018. godini. Većina kategorija izvoza beležili su pad, dok najveći pad su beležili mineralni proizvodi, nakon kojih slede mehanizacija i mehanička oprema, kao i koža i kožni proizvodi (slika 13). Blagim padom je okarakterisan i izvoz osnovnih metala, koji imaju najveće učešće u strukturi ukupnog izvoza zemlje (oko 34,0 odsto). S druge strane, rastom je okarakterisan izvoz plastičnih i gumenih proizvoda, pripremljene hrane, povrća, tekstila itd.

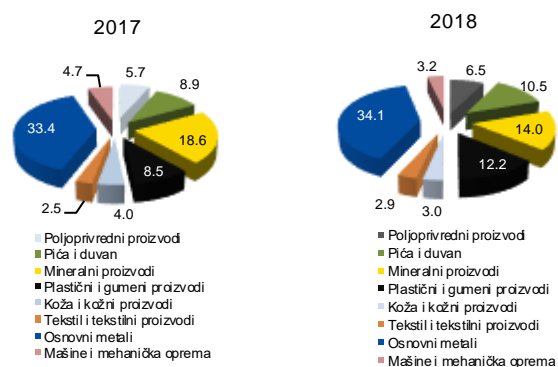
Rast domaće potražnje tokom 2018. godine je uticao na rast uvoza, čija je ukupna vrednost dostigla na 3,3 milijarde evra, i beležio je godišnji rast od 9,6 odsto. U okviru uvoza robe, najveći rast je beležio uvoz osnovnih metala, zatim slede uvoz mehanizacije i mehaničke opreme, uvoz tekstila i tekstilnih proizvoda, uvoz mineralnih proizvoda itd. (slika 14).

Slika 12. Izvoz, uvoz i tržišni balans, u milionima evra

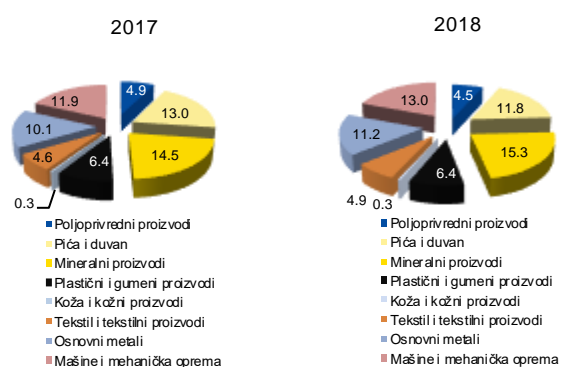
Izvor: ASK (2019)

Slika 13. Struktura izvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: ASK (2019)

Slika 14. Struktura uvoza po kategorijama, u procentima

Izvor: ASK (2019)

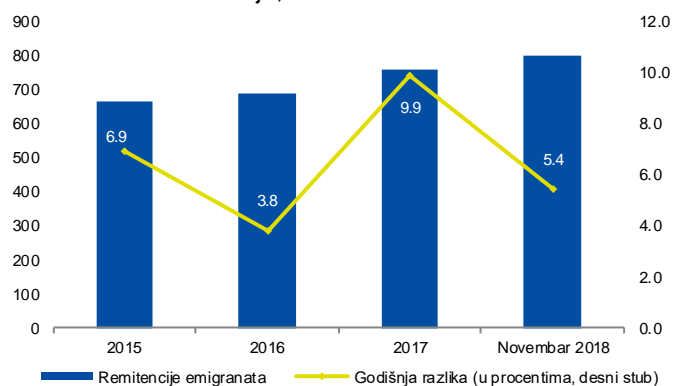
⁷ Izvor podataka o izvozu i uvozu robe na Kosovu je Agencija za statistiku Kosova.

Bilans u trgovini uslugama, beležio je vrednost od 770,6 miliona evra, što predstavlja pad od 2,9 odsto u odnosu na prethodnu godinu. Vrednost izvoza usluga beležio je godišnji rast od 5,4 odsto, dostigavši iznos od 1,401,9 miliona evra. Izvoz usluge prevoza, koji čine oko 78,0 odsto ukupnog izvoza, beležio je vrednost od preko 1 milijarde evra, koji predstavlja gotovo isti nivo sa prethodnom godinom, dok je izvoz kompjuterskih usluga okarakterisan godišnjim rastom od 19,9 odsto. S druge strane, uvoz usluga beležio je rast od 17,7 odsto i dostigao je na 631,3 miliona evra. Kod uvoza usluga, najveći rast beležile su finansijske usluge (rast od 82,8 odsto).

Račun primarnih prihoda okarakterisan je rastom od 26,2 odsto. Prihodi od nadoknada zaposlenih⁸ beležili su rast od 11,2 odsto. Bilans sekundarnih prihoda beležio je rast od 8,5 odsto, koji se pripisuje uglavnom većem nivou doznaka. Doznake primljene na Kosovu, koje istovremeno predstavljaju najveću kategoriju u okviru računa sekundarnih prihoda, beležile su vrednost od 800,5 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 5,4 odsto (slika 15). Doznake na Kosovu uglavnom dolaze iz Nemačke i Švajcarske, zemlje iz koji se šalju 40,4 odsto, odnosno 21,7 odsto ukupno primljenih doznaka na Kosovu. Značajan deo doznaka je primljena iz SAD-a, odnosno 6,7 odsto ukupnih doznaka.

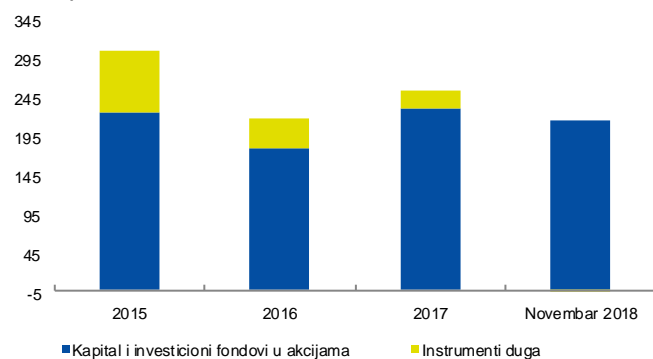
Strane direktne investicije (SDI) na Kosovu, dostigle su vrednost od 213,7 miliona evra, što predstavlja pad od 16,3 odsto u odnosu na 2017. godinu. U okviru strukture SDI, kapital i investicioni fond u akcijama ali i investicije u dužničkim instrumentima beležile su pad (slika 16). Kapital i investicioni fond u akcijama dostigao je vrednost od 217,4 miliona evra, što predstavlja pad od 6,6 odsto u odnosu na prethodnu godinu. SDI u obliku dužničkih instrumenata beležile su vrednost od -3,6 miliona evra (22,7 miliona evra u 2017. godini). Rast SDI-a je evidentiran uglavnom kod nepokretnih imovina, u sektoru rudarstva, energetike i trgovine, dok su finansijske usluge i sektor građevinarstva beležili pad.

Slika 15. Remitencije, u milionima evra

Izvor: CBK (2019)

Slika 16. Struktura direktnih stranih investicija po komponentama, u milionima evra

Izvor: CBK (2019)

⁸ Nadoknada zaposlenima uključuje plate, dnevnice i druge beneficije primljene od stalnih zaposlenih van zemlje. U ovom kontekstu, uključuje sezonske radnike ili druge kratkoročne radnike (manje od godinu dana) i pogranične radnike koji centar ekonomskog interesa imaju na njihovoj ekonomiji.

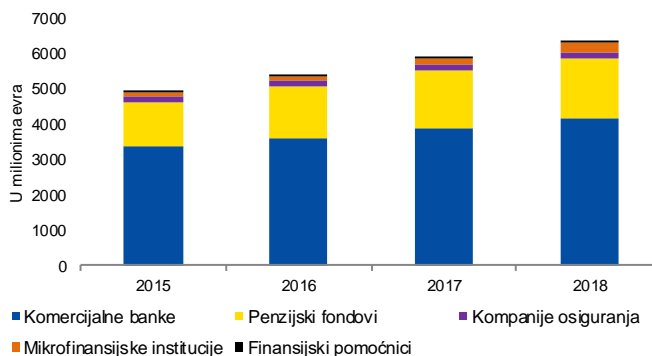
3.4. Finansijski sektor

3.4.1 Opšte karakteristike

Ukupna vrednost sredstava finansijskog sistema na Kosovu u 2018. godini dostigla je vrednost od 6.32 milijarde evra, koja odgovara godišnjem rastu od 6,9 odsto (slika 17). Bankarski sektor i dalje nastavlja da ima glavni doprinos u širenju delatnosti finansijskog sistema u zemlji, a potom sledi sektor mikrofinansija.

Što se tiče strukture finansijskog sistema, broj komercijalnih banaka i penzijskih fondova ostao je nepromenjena u odnosu na prethodnu godinu, dok je broj mikrofinansijskih institucija beležio rast. Takođe, u 2018. godini, broj osiguravajućih društava je smanjen na 14 odsto zbog dobrovoljne likvidacije jednog osiguravajućeg društva, prodajom njenog portfolija drugom društvu. Finansijski pomoćnici nastavljaju da imaju najveći broj finansijskih institucija, bez obzira na učešće od 0.3 odsto u ukupnom iznosu sredstava finansijskog sistema (tabela 2).

Slika 17. Vrednost imovine finansijskog sistema Kosova

Izvor: CBK (2019)

Tabela 2. Broj finansijskih institucija

Opis	2015	2016	2017	2018
Komercijalne banke	10	10	10	10
Osigurači	15	15	15	14
Penzijski fondovi	2	2	2	2
Finansijski pomoćnici	44	48	52	51
Mikrofinansijske institucije i finansijske nebankarne	18	16	18	22

Izvor: CBK (2019)

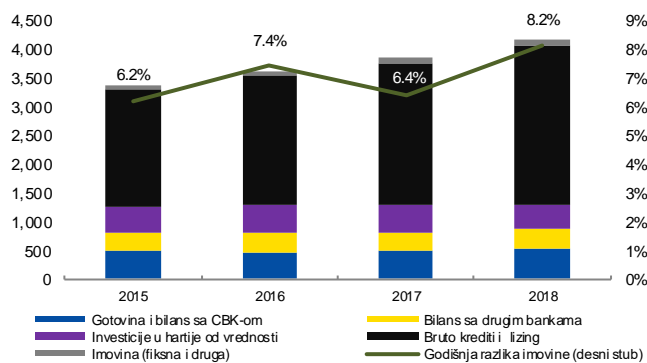
3.4.2 Bankarski sektor

Sredstva

Sredstva bankarskog sektora su u 2018. godini beležila godišnji rast od 8,2 odsto, dostigavši vrednost od 4,19 milijarde evra (slika 18). Rast sredstava u sektoru bankarstva tokom 2018. godine, pripisuje se uglavnom pozitivnoj dinamici kojom je okarakterisan kreditna delatnost, delatnost koja je podržana uglavnom od depozita što predstavlja oko 80,0 odsto obaveza i beležile su godišnji rast od 8,7 odsto.

Kreditna ponuda je uticana, između ostalog, i od pritisaka konkurencije, povoljna pozicija likvidnosti i dalje poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija. Rezerve hartija od vrednosti drugu godinu zaredom okarakterisane su godišnjim padom (11.5 odsto u 2018. godini). Strategija banaka za fokusiranje na kreditiranje

Slika 18. Imovina komercijalnih banaka, godišnja razlika, u milionima evra

Izvor: CBK (2019)

nasuprot investicija u hartijama od vrednosti u dve poslednje godine, pored većem povraćaju investicija, može se pripisati u određenoj meri kreditnom riziku, kada uzimamo u obzir povećanje aktivnosti KFKJ-a i daljem padu učešća neperformansnih kredita u ukupnim kreditima. Druge kategorije u okviru sredstava kao gotovina i bilans sa CBK-om kao i držanje sredstva u komercijalnim bankama beležila je rast od 8.5 odnosno 14.9 odsto.

Tabela 3. Struktura sredstava bankarskog sektora

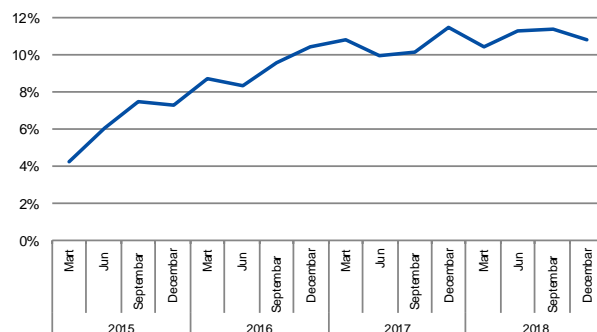
Opis	2015		2016		2017		2018	
	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)
Gotovina i bilans sa CBK-om	491.0	14.5%	457.3	12.6%	499.4	12.9%	541.8	12.9%
Bilans sa komercijalnim bankama	316.0	9.3%	342.0	9.4%	296.6	7.7%	340.8	8.1%
Hartije od vrednosti	473.3	14.0%	510.3	14.0%	486.4	12.6%	430.2	10.3%
Bruto krediti	2,019.5	59.7%	2,230.0	61.3%	2,485.5	64.2%	2,755.5	65.8%
Fiksna imovina	57.0	1.7%	58.5	1.6%	60.1	1.6%	79.6	1.9%
Druga imovina	28.5	0.8%	39.0	1.1%	41.8	1.1%	37.5	0.9%
Ukupno	3,385.3	100%	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%

Izvor: CBK (2019)

Kreditni

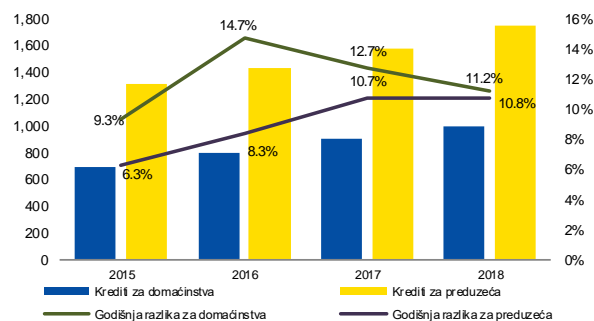
Kreditni bankarskog sektora treću godinu zaredom okarakterisani su dvocifrenim godišnjim rastom. U 2018. godini, kreditni portfolio je povećan za 10.9 odsto (slika 19) dok je vrednost ukupnih kredita dostigla na 2.76 milijarde evra. Faktori koji su uticali na rast kreditiranja u 2018. godini bili su rast potražnje za kreditima od strane preduzeća (naglašenija kod MSP) tako i od domaćinstava (za potrošačke i hipotekarne kredite).

Slika 19. Godišnja stopa rasta kredita

Izvor: CBK (2019)

Slika 20. Krediti preduzeća i domaćinstava

Izvor: CBK (2019)

Isto tako, poboljšanje kreditne ponude od strane banaka, uglavnom kroz smanjenje prosečne kamatne stope kredita i produženje kreditnog dospeća, rezultirala je povećanjem zaliha ukupnih kredita. Drugi faktori sa uticajem na dinamici kreditiranja bili su stalno poboljšanje kvaliteta kreditnog portfolija, dovoljna likvidnost i konkurentnost banaka imali su ključnu ulogu u proširenju kreditnih aktivnosti banaka u ove tri poslednje godine.

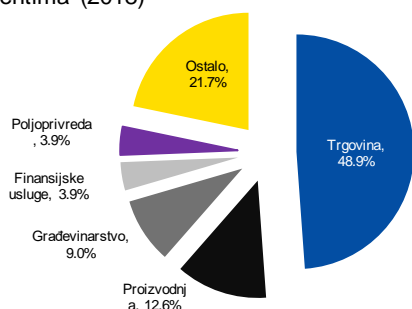
Kreditni preduzećima u 2018. godini zabeležili su godišnji rast od 10.8 %, dvocifreni rast za drugu godinu po redu (slika 20). U 2018. godini, rast kreditiranja zabeležen je u gotovo svim sektorima ekonomije, izuzev rudarstva koji je zabeležio godišnji pad od 54.4 odsto. Sektori koji su zabeležili najznačajniji rast kreditiranja tokom 2018. godine bili su sektor građevinarstva, proizvodnje i trgovine (20.7 odsto, odnosno 7.6 odsto) (slika 22).

Dok novi krediti preduzećima u 2018. godini zabeležili su godišnji rast od 4.9 odsto, isključujući nove kredite drugim sektorima⁹ koji su zabeležili pad, sve ostale kategorije novih kredita

⁹ Isključujući novi kredit prema sektoru poljoprivrede, industrije i usluga.

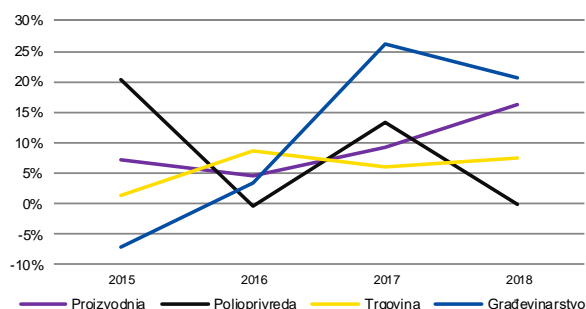
karakterizira rast. Strukturoom kredita preduzeća prema ekonomskoj aktivnosti i dalje dominiraju krediti namenjeni sektoru trgovine, zatim oni za proizvodnju i izgradnju (slika 21).

Slika 21. Krediti po sektorima ekonomije, u procentima (2018)

Izvor: CBK (2019)

Slika 22. Godišnji rast kredita po sektorima ekonomije

Izvor: CBK (2019)

Među faktorima koji su podržali kreditiranje malih i srednjih preduzeća u 2018. godini bili su Kosovski fond za kreditno jemstvo, čija je upotreba zabeležila kontinuirani trend rasta. Kumulativni broj kredita banaka za MSP-e, garantovanih od strane KFKJ-a, iznosio je 2,262 na kraju 2018. godine (785 na kraju 2017. godine). Ukupan iznos garantovanih kredita u 2018. godini iznosio je 87.2 miliona evra, povećanje u odnosu na zajamčenu vrednost od 30 miliona evra u prethodnoj godini. Struktura garantovanih kredita je predstavljanje kredita bankarskog sektora, pri čemu dominiraju krediti za trgovinski sektor na veliko i malo, zatim sektor usluga i proizvodnje. Sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva imao je zastupljenost od 7,0 odsto u ukupnom portfelju garantovanih kredita. Pozitivni prospekti povećanja vrednosti KFKJ-a i fokusiranje na podršku određenih sektora s otežanim pristupom finansijama, kao što je sektor poljoprivrede, očekuje se da će se odraziti na dalji rast kreditiranja za MSP-e uopšteno, i određene sektore posebno. Krediti za domaćinstva kojima poslednjih godina je povećano ponderisanje u strukturi ukupnih zaliha kredita (oko 36,0 odsto u 2018. godini), već petu godinu redom su obeležile značajan rast. Tokom 2018. godine, krediti prema domaćinstvima su zabeležili godišnji rast od 11,2 odsto, što predstavlja usporenje rasta u odnosu na prošlu godinu (godišnji rast od 12,7 odsto). (slika 22). Usporeni tempo rasta kredita za ovu kategoriju možese pripisati sporijem rastu novih kredita tokom ovog perioda, koji su zabeležili porast od 7.1 odsto u 2018. godini u odnosu na godišnji rast od 15.0 odsto u 2017. godini. Obe najznačajnije kategorije novih kredita domaćinstvima, potrošačima i hipotekama, zabeležile su usporavanje rasta u 2018. godini.

Obaveze i sopstveni prihodi

Strukturoom obaveza bankarskog sektora dominiraju depoziti, koji su u decembru 2018. godine sačinjavali 80,3 odsto ukupnih obaveza i sopstvenih sredstava.

Tabela 4. Struktura obaveza bankarskog sektora

Opis	2015		2016		2017		2018	
	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)	Milioni evra	Učešće (%)
Bilans iz drugih banaka	43.4	1.3%	59.1	1.6%	67.2	1.7%	108.3	2.6%
Depoziti	2,702.9	79.8%	2,897.8	79.7%	3,094.5	80.0%	3,362.9	80.3%
Druge pozajmice	17.6	0.5%	17.8	0.5%	16.0	0.4%	14.1	0.3%
Druge obaveze	191.8	5.7%	203.4	5.6%	184.0	4.8%	169.1	4.0%
Međuzavisni dug	36.9	1.1%	38.4	1.1%	37.4	1.0%	33.5	0.8%
Sopstvena sredstva	392.7	11.6%	420.6	11.6%	470.8	12.2%	497.7	11.9%
Ukupne obaveze i sopstveni izvori	3,385.3	100%	3,637.1	100%	3,869.8	100%	4,185.5	100%

Izvor: CBK (2019)

Sopstvena sredstva bankarskog sektora okarakterisani su godišnjim rastom od 5,7 odsto, uglavnom kao rezultat značajne profitabilnosti sektora.

Depoziti

Depoziti u bankarskom sektoru Kosova zabeležili su godišnji rast od 8.7 odsto u 2018. godini, u odnosu na rast od 6.8 odsto u 2017. godini. Tempo rasta ukupnih depozita u velikoj meri zavisi od depozita iz domaćinstava, kategorija koja dominira strukturu ukupnih depozita u privatnom sektoru, koji su u 2018. godini ubrzali rast na 7,7 odsto sa 2.1 odsto od prethodne godine (slika 23).

U istom periodu, depoziti preduzeća¹⁰ su takođe zabeležili godišnji usporeniji rast od 6,1 odsto sa 9.8 odsto od prethodne godine.

Ubrzani rast depozita, posebno onih domaćinstava, pored ostalog, može se pripisati rastu prosečne kamatne stope na depozite u 2018. godini. Vredi napomenuti da je povećanje prosečne kamatne stope na depozite uticalo na strukturu depozita, pri čemu su prenosivi depoziti zabranili značajan rast tokom godina uz smanjenje učešća oročenih depozita i uštede koje su rezultat okruženja niskih kamatnih stopa. U decembru 2018. godine, prenosivi depoziti su smanjili učešće za 0,4 procentnih poena na 60,0 odsto, dok su oročeni depoziti povećali učešće na 26,1 odsto od 24.2 odsto u prethodnoj godini.

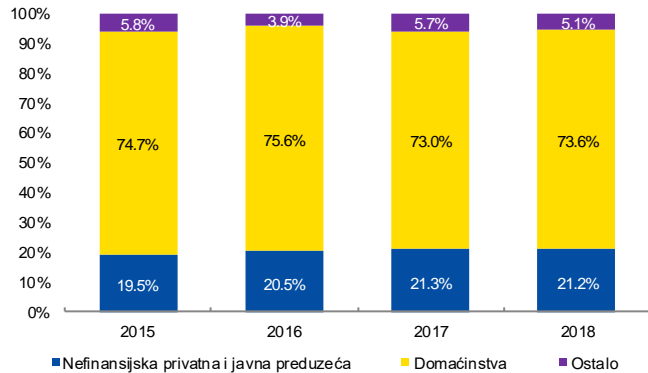
Kamatne stope

Razlika između prosečne kamatne stope na kredite i one na depozite smanjena je na 4.5 odsto u odnosu na 5.5 odsto kojiko je bilo u istom periodu prethodne godine. Prosečna kamatna stopa na kredite u decembru 2018. godine smanjila se na 6.0 odsto, dok je prosečna kamatna stopa na depozite zabeležila rast do 1.5 odsto (slika 24).

Kamatna stopa na kredite

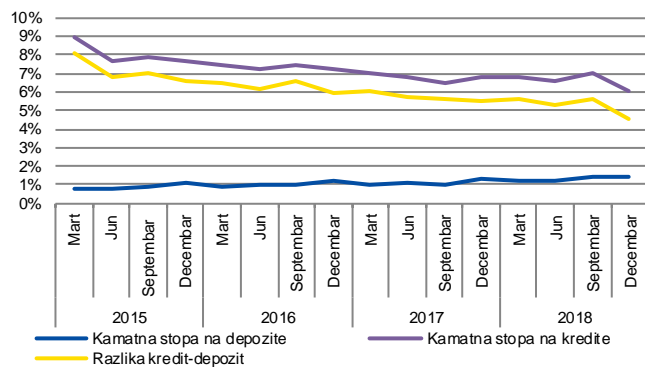
Prosečna kamatna stopa na kredite za preduzeća smanjena je na 6.5 odsto od 6.5 odsto koliko je bilo decembra 2017. godine (slika 25). U okviru ove kategorije, kamatne stope na investicione kredite i dalje su praćene trendom pada, dok su kamatne stope na ne investicione kredite na kraju godine imale tendencu rasta.

Slika 23. Struktura depozita, u procentima

Izvor: CBK (2019)

Slika 24. Prosečna kamatna stopa na kredite i depozite

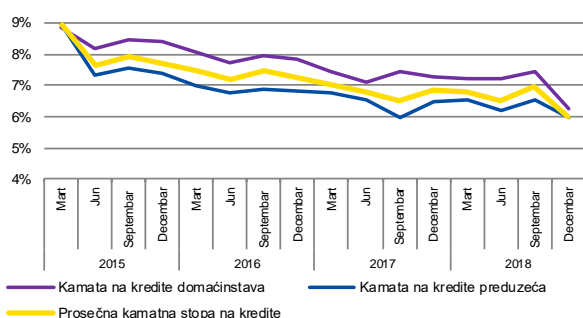

Izvor: CBK (2019)

¹⁰ Privatna i javna ne-finansijska preduzeća

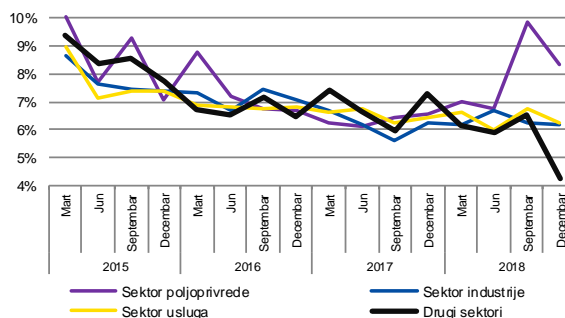

Slika 25. Prosečna kamatna stopa na kredite domaćinstava i preduzeća

Izvor: CBK (2019)

Slika 26. Prosečna kamatna stopa na kredite, po sektorima ekonomije

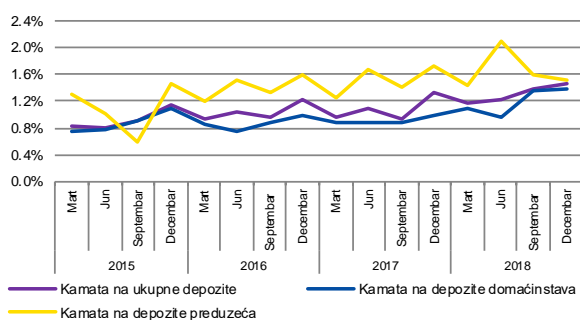

Izvor: CBK (2019)

Prema posebnim sektorima ekonomije, krediti za poljoprivredni sektor okarakterisani su rastom kamatne stope, nakon dugogodišnjeg pada. Međutim, drugi sektori su i dalje okarakterisani padom kamatnih stopa, ali sporijim tempom u odnosu na prethodne periode, isključujući sektor “drugih usluga” za koje je kamatna stopa značajno pala na kraju godine (slika 26). Krediti za domaćinstva takođe su zabeležili pad prosečne kamatne stope na 6.3 odsto, od 7.3 odsto koliko je bilo u decembru 2017. godine.

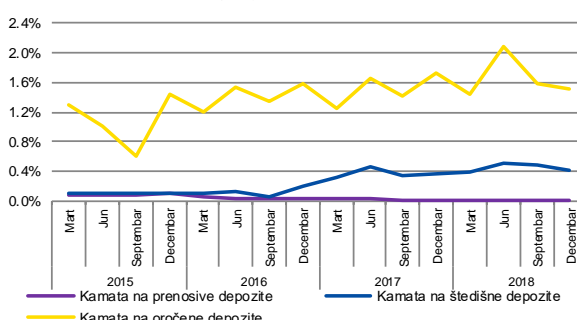
Kamatne stope u depozitima

Slika 27. Prosečna kamatna stopa na depozite

Izvor: CBK (2019)

Slika 28. Prosečna kamatna stopa na depozite preduzeća, po kategorijama

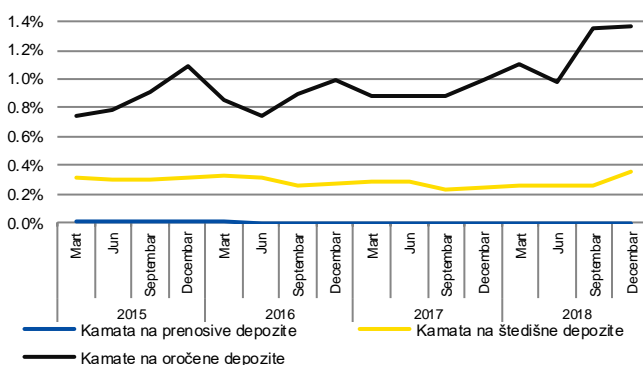
Izvor: CBK (2019)

Prosečna kamatna stopa na ukupne depozite nastavila je lagani rast. U decembru 2018. godine, kamata na depozite dostigla je 1.5 odsto, za 0.13 procentnih poena više nego u istom periodu prethodne godine (slika 27). Prosečna kamatna stopa na depozite preduzeća smanjila se na 0.2 procentnih poena na 1.5 posto, dok je prosečna kamatna stopa na depozite domaćinstava zabeležila rast od 0.4 procentnih poena na 1.4 odsto u decembru 2018 (slika 27 i 28).

Učink bankarskog sektora

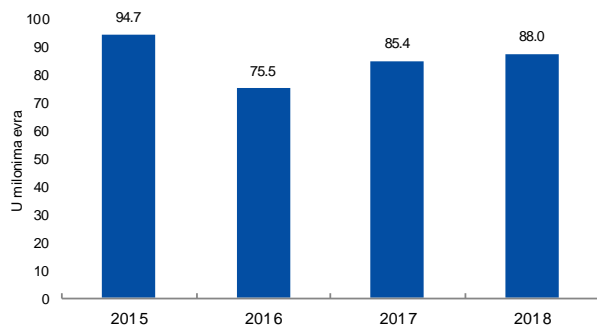
Bankarski sektor je tokom 2018. godine nastavio da se okarakteriše najboljim finansijskim učinkom, zadržavajući visok nivo profitabilnosti. Neto vrednost realizovanog profita bila je 88,0 miliona evra, koja odgovara godišnjem rastu od 3,0 odsto (slika 30). Povećanje profita bankarskog sektora tokom ovog perioda, uglavnom se pripisuje rastu kamatnih prihoda koji se karakterišu rastom po prvi put još od 2013. godine.

Slika 29. Prosečna kamatna stopa na depozite domaćinstava, po kategorijama

Izvor: CBK (2019)

Slika 30. Neto profit bankarskog sistema, u milionima e

Izvor: CBK (2019)

Prihodi bankarskog sektora dostigli su vrednost od 252,5 miliona evra i okarakterisani su godišnjim rastom od 4,7 odsto (slika 31). Glavne kategorije prihoda zabeležila su rast, ali je najveći doprinos imao rast prihoda iz kreditne kamate, na koje je najviše uticao rast obima kredita.

Troškovi bankarskog sektora zabeležili su iznos od 164,5 miliona evra i okarakterisani su godišnjim rastom od 5,6 odsto (slika 31). Troškovi su okarakterisani porastom u skoro svim kategorijama, ali glavni atribut u porastu imali su ne-kamatni troškovi, odnosno troškovi provizija za moguće gubitke od kredita, kao i troškovi za naknade i provizije.

Najveći rast troškova u odnosu na prihode uticao je da se izveštaj troškova na prihode sektora poveća u odnosu na isti period prethodne godine (slika 31).

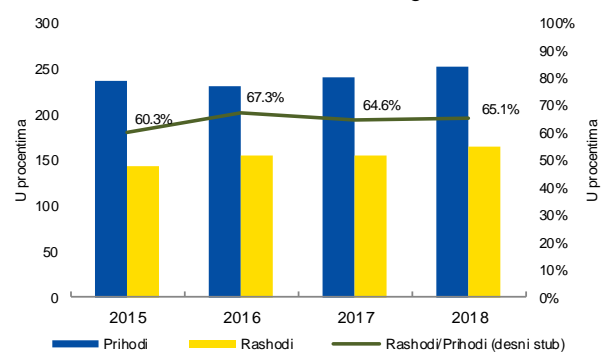
Pokazatelji profitabilnosti i dalje su stabilni. Povraćaj u proseku sredstava (PPS) i povraćaj u proseku kapitala (PPK) bili su 2,5 odsto i 20,4 odsto, odnosno (slika 32).

Pokazatelji finansijskog stanja

Kvalitet kreditnog portfolija bankarskog sektora nastavio je da se poboljšava. Izveštaj nenaplativih kredita prema ukupnim kreditima smanjen je na 2,7 odsto, za 0,4 procentnih poena manje u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj izveštaj nenaplativih kredita prema ukupnim zalihama kredita ostaje najniži na nivou balkanskih zemalja. Izveštaj pokrivenosti nenaplativih kredita sa provizijama dostigao je 152,0 odsto (slika 33).

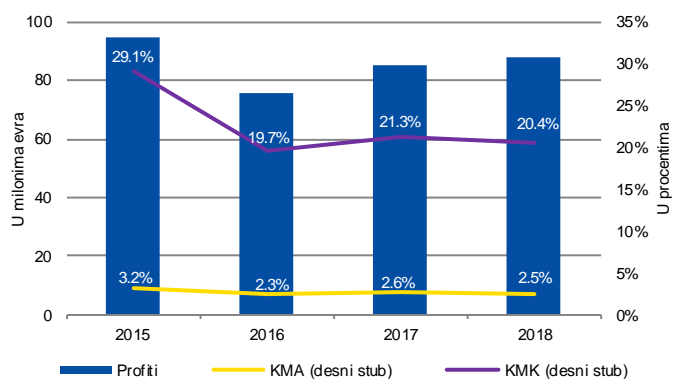
Bankarski sektor i dalje nastavlja da ima visok nivo kapitala. Međutim, raspodela dividende od strane nekih banaka, kao i nastavak rasta kreditiranja uticao je na veći rast ponderisane rizične aktive, što se odrazilo na smanjenje pokazatelja adekvatnosti kapitala na 17,0 odsto od 18,1 odsto u prethodnoj godini, ali je i dalje ostaje visoko iznad regulatornog minimuma od 12,0 odsto. Pozicija

Slika 31. Prihodi i rashodi bankarskog sistema

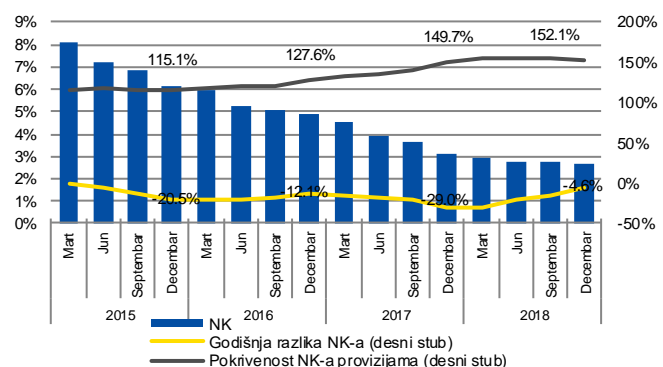
Izvor: CBK (2019)

Slika 32. Pokazatelji profitabilnosti bankarskog sistema

Izvor: CBK (2019)

Slika 33. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija i stopa rasta NK-a

Izvor: CBK (2019)

likvidnosti bankarskog sektora nastavlja da bude na održivom nivou. Odnos likvidnih sredstava prema kratkoročnim obavezama ostao je 38,5 odsto, što je znatno iznad zahtevanog regulatornog minimuma od 25,0 odsto.

3.4.3 Penzijski sektor

Penzijski sektor u 2018. godini okarakterisan je usporavanjem rasta, gde je godišnji rast sredstava smanjen na 2,2 odsto od 16,0 odsto koliko je bilo u prethodnoj godini. Ukupna vrednost sredstava penzijskog sektora dostigla je 1,69 milijardi evra (slika 34). Usporavanju rasta sredstava u izveštajnom periodu uticao je i negativan finansijski rezultat od investicija, ali pozitivan doprinos i rast doprinosa koji su primljeni iz Kosovskog penzijskog štednog fonda (KPŠF) i Slovensko-kosovski penzioni fond (SKPF).

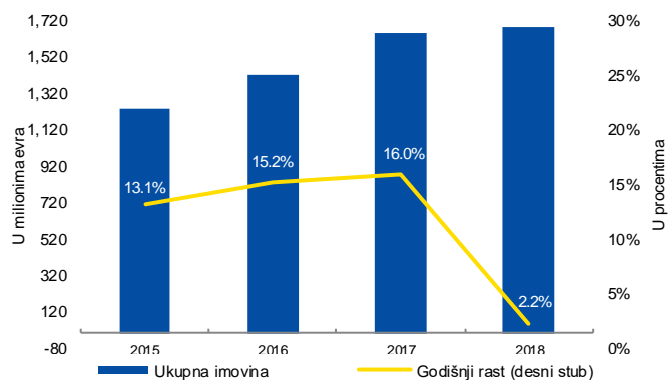
Vrednost naplaćenih doprinosa iz penzijskog sektora dostigla je 173.2 miliona evra (160.3 miliona evra u 2017. godini), šta predstavlja godišnji rast od 8.1 odsto. Vrednost naplaćivanja KPŠF-a dostigla je 172.7 miliona evra, dok SKPF je dostigao na 515.3 hiljada evra.

Penzijski sektor za 2018. godinu zabeležio je pad vrednosti investicija od 84,9 miliona evra, kao ishod kretanja u međunarodnim finansijskim tržištima. Cena jedinice za KPŠF smanjila se na 1.39 od 1.46 evra koliko je bila u decembru 2017. godine, i cena jedinice SKPF-a smanjila se na 156.6 evra od 165.5 evra koliko je bila u decembru 2017. godine.

2018. godina na finansijskim tržištima SAD-a okarakterisana je kao godina ekstremnih nestabilnosti. Ključni indeksi su sa jedne strane postigli pozitivne rekordne finansijske rezultate od investicija tokom septembra i oktobra, dok su sa druge strane završili sa izrazitim padom. Na ovaj pad na kraju godine uticala je ogromna prodaja finansijskih instrumenata, od strane investitora i trgovaca hartija od vrednosti, vođenih neizvesnošću kao rezultat trgovinskih sporova između SAD i Kine, indikacija globalnog ekonomskog usporavanja, daljeg rasta bazne stope iz Federalnih rezervi, nesigurnost u vezi sa potencijalnim porastom inflacije i političkog stanja unutar SAD-a i u inostranstvu (uticaj BREXIT-a na Veliku Britaniju i Evropu, kao i ekonomsko usporavanje Kine). Ovi događaji, kao i visoka izloženost penzijskog sektora sa investicijama sredstava van zemlje, uticali su na negativan bruto finansijski rezultat od investicija na kraju 2018. godine.

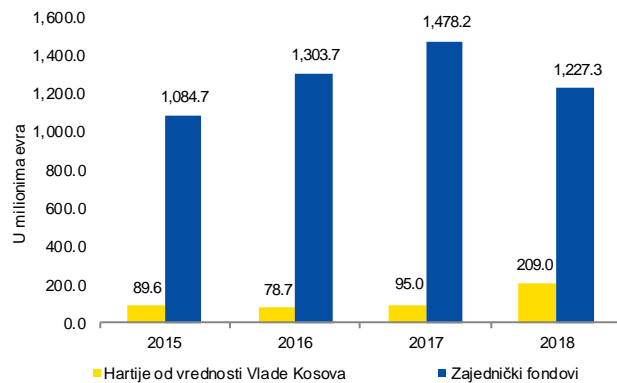
KPŠF, koja dominira sredstvima penzijskog sektora sa učešćem od 99,6 odsto, povećala je investicije u hartije od vrednosti Vlade Kosova, koje su dostigle vrednost od 209,0 miliona evra (95,0 miliona evra u decembru 2017), ili izraženo kao učešće u ukupnim sredstvima sektora na 12,4 odsto od 5,8 odsto u decembru 2017. Istovremeno, vrednost investicija u zajedničkim investicionim

Slika 34. Imovina penzijskog sektora, u milionima evra

Izvor: CBK (2019)

Slika 35. Investicije FPŠK-a

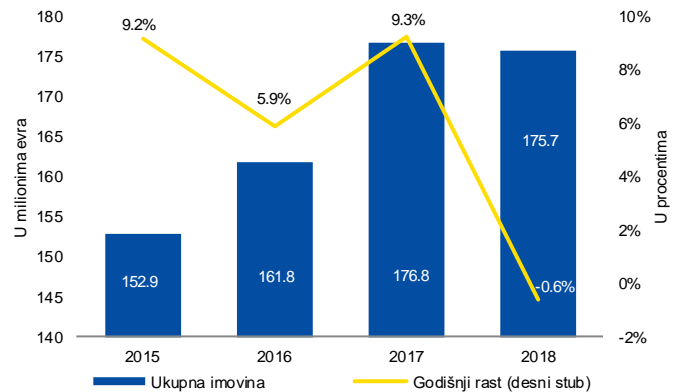
Izvor: FPŠK (2019)

fondovima u inostranstvu pala je na 1.23 milijardi evra, što predstavlja 73.0 odsto ukupnih sredstava sektora za razliku od 89.8 odsto u decembru 2017. godine, ili u vrednosti od 1.48 milijardi evra (slika 35).

3.4.4 Sektor osiguranja

Iako je još uvek na niskom nivou razvoja, sektor osiguranja odražava potencijal za dalji razvoj. Nivo penetracije (posredovanja) sektora, tačnije bruto napisane premije u odnosu na BDP zemlje je na niskom nivou od 1,4 odsto. U međuvremenu, nivo gustine, koji predstavlja napisane premije po glavi stanovnika, iako je na niskom nivou u poređenju sa zemljama u regionu, postepeno je zabeležio porast tokom godina na 51.2 evra od 48,2 evra po glavi stanovnika kako je bilo u decembru 2017. godine.

Slika 36. Imovina sektora osiguranja

Izvor: CBK (2019)

Tržište osiguranja na Kosovu karakteriše niska koncentracija, što je preduslov za funkcionisanje veće konkurencije na tržištu. Harfindahlov indeks¹¹ izračunat za bruto napisane premije za 2018. godinu pokazuje 870 poena (2017 – 875). Dok isti indeks izračunat na bazi tržišnih sredstava osiguranja pokazuje niže vrednosti, odnosno 808 poena za 2018. godinu od 765 u 2017. godini. Istovremeno, indeks CR5¹² za 2018. godinu, PSHB za sektor osiguranja rezultira 52.8 odsto (2017 - 53.2 odsto), dok izračunat u odnosu na sredstva rezultira sa 49,8 odsto (2017 - 47.7 odsto). Prema sektorima, koncentracija je veća u sektoru životnih osiguranja, što je rezultat manjeg broja osiguravatelja u ovom sektoru.

Sredstva sektora osiguranja, koja čine 2.8 odsto ukupnih sredstava finansijskog sistema, u decembru 2018. godine pale su na 175,7 miliona evra, zabeležavajući marginalni godišnji pad od 0,6 odsto, pored rasta od 9.3 odsto prethodne godine (slika 36). Na pad sredstava sektora osiguranja uticalo je povlačenje sa tržišta jednog od osiguravajućih društva tokom 2018. godine. Dok su stavke koje su obeležile godišnje povećanje u okviru sredstava bile investicije u hartije od vrednosti Vlade Kosova, kao i potraživanja od osiguranika. Dok su depoziti zadržani u komercijalnim bankama zabeležili pad sugerišući investiranje sredstava u instrumente sa višim povraćajima. Međutim, depoziti zadržani u komercijalnim bankama ostaju dominantna kategorija u bilansu stanja sektora osiguranja sa učešćem od 49,6 odsto.

Neživotna osiguranja, koja ujedno imaju i najviše učešće u ukupnim sredstvima sektora (90.8 odsto), zabeležila su godišnji rast od 2,7 odsto u 2018. godini. U okviru ukupnih neživotnih sredstava osiguranja, likvidna sredstva su nastavila da dominiraju učešćem u okviru ukupno sredstava sa 62,6 odsto (2017- 64,2 odsto), i ista su zabeležila godišnje marginalno povećanje od 0,2 odsto. Likvidna sredstva su se uglavnom sastojala od depozita u komercijalnim bankama i investicijama u hartijama od vrednosti Vlade Kosova. Dok “životna” osiguranja, koja sačinjavaju

¹¹ Herfindahlov indeks izračunava se sledećom formulom: $HI = \sum_{i=1}^n (s_i)^2$, gde je S učešće kompanije u ukupnim sredstvima (bruto napisane premije) tržišta osiguranja, n je ukupan broj institucija u određenom sektoru. Ako se indeks kreće u rasponu od 1,000 – 1,800 jedinica, nivo koncentracije u sektoru osiguranja smatra se prihvatljivim.

¹² Indeks CR5 kombinuje učešće na tržištu 5 kompanija sa najvišim vrednostima sredstava u odnosu na ukupna sredstva sektora I PSHB prema ukupnom PSHB sektora.

ostatak sredstava, zabeležila su značajan godišnji pad od 24.8 odsto, kao posledica dobrovoljne likvidacije jednog od "životnog" osiguranika tokom 2018. godine.

Što se tiče obaveza sektora, tehničke i matematičke rezerve sačinjavaju najveći deo sa ukupno 70,8 odsto, zatim glavni kapital sa 25,0 odsto i druge obaveze sa 7,6 odsto. Vrednost ukupnog kapitala osiguratelja je pala za 6,1 odsto i pala je na 44,0 miliona evra, za 2,8 miliona evra manje u odnosu na prethodnu 2017. godinu.

Pad kapitala pripisuje se padu kapitala „životnih“ osiguravača, koji je u odnosu na prethodnu godinu zabeležio je godišnji pad od 20,7 odsto kao posledica povlačenja sa tržišta jednog od „životnih“ osiguravača. Na nivou ukupnog kapitala tržišta osiguranja, skoro 78,8 odsto kapitala sačinjavali su neživotna osiguranja dok je 21,2 odsto od životnih osiguranja. U okviru kapitala, revalorizacione rezerve zabeležile su godišnji rast od 30,7 odsto u odnosu na prethodnu godinu, dok su se akumulirani gubici (negativna vrednost zadržane dobiti) smanjili za 11,9 odsto. Dok se neto dobit perioda smanjio za 75,3 odsto u odnosu na prethodnu 2017. godinu.

Tehničke provizije koje čine većinu obaveza osiguratelja tokom 2018. godine, zabeležile su godišnji rast od 4,0 odsto u odnosu na prethodnu 2017. godinu. Uglavnom, rast tehničkih provizija pozitivno je bio pod uticajem godišnjeg rasta od 5.6 odsto provizija za premije neživotnog sektora osiguranja. Takođe, rast od 17.8 odsto zabeležio je matematičku rezervu u odnosu na 2017. godinu.

Tokom 2018. godine, vrednost premija napisanih od strane osiguravača iznosila je 92.1 miliona evra, što je godišnji rast od 6.2 odsto. Strukturom napisanih premija predsedavaju premije neživotnih osiguranja koje predstavljaju 96.8 odsto ukupnih izračunatih premija. Njihova vrednost tokom ovog perioda od 89.1 miliona evra je za 5.8 odsto viša nego u 2017. godini. Od ukupno 12. neživotnih osiguravača tokom ove godine 8. od njih je zabeležilo porast na nivou bruto pisanih premija, dok 4. drugih osiguravača su zabeležili pad premija u odnosu na 2017. godinu. Štaviše, neživotnim osiguranjem i dalje dominira obavezna osiguranja sa učešćem od 61.7 odsto ukupnih bruto neživotnih napisanih premija, dok dobrovoljan osiguranja sačinjavaju 38.3 odsto ukupnih neživotnih bruto napisanih premija. Dok je vrednost napisanih premija od životnog osiguranja dostigla 3.0 miliona evra što predstavlja višu vrednost za 16.6 odsto.

Odnos samog održavanja premija u odnosu na ukupnih bruto napisanih premija i dalje je visok sa učešćem od 87,7 odsto (89.5 odsto u decembru 2017. godine), dok je učešće ponovo osiguranih premija iznosilo 12,3 odsto (10.5 odsto u decembru 2017. godine).

Tabela 5. Premije od neživotnog osiguranja (u milionima evra)

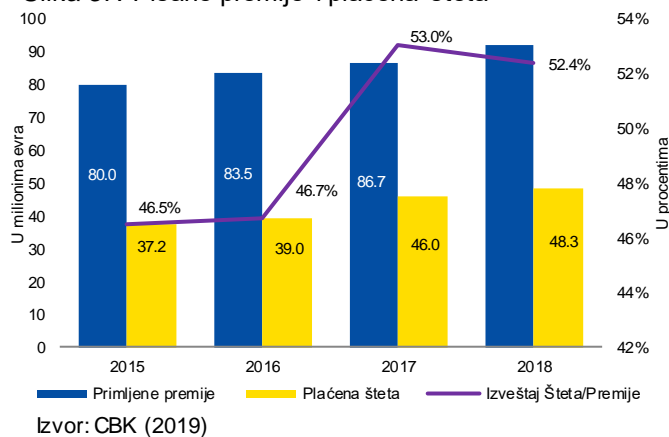
Aktivnost	2017	2018	Razlika u %	Učešće 2017	Učešće 2018
Obavezna osiguranja	54.3	55.0	1.3%	64.5%	61.7%
Dobrovoljna osiguranja	29.9	34.1	14.1%	35.6%	38.3%
Ukupno neživotnih osiguranja	84.2	89.1	5.8%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK (2019)

Tokom 2018. godine proizvodi obaveznih osiguranja zabeležili su rast od 1.3 odsto, dok je njihovo učešće u ukupnim bruto napisanim premijama zabeležilo pad na 61.7 odsto od 64.4 odsto koliko je bilo u 2017. godini (tabela 5). Na pad učešća obaveznih osiguranja uticali su proizvodi "MTPL" i "Granična osiguranja". Međutim, dobrovoljna osiguranja zabeležila su rast od 14.1 odsto, istovremeno i njihovo učešće u ukupnim napisanim bruto premijama zabeležilo je rast na 38.3 odsto od 35.5 odsto koliko je bilo u 2017. godini. Na rast učešća dobrovoljnih osiguranja u ukupnim napisanim bruto premijama uticao je rast premija za proizvode kao što su "Kredit i Garancije", "Kasko", "Osiguranja imovine", "Nezgodna i Zdravlje" i ostali produkti koji su zabeležili blagi rast (tabela 6).

Štete plaćene od strane sektora osiguranja, uključujući i štete društvenih osiguranja i Kosovskog ureda osiguranja (KUO), zabeležile su usporavanje godišnjeg rasta na 4.9 odsto, dostignuvši na 48.2 miliona evra u 2018. godini u odnosu na rast od 17.9 odsto u 2017. godini. Od ukupnog iznosa isplaćenih šteta, 42.8 miliona evra (41.2 miliona evra u decembru 2017) bile su štete isplaćene od strane osiguratelja, dok su 5.4 miliona evra (4.8 miliona evra u decembru 2017) bile štete isplaćene od strane KUO-a. Štete isplaćene od strane reosiguravatelja učestvuju u samo 10 odsto ukupnog isplaćenog iznosa štete za 2018. godinu.

Slika 37. Pisane premije i plaćena šteta

Izvor: CBK (2019)

Tabela 6. Bruto napisane premije prema poslovnim klasama (u milionima evra)

Aktivnost	2017	2018	Razlika	Učešće 2017	Učešće 2018
Udes i zdravlje	17.0	18.0	6.1%	19.6%	19.6%
Granično osiguranje	7.2	7.4	2.7%	8.3%	8.1%
Kasko	3.9	4.5	16.4%	4.4%	4.9%
Kredit i garancije	2.5	3.6	43.7%	2.9%	3.9%
Osiguranje imovine	4.6	5.4	16.3%	5.3%	5.8%
Osiguranje od finansijskih gubitaka	0.8	1.0	17.8%	1.0%	1.1%
Osiguranje odgovornosti	1.1	1.6	42.6%	1.3%	1.7%
More i transport	0.0	0.1	191.2%	0.0%	0.1%
MTPL	44.9	45.3	0.9%	51.7%	49.2%
TPL+	2.2	2.3	4.8%	2.5%	2.5%
Ukupno neživotno	84.2	89.1	5.8%	97.1%	96.8%
Ukupno životno	2.5	3.0	16.6%	2.9%	3.2%
Ukupno tržište	86.7	92.1	6.2%	100.0%	100.0%

Izvor: CBK(2019)

Na porast nivoa isplaćenih šteta tokom 2018. godine uglavnom je uticala isplata šteta u ime drugih dobrovoljnih osiguranja. Tokom 2018. godine iznos šteta isplaćenih od strane dobrovoljnih osiguranja dostigao je iznos od 16.0 miliona evra ili 8,3 odsto više u odnosu na prethodnu 2017. godinu. Za razliku od dobrovoljnog osiguranja, štete isplaćene od strane obaveznih osiguranja iako sa većim učešćem u ukupnom portfelju, tokom 2018. godine zabeležila je rast od 2,6 odsto. Na ovaj rast isplaćenih šteta od strane obaveznih osiguranja uticao je proizvod "interna auto odgovornost".

Međutim, iznos isplaćenih šteta od strane životnih osiguranja smanjila se na 552 hiljade evra od 777 hiljada evra koliko je bilo u 2017. godini, zabeležavajući godišnji rast od 28.9 odsto.

Najviši porast napisanih premija tokom ovog perioda u odnosu na najmanji porast isplaćenih šteta, rezultirao je padom odnosa ukupnih isplaćenih šteta prema napisanim premijama (slika 37).

3.4.4.1 Učinak sektora osiguranja

Sektor osiguranja ove godine je završio sa pozitivnim finansijskim rezultatom, iako uz manju neto dobit nego u prethodnoj godini. Dobit registrovan u 2018. godini je bio 1,6 miliona evra u odnosu na dobit od 6,4 miliona evra 2017. godine. U okviru ove ostvarene dobiti, osiguravači neživotnog osiguranja su imali dobit od 1,0 miliona evra, dok osiguravači životnog osiguranja su ostvarili 0,6

miliona evra. Ovaj finansijski rezultat odražava najveći porast štete počinjene za 39,5 odsto u odnosu na povećanje neto prihoda od premije od 5,8 odsto a istovremeno i godišnji pad sektorske potrošnje za 3,4 odsto.

Tabela 7. Finansijski rezultat u milionima evra

Opis	2017	2018	Razlika
Neživotno osiguranje	6.2	1	-84.0%
Životno osiguranje	0.2	0.6	194.1%
Ukupno tržište	6.4	1.6	-75.3%

Izvor: CBK (2019)

Jedan od glavnih faktora u ostvarenju pozitivnog finansijskog rezultata je kombinovani odnos u meri od 97,7 odsto, što predstavlja odnos štete od 50,6 odsto i odnos troškova od 47,1 odsto, isključujući prihode od interesa investicija, gde prema ovom odnosu tržište osiguranja za 1 zarađeni evro potrošeno je 0,98 centi.

Na osnovu Uredbe o ulaganju sredstava koja pokrivaju tehničkih i matematičkih provizija i ulaganja osnivačkog kapitala osiguravača, osiguravači su dužni da drže dovoljno sredstva za pokriće tehničkih i matematičkih provizija ne manje od bruto vrednosti tehničkih, odnosno matematičkih provizija. Pokazatelj pokrivenosti tehničkih provizija likvidnim sredstvima u 2018. godini za neživotna osiguranja je bio u stopi 100,6 procenata (120,6 odsto u 2017. godini). Dok, pokazatelj pokrivenosti tehničkih provizija likvidnim sredstvima u 2019. godini za životna osiguranja je bio u stopi od 137,4 odsto.

Godišnji pad gotovine i gotovinskih ekvivalenata od 3,1 procenata uz povećanje tehničkih rezervi sektora osiguranja od 4,0 procenata uticao je padu nivoa likvidnosti. Odnos između gotovine i gotovinskih ekvivalenata u odnosu na rezerve pao je na 97,2 odsto za 2018. godinu sa 104,3 odsto u 2017. godini, a odnos između gotovine i gotovinskih ekvivalenata prema ukupnim obavezama smanjen je na 87,3 odsto (91,3 odsto u 2017. godini).

3.4.5 Sektor mikro-finansija

Sredstva

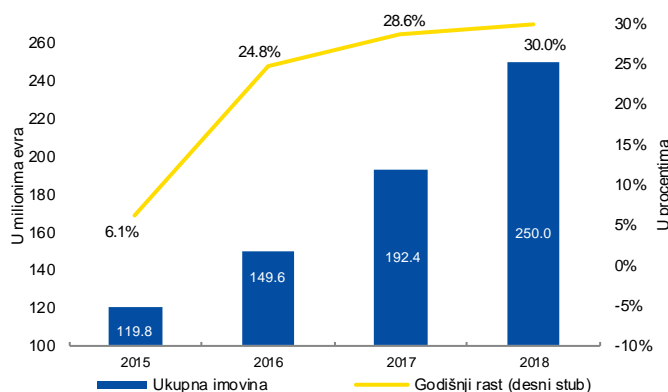
Tokom 2018. godine, sredstva mikrofinansijskog sektora dostigla su iznos od 250,0 miliona evra i zabeležila su godišnji rast od 30,0 odsto (slika 38).

Rast sredstava mikrofinansijskog sektora u 2018. godini uglavnom se može pripisati rastu bruto kredita, aktivnost koji se uglavnom finansira od zaduživanja u spoljnom sektoru. Strukturu sredstava mikrofinansijskog sektora i dalje dominiraju bruto krediti (73,5 odsto) zatim lizinzi (15,2 odsto).

Kredit

Kreditna aktivnost mikrofinansijskog sektora tokom 2018. godine je zabeležila godišnji rast od 27,7 odsto, pri čemu vrednost kredita iznosila je 183,8 miliona (slika 39).

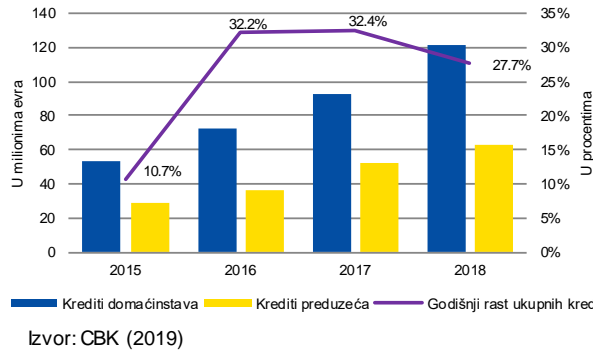
Slika 38. Imovina mikrofinansijskog sektora

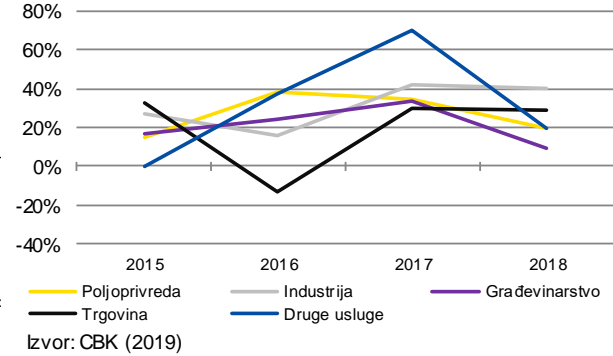
Izvor: CBK (2019)

Dinamika kretanja kreditne aktivnosti sektora uglavnom je odražavala pozitivne tokove kreditiranja prema domaćinstvima kao kategoriju sa učešćem od 66,0 odsto od ukupnog kreditiranja sektora. Krediti prema domaćinstvima su beležili godišnji rast od 31,7 posto i iznose 121,4 miliona evra. Dok krediti prema preduzećima, sa učešćem od 34,0 odsto u ukupnim sektorskim kreditima, porasli su za 20,6 odsto, postigavši iznos od 62,4 miliona evra.

Slika 39. Vrednost kredita domaćinstava i preduzeća i godišnji rast

Slika 40. Rast kredita preduzeća, po sektorima ekonomije

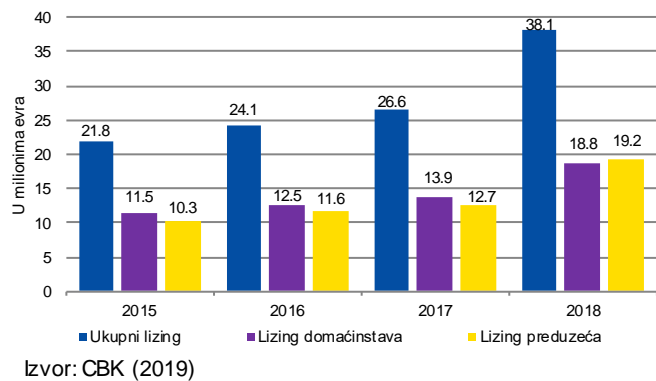
Kreditni svih ekonomskih sektora su zabeležili rast, ali tempo rasta je bio niži u odnosu na prethodnu godinu (slika 40). Najveći rast su ostvarili krediti namenjeni sektoru industrije, a zatim krediti za sektor trgovine i poljoprivrede.

Lizinzi

Lizinzi, kao druga kategorija po težini u strukturi sredstava mikrofinansijskog sektora, zabeležio je godišnji rast od 43,2 odsto u 2018. godini i iznosio je 38,1 miliona evra (slika 41).

U rast lizinga doprineo je rast "drugih lizinga" i hipotekarnih lizinza, koji su zabeležili godišnji rast od 39,3 odnosno 25,8 odsto, što takođe dominiraju strukturom lizinga sektora.

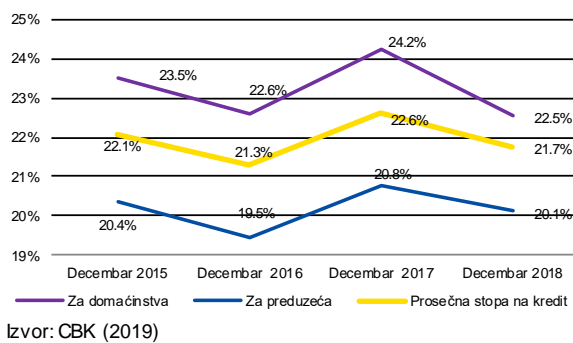
Slika 41. Lizing mikrofinansijskog sektora (u procentima)

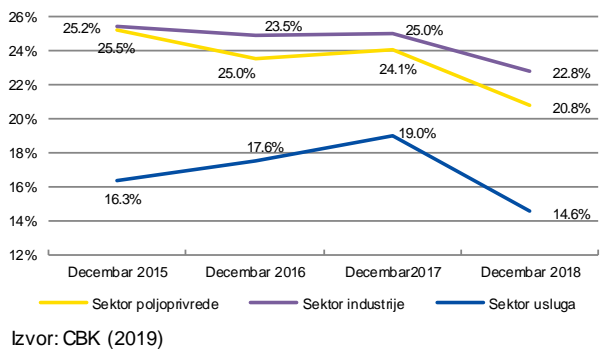
Kamatne stope

Prosečna kamatna stopa na kredite u mikrofinansijskom sektoru u decembru 2018. godine, što je zabeležila pad na 21,7 odsto u odnosu na 22,6 odsto decembra 2017. godine.

Slika 42. Prosečna kamatna stopa na kredit mikrofinansijskog sektora

Slika 43. Kamatna stopa na kredit, po sektorima ekonomije

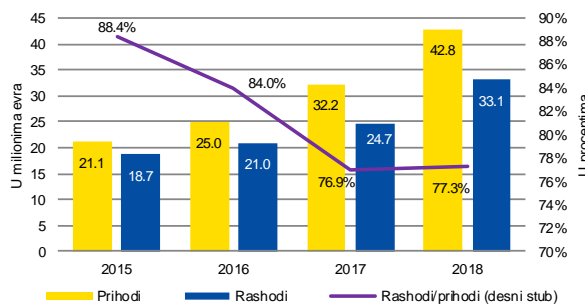
Kamatna stopa na kredite za domaćinstva zabeležila je pad od 1,7 procentnih poena, dok kamatna stopa na kredite za preduzeća smanjena za 0,6 procentnih poena (slika 42).

U okviru kredita za preduzeća, prosečne kamatne stope su pale za sve sektore. Sektor usluga je ishodio sa najnižom kamatnom stopom na kredite, štaviše, beleži najveći pad od 4,5 procentnih poena. U međuvremenu, krediti za industrijski sektor nastave da imaju najveću kamatnu stopu na kredit i iako je pao za 2,2 procentna poena, za razliku od prethodne godine (slika 43).

Učinak mikrofinansijskog sektora

Tokom 2018. godine, mikrofinansijski sektor je ostvario dobit od 9,7 miliona evra, što predstavlja godišnji rast od 31,0 odsto u odnosu na dobit ostvarenu u 2017. godini.

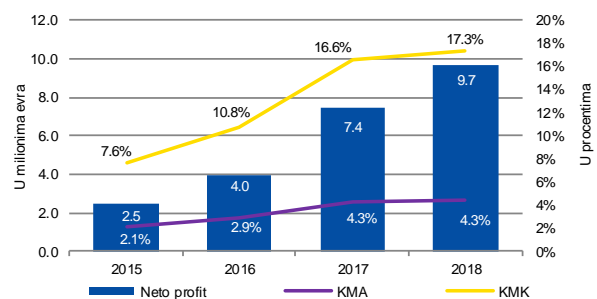
Slika 44. Prihodi i rashodi mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2019)

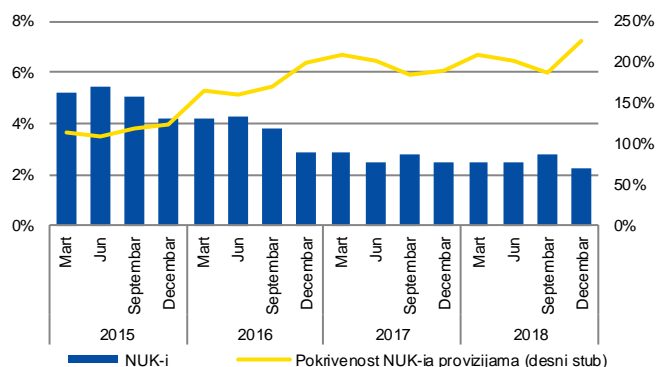
Najveći rast prihoda (uglavnom prihodi od kamata) bio je ključni doprinos rastu dobiti za 2,3 miliona evra (slika 44). Sa druge strane, ubrzanje rasta rashoda sektora, uglavnom administrativnih i personalnih troškova na koje je možda uticao na porast broja zaposlenih u ovom sektoru, uticalo da rast dobiti sektora bude manje u odnosu na godinu dana (povećanje od 85,9 odsto). Kao ishod pozitivnog finansijskog rezultata tokom 2018. godine, pokazatelji profitabilnosti su zabeležili rast (slika 45).

Slika 45. Pokazatelji profitabilnosti mikrofinansijskog sektora

Izvor: CBK (2019)

Slika 46. Pokazatelji kvaliteta kreditnog portfolija

Izvor: CBK (2019)

Nivo nenaplativih kredita u odnosu na ukupne kredite u 2018. godini smanjen je za 0,6 procentna poena, padajući na 2,2 odsto, što je najniži nivo u poslednjih nekoliko godina. Štaviše, nivo pokrivanja nenaplativih kredita sa rezervisanjem je i dalje visok, na nivou od 226,0 odsto (slika 46).

3.5. Makroekonomske projekcije za 2019. godinu

Projekcije CBK-a za 2019. godinu sugerišu da ekonomija Kosova se očekuje da se okarakterise realnim rastom od 4,2 odsto. Potrošnja, kao glavna komponenta domaće potražnje, očekuje da ima realni rast od 3,4 odsto, na osnovu očekivanja da će privatna potrošnja porasti za 3,0 odsto, a javna potrošnja za 5,8 odsto. Faktori za koje se očekuje da će uticati na rast privatne potrošnje, između ostalog, su i povećanje doznaka i rast kredita. Očekuje se da će doznake godišnje rasti od oko 5,6 odsto. Takođe, krediti za domaćinstva, koji poslednjih godina su obeležili znatan rast (11,2 odsto u 2018. godini i 12,7 odsto u 2017. godini), očekuje da nastave ovaj trend rasta i 2019. godine.

Očekuje se da će investicije u 2019. godini imati realni rast od 11,6 odsto, na osnovu na prognoze za značajni rast javnih investicija (19,9 odsto) ali i privatnih investicija (8,8 odsto). Očekuje se da će rast privatnih investicija u 2019. godini i dalje biti podržan bankarskim kreditiranjem, aktivnost koja je okarakterisana sa brzim stopom rasta u poslednjim nekoliko godinama. Takođe, očekuje se da promene poreske politike tokom proteklih godina će podržati privatne investicije u zemlji. Očekuje se da će rast ukupne investicione pozicije doprineti rastu SDI-a u 2019. godini, investicije koje se očekuje da će porasti za oko 12,7 odsto.

Za razliku od 2018. godine, kada je domaća potražnja porasla a samim tim i rast negativnog doprinosa pozicije neto izvoza kada imamo na umu finansiranje jednog dela povećane ekonomske aktivnosti kroz uvoz u 2019. godini, projekcije ukazuju na usporavanje komponenata domaće potražnje i smanjenje negativnog doprinosa neto izvoza. Očekuje se da će izvoz robe zabeležiti nominalni rast od oko 4,8 odsto, dok se očekuje da će uvoz porasti za oko 4,5 odsto. Prognoze za ne baš visoki rast izvoza roba u 2019. godini zasnivaju se na pretpostavci da se očekuje da spoljna potražnja biti niska a cene (uglavnom cene metala) na međunarodnim tržištima blago padaju. Očekuje se da će sporiji rast ukupne tražnje u zemlji i pad uvoznih cena uticati na sporiji rast vrednosti uvoza roba u 2019. godini. Razlika između visokog nivoa uvoza robe i izvoza će nominalno rezultirati na produbljivanje trgovinskog deficita roba za oko 4,5 odsto. Sa druge strane, očekuje se da će pozitivni trgovinski bilans u okviru usluga porasti za 6,2 odsto. Očekuje se da će izvozne i uvozne usluge porasti za oko 4,5 i 2,3 odsto. Očekuje se da će rast izvoznih usluga biti generisan rastom izvoza putničkih usluga (uglavnom troškove emigranata tokom njihovog boravka na Kosovu) i komunikacije. Međutim, očekuje se da povećanje uvoza usluga tokom 2019. godine biti generisano uglavnom povećanjem uvoza putničkih i transportnih usluga. Što se tiče inflacije, očekuje se da prosečna stopa dostigne oko 2,3 odsto što je veća u poređenju sa 2018. godinom kada je zabeležena stopa inflacije od 1,1 odsto. Ovo povećanje stopa inflacije je u skladu sa prognozama za blagi rast inflacije na globalnom nivou, ali i rasta privredne aktivnosti u zemlji. Očekuje se da će godišnja stopa rasta kreditne aktivnosti u 2019. godini iznositi oko 11,0 odsto što je pretpostavka koja je podržana olakšavanjem kreditnih standarda od strane banaka, padom kamatnih stopa na kredite kao rastom ekonomske aktivnosti. Prognoze CBK-a za kreditni rast takođe su u skladu sa izveštavanjem banaka u okviru ankete bankarskog kreditiranja, čiji rezultati pokazuju da će doći do povećanja kreditne aktivnosti u narednim periodima. Očekuje se da će i depoziti nastaviti trend rasta koji ih je karakterisao poslednjih godina. Očekuje se da će rast depozita tokom 2019. godine iznositi oko 7,0 odsto. Očekivani tok depozita je povezan na raspoložive nacionalne prihode koji se očekuju da će se povećati za 7,0 odsto u 2019. godini.

4. Licenciranje i regulacija finansijskog sistema

Na osnovu Zakona o CBK-u, njen primarni cilj je podsticaj i održavanje stabilnog finansijskog sistema. CBK je posvećena postizanju ovog cilja kroz ispunjavanja dužnosti i odgovornosti kao odgovorni organ za licenciranje, nadgledanje i regulisanje finansijskih institucija koje deluju u Republici Kosovo.

CBK, u skladu sa zakonskim odgovornostima kao organ za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija u zemlji, angažuje se za:

- Regulisanje ulaska na tržište potencijalnih investitora, postavljanje kriterija za licenciranje finansijskih institucija i onih institucija koje imaju dovoljan kapital za podršku predviđenih aktivnosti, koje predstavljaju odgovarajuće pripreme za procenu i praćenje rizika, odgovarajuće politike i postupke za kontrolu istog kao i administratore sa visokim nivoom kvalifikacije, profesionalizma i etike.
- Izradu i održavanje regulatornog okvira koji se sastoji od niza minimalnih kriterija i regulatornih zahteva primenjene na finansijske institucije, u skladu sa primarnim zakonodavstvom, evropskim direktivama kao i međunarodnim standardima;
- Razvijanje efektivnog procesa nadzora, uz primenu principa nadzora zasnovanih na riziku putem ispitivanja na licu mesta kao i analiziranje, procenjivanje i tumačenje podataka finansijskih institucija, procenu budućih finansijskih kretanja; kao i preduzimanje popravniha mera za rešavanje raznih problema.
- Saradnju sa finansijskim institucijama licencirane i nadgledane od strane CBK-a, kao i sa stranim nadzornim organima za banke koje deluju na teritoriji Republike Kosovo.

U cilju obavljanja svojih nadzornih funkcija, CBK ima za cilj najviši nivo integriteta, profesionalnosti, efikasnosti, transparentnosti i stalnog razvoja svojih nadzornih kapaciteta.

4.1. Licenciranje

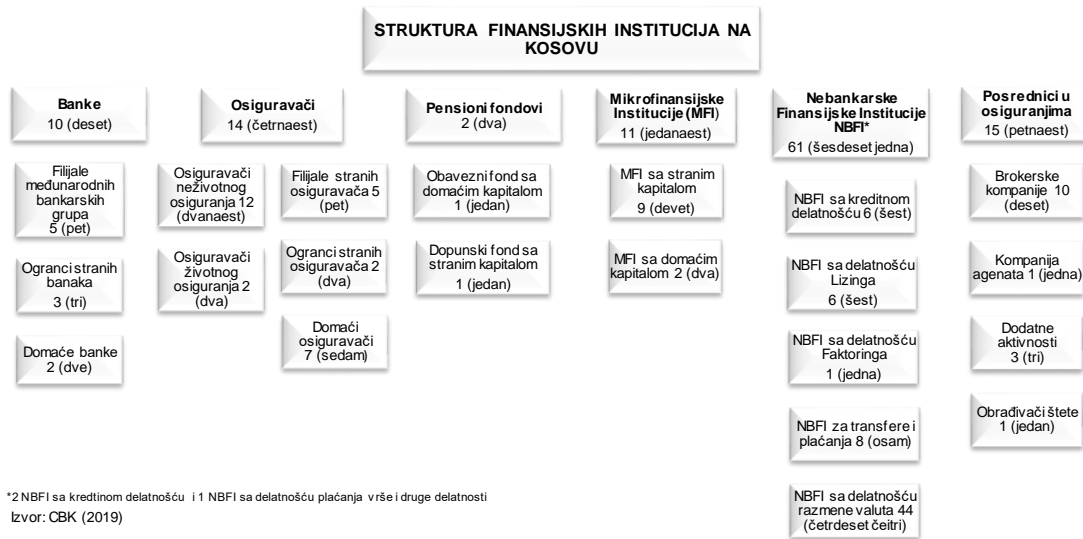
Prema Zakonu o CBK-u, jedini organ odgovoran za regulisanje, licenciranje/ registraciju i nadzor finansijskih institucija u Republici Kosovo je Centralna banka Republike Kosovo.

CBK ima za cilj da obezbedi sveobuhvatan i transparentan proces licenciranja koji pomaže da se obezbedi sigurno, održivo i konkurentno finansijsko okruženje izgrađeno na osnovu načela pravičnosti, poštenosti i jednakosti.

Uslovi i kriterijumi za licenciranje su nadzornog karaktera i nemaju za cilj da postavljaju prepreke za investitore, bilo domaćih bilo stranih. Ulazak stranih investitora na kosovskom tržištu, posebno u finansijskom sektoru, dokazuje otvorenu politiku CBK-a prema stranim ulaganjima, bez kršenja zakonskih zahteva.

Struktura finansijskog sistema na kraju 2018. godine, prema vrsti licenciranih i registrovanih finansijskih institucija koje pružaju finansijske usluge na Kosovu na osnovu važećeg zakonodavstva u Republici Kosovo i važećeg regulatornog okvira u Centralnoj banci Republike Kosovo, svrstane prema njihovom značaju u sistemu je prikazana na slici 47.

Slika 47. Struktura finansijskog sistema na Kosovu

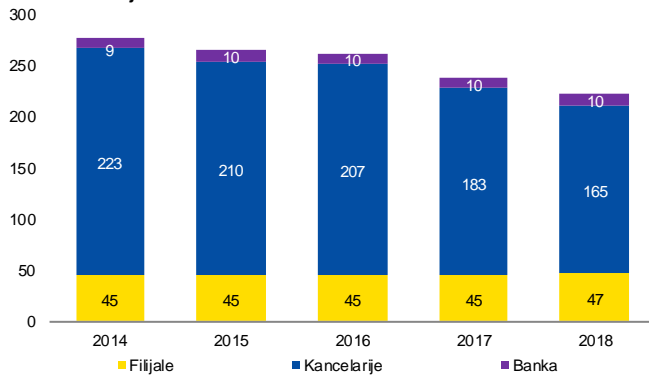
Struktura finansijskog sistema sastoji se od ukupno 113. finansijskih institucija koje su licencirane i registrovane kao i vršenje njihove aktivnosti na Kosovu na osnovu važećeg zakonodavstva u Republici Kosovo i važećeg regulatornog okvira CBK-a.

4.1.2 Mreža finansijskog sistema

Na kraju 2018. godine banke su vršile svoju aktivnost u ukupno 47 ogranaka i 165 kancelarija na teritoriji zemlje (slika 48). Tokom ove godine, banke su, uz odobrenje CBK, otvorile 2 ogranka i 3 podgranaka, premešteno je 15 ogranaka i kancelarija a zatvorene su 21 kancelarije.

Sužavanje fizičke mreže ogranaka i kancelarija uglavnom se zasniva na proceni njihovog učinka i efikasnosti kao i kao tok proširenja automatizovanih usluga kao što su: e-bankarstvo, bankomati, prodajni terminali, mobilno bankarstvo i tako dalje.

Slika 48. Bankarska mreža prema broju filijala /kancelarija

Izvor: (CBK) 2019

Geografska raspodela bankarske mreže obuhvata skoro celu teritoriju zemlje uprkos izrazitom sužavanju u odnosu na broj ogranaka i kancelarija (tabela 8).

Međutim, nastavlja se evidentiranje najveće koncentracija ogranaka i kancelarija u regionu Prištine (33,0 odsto) gde i koncentracija stanovništva je veća (28,0 odsto) kao što se i vidi na slici 49.

Tabela 8. Geografska raspodela ogranaka i kancelarija banaka

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2014	97	35.0%	45	16.2%	46	16.6%	55	19.9%	34	12.3%	277
2015	93	35.1%	40	15.1%	45	17.0%	52	19.6%	35	13.2%	265
2016	95	36.3%	38	14.5%	42	16.0%	52	19.8%	35	13.4%	262
2017	83	34.9%	37	15.5%	39	16.4%	47	19.7%	32	13.4%	238
2018	74	33.3%	35	15.8%	38	17.1%	44	19.8%	31	14.0%	222

Izvor: CBK (2019)

Petogodišnji trend predlaže doslednu strategiju banaka u pogledu geografskog fokusa bankarske mreže s obzirom da nema značajnih promena u ovom periodu u odnosu na broj bankarskih ogranaka i kancelarija uprkos promenama u odnosu na broj ogranaka i kancelarija, jer sužavanje mreže je vršeno proporcionalno u svim regionima.

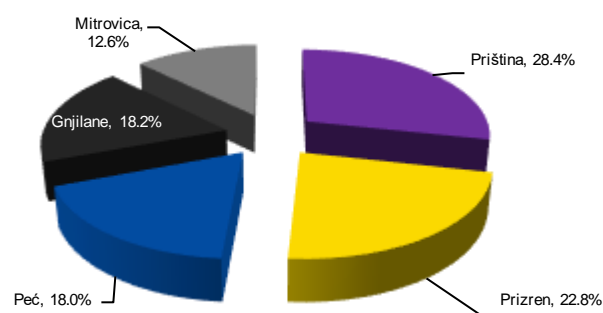
Osiguravači svoju delatnost vrše u preko 74 ogranaka, 427 kancelarija i 94 spoljnih agenata unutar teritorije zemlje (vidi sliku 50). Tokom 2018. godine, imali smo suženje cele mreže osiguravača u zemlji, što odražava strategiju smanjenja troškova koju prate osiguravači.

Pad broja agenata, između ostalog odražava o činjenicu da stupanjem na snagu Uredbe o licenciranju posrednika u osiguranju, domaći agenti osiguravača više ne podležu odobrenju CBK-a.

Geografska raspodela mreže osiguravača obuhvata gotovo celu teritoriju zemlje, međutim ne poklapa se sa geografskom raspodelom stanovništva.

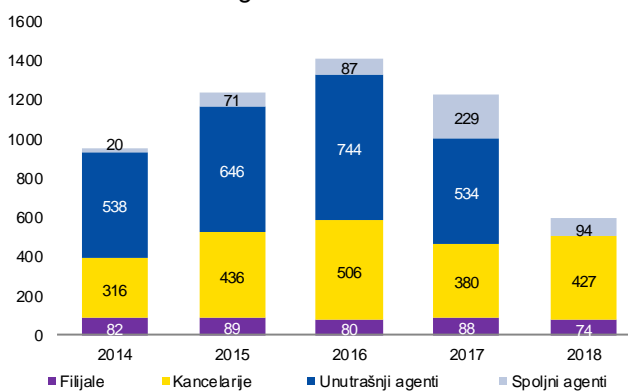
Dok najveća koncentracija stanovništva je u regionu Prištine (28 odsto, vidi sliku 49), koncentracija mreže osiguravača je u regionu Peći koji je jedan od najmanje naseljenih regiona u zemlji (vidi sliku 49), a ova struktura u poslednjih pet godina je konsistentna (tabela 9).

Slika 49. Rasprostranjenost stanovništva na Kosovu prema regionima

Izvor: ASK (2019)

Slika 50. Mreža osiguravanih

Izvor: CBK (2019)

Tabela 9. Mreža osiguravača prema geografskoj raspodeli

Godine	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Region Mitrovice		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2014	10	15.9%	10	15.9%	16	25.4%	17	27.0%	10	15.9%	63
2015	15	17.4%	41	47.7%	14	16.3%	7	8.1%	9	10.5%	86
2016	11	15.3%	11	15.3%	21	29.2%	18	25.0%	11	15.3%	72
2017	13	17.8%	11	15.1%	20	27.4%	19	26.0%	10	13.7%	73
2018	14	18.9%	11	14.9%	20	27.0%	19	25.7%	10	13.5%	74

Izvor: CBK (2019)

Penzioni fondovi obavljaju svoju aktivnost samo preko centralnih kancelarija sa lokacijom u Prištini.

Mikrofinansijske institucije na kraju 2018. godine obavljaju svoju delatnost kroz 130 kancelarija raspoređenih na teritoriji zemlje. Tokom 2018. godine odobreno je otvaranje 12 kancelarija kao i premeštaj 13 drugih kancelarija MFI-a. Geografska raspodela kancelarija mikrofinansijskih institucija je koncentrisana u samo dva regiona teritorije zemlje, tačnije u regionima Prištine i Peći (tabela 10).

Tabela 10. Mreža MFI prema geografskoj raspodeli

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2014	7	57.1%	2	14.3%	4	28.6%	13
2015	7	53.8%	2	15.4%	4	30.8%	13
2016	7	53.8%	1	15.4%	3	30.8%	11
2017	8	63.6%	0	9.1%	3	27.3%	11
2018	8	72.7%	0	0.0%	3	27.3%	11

Izvor: CBK (2019)

Nebankarske finansijske institucije, krajem 2018. godine, svoju aktivnost su vršile u ukupno 700 kancelarija i agenata raspoređenih unutar teritorije zemlje. Geografska raspodela ogranka i kancelarija nebankarskih finansijskih institucija je koncentrisana skoro na celoj teritoriji zemlje osim regiona Mitrovice (tabela 11).

Tabela 11. NBFi-i prema geografskoj raspodeli

Opis	Region Prištine		Region Prizrena		Region Peći		Region Gnjilana		Ukupno
	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	
2014	17	36.2%	6	12.8%	12	25.5%	12	25.5%	47
2015	17	34.7%	7	14.3%	12	24.5%	13	26.5%	49
2016	18	34.6%	8	15.4%	12	23.1%	14	26.9%	52
2017	22	39.3%	10	17.9%	12	21.4%	12	21.4%	56
2018	26	42.6%	9	14.8%	13	21.3%	13	21.3%	61

Izvor: CBK (2019)

4.1.3 Aktivnost licenciranja

U okviru ispunjavanja funkcije licenciranja i normalnog funkcionisanja finansijskih aktivnosti, CBK je tokom 2018. godine razmatrala ukupno 632. zahteva od kojih je 12. aplikacija za licenciranje/ registraciju i 620. zahteva finansijskih institucija za odobravanje transakcija, što prema zakonu na snazi je potrebno prethodno odobrenje CBK-a (tabela 12). Ovdje ne pripadaju: i) razmatrani zahtevi preneseni za donošenje odluka u 2019; ii) održavanje interesa za licenciranje/ registraciju, iii) zahtevi koji se razmatraju ali nisu predmet odobrenju CBK-a, i iv) pitanja, obaveštavanja i druge procene razmatrane od CBK-a.

Tokom 2018. godine, kao i prethodne godine, CBK je uglavnom primala zahteve za registraciju MFI-a, NBFi-a i posrednika u osiguranju. Uglavnom struktura zahteva za licenciranje ostaje slična, neznatan porast zabeležen je u odnosu na prethodne godine odražava veći zahtev za registraciju NBFi-a.

Tabela 12. Struktura odobrenih / odbijenih zahteva finansijskog sistema od CBK

Transakcije	2017						2018					
	Banke	Penzijski fondovi	MFI & NBFi	Osiguranci	Posrednici u osiguranju	Ukupno	Banke	Penzijski fondovi	MFI & NBFi	Osiguranci	Posrednici u osiguranju	Ukupno
Aplikacije	0	0	6	0	11	17	1	0	8	1	2	12
Glavni akcionari i promene u kapitalu	1	0	1	3	1	6	1	0	0	1	0	2
Direktori i visoki menadžeri	40	0	22	30	3	95	29	0	28	22	2	81
Spoljni revizor	10	1	24	16	7	58	10	3	28	18	10	69
Izmene u dokumentu osnivanja ili statuta	4	0	4	4	2	14	5	0	5	1	2	13
Sticanja interesa kapitala i prenos portfelja	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Proširenje finansijskih delatnosti	0	0	0	3	0	3	1	0	2	5	0	8
Otvaranje, premeštaj i zatvaranje filijala i kancelarija unutar i van zemlje	44	0	46	86	6	182	46	0	109	60	9	224
Licenciranje i registracija agenata/brokera	0	0	70	61	91	222	0	0	69	21	26	116
Povlačenje licenciranja/registracije	0	0	96	0	1	97	0	0	76	16	13	105
Ostalo	40	0	9	1	0	50	0	0	0	1	1	2
Ukupno	139	1	278	205	122	745	93	3	325	146	65	632

Izvor: CBK (2019)

U okviru ovih 12. Aplikacija za licenciranje/ registraciju, CBK je tokom 2018. godine donela odluke za odobrenje transformacije banke „Banka Kombëtare Tregtare“- ogranak na Kosovu u zavisni subjekat, registracije Leasing Alberti (sa aktivnostima lizinga), Pro Finance Home (sa aktivnostima kreditiranje), Hyseni DOO, Menjačnica Lisi DOO i Naimi DOO (menjačnice), kao nebankarske finansijske institucije. Tri aplikacije za nebankarske finansijske institucije i aplikacija za registraciju kao kompanija agenata su povučene iz procesa licenciranja/ registracije pre konačne odluke CBK-a. U okviru razmatranih aplikacija tokom 2018. godine obuhvaćeni su i zahtevi osiguravajućeg društva „Grawe“ i posrednika u osiguranju L.I.F.E Kosova za dobrovoljnu likvidaciju.

U procesu licenciranja, CBK je posebnu pažnju posvetila sprovođenju osnovnih načela i pravila za odgovorno i efikasno upravljanje banaka, procenjivanjem njihovih organizacionih struktura, upravljanje i raspodelu odgovornosti. Na osnovu važećih propisa, CBK je razmatrala (odobrila/ odbila) zahteve banaka za 29. novih člana odbora direktora, članova eksterne revizije (stručnjake) Odbora za reviziju kao i više upravnike. U redovima osiguravača, CBK je (odobrila/ odbila) 22 člana odbora direktora i viših upravnika osiguravača. U isto vreme, CBK je razmatrala (odobrila/ odbila) slične zahteve i za mikrofinansijske institucije, nebankarske finansijske institucije i posrednika u osiguranju. Tokom ovog perioda odobreno je 30. članova odbora direktora i viših upravnika mikrofinansijskih institucija, nebankarskih finansijskih institucija i kompanija za posredovanje u osiguranju.

U 2018. godini odobrena su još i 2. zahteva za promenu deoničara, kao i 13. zahteva za izmenu statuta, od kojih je 5 bilo iz redova banaka, 1 od osiguravača kao i 5 iz mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija, te 2. iz kompanija za posredovanje u osiguranju.

Razmatranje zahteva za licenciranje/ registraciju pojedinačnih agenata kao posrednici u osiguranju kao i agenata NBFi-a je prikazano u pojedinačnoj transakciji kako bi se izbegle moguće zabune zbog njihovog vrlo velikog broja. Kao što se vidi i u tabeli 12, CBK je tokom 2018. godine odobrila/ odbila 116. ovakvih zahteva. Međutim, u poređenju sa prethodnom godinom, postoji značajan pad u ovoj vrsti zahteva, uglavnom uzimajući u obzir činjenicu da od avgusta 2017., unutrašnji agenti osiguravača više ne podležu odobrenju CBK-a. Slično sa licenciranjem i registracijom agenata, i povlačenje licenciranja za registraciju agenta je zahtev za odobrenje sa visokom frekvencijom, što ukazuje na nestabilnost mreže finansijskog sistema u odnosu na agente. U tom smislu, slično predlažu i podaci za odobravanje otvaranja, premeštaja i zatvaranje ogranaka i kancelarija finansijskih institucija u zemlji. Tokom 2018. godine, razmatrano je 224. takvih zahteva, uglavnom banaka, MFI i NBFi, što u celini predstavlja blagi pad u odnosu na prethodnu godinu.

CBK je takođe tokom 2018. godine je razmotrila zahteve za odobrenje periodičnih transakcija koje zahtevaju odobrenje CBK-a u skladu sa važećim pravnim i regulatornim okvirom, kao i odobrenje spoljnih revizora za sve vrste finansijskih institucija.

4.2. Regulisanje

4.2.1 Regulatorni okvir finansijskog sistema

CBK je uspostavila regulatorni okvir za licenciranje, regulisanje i nadzor finansijskih institucija na osnovu najboljih međunarodnih praksi i neprekidno podržan od strane poznatih međunarodnih institucija kao što su Svetska banka, Međunarodni monetarni fond, USAID, Trezor SAD-a, KfW, GIZ, Evropska centralna banka, Evropska banka za obnovu i razvoj i druge međunarodne institucije. Regulatorni okvir je izrađen u skladu sa evropskim direktivama koje se odnose na regulisanje finansijskih institucija, kao i standarde i najbolje međunarodne prakse za regulisanje i nadzor finansijskih institucija. Takođe, CBK je započela postepeni proces prema usklađivanju sa osnovnim principima za nadzor banaka koje izdaje BIS- Bank for International Settlements, i osnovni principi za nadzor osiguravača izdatih od IAIS- International Association for Insurance Supervision. Pošto direktive, međunarodni standardi i gore pomenuta načela vezana za regulisanje finansijskih institucija i njihovog područja delovanja dinamičnog karaktera, to znači da izrada pravnog okvira je neprekidni i složeni proces jer zahteva dopunu i izmenu postojećeg pravnog i regulatornog okvira kao i zahteva adekvatan pristup kako bi se pažljivo proučile specifične okolnosti Kosova za adekvatnu adaptaciju ovih međunarodnih pravnih instrumenata. za potrebe finansijskog sektora na Kosovu.

Prilikom pripreme uredbi i svakog regulatornog instrumenta, CBK blisko saraduje sa drugim institucijama i industrijom kroz stalne sastanke i komunikaciju sa regulisanim subjektima, uglavnom kroz odgovarajuća udruženja kao što je Udruženje kosovskih banaka, Udruženje osiguranja, Udruženje mikrofinansijskih institucija ali i sa druge domaće institucije u rešavanju pitanja koja utiču na druge oblasti vezane za finansijski sektor. Ovaj proces je stalno pomogao u razjašnjavanju specifičnih pitanja koja se rešavaju uredbom i njihovom pravnom uređivanju, uzimajući u obzir njihov uticaj na stabilnost finansijskog sistema na Kosovu i na ekonomski razvoj zemlje.

4.2.2 Regulatorni okvir za banke

U cilju daljeg razvoja regulatornog okvira za regulaciju banaka, tokom 2018. godine realizovane su sledeće aktivnosti.

4.2.2.1 Novi zakon o bankama

Tokom 2018. godine CBK je izradila nacrt novog Zakona o bankama koji uključuje i komentare koje je Udruženje banaka primilo na osnovu važećeg zakona. Novi zakon je ponovo strukturiran u skladu sa evropskim direktivama, regionalnim pravnim okvirom i međunarodnim bankarskim standardima. Izrada istog je podržana od strane međunarodnih bankarskih stručnjaka angažovanih u okviru Trezora SAD kao i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBOR). Novi zakon nakon razmatranja od strane Izvršnog odbora CBK-a, očekuje se da će tokom 2019. godine biti prosleđen Vladi Republike Kosova a kasnije da se prosledi Skupštini Republike Kosova na razmatranje i odobrenje.

4.2.2.2 Bankarski oporavak, sanacija i likvidacija

CBK je tokom 2018. godine takođe izradila pravni i regulatorni okvir za proces oporavka i sanacije (recovery and resolution) banaka, urađen na tri zakonodavna nivoa uz podršku tehničke pomoći EBOR-a. U početku, regulacija je vršena prema novom Zakonu o bankama kroz posebno poglavlje koje se odnosi na deo bankarskog oporavka, sanacije i likvidacije. Usvajanjem novog Zakona o bankama, 2019. godine planira se usvajanje sledećih propisa koji se pripremaju i proizilaze iz novog dela izrađenog u zakonu kojim se uređuje proces bankarskog oporavka i likvidacije na osnovu Evropske direktive. Ove uredbe će definisati kako će se ovaj proces odvijati, ključni akteri tokom ovog procesa, kvalifikacije određenih osoba kao službeni administratori ili likvidatori i bilo koji drugi potreban i zahtevan proces za sprovođenje novog Zakona o bankama. Postoje ukupno 12 uredbe koje su predviđene kao neophodne da bi se ispunili novi zahtevi procesa bankarske obnove i likvidacije:

- Uredba o kvalifikacijama službenih administratora;
- Uredba o metodama i uslovima procene sredstava i obaveza banke (u cilju realizacije dela za bankarski oporavak i likvidaciju novog Zakona o bankama);
- Uredba o planovima oporavka;
- Uredba o sporazumima finansiranja unutar grupe;
- Uredba o uslovima imenovanja, funkcije i odgovornosti posebnih upravnika (likvidatora);
- Uredba o planovima sanacije (resolution) i postupkom notifikacije;
- Uredba o instrumentima sanacije (resolution tools);
- Uredba o otplati i konverziji instrumenata kapitala banaka,
- Uredba o zaštitnim merama sporazuma tokom sanacije (resolution);
- Uredba o minimalnom zahtevu za kapital i prihvatljivim obavezama (MREL),
- Uredba o Nacionalnom fondu za sanacije (resolution);
- Uredba o sanaciji i mogućnosti rešavanja sanacija i rešivosti (resolution and resolvability) i holding kompanija.

Usvajanjem sekundarnog pravnog okvira, biće usvojeno i tercijarno zakonodavstvo, koje CBK je u toku procesa razvoja uz podršku EBOR-a, što u sebi ima operativni priručnik bankarskog oporavka, sanacije i likvidacije koji uređuje proces na tehničkom i operativnom nivou prenošenjem Direktive Evropske unije i relevantnih uredbi, unapređivanjem bankarskog uređivanja paralelno sa zemljama regiona i razvijenim evropskim zemljama.

4.2.2.3 Usklađivanje sa Bazelskim standardima

U cilju usklađivanja sa standardiziranim pristupom prvog i drugog stuba Baselskog okvira za kapital i regulatorne zahteve EU (Uredba EU br. 575/2013 o bonitetnim zahtevima za kreditna i investicijska društva i Direktiva EU br. 2013/36/EU o pristupu aktivnostima kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru kreditnih institucija i investicionih društava) 29. novembra 2018. godine odobreni su od Odbora CBK-a, dok na snagu stupaju 1. januara 2020. godine, sledeće uredbe:

- Uredba o adekvatnosti kapitala banaka;
- Uredba o pokazateljima poluge; i
- Uredba o procesu unutrašnje procene adekvatnosti kapitala.

U skladu sa navedenim uredbama, izrađeni su nacrti smernica i obrazaca za izveštavanje, koje se očekuju da će biti spremni i odobreni tokom 2019. godine. U svrhu objašnjenja i prenosa znanja o ovim uredbama, organizirana je radionica za osoblje CBK-a.

4.2.2.4 Usklađivanje sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja (MSFI) 9 Finansijski instrumenti

Tokom 2018. godine, CBK je izradila regulativni okvir, koja usklađuje okvir zemlje sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja (MSFI) 9 i finansijskim instrumentima. Ista je u toku odobravanja i očekuje se da će stupiti na snagu 1. januara 2020. godine

4.2.2.5 Regulatorni okvir za procenu nekretnina

Tokom 2018. godine, CBK je nastavila sa projektom razmatranja regulatornog okvira za procenu nepokretnosti, kako bi ažurirala zahteve za poboljšanje prakse procene vrednosti nekretnina od strane finansijskih institucija u skladu sa novim standardima Evrope (European Valuation Standards- EVS 2016). Ovaj projekat se realizuje uz podršku savetnika iz američkog trezora, stručnjaka oblasti sa dugogodišnjim iskustvom u oblasti procene nekretnina za potrebe banaka. U okviru ovog projekta, izmenjena je i dopunjena Uredba o proceni nekretnina, koja se očekuje da se usvaja od strane Odbora CBK-a tokom 2019. godine.

4.2.2.6 Uredba o faktoringu

U cilju regulisanja finansijske aktivnosti faktoringa, radna grupa CBK-a, uz podršku stručnjaka angažovani od Evropske banke za obnovu i razvoj (EBOR), izradila je Uredbu o faktoringu, koju je usvojio Odbor CBK-a 29. oktobra 2018. godine.

4.2.2.7 Uputstvo o obrascu za informacije o potrošačkom kreditu

U skladu sa obavezom koja proističe iz članova 85. i 86. Zakona o zaštiti potrošača, je izrađeno uputstvo kome su priloženi prilozi i obrazac o ključnim činjenicama i informacije za garanta. Ovo uputstvo zajedno sa priložima su prosleđeni na odobrenje kod organa CBK-a za donošenje odluka.

4.3. Regulativni okvir za mikrofinansijske i nebankarske finansijske institucije

U cilju daljeg unapređenja regulatornog okvira za regulaciju mikrofinansijskih i nebankarskih finansijskih institucija tokom 2018. godine, izvršene su sledeće izmene i dopune.

4.3.1 Zakon o MFI i NBFi

Tokom 2018. godine, CBK je takođe izradila nacrt novog Zakona o MFI i NBFi koji je izrađen u okviru međuagencijske radne grupe i uključuje komentare primljene od industrije. Novi zakon je usvojen od Vlade tokom 2018. godine, a zatim je prosleđen Skupštini Republike Kosovo na usvajanje, gde je prošao prvo čitanje. Isto se očekuje da će biti usvojen od Skupštine Republike Kosova tokom 2019. godine.

4.3.2 Usvojene regulative za MFI i NBFi

U cilju poboljšanja regulatornog okvira za MFI i NBFi, izrađeni i završeni/ usvojeni su sledeće uredbe za NBFi, kao u nastavku:

- Uredba o upravljanju kreditnim rizikom;
- Uredba o spoljnoj reviziji;
- Uredba o unutrašnjoj reviziji i unutrašnjim kontrolama;
- Uredba o efektivnoj kamatnoj stopi i zahtevima za objavljivanje.

4.3.3 Uredba o upravljanju kreditnim rizikom za NBFi

CBK je tokom 2018. godine izradila Uredbu o upravljanju kreditnim rizikom za NBFi koja utvrđuje obavezno postavljanje i sprovođenje minimalnih standarda i zahteva za upravljanje kreditnim rizikom u nebankarskim finansijskim institucijama sa aktivnostima za davanje kredita i/ili finansijskog lizinga uključujući i postavljanje minimalnih standarda za procenu kreditnog rizika i sistem klasifikacije za sve kreditne izloženosti kao i minimalne zahteve za proviziju. Isto se očekuje da će Odbor CBK-a odobriti u 2019. godini.

4.3.4 Uredba o efektivnoj kamatnoj stopi i zahtevima za objavljivanje informacija za NBFi

Tokom 2018. godine izrađena je Uredba o efektivnoj kamatnoj stopi i zahtevima za objavljivanje informacija za NBFi, koja utvrđuje jedinstvenu metodologiju za izračunavanje i objavljivanje efektivne kamatne stope na odobrene kredite i minimalne uslove za objavljivanje potpunih i tačnih informacija o proizvodima i uslugama nebankarskih finansijskih institucija. Isto se očekuje da će odobriti Odbor CBK-a tokom 2019. godine.

4.3.5 Regulatorni okvir za licenciranje, regulaciju i nadzor institucija elektronskog novca i operatora sistema plaćanja

U cilju usklađivanja regulatornog okvira CBK-a sa okvirom Evropske unije, razmatrana je postojeća uredba o registraciji, nadzoru i aktivnostima nebankarskih finansijskih institucija kao i uredba o licenciranju operatora sistema plaćanja, uredba o aktivnosti izdavanje elektronskog novca kao i uredba o agentima, koje su se smatrale potrebne za unapređenje regulatornog okvira za institucije elektronskog novca i operatore sistema plaćanja. Ove četiri uredbe se planiraju odobriti od Odbora CBK-a tokom 2019. godine.

Uredba o agentima pružalaca usluga plaćanja i elektronskog novca;

- Uredba o izdavanju i korišćenju elektronskog novca;
- Uredba o licenciranju, regulisanju i nadzoru operatora sistema plaćanja;
- Uredba o registraciji nebankarskih finansijskih institucija.

4.4. Regulatorni okvir za osiguravače i posrednike u osiguranju

U cilju daljeg unapređenja regulatornog okvira za regulisanje osiguravača i posrednika u osiguranju tokom 2018. godine su realizovane sledeće dopune.

4.4.1 Zakon o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti

Tokom 2018. godine, CBK je angažovana kroz radne grupe, u vezi sa izmenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, uključujući komentare Udruženja osiguranja. Nacrt zakona o obaveznoj odgovornosti od autoodgovornosti, izmenjen nakon razmatranja od strane Izvršnog odbora CBK-a tokom 2019. godine se očekuje da bude prosleđen Vladi Republike Kosova i Skupštini Republike Kosova na razmatranje i usvajanje.

4.4.2 Uredba o licenciranju agenata za tretiranje štete u osiguranju

Tokom 2018. godine, CBK je izradila i usvojila Uredbu o licenciranju agenata za tretiranje štete u osiguranju, koja propisuje uslove, zahteve, postupke i rokove koje se primene prilikom apliciranja i davanje licence agenta za tretiranje štete u osiguranju na osnovu Zakona br. 05/L-045 o osiguranju.

4.4.3 Uredba o novčanim kaznama za osiguravače, posrednike u osiguranju i agenata za tretiranje štete u osiguranju

Tokom 2018. godine, CBK je izradila Uredbu o novčanim kaznama za osiguravače, posrednika u osiguranju i agenata za tretiranje štete u osiguranje, koja će primeniti član 125. Zakona o osiguranju sa ciljem određivanja novčanih kazni koje biti nametnute od strane CBK, u slučajevima kada institucije i/ili pojedinci koji ih zastupaju nisu poštovali zahteve Zakona o osiguranju i/ili podzakonskih akata prilikom primene istih. Ista uredba se planira da bude usvojena od Odbora CBK-a u toku 2019. godine.

4.4.4 Uputstvo o prodaji proizvoda osiguranja

CBK je izradila Uputstvo o prodaji proizvoda osiguranja, koji utvrđuje status zaposlenih u osiguravajućim društvima koji se bave prodajom proizvoda osiguranja i minimalnim kriterijumima za njihovo angažovanje kao i način kako je utvrđen način prodaje proizvoda osiguranja. Potreba za izdavanjem ovog uputstva je zbog izmene Uredbe o licenciranju posrednika u osiguranju; izmene Naredbe br. 016/2016 od 27. juna 2006. godine izdata od Autoriteta za banke i plaćanja (bivši CBK) kao i potreba za uređivanja način prodaje obaveznog osiguranja od autoodgovornosti. Očekuje se da će isti biti usvojen od Izvršnog odbora CBK-a tokom 2019. godine.

4.4.5 Uputstvo za klasifikaciju vrsta rizika u grupama i klasama aktivnosti osiguranja

CBK je tokom 2018. godine počela sa izradom Uputstva koje reguliše klasifikaciju vrsta rizika u grupama i klasama aktivnosti osiguranja, uključujući grupe delatnosti osiguranja, podgrupe delatnosti osiguranja, klase osiguranja unutar grupa delatnosti osiguranja kao i vrste rizika unutar klasa osiguranja. Potreba da se donese ovo uputstvo je zbog mnogih zahteva od osiguravača

za objašnjenja oko različitih proizvoda i kojoj klasi pripadaju. Isto se očekuje da bude završeno tokom 2019. godine.

4.4.6 Uredba o korporativnom upravljanju osiguravača

CBK je tokom 2018. godine počela sa izradom Uredbe o korporativnom upravljanju osiguravača na osnovu načela postavljenih u Osnovnim načelima osiguranja izdate od Međunarodnog udruženja nadzornika u osiguranju u cilju usklađivanja regulatornog okvira CBK-a sa evropskim pravnim okvirom i najboljim međunarodnim praksama i standardima. Ova uredba je planirano da se usvoji tokom 2019. godine.

4.5. Regulatorni okvir za penzijske fondove

U cilju daljeg razvoja regulatornog okvira za uređivanje penzijskih fondova tokom 2018. godine, izrađeni su i usvojeni od CBK-a sledeće uredbе:

- Uredba o uspostavljanju individualne dopunske penzije od pružaoca penzija;
- Uredba o finansiranju i aktuarskoj proceni penzija sa određenim iznosima;
- Uredba o upravnicima penzijskih sredstava;
- Uredba o osnivanju dopunskog penzijskog fonda poslodavca;

5. Nadzor finansijskog sistema

U cilju odražavanja svoje aktivnosti u oblasti finansijskog nadzora, u skladu sa zahtevima koji proizilaze iz dotičnog primarnog i sekundarnog zakonodavstva, u nastavku je prikazana aktivnost finansijskog nadzora u skladu sa prirodom finansijskih institucija.

Bankarski sektor

Tokom 2018. godine, CBK je sprovedla kontrole banaka fokusirane u zemlji, posebno vezano za praćenje ispunjavanja preporuka od prethodnih kontrola i upravljanja rizicima od strane banaka. Tokom 2018. godine, sprovedeno je i jedna detaljna kontrola, zasnovano na pristupu primenjen prema Priručnika nadzora banaka zasnovano na rizik. Ukupno je sprovedeno jedanaest kontrola banaka koje su praćene odgovarajućim preporukama navedene u izveštajima o kontroli.

Tabela 13. Broj kontrola u bankama

Institucije	Vrsta ispitivanja
Banka	1 potpuno ispitivanje 10 fokusiranih ispitivanja

Izvor: CBK (2019)

Izveštaji o potpunim kontrolama su pripremljeni prema vrsti bankarskih rizika kao što su: rizik likvidnosti, kreditni rizik, tržišni rizik i operativni rizik, dok fokusirane kontrole su imale za cilj procenu ispunjavanja preporuka iz prethodnih kontrola vezano za proveru opravdanosti određivanja tarifa za proizvode i bankarske usluge koje donose nekamatne prihode. Kontrola banaka od strane CBK-a je bila u skladu sa Priručnikom o nadzoru banaka zasnovanom na rizik.

Sektor mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija je okarakterisan neprekidnim rastom tokom 2018. godine, gde su obavljene osam kontrola u ovom sektoru, odnosno četiri mikrofinansijske institucije i četiri nebankarske finansijske institucije su kontrolisane.

Tabela 14. Broj kontrola u MFI i NBFi

Institucije	Vrsta ispitivanja
MFI i NBFi	7 potpunih ispitivanja 1 fokusirano ispitivanje

Izvor: CBK (2019)

Sa ciljem da budu pro-aktivni u procesu nadzora, tokom 2018. godine, banke, mikrofinansijske institucije i nebankarske finansijske institucije sa aktivnostima dodele kredita zatraženi su strateški planovi i finansijska planiranja za period 2019-2021, sa ciljem procene ovih poslovnih planova kao i očekivanja u pogledu razvoja u sektoru bankarstva, mikrofinansijskih institucija i nebankarskih finansijskih institucija tokom ovog perioda. Strategije će biti stalno praćene i analizirane kako bi se našla moguća odstupanja i merenje profila rizika.

Osim kontrola i pripreme periodičnih izveštaja i finansijskih analiza, tokom 2018. godine u ovoj oblasti su vršene i druge aktivnosti u izradi i izmeni zakona i uredbi, razmatranje zahteva za velike izloženosti, plaćanje dividende i drugih zahteva banaka.

Na osnovu vršenih kontrola i prirode preporuka, tokom 2018. godine, deo preporuka kod banaka praćene su od CBK-a kroz analizu, dok ostatak preko potpunih i fokusiranih kontrola.

U cilju bliske saradnje sa bankarskim sektorom, CBK je održala nadzorni dijalog sa bankama. Ova aktivnost je nastavljena i tokom 2018. godine kroz sastanke održane kako za specifične tako i opšte oblasti. Banke su preporučene i upućene da za svako regulatornu ili sličnu nejasnoću da obaveste regulatora u cilju proaktivnog pristupa prema održavanju stabilnosti bankarskog sektora.

U cilju daljeg unapređenja pristupa nadzora banaka zasnovanog na riziku, CBK je takođe bila uključena u izradi/ usvajanju priručnika za nadzor banaka iz inostranstva. Svrha ovog priručnika je da pruži informacije i uputstva za inostrane nadzornike banaka i da detaljno opišu tok rada funkcija kontrole na licu mesta (eng. *on-site*) i van nje (eng. *off-site*).

Sektor osiguranja

Takođe, CBK je nastavila svoju aktivnost u sprovođenju kontrole i drugih dužnosti i odgovornosti u funkciji opreznog nadzora i za sektora osiguranja. Shodno tome, sprovedena su pune i fokusirane kontrole kao i ad-hoc kontrole za osiguravače i druge subjekte koji posluju na tržištu osiguranja. Svrha kontrola je procena opšteg stanja odgovarajućih institucija u odnosu na usklađenost sa zakonima i uredbama CBK-a, sa ciljem zaštite vlasnika polise i čuvanja finansijske stabilnosti institucija.

Klasifikacija osiguravača da bi bili predmet kontrole zasnovana je na nekoliko faktora počevši od analize finansijskih pokazatelja od redovnog izveštavanja u CBK, finansijskih izveštaja vanjskog revizora, prethodnih perioda provedenih kontrola, žalbi vlasnika polisa u CBK kao i drugi relevantni faktori. To je uticalo na primenu selektivnog pristupa određivanju prioriteta institucija koje su u opasnosti će budu predmet naredne kontrole od strane CBK-a, a samim tim i podizanju nivoa efektivnog nadzora.

Tabela 15. Broj kontrola sektora osiguranja

Institucije	Vrsta ispitivanja
Osigurači	9 potpunih ispitivanja
	3 fokusiranih ispitivanja

Izvor: CBK (2019)

U isto vreme, osim nadzora na licu mesta, CBK vrši nadzornu aktivnost i kroz sistem praćenja i analize finansijskih izveštaja kao i drugih podataka dobijeni od osiguravača i posrednici u osiguranju.

Sistem za onlajn izveštavanje u CBK-u omogućava prijem detaljnih informacija za ceo sektor osiguranja. Podaci dobijeni od osiguravača omogućavaju unapređenje efikasnog nadzora i identifikaciju pokazatelja ranog upozorenja za osiguravače.

Penzijski fondovi

Što se tiče nadgledanja penzionih fondova, tokom 2018. godine sprovedene su dve kompletne kontrole radi procene opšteg stanja penzionih fondova za finansijsku 2017. godinu, procenjujući usklađenost sa odgovarajućim zakonima i uredbama CBK-a, efikasnost funkcionisanja unutrašnje kontrole, sprovođenje preporuka predložene u izveštajima kontrole CBK-a, kako bi se zaštitili penziona sredstva uštedena od strane doprinosioca i čuvanja finansijske stabilnosti fondova.

Takođe, tokom ove godine je izrađen i Priručnik za penzioni nadzor na licu mesta, koji služi kao vodič/ okvir za praćenje, procenu penzionih fondova, što odražava povećanje efikasnosti nadzora penzionih fondova. Ovaj priručnik promovise primenu pristupa zasnovanog na riziku preko

identifikacije, procene i razmatranja potencijalnih rizika sa kojima se suočavaju penzioni fondovi. Istovremeno je izrađen i odobren priručnik za izveštavanje penzionih fondova.

Tabela 16. Broj kontrola

Institucije	Vrsta ispitivanja
Penzijski fondovi	2 potpunih ispitivanja

Izvor: CBK (2019)

Sprečavanje pranja novca

Što se tiče oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, nakon usvajanja zakona i uredbe koji se odnose na ovu oblast, kako bi se sprovodila njihova efektivna primena u praksi, procenjivano je kao potrebno izrada akata za uputstvo. U tom nizu, CBK je tokom 2018. godine izradila dopunu i izmenu Uredbe o sprečavanju pranja novca i Uputstva o obrascu za poreklo fondova.

U cilju jačanja saradnje i povećanja brige o finansijskom sektoru, održani su potrebni sastanci sa Komitetom za usklađenost u okviru Udruženja banaka, na kojima su razmatrani zahtevi vezani za pravni i operativni okvir oblasti.

Pošto su se pojavili novi oblici proizvoda i usluga vezanih za unapređenje informacione tehnologije, kao izazov u 2018. godini bio je i rešenje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma od delovanja drugih oblika transakcija vezano za tehničko-tehnološke inovacije. U tom smislu intenzivirana je komunikacija sa sektorima unutar institucije i pojačana je praćenje aktivnosti tokom kontrola banaka i finansijskih institucija i komunikacija sa drugim institucijama za sprovođenje zakona.

Tabela 17. Broj kontrola

Institucije	Vrsta ispitivanja
Banka, Osigurač, MFI i NFBI	3 potpunih ispitivanja 10 fokusiranih ispitivanja

Izvor: CBK (2019)

Žalbe korisnika finansijskih usluga

Tokom 2018. godine primljene su, razvrstane i razmatrane žalbe finansijskih usluga u skladu sa odgovarajućom uredbom. Izveštavano je o aktivnostima za razmatranje žalbi korisnika finansijskih usluga svakog kvartala. Održani su takođe i sastanci sa službenicima Ministarstva trgovine i industrije (MTI), gde se radilo na nacrt zakona o zaštiti potrošača, jer i CBK je bila deo radne grupe.

Tokom 2018. godine, CBK je razmatrala 927. žalbi korisnika finansijskih usluga (fizičkih i pravnih lica).

Ukupno žalbe za komercijalne banke, mikrofinansijske institucije (MFI), nebankarske finansijske institucije (NBFI) i penzijske fondove upućene u CBK-u za 2018. godinu je 532, dok najčešće žalbe su bile vezane za različita pitanja vezana za kredit (kao recimo, kategorisanje u kreditnom registru, avansna otplata kredita, itd.), pitanja vezana za račune (kao recimo blokiranje računa), a jedan deo se odnosi na povećanje bankovnih tarifa/ provizija.

Ukupan broj žalbi protiv osiguravajućih društava upućenih CBK-u za 2018. godinu bio je 395. Najčešće žalbe se odnose na ne nadoknadu materijalne i nematerijalne štete od osiguranja od autoodgovornosti TPL (third party liability- odgovornost prema trećem licu), nepoštovanje vremenskih rokova za plaćanje iz vanparničnih sporazuma kao i ne nadoknađivanje zdravstvenih troškova iz zdravstvenog osiguranja.

Tabela 18. Broj žalbi prema instituciji

Finansijska industrija	Broj žalbi po godinama			
	2018	2017	2016	2015
Komercijalne banke/MFI, NBFi, penzionirani fondovi	532	335	252	221
Osiguravajuća društva	395	267	283	221
Ukupno žalbi	927	602	535	442

Izvor: CBK (2019)

U gornjoj tabeli prikazan je broj žalbi razmatranih od divizije za žalbe korisnika finansijskih usluga tokom godina.

U 2018. godini, u odnosu na 2017. godinu, došlo je do značajnog povećanja broja razmatranih žalbi ili 54,0 odsto. Žalbe protiv komercijalnih banaka, MFI, penzijskih fondova, NBFi su porasle za 59,0 posto u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu, dok žalbe protiv osiguravajućih društava je porasla za 48,0 odsto.

Tabela 19. Broj žalbi prema institucijama

Industrija finansiare	Broj žalbi	Rešena u korist korisnika finansijskih usluga	Rešena u korist finansijskih institucija	U procesu
Komercijalne banke/MFI, NBFi, penzionirani fondovi	532	41.77%	69.13%	50.00%
Osiguravajuća društva	395	58.23%	30.87%	50.00%
Ukupno žalbi	927	42.61%	56.96%	0.43%

Izvor: CBK (2019)

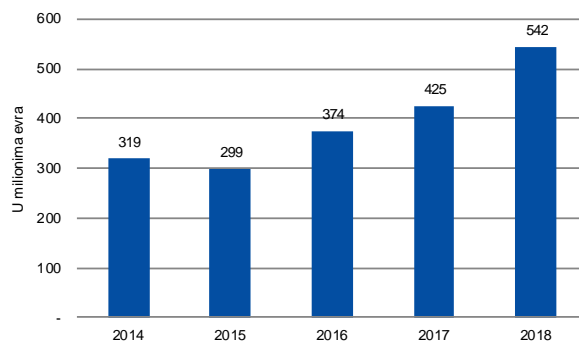
6. Usluge pružene vlastima, finansijskoj zajednici i javnosti

6.1. Operacije i upravljanje gotovinom

Centralna banka Kosova (CBK) u njenoj nadležnosti obezbedi redovno snabdevanje u odgovarajućoj domaćoj ekonomiji sa novčanicama i kovanicama evro. Ovu funkciju CBK-a izvršava na indirektnan način preko bankarskog sektora koji je direktno povezan sa poslovanjima i građanima. I tokom 2018. godine kao i prethodnih godina odgovornosti CBK-a o operacijama i upravljanjima gotovinom bile su u vezi sa valutom evra, koja je zvanična valuta u Republici Kosovo

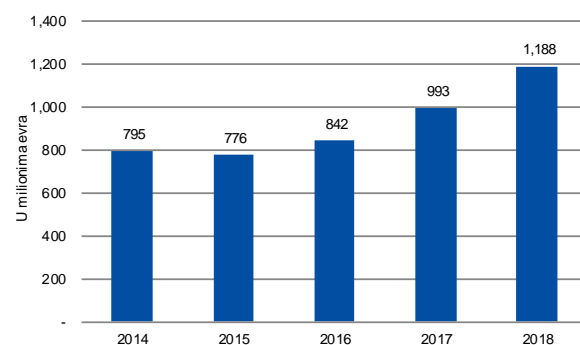
Funkcija CBK-a za domaće snabdevanje sa potrebnom količinom i kvalitetom novčanica i kovanica evra za izmirenje transakcija gotovinom, isto kao i prethodnih godina, i tokom 2018 godine je uspešno ispunjena.

Slika 51. Snabdevanje gotovim novcem (vrednost)

Izvor: CBK (2019)

Slika 52. Prijem gotovog novca (vrednost)

Izvor: CBK (2019)

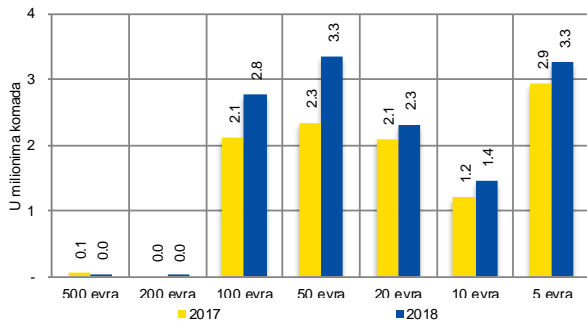
Ukupna vrednost snabdevanja gotovinom u 2018 godini, zabeležila je porast od 27,6 procenata u odnosu na 2017 godinu. Struktura snabdevanja prema dominaciji gotovinom, koja se na prvom mestu određuje prema potražnji bankarskog sektora, nisu imali neku vidljivu promenu od 2017 godine u 2018 godini. Kod novčanice evro količina potražnje za snabdevanje 2018. godine zabeležile su porast od 22,4 procenata u odnosu na 2017. godinu i nastavljene su dominantne potražnje od 200 do 500 evra koje očitno ostaju najniže. Tokom 2018. godine potražnja za dominantnu količinu u vrednosti od 50 evra imale su značajan porast uporedo sa prethodnom godinom dok je količina potražnje dominirala u vrednosti od 20 do 5 evra imale su lakši pad.

Kao što je predstavljeno na donjim slikama, tokom 2018. godine, CBK-a je snabdela bankarski sektor blizu 13.17 miliona novčanih komada evra (u vrednosti iznad 1.6 miliona evra).

Količina potražnje za snabdevanje sa novčanicama tokom 2018. godine zabeležile su porast od oko 28,0 procenata u odnosu na 2017. godinu. Potražnja snabdevanja kovanicama evro, je ista kao i tokom 2017. godine, i u 2018 godini uglavnom je dominirana od kovanica uz manju vrednost od 1, 2, i 5 evra/centa. Što se tiče strukture, u odnosu na prethodnu godinu potražnja za dominacijom od 5, 2 i 1 evro/cent su zabeležile grupacijski pad od 12.6 procenata, dok su potražnje za snabdevanje o 1 evra, 50, 20, 10 evra centa zabeležile grupacijski porast od 86.8 procenata što je veoma značajan porast u poređenju sa prethodnom godinom.

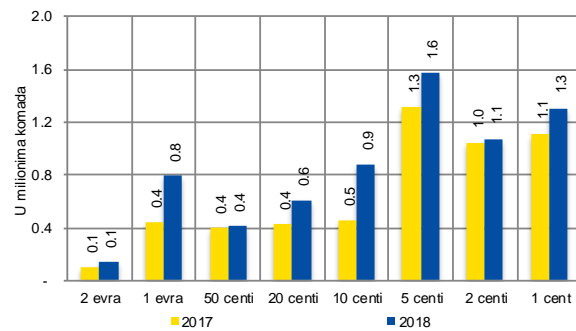
Ukupna vrednost gotovine kao depozit zabeležila je porast od 19,7 procenata u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu. CBK-a je primila blizu 22.26 miliona komada novčanica (prosečno oko 85,600 komada novčanica na dan) i blizu 2.57 miliona komada kovanica evra (prosečno oko 9,900 komada kovanica na dan) kao deopziti gotovine od bankarskog sektora.

Slika 53. Snabdevanje evro novčanicama prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2019)

Slika 54. Snabdevanje evro kovanicama prema apoenima (broj komada)

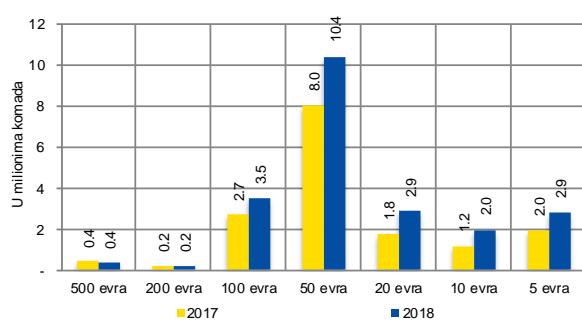

Izvor: CBK (2019)

Izražene u vrednosti, depoziti gotovine su dostigle približne iznose od 1.19 milijardi novčanica evra i 1.15 miliona odnosno kovanica evra. Količina primljenih novčanica tokom 2018. godine zabeležila je porast od oko 36,6 procenata u odnosu na 2017. godinu dok je depozitna količina kovanica zabeležila lakši pad od oko 0.6 procenata u odnosu na 2017. godinu.

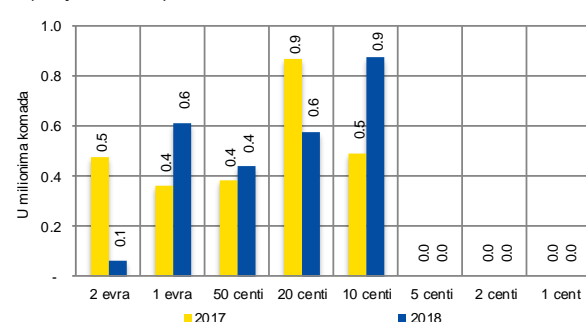
Struktura primljenih novčanica evra tokom 2018. godine kao što se vidi na donjem grafikonu nije imala neku veliku promenu od prethodne godine doke je struktura kovanica zabeležila porast kod izrade kovanica od 1 evra do 10 evro centi.

Slika 55. Prijem evro novčanica prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2019)

Slika 56. Prijem evro kovanicama prema apoenima (broj komada)

Izvor: CBK (2019)

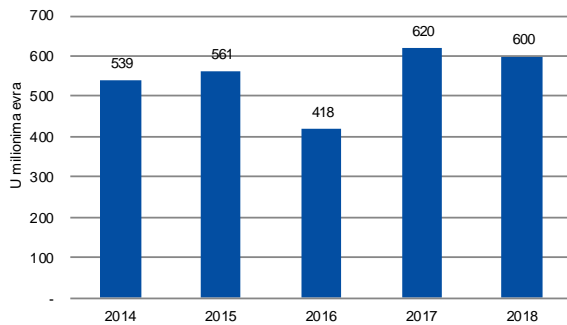
Slično sa prošlim godinama, i tokom 2018. godine primljene gotovine su bile u većoj vrednosti nego od snabdevenih gotovina. Zapravo, dostižući oko 645.43 miliona evra, takva neto¹³ promena bila je na nekoj većoj meri nego u ranijoj godini koja je bila oko 567.75 miliona evra. Ovaj porast je uglavnom kao rezultat porasta depozita od bankarskog sektora.

Pošto CBK-a sadrži samo potreban optimalni nivo gotovine za izvršenje operacija, viškovi se šalju u evrozoni, gde se posle upotrebljavaju za međunarodne isplate kao i preko investicija koja postaju kao povratna sredstva kamatne stope. Neto iznosi¹⁴ gotovine van zemlje u 2018. godini dostigle su iznos od 547 miliona evra dok je najviši bio 3,2 procenta nego godinu dana ranije kada je bio 529.82 miliona evra. Iznosni i unosni trendovi gotovine tokom poslednjih godina su predstavljeni na dve sledeće slike.

¹³ Depoziti umanjeni Podizanje gotovine

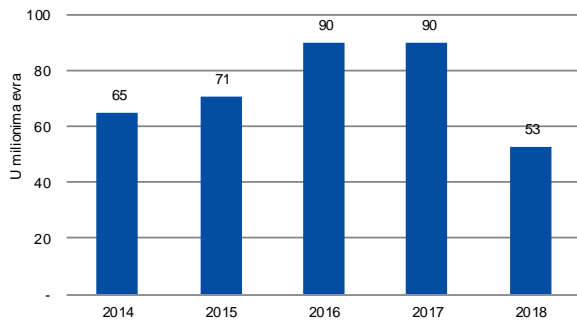
¹⁴ Uvoz minus Izvoz gotovine

Slika 57. Izvoz gotovog novca (vrednost)

Izvor: CBK (2019)

Slika 58. Uvoz gotovog novca (vrednost)

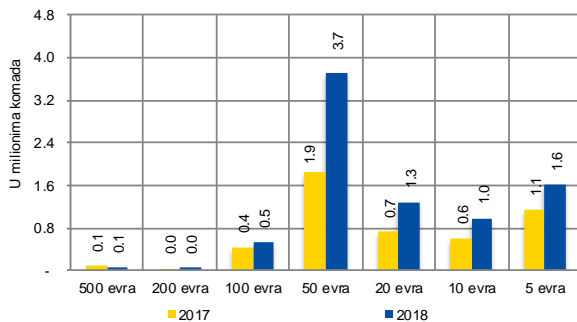
Izvor: CBK (2019)

Tokom 2018 godine, sve gotovine su primljene od komercijalnih banaka i drugih institucija koje su prosledene u toku kontrole za autentičnost i klasifikovane su prema svakidašnjem stepenu usklađivanja (blizu 22.26 miliona komada novčanica evra i 2.57 miliona komada kovanica evra)

Oko 8.25 miliona komada novčanica evra (37,0 procenata ukupnog broja novčanica evra deponovanih od bankarskog sektora) tokom 2018. godine klasifikovane su kao neprikladne za opticaj (veoma ostarele/oštećene) i otklonjene su iz opticaja odnoseći ih u bankama evrozone.

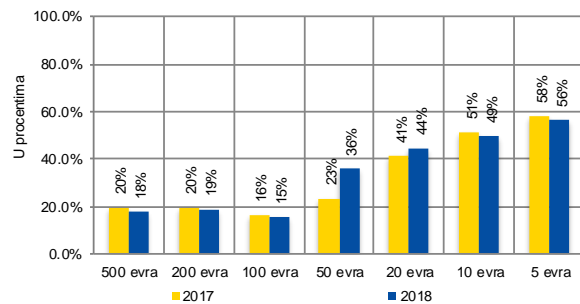
Jedna ovakva značajna količina novčanica evro neprikladna i otklonjena iz opticaja doprinela je na uočiti način poboljšanja kvaliteta gotovine opticaja u Republici Kosovo. Slično sa prethodnim godinama, novčanice koje su najviše klasifikovane kao neprikladne za ponovni opticaj, bile su u apoenima od 50, 20, 10 i 5 evra. One su sačinjavale od oko 92,2 procenta neprikladnih novčanica za ponovni opticaj zbog česte upotrebe od strane građana.

Slika 59. Neodgovarajuće novčanice povučene sa opticaja (broj apoena)

Izvor: CBK (2019)

Slika 60. Neodgovarajuće novčanice povučene sa opticaja od ukupno primljenih

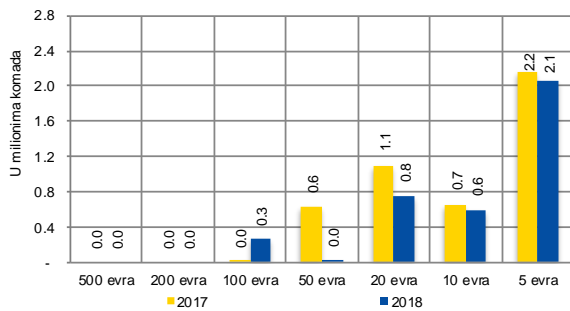

Izvor: CBK (2019)

Kvalitet gotovine u opticaj se takođe poboljšao preko unosnog bankarskog sektora potpuno novim novčanicama evra, koje su donete iz evrozone. Tokom 2018. godine CBK-a snabdela je bankarski sektor s avisē od 3.70 miliona komada novih novčanica evra (28.12 procenata od ukupnog broja snabdevanja novčanica evra).

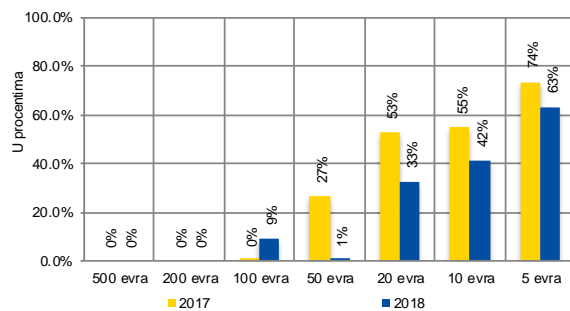
Oko 92,3 odsto količine snabdevenih novih novčanica evra tokom 2018. godine bile su aponentne novčanice manje vrednosti (20, 10, i 5 evra), sa kojima su se uglavnom snabdevale komercijalne banke svarhom izmirenja transakcija gotovinom. Zatim, i sa svim usklađenim novčanicama za opticaj evra sa kojima snabdevena bile su visokog kvaliteta (i prikladne za opticaj).

Slika 61. Nove novčanice puštene u opticaju (broj komada)

Izvor: CBK (2019)

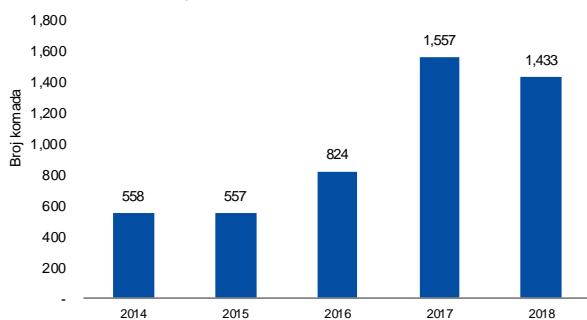
Slika 62. Nove novčanice puštene u opticaju u odnosu na ukupno snabdevanja

Izvor: CBK (2019)

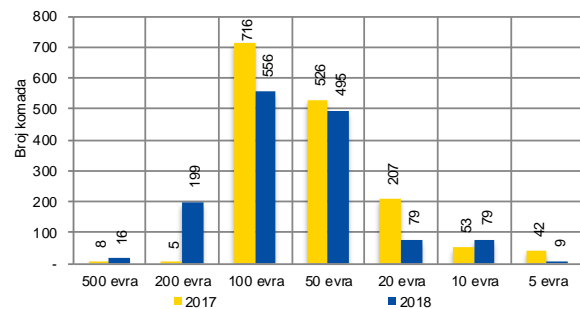
Kao i prethodnih godina, i tokom 2018. godine CBK-a je nastavila saradnju sa vlastima za unapređenje izveštavanja osumnjičene i lažne gotovine. CBK-a zajedno sa Laboratorijom za forenziku objavili su na veb¹⁵ strani CBK-a statistike o falsifikovanom novcu na nivou Republike Kosovo. Pored toga, objavljeni su edukativni materijali u cilju informisanja javnosti o bezbednosnim karakteristikama novčanica serije Evropa.

Slika 63. Falsifikovane novčanice evra zaplenjene u opticaju prema godinama

Izvor: Kosovska agencija za forenziku (2019)

Slika 64. Falsifikovane novčanice evra zaplenjene u opticaju prema apoenima

Izvor: Kosovska agencija za forenziku (2019)

6.2. Održavanje i transakcije računa

CBK-a pruža bankarske usluge Vladi Republike Kosova, Kosovskoj agenciji za privatizaciju i drugim institucijama, kao što su banke i druge finansijske institucije, javni subjekti, strane banke, centralne banke, međunarodne finansijske institucije (Međunarodni monetarni fond, Svetska banka), i međunarodne organizacije, kao što je navedeno u članu 9. Zakona br. 03 / L-209 o CBK-u.

CBK-a je podržala unapređenje vršenih transakcija i raspodele. I tokom 2018. godine kao i prethodnih godina, sva međunarodna plaćanja su izvršena putem SWIFT mreže dok su i sva domaća plaćanja izvršena preko ATS sistema, čime se tim skraćuje vreme i povećava efikasnost procesa.

Dok je najveći deo operacija gotovinom CBK-a u 2018. godini izvršena u ime i na račun komercijalnih banaka, većinski deo (798,44 miliona evra ili 97,14 broja) domaćih izlaznih plaćanja CBK-a su izvršena u ime i na račun Trezora¹⁶.

¹⁵ <http://bqk-kos.org/?id=31>

¹⁶ Trezor – Ministarstvo finansija

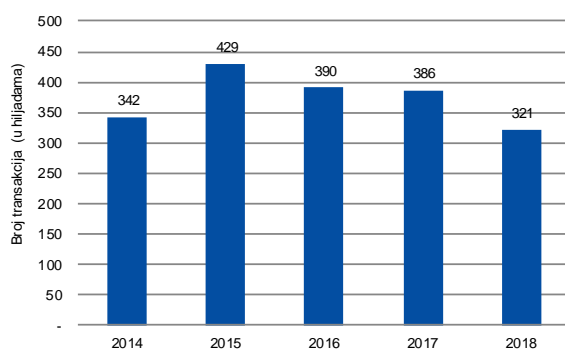
Tabela 20. Iznos transakcije prema glavnim vrstama plaćanja (u hiljadama evra)

Vrste transakcija	2014	2015	2016	2017	2018
Transakcije gotovim novcem	+475,752	+476,310	+467,362	+563,570	+643,831
Depozitu u gotovom novcu	794,989	776,195	842,240	989,618	1,187,889
Podizanje u gotovom novcu	319,237	299,885	374,878	426,048	544,057
Lokalni transferi	+839,345	+942,520	+1,041,198	+1,131,645	+1,050,203
Lokalni ulazni transferi	1,615,753	1,677,024	1,712,605	1,861,640	1,882,670
Lokalni izlazni transferi	776,408	734,504	671,407	729,995	832,467
Međunarodni transferi	-714,099	-441,312	-580,656	-432,050	-642,864
Međunarodni ulazni transferi	404,473	538,375	970,941	1,081,879	1,054,765
Međunarodni izlazni transferi	1,118,572	979,687	1,551,597	1,513,929	1,697,629

Izvor: CBK (2019)

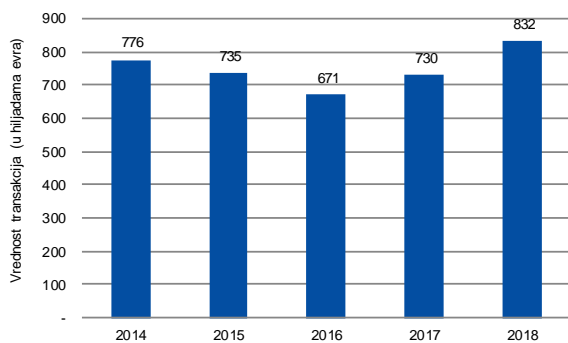
CBK-a je tokom 2018. godine u ime svojih klijenata obradila preko 321 hiljadu domaćih odlaznih naloga za isplatu (smanjenje od 16.8 procenata u odnosu na prethodnu godinu) i primila na njihov račun blizu 84¹⁷ hiljada dolaznih naloga za isplatu (smanjenje od 4,2 odsto u odnosu na prethodnu godinu).

Slika 65. Obim lokalnih izlaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

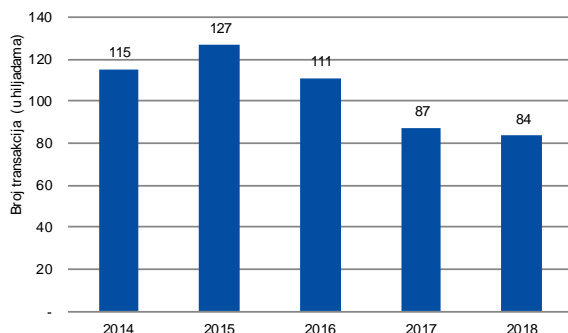
Slika 66. Vrednost lokalnih izlaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

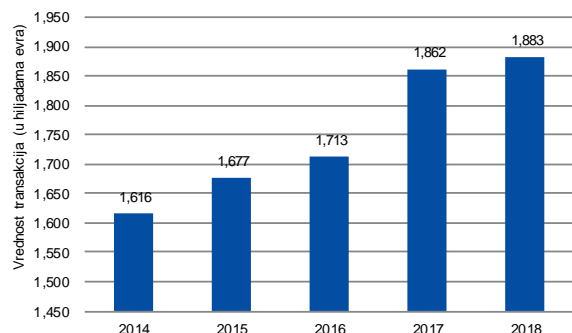
Izraženo u vrednosti, domaći odlazni nalozi za isplatu dostigli su iznos od preko 832.45 miliona evra (povećanje od 14.0 procenata u odnosu na prethodnu godinu), dok su domaći dolazni nalozi za isplatu dostigli iznos od preko 1,88 milijardi evra (povećanje za 1,1 odsto u odnosu na prethodnu godinu). Najveći broj iznosa domaćih transakcija od CBK-a je izvršila po nalogu i za Trezor.

Slika 67. Obim lokalnih ulaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

Slika 68. Vrednost lokalnih ulaznih transakcija

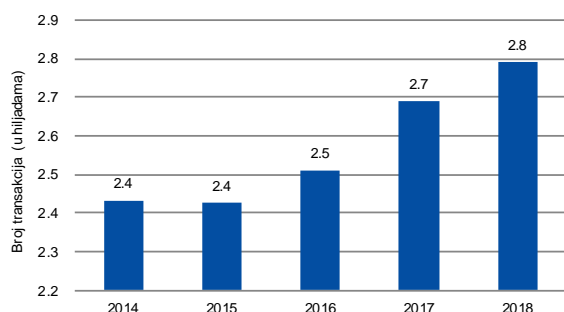
Izvor: CBK (2019)

¹⁷ Većina uplata koje dolaze sa primenom sistema ATS-a prihvaćena od CBK-a kao grupisane

Što se tiče lokalnih odlaznih isplata, treba napomenuti da ih sve komercijalne banke generišu same, dok su institucije osiguranja najveći broj njihovih uplata vršile preko komercijalnih banaka.

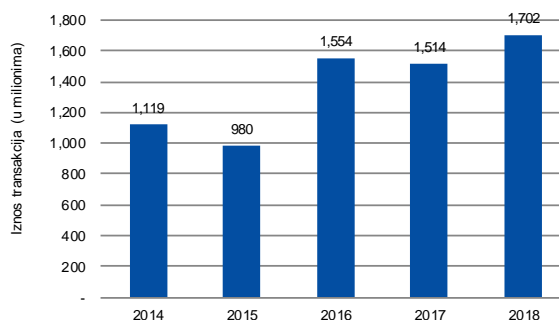
U stvari, svi drugi vlasnici računa CBK-a koriste usluge plaćanja koje pruža CBK na ograničen način, jer svi oni imaju račune u komercijalnim bankama.

Slika 69. Obim međunarodnih izlaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

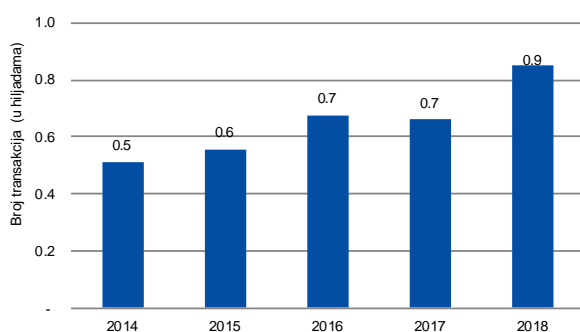
Slika 70. Vrednost međunarodnih izlaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

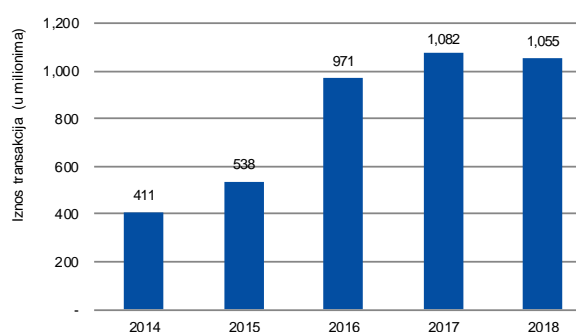
Što se tiče međunarodnih transakcija, najveći broj njih je izvršen od strane CBK-a po nalogu Trezora. S druge strane, uzimajući u obzir njihovu osnovnu vrednost, najveći deo međunarodnih transakcija izvršene od strane CBK-a odnose se na transfer sredstava komercijalnih banaka. Godišnji podaci o međunarodnim transakcijama prikazani su na sledeće četiri slike.

Slika 71. Obim međunarodnih ulaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

Slika 72. Vrednost međunarodnih ulaznih transakcija

Izvor: CBK (2019)

CBK-a tokom 2018. godine je obradila u ime svojih klijenata blizu 2,800 nalog za međunarodno odlazno plaćanje (na umerenom povećanju od 3.8 odsto u odnosu na prethodnu godinu), i primila za njihov račun blizu 852¹⁸ dolaznim međunarodnih naloga (povećanje od 29,3 odsto u odnosu na prethodnu godinu).

Izraženu u vrednost, odlaznih međunarodnih plaćanja dostižni iznos od preko 1.70 milijardi evra (povećanje od 12.4 procenata u odnosu na prethodnu godinu) dok su međunarodni dolazni nalazi dostigli iznos preko 1.05 milijardi evra (umereni pad od 2,5 odsto u odnosu na prethodnu godinu).

Dana 31. decembra 2018. godine, depoziti institucija Vlade Kosova dostigli su iznos od 374.66 miliona evra, dok su depoziti KAP-a dostigli iznos od 388.12 miliona evra. Zajedno, depoziti Vlade Kosova i PAK-a činili su oko 62,6 odsto ukupnih depozita održanih u CBK-u na kraju 2018. godine.

¹⁸ Većina dolaznih plaćanja se odnosi na transfere sredstava komercijalnih banaka

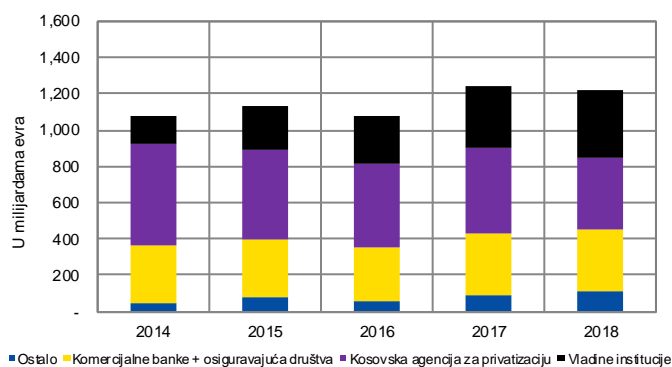
Tabela 21. Nivo depozita glavnih klijenata (u hiljadama evra)

Stanje računa	2014	2015	2016	2017	2018
Ukupno stanje	1,082,518	1,135,558	1,074,458	1,239,730	1,217,914
Vladine institucije	155,481	248,780	257,393	339,906	374,663
Kosovska agencija za privatizaciju	557,801	486,819	460,961	471,299	388,116
Komercijalne banke + osiguravajuća društva	321,670	320,934	301,051	336,732	347,931
Ostalo	47,566	79,025	55,053	91,793	107,205

Izvor: BQK (2019)

Među ostalim vlasnicima računa, komercijalne banke i institucije osiguranja su najvažnije u smislu nivoa depozita u CBK-a. Depoziti komercijalnih banaka i institucija osiguranja koji su držani u CBK-u uglavnom se odnose na regulatorne i pravne zahteve i obaveze. Oni su činili 28.57 odsto ukupnih depozita u CBK do kraja 2017. godine. Dana 31. decembra 2017. godine depoziti komercijalnih banaka i kompanija osiguranja bili su u iznosu od 347.93 miliona evra.

Slika 73. Razvoj depozita ključnih klijenata CBK-a

Izvor: CBK (2019)

6.3. Platni sistem

Platni sistem tokom 2018. godine karakteriše dinamika razvoja, kako iz regulatornih aspekata tako i od operativnih funkcija. Tokom ovog perioda, ostvareni su glavni ciljevi godine u poboljšanju regulatornog okvira, zasnivajući se na primenjivim međunarodnim standardima. U tom smislu, Odbor za CBK-a je u junu 2018. godine odobrio Pravilnik o međubankarskom platnom sistemu, koja široko definiše pravila i procedure za funkcionisanje međubankarskog platnog sistema. Pravilnik uspostavlja organizaciju, aranžman, upravljanje, rad i nadzor međubankarskog platnog sistema, kao i u funkciji povećanja elektronskih transfera, ograničava primenu tarifa za međubankarske transfere unutar zemlje.

Značajna dešavanja tokom ovog perioda su takođe zabeležena u infrastrukturi za mesečno izveštavanje o statistici plaćanja kroz unapređenje sistema elektronskog izveštavanja.

Tokom ovog izveštajnog perioda, Međubankarski platni sistem je nastavio sa radom sa najvišim nivoom stabilnosti, sigurnosti i efikasnosti, što je omogućilo kliring i pravovremeno podmirenje svih platnih transakcija i hartija od vrednosti. Takođe, tokom ove godine su obavljene pripreme i započet je projekat za unapređenje veze između Ministarstva finansija / Sektora za trezor, kao direktnog učesnika u međubankarskom platnom sistemu.

U okviru ovog razvoja, zajedno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova / Kosovskom policijom, se radilo na poboljšanju procesa automatskog obaveštavanja prilikom plaćanja saobraćajnih kazni za pravovremeno izmirenje i eliminisanje teškoća u usklađivanju podataka.

Godina 2018. je takođe karakterisala obaveze za pronalaženje rešenja za poboljšanje infrastrukture platnih sistema sa manjim vrednostima i obezbedi odgovarajuće instrumente za ove vrste plaćanja građanima. U tom smislu, uz podršku Svetske banke, sprovedena je studija o finansijskoj izvodljivosti za uspostavljanje centra za obradu plaćanja karticama i druge elektronske obrasce na Kosovu. U okviru ove saradnje održani su sastanci Nacionalnog platnog

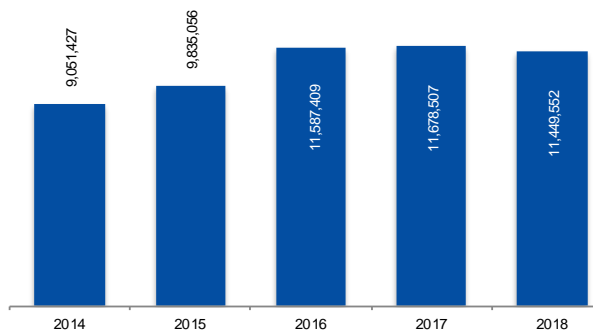
veća i raznih domaćih i međunarodnih kompanija, kao i razjašnjeni zajednički stavovi o potrebi objedinjavanja POS terminala kako bi se povećala efikasnost plaćanja kroz kartice. Takođe, uz podršku Svetske banke, pokrenut je projekat za studije troškova plaćanja malih vrednosti od strane ponude i potražnje kako bi se identifikovali glavni faktori koji utiču na troškove malih plaćanja u svrhu izgradnje nacionalne strategije za adresiranje ovih faktora.

Tokom 2018. godine nastavljeno je sa unapređenjem Registra Bankarskih računa u cilju prilagođavanja novih zahteva koji su proizašli iz izmene i dopune Zakona o izvršnom postupku. Na osnovu ovih zahteva, funkcije ovog registra su proširene, pri čemu se trenutno ceo proces izvršenja odluka o izvršenju omogućava se završiti automatski preko razmene izvršnih odluka između izvršnih organa i banaka, elektronskim putem. Ove izmene su izazvale potrebu za revidiranjem Uputstva o bankarskim računima kako bi prilagodili ove zahteve Zakona o izvršnom postupku, koji je u postupku dopune i izmene i očekuje se da bude završen tokom 2019. godine.

6.3.1 Operisanje međubankarskog platnog sistema

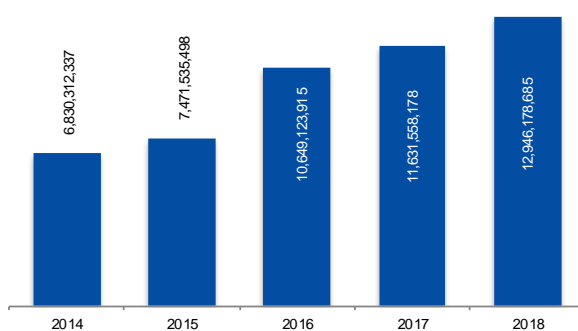
Međubankarski platni sistem (MPS) omogućava obradu niza instrumenata za plaćanja, međubankarski kliring i izmirenje hartija od vrednosti. Slike u nastavku prikazuju broj i vrednost transakcija izvršenih kroz MPS za odgovarajuće periode: Statistički pokazatelji aktivnosti MPS-a su odraz povećanja obima i vrednosti transakcija prikazanih u nastavku:

Slika 74. Broji transakcija u MPS-u

Izvor: CBK (2019)

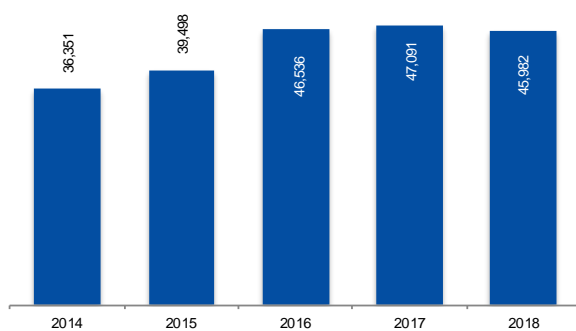
Slika 75. Vrednost transakcija u MPS-u

Izvor: CBK (2019)

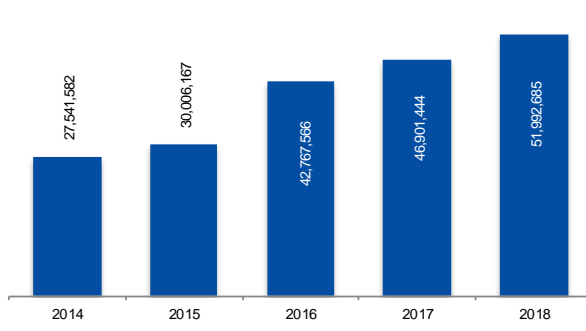
Na slikama 74 i 75 primećuje se da je tokom 2018. godine brađeno oko 11.5 miliona transakcija u ukupnoj vrednosti od oko 13 milijardi evra. U poređenju sa MPS transakcijama u prethodnoj godini, obim transakcija je umanjn za 2,0 odsto i vrednost transakcija je porasla za 11.3 odsto.

Slika 76. Dnevni prosek broja transakcija u MPS-u

Izvor: CBK (2019)

Slika 77. Dnevni prosek vrednosti transakcija u MPS-u

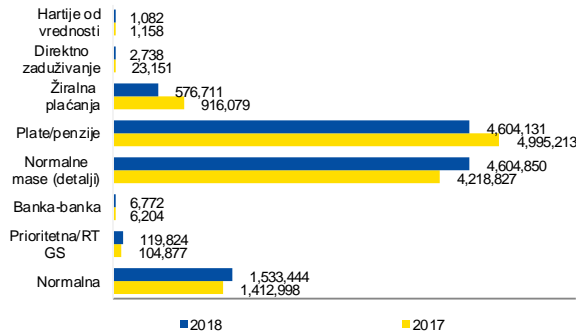

Izvor: CBK (2019)

U okviru MPS-a su realizovana plaćanja kroz dve komponente RTGS (Real-Time Gross Settlement) i ACH (Automated Clearing House). U komponenti RTGS se realizuju u realnom vremenu, sva

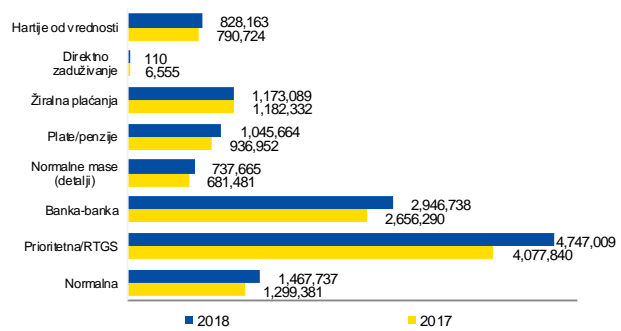
plaćanja u vrednosti iznad 10,000 evra kao i sva plaćanja naložena kao prioritarna od strane klijenata, dok se u ACH komponenti realizuju sva plaćanja u vrednosti ispod 10 hiljada evra i uključuju sledeće vrste plaćanja: redovna plaćanja (individualna i masovna), plate i penzije, Kos-Giro plaćanja i direktno debitovanje.

Slika 78. Godišnji obim transakcija MPS-a prema njihovim vrstama

Izvor: CBK (2019)

Slika 79. Godišnja vrednost transakcija MPS-a prema njihovim vrstama (u hiljadama)

Izvor: CBK (2019)

Nivo porasta ili pada kako po količini takođe i vrednost ovih platnih kategorija za 2017 i 2018 je prilazana na sledećim slikama:

Redovne uplate (individualne ili masivne) čine oko 53.6 odsto obima i 17,0 odsto od vrednosti transakcija MPS-a.

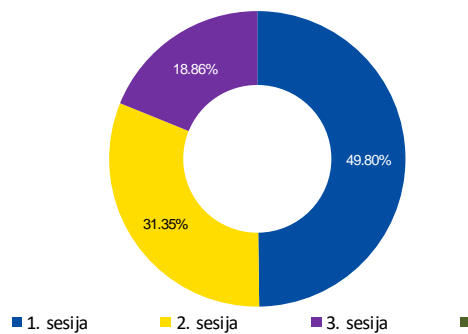
Kos-Giro transakcije predstavljaju posebnu vrstu redovnih transakcija koje se takođe obrađuju preko kliring sesija i izmiruju se na neto osnovi. Tokom 2018. godine, broj Kos-Giro plaćanja je umanjeno za 37,0 odsto, dok je njihova vrednost porasla za oko 0.8 odsto.

RTGS transakcije se obrađuju i izmiruju u toku radnog vremena u realnom vremenu i na bruto osnovi. Tokom 2018. godine, njihov broj je sačinio oko 1,0 odsto od ukupnog broja transakcija u MPS-u, dok je njihova vrednost oko 36.6 odsto od vrednosti transakcija preko MPS-a.

Direktno debitovanje kao instrument plaćanja se još uvek ne koristi u meri kao i drugi instrumenti plaćanja. Dakle, tokom 2017. godine, ova vrsta transakcija je predstavljala ukupno manje od 1,0 procenta od obima i vrednosti MPS-a transakcija, 2018. godine ima izraziti pad gde predstavlja samo 0.02 odsto obima i vrednosti transakcija MPS-a.

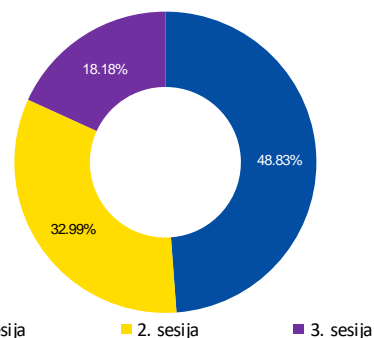
Pregled plaćanja obrađenih kroz sistem ACH tokom 2018. godine po sesijama, pokazuje izraženiju koncentraciju u prvoj sesiji kliringa, u poređenju sa dve ostale sesije. Izbegavanje preopterećenja u tokovima plaćanja tokom poslednje sesije kliringa umanjuje dodatne rizike u okviru funkcionisanja platnog sistema.

Slika 80. Broj transakcija prema sesijama u MPS-u

Izvor: CBK (2019)

Slika 81. Vrednost transakcija prema sesijama u MPS-u

Izvor: CBK (2019)

Ukupna vrednost izmirenih transakcija u MPS tokom 2018. godine je iznosila 13 milijardi evra, od kojih su prve tri institucije sa većim vrednostima započetih transfera zauzele 62.5 odsto od ukupne vrednosti, dok su sve druge institucije zauzele 37.5 odsto. Što se tiče broja započetih transfera, od njihovog ukupnog broja od 11 miliona evra, prve tri institucije sa najvećim brojem započetih transfera su zauzele 74.3 odsto od ukupnog broja, dok su sve ostale institucije zauzele 25.8 odsto.

Detaljan pregled pokazatelja koncentracije učešća aktivnijih institucija u MPS tokom 2018. godine, naspram ukupne aktivnosti u ovom sistemu, prikazana je u sledećoj tabeli (prema indeksu HHI¹⁹):

Tabela 22. Pokazatelj koncentracije za pokrenute/poslate transakcije u MPS

Sistem MPS-a	Obim transakcija	Vrednost transakcija
3 najaktivnije banke (HHI)	0.21	0.13
Ukupno	11,449,552	12,946,178,685 €

Izvor: CBK (2019)

Visok nivo koncentracije u odnosu na broj transakcija poslanih MSP-u odnosi se na slanje nebankarskih finansijskih institucija preko komercijalnih banaka, koje su uglavnom male isplate i stoga nisu uticale na nivo koncentracije vrednosti transakcije, kao i obim transakcija.

U okviru operativnih funkcija CBK-a, registar bankovnih računa takođe igra važnu ulogu. Registar bankovnih računa predstavlja infrastrukturu baze podataka koja omogućava izveštavanje podataka o bankovnim računima pružiocima podataka računa (komercijalne banke); kao i korišćenje ovih podataka u funkciji izvršenja odlučnosti izvršenje od strane sudskih izvršitelja i drugih nadležnih institucija prema odredbama Zakona o izvršnom postupku.

U registru bankovnih računa tokom 2018. godine bilo je dostupno 43 privatna izvršitelja, 91 zvaničnika Sudskog saveta Kosova i 18 službenika Poreske uprave Kosova, preko kojih su razmenili oko 22 hiljade rešenja o izvršenju sa komercijalnim bankama. U ovom registru su prijavljeni podaci o preko 1.590.000 subjekata (fizičkih i pravnih lica) koji su rezidentni i ne-rezidenti.

6.3.2 Nadzor i analiza platnih sistema

U oblasti nadzora i analize platnih sistema tokom 2018. godine, razvijeni su procesi koji su uticali na poboljšanje tehničke infrastrukture i regulatornog okvira. U prvom kvartalu finaliziran je i implementiran projekt automatiziranog izveštenja mesečnih izveštaja o platnim instrumentima komercijalnih banaka. Novi sistem mesečnog izveštenja je dizajniran sa visokim stepenom bezbednosti i omogućava obradu izveštaja svake komercijalne banke u konsolidovanim formama i u vremenskim periodima za platnu statistiku, olakšavajući rad i istovremeno povećavajući efikasnost i eliminišući greške moguće tokom obrade podataka. Funkcionalizacija platforme za elektronsko izveštenje takođe je stimulisala druga kretanja u oblasti izveštaja i analiza koja su rezultirala razmatranjem i standardizacijom mesečnih izveštaja namenjenih za objavljivanje.

U decembru 2018. godine usvojena je Metodologija za sistematsku procenu sistemskih plaćanja, koja je uglavnom u skladu sa metodologijom CBK-a za procenu sistema isplata sistemskog značaja, kao i principa za infrastrukturu finansijskih tržišta pripremila Banka za međunarodna poravnanja (BMP).

¹⁹ Ocenjivanje nivoa koncentracije preko HHI indeksa koji se odnosi na Ministarstvo prevde SAD-a (1992) ukazuje na nisku koncentraciju za $HHI < 0.10$, umerenu koncentraciju za $0.10 < HHI \leq 0.18$ i visok nivo koncentracije za $HHI > 0.18$.

Na osnovu ove metodologije određuju se platni sistemi od sistemske važnosti i njihova izvršena procena u pogledu poštovanja principa određenih prema međunarodnim standardima.

Tokom 2018. godine, revidirana je godišnja analiza korišćenja kartica na Kosovu, koja je proširena drugim analitičkim pokazateljima tako što je standardizovana u sveobuhvatniji dokument. Pored informacija koje se odnose na socio-demografsku distribuciju kartica koje koriste građani Kosova i relevantne faktore koji su uticali na distribuciju takvih kartica. Dokument u široj mēri uključuje i informacije o vrstama kartica, upotrebi "contact" i "contactless" kartica, korišćenju online kartica i tako dalje. Godišnja analiza korišćenja kartica na Kosovu objavljena je na zvaničnom sajtu CBK-a tokom četvrtog kvartala.

Takođe, u okviru kvartalne analize korišćenja instrumenata plaćanja na Kosovu, objavljena je analiza za prvi kvartal, koja odražava statistiku vezanu za MPS-a proces, sa posebnim naglaskom na broj i vrednost međubankarskih transakcija, broj računa bankarstvo, broj i funkcija ATM i POS terminala, broj kartica po funkciji i kartične transakcije.

Takođe, na redovnoj osnovi, pripremljeni su i objavljeni na zvaničnoj internet stranici CBK-a periodični izveštaji:

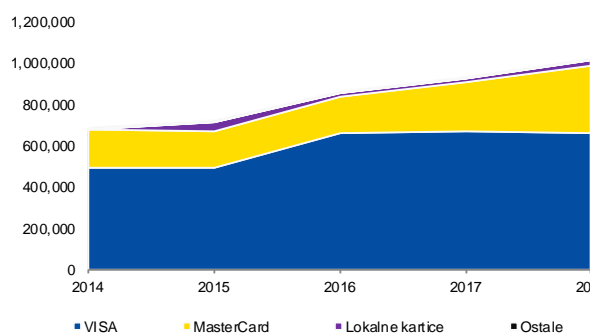
- Mesečni izveštaj o broju i vrednosti plaćanja MPS-a;;
- Mesečni izveštaj o depozitima komercijalnih banaka i rezervama;
- Mesečni izveštaj o cash i ne cash instrumentima;
- Godišnji izveštaj o depozitima komercijalnih banaka i rezervama;

6.3.3 Instrumenti plaćanja i bankarska infrastruktura za usluge plaćanja

Godišnji uporedni izveštaj o elektronskim instrumentima. Bankarski izveštaji u vezi instrumenata plaćanja pokazuju da do kraja decembra 2018. godine broj debitnih kartica je dostigao 1,011 hiljade dok je broj kreditnih kartica dostigao 173 hiljade.

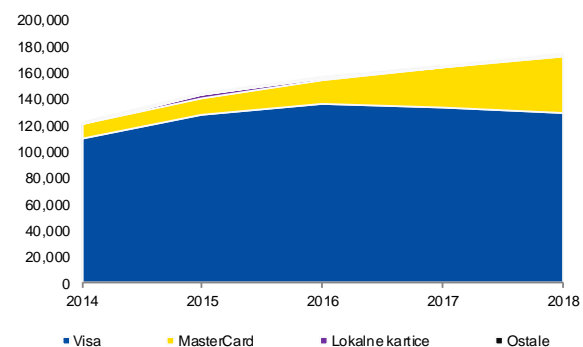
U poređenju sa prethodnom godinom, broj debitnih kartica se povećao za 9.25 odsto, dok je broj kreditnih kartica porastao za 5.3 odsto.

Slika 82. Broj debitnih kartica prema vrsti

Izvor: CBK (2019)

Slika 83. Broj kreditnih kartica prema vrsti

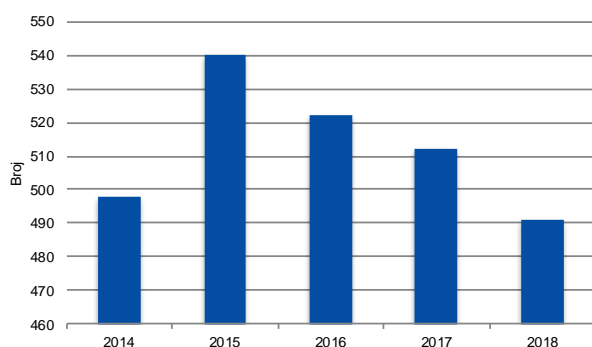

Izvor: CBK (2019)

Što se tiče infrastrukture ATM terminala (bankomata) i POS (prodajne tačke) koje pružaju komercijalne banke Kosova, primećuje se konstantan porast broja POS terminala (13,183), dok su ATM terminali u blagom padu i tokom ove godine (491).

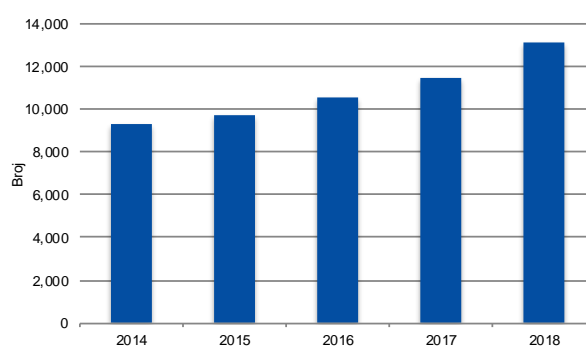
Osim porasta broja terminala i instrumenata plaćanja, iz statističkih podataka može se primetiti da je 2018. godina okarakterisana rastom upotrebe elektronskih instrumenata za plaćanje.

Slika 84. Broj terminala ATM-a

Izvor: CBK (2019)

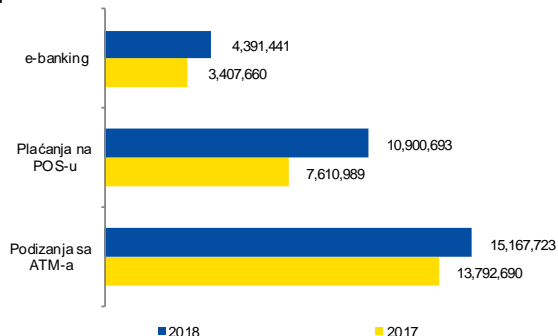
Slika 85. Broj terminala POS-a

Izvor: CBK (2019)

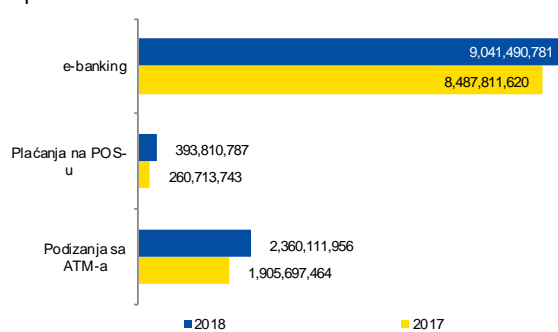
Broj izvršenih plaćanja putem e-bankarstva je dostigao 4.4 miliona transakcija i upoređujući sa prethodnom godinom predstavlja porast za 28.8 odsto, dok njihova vrednost dostiže do 9 milijardi evra, sa godišnjim porastom od 28.8 odsto.

Slika 86. Godišnji obim transakcija elektronskih platnih instrumenata

Izvor: CBK (2019)

Figura 87. Godišnja vrednost transakcija elektronskih platnih instrumenata

Izvor: CBK (2019)

Godina 2018. je okarakterisana rastućim trendom korišćenja instrumenata elektronskog plaćanja. Broj plaćanja na POS terminalima se povećao za 43.2 odsto, dok je njihova vrednost porasla za 51,0 odsto. Takođe i podizanje novca sa ATM terminala zabeležilo porast. Broj podizanja sa ATM-a tokom 2018. godine je povećan za oko 10,0 odsto, dok je vrednost podizanja porasla za 23.8 odsto.

Tabela 23. Broj računa

Opis računa	Ukupno računa klijenata			Pristupačno putem interneta		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Računi klijenata (1+2)	1,875,091	1,967,755	2,054,799	230,905	301,841	250,733
1-Računi stanovnika (a+b)(%)	98.45%	98.40%	98.43%	97.86%	98.22%	97.96%
a-Pojedinačni (%)	92.85%	93.10%	92.98%	79.68%	82.46%	82.95%
b-Poslovni (%)	7.15%	6.90%	7.02%	20.32%	17.54%	17.05%
2-Računi nerezidentata (c+d) (%)	1.55%	1.60%	1.57%	2.14%	1.78%	2.04%
c-Pojedinačni (%)	96.99%	97.48%	98.70%	91.54%	91.75%	91.40%
d-Poslovni (%)	3.01%	2.52%	1.30%	8.46%	8.25%	8.60%

Izvor: CBK, Izveštaji banaka prema "Metodologiji za izveštavanje o platnim instrumentima"

Iz bankarskih izveštaja rezultira da je na kraju 2018. godine, ukupan broj korisnika bankarskih računa bio oko 2.05 miliona, što predstavlja povećanje za 4.4 odsto u odnosu na kraj 2017. godine. Oko 98.4 odsto računa pripadaju rezidentima, dok oko 1.6 odsto nerezidentima.

Od ukupnog broja računa, na kraju 2018. godine, oko 250.7 hiljada računa su imali „online“ pristup putem interneta da izvrše isplatu ili da provere stanje računa, u procentu računa od oko 15 odsto.

Stupanjem na snagu 'Pravilnika o izveštavanju statistike instrumenata plaćanja' od 2018. godine, metodologija izveštavanja o broju pristupačnih (dostupnih) računa sa Interneta. Ovaj broj predstavlja broj tekućih računa koji imaju pristup e-bankarstvu, dok su prema prethodnoj metodologiji prijavljeni svi računi, uključujući tekuće račune, štedne i oročene račune. Na osnovu statističkih podataka, razvoj infrastrukture je rezultirao bržim tempom. Podstiče trend brzog rasta upotrebe elektronskih platnih instrumenata. Što se tiče poređenja Kosova sa zemljama u regionu, vidi se da je brzi trend razvoja u poslednjih nekoliko godina uticao da Kosovo danas poboljša svoju poziciju u odnosu na susedne zemlje.

Tabela 24. Uporedna tabela platnih instrumenata i terminala²⁰

Opis	Stanovnika	ATM-a po milionu stanovnika	POS-a po milionu stanovnika	Kreditnih kartica po milionu stanovnika	Debitnih kartica po milionu stanovnika	E-Banking po milionu stanovnika
Kosovo	1.79	286	6,425	92,034	517,435	168,626
Albanija	2.91	257	2,507	33,097	314,130	110,803
Češka Republika	10.55	473	15,119	138,098	970,965	-
Turska	80.42	620	20,604	776,593	1,636,327	-
Slovenija	2.07	795	16,747	60,134	1,255,930	-
Bugarska	7.05	813	18,016	163,078	908,640	-
Mađarska	9.79	473	15,065	143,047	787,745	-
Bosna	3.79	406	7,038	-	-	129,514
Crna Gora	0.63	638	19,389	61,379	718,827	112,954
Hrvatska	4.21	1,174	28,176	31,719	1,646,620	-
Severna Makedonija	20.8	496	15,407	180,083	695,877	37,041

Izvor: CBK (2018) i centralne banke ili nadzorni organi dotičnih država

6.3.4. Projekat za studije platnih troškova u manjoj vrednosti

U 2018. godini CBK-a uz podršku Svetske banke (pod financijama SECO - State Secretariat for Economic Affairs) započela je program za doznake i uplate koje ciljaju povećanje dostupa, i upotrebu bankarskih računa, omogućavajući i transakcijske račune za dalji razvoj instrumenata za elektronske uplate, preko poboljšanja uslova i efikasnog povećanja lokalnih uplata u manjoj vrednosti, kao i međunarodne doznake. Takođe, preko ovog programa se cilja i jačanje uloge nadgledanja sistema uplata u zemlji, kao i priprema nacionalne strategije za unapređenje isplata malih vrednosti u saradnji sa svim učesnicima u platnom ekosistemu na Kosovu.

Tokom 2018. godine, u okviru ovog programa, CBK je uz podršku Svetske banke počela sa sprovođenjem studije za procenu troškova usluga plaćanja malih vrednosti. Ova studija će proceniti troškove na strani ponude, što podrazumeva troškove za pružaoce infrastrukture i platne usluge, kao i za potražnju, što podrazumeva troškove za korisnike usluga platnog prometa, u ovom slučaju vladine institucije, poslovanja i domaćinstava. Očekuje se da će ovaj projekat biti završen tokom 2019-2020. Godine i da ima za cilj da prikaže troškove različitih instrumenata plaćanja (gotovinske, debitne i kreditne kartice, kreditne transfere i direktno zaduženje) za domaću ekonomiju, kao i da identifikuje faktore koji imaju veći uticaj na nivo ovih troškova. Podaci iz ove studije omogućuju orijentaciju zajedničkih akcija CBK-a, banaka i drugih institucija kako bi se smanjili troškovi plaćanja malih vrednosti i povećala efikasnost i sigurnost elektronskih platnih instrumenata koji proizilaze iz korišćenja gotovine za poslovanje.

6.4. Upravljanje sredstvima

Centralna banka Kosova realizuje ulaganje rezervi kao i rad depozitnog sistema za trgovanje hartijama od vrednosti Vlade Republike Kosova. Dužnosti upravljanja međunarodnim rezervama su navedene u Zakonu o Centralnoj banci Republike Kosovo.

²⁰ Podaci u tabeli su od 2017 godine, jer većina zemalja u regionu podatke za 2018 godinu još nisu objavili

6.4.1. Upravljanje investicijama

Centralna banka upravlja svojim rezervama kako bi ostvarila ciljeve investicione politike koje je odobrio Izvršni odbor, gdje su sigurnost i likvidnost sredstava prioritetni, pre povratka iz investicija.

Instrumenti

Ukupan portfolije zaliha sastoji se od likvidnih portfolnih instrumenta i one portfolne investicije. Likvidni deo zaliha se održava da bi se obezbedila dovoljno sredstva za izvršenje uplate i prenosa po potrebi CBK-a i njenih depozitora. Dok se investicioni deo sastoji od bezbednih finansijskih instrumenata sa investicionim kreditnim rejtingom.

Sastav portfolija rezervi CBK-a je prikazan na slici 88 kao na dan 31. decembra 2018. godine, gdje vidimo

visoku koncentraciju na održavanje likvidnih sredstava od 3,5 posto portfelja i ulaganja u domaće i međunarodne hartije od vrijednosti koje se lako mogu pretvoriti u likvidnost.

Zalih CBK-a sačinjavaju ovi finansijski instrumenti:

- bankarski depoziti sa rokom dospeća do jedne godine, odnosno oročeni evri i američki dolari kod komercijalnih i centralnih banaka Evrozone i Federalne Rezerve SAD-a;
- hartije sa međunarodnim vrednostima, odnosno državne obveznice, supranacionalne, ili državnih agencija izdatih u evrima sa rokom dospeća do pet godina ,
- državne obveznice izdatih od strane Republike Kosova kojima se trguje na sekundarnim tržištima hartija od vrednosti sa rokom dospeća do pet godina.

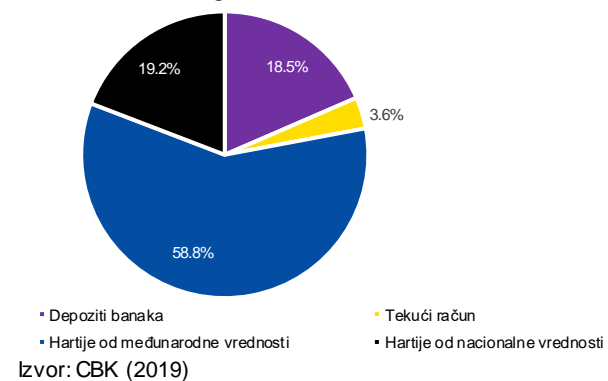
Valute

Valuta evra je glavna valuta u investicionom portfelju CBK-a sa preko 99,0 odsto denominiranih sredstava i plaćena u evrima. Manje od 1 odsto portfelja zaliha držano je u američkom dolaru uloženo u jednodnevne plasmane uz kamatnu stopu koja je citirana ugovorom o ponovnoj kupnji sa Federalnom zalihom SAD-a. Raspodela sredstava u dve odgovarajuće valute vrši se na osnovu zalihnih sredstava CBK-a od strane depozitora, koji uglavnom dolaze i drže se u evrima.

Distribucija

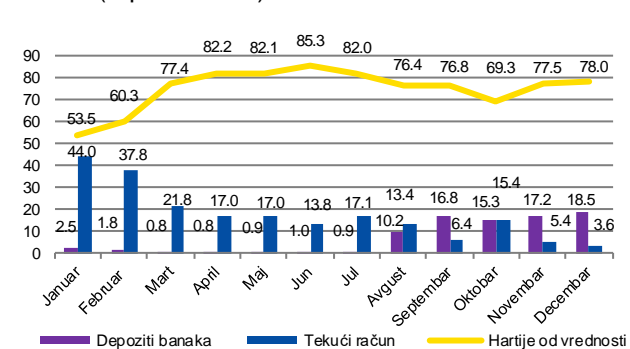
Nastavak politike negativne depozitne stope (deposit facility rate) Evropske centralne banke koja je rezultirala visokim cenama dužničkih instrumenata u Evrosistemu diktirala je distribuciju investicionog portfelja. Glavna karakteristika 2018. je plasman instrumenata osnovnih sredstava u fiksne kamatne stope na duži vremenski rok, respektivno u

Slika 88. Portfelj rezervi CBK-a, prema stanju od 31. decembra 2018. godine

visoku koncentraciju na održavanje likvidnih sredstava od 3,5 posto portfelja i ulaganja u domaće i međunarodne hartije od vrijednosti koje se lako mogu pretvoriti u likvidnost.

Slika 89. Izveštaj raspodele investicija portfelja CBK-a (u procentima)

Izvor: CBK (2019)

visoku koncentraciju na održavanje likvidnih sredstava od 3,5 posto portfelja i ulaganja u domaće i međunarodne hartije od vrijednosti koje se lako mogu pretvoriti u likvidnost.

periodu od pet godina, kao rezultat nemogućnosti ulaganja sa pozitivnim prinosom u kraćim periodima.

Kao što je prikazano na slici br. 89 Bankovni depoziti čine nizak finansijski instrument u portfoliju CBK-a, koji je pomogao da se smanji kreditni rizik. Kao rezultat nepovoljnih stopa ulaganja u ovu kategoriju finansijskih instrumenata, CBK-a je odlučio da zadrži ovaj nivo izloženosti. Druga polovina 2018. bila je okarakterisana poboljšanim prinosima od ulaganja u bankarske depozite i kao rezultat toga CBK-a je iskoristila priliku da poveća svoju izloženost bankarskim depozitima sa 2.53 odsto u januaru na 18.5 odsto u decembru. U isto vreme, imali smo pad do visokog nivoa likvidnosti (gotovine) koji je zadržan sa 43.9 odsto u januaru na 3.6 odsto u decembru kako bi se izbegle negativne stope na tekućim računima. Istovremeno, održan je dovoljan nivo likvidnosti.

Nacionalne i međunarodne hartije od vrednosti su najpovoljniji instrument u portfelju CBK-a, pa je izloženost ovoj kategoriji finansijskih instrumenata na slici 89 povećana sa 53,5 odsto na početku godine na 78.0 odsto portfolija na kraju godine.

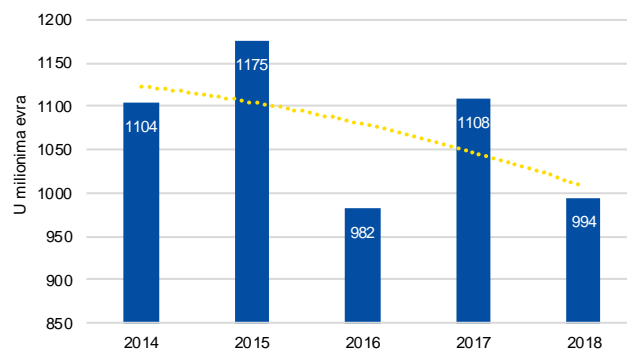
Naročito, hartije od vrednosti izdate od strane Vlade Republike Kosovo predstavljaju najviši instrument povratka u investicionom portfoliju. Međutim, unarodne hartije od vrednosti i dalje predstavljaju finansijski instrument sa najvećim učešćem CBK-a, ili 58.80 odsto portfolija, kao što se može videti na slici 88.

Efekat negativne kamatne stope na depozite (-0.40%) nametnut od strane CBK-a imao je efekat držanja manje od ukupnih zaliha depozitora CBK-a, gde je njihov ukupni pad od 2016. nadalje na osnovu slike 90.

Na slici 90, najniži nivo raspoloživih zaliha za investicije u 2018. godini u odnosu na prethodni je namerno određen prilagođavanjem gotovinskih zaliha u trezoru kako bi se izbeglo plaćanje negativnih stopa koje nameću komercijalne i centralne banke Evrosistema. CBK-a eksterni računi. Na taj način CBK-a je izbegla gubitke od negativnih stopa.

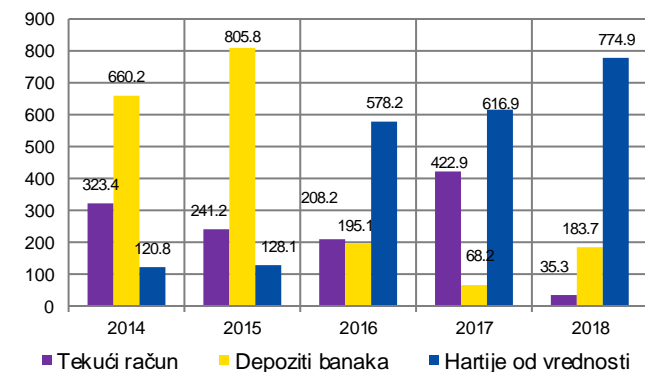
Paralelno sa održavanjem nižeg nivoa zaliha opštih investicija u 2018. godini, prema slici 91, uočava se veća koncentracija u hartijama od vrednosti za tekuću godinu u odnosu na prethodne godine. Rast izloženosti hartijama od vrednosti kao najpovoljniji i najsigurniji instrument u portfelju omogućio je smanjenje kreditnog rizika na nivou investicionog portfolija, koji je prije 2016. bio relativno veći zbog visokog učešća depozita banaka u ukupnom portfelju. Smanjenje kreditnog rizika u portfelju je jedna od glavnih promena strukturi portfelja po kategorijama aktive, pri čemu je koncentracija središnje i nadnacionalne državne dužničke vrednosne papire poboljšala likvidnost, s obzirom da su te hartije lake za tregovanje i konvertne u gotovini.

Slika 90. Konačni bilans uložених sredstava prema njihovom stanju 31. decembra relevantnih godina

Izvor: CBK (2019)

Slika 91. Distribucija investicionog portfelja na kraju svake godine

Izvor: CBK (2019)

6.4.2. Performanse portfolija za 2018. godinu

Evropska centralna banka je tokom 2018. godine nastavila svoju monetarnu politiku, zadržavajući kamatne stope nepromenjene. Pored toga, nastavila je sa manjim intenzitetom program kupovine aktiva kako bi naneo likvidnost na tržište. Ova likvidnost i velika potražnja za dužničkim instrumentima Evrosistema učinili su stope prinosa na ove instrumente izuzetno niske i negativne za emitente sa najvišim kreditnim rejtingom i ročnostima do 7 godina.

U 2018. godini, 2.2 miliona je ostvaren bruto prihod od svih investicionih kategorija, od čega prihodi od plasmana u američkom dolaru su 189 hiljada evra.

6.4.3. Upravljanje rizika

Investiciona sredstva se ulažu u hartije od vrednosti koje izdaju države, najverodostojnije agencije iz evrozone i nadnacionalne institucije s kreditnim rejtingom koji procenjuju međunarodne kreditne agencije: Standard & Poor's i Moody's.

Finansijski rizici tokom investiranja sredstava od strane CBK-a su: kreditni rizik, rizik kamatne stope, rizik likvidnosti, devizni rizik i operativni rizik.

Kreditni rizik - Investicioni portfolio je distribuiran na održiv način kreditnog rizika na niskom nivou. Sve investicije su realizovane u odnosu na kratkoročne i dugoročne kriterije kreditnog rejtinga određene Investicionom politikom P-2/A-2 (Moody's/S&P) za kratkoročnost i Baa2/BBB (Moody's/S&P) za dugoročnost, kao i na izvesnim slučajevima tržišta, sa P-3/A-3 za kratkoročnost i Baa3/BBB- (Moody's/S&P) za dugoročnost.

Rizik kamatne stope - upravljanje rizikom kamatne stope od CBK-a nasuprot limita promene kamatne stope dopunjuje se praćenjem osetljivostih sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa.

Rizik likvidnosti - postoji rizik blagovremenog ispunjenja obaveza iz svojih finansijskih obaveza. Stav CBK-a o upravljanju likvidnošću je da obezbedi, da ima dovoljnu likvidnost kako bi se ispunile blagovremene obaveze i u povoljnim i nepovoljnim uslovima, bez nastanka neprihvatljivog gubitka ili ugrožavanje ugleda CBK-a.

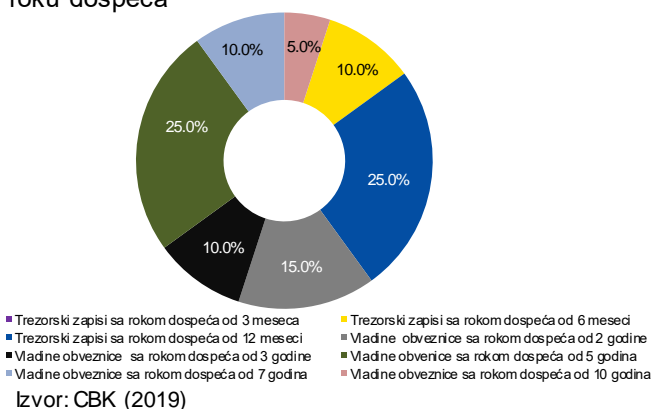
Devizni rizik - je predstavljen kao rezultat kretanja kursa koji implicira vrednost strane valute na finansijskom tržištu gdje povrat ili gubitak može nastati kao rezultat promene kursa;

Operativni rizik - to je rizik ispunjenja koji se odnosi na plasman depozita, trgovanje hartijama od vrednosti i pravovremeno plaćanje.

6.4.4. Hartije od vrednosti vlade Kosova

U skladu sa Zakonom o javnom dugu, CBK-a deluje kao fiskalni agent za Ministarstvo finansija u procesu izdavanja državnih obveznica.

Slika 92. Struktura hartija od vrednosti Vlade prema roku dospeća

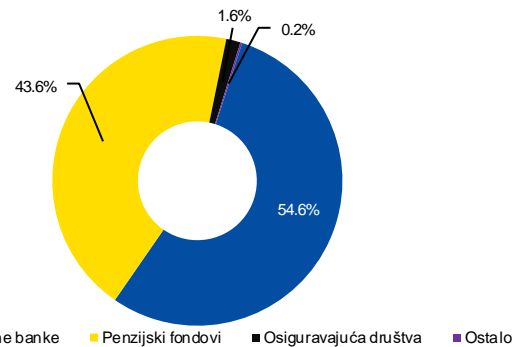
Prema kalendaru emitovanja hartija od vrednosti objavljene od strane Ministarstva financija, 2018. godine održano je 20 licitacije putem elektronske platforme: 2 licitacije za trezorske zapise sa rokom dospeća od 6 meseci, 5 licitacije za trezorske zapise sa rokom dospeća od 12 meseci, 3 licitacije za trezorske zapise sa rokom dospeća državne obveznice od dve godine, 2 licitacije za državne obveznice sa rokom dospeća od tri godine, 5 licitacije za državne obveznice sa rokom dospeća od pet godina i 2 licitacije za državne obveznice sa rokom dospeća od sedam godina

Dana 30. jula 2018. godine po prvi put ostvarene su licitacije za državne obveznice sa rokom dospeća od deset godina.

Slika 93. Struktura učesnika na aukcijama

Na slici 92 prikazana je struktura hartija od vrednosti vlade Kosova izražena u procentima prema originalnom roku dospeća.

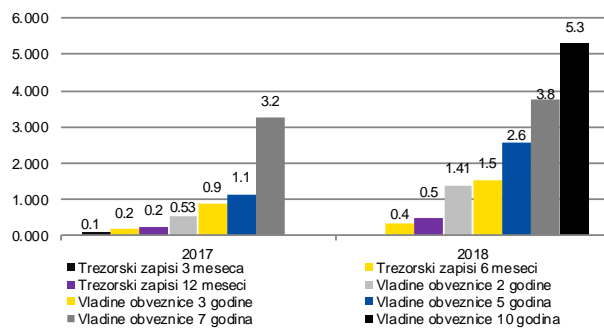
Slika 93 prikazuje strukturu prema kategoriji investitora koje učestvuju na licitacijama hartija od vrednosti vlade Kosova.²¹

Izvor: CBK (2019)

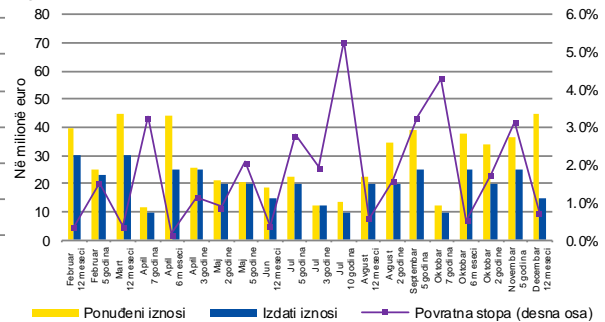
U poređenju sa prethodnom godinom, prosečna godišnja stopa povrata za trezorske zapise sa rokom dospeća od 6 meseci povećana je za 18 baznih poena, dok su 12-mesečni trezorski zapisi povećani za 24 bazna poena. Prosečna godišnja stopa povrata za državne obveznice sa dospećem 2 godine u 2018. godini povećao se za 86 baznih poena, za državne obveznice 3 godine je zabeležen porast za 67 baznih poena za državne obveznice 5 godina je zaveležen porast za 142 bazna poena, dok je za državne obveznice 7 godina je zabeležen porast za 53 bazna poena. Prosečna stopa povrata na državne obveznice sa rokom od 10 godina za 2018. godinu rezultirala je godišnjom povratnom stopom od 5.3 odsto (slika 94).

Slika 94. Prosečne godišnje stope vraćanja za 2017. i 2018. godinu, u procentima

Izvor: CBK (2019)

Slika 95. Aukcije vladinih hartija od vrednosti 2018. godine

Izvor: CBK (2019)

Na slici 95 prikazane su sve licitacije kojima se može videti da je najveća potražnja tržišta bila za trezorske zapise roku dospeća 6 meseci i 12 meseci, za državne obveznice u roku dostignuća na dve godine.

Aktivnosti na sekundarnim tržištima uzimajući u obzir broj transakcija hartija od vrednosti vlade Republike Kosova u odnosu na prethodnu godinu, su nastavljene sa povećanim intenzitetom.

²¹ Učesnici na tržištu državnih hartija od vrednosti su komercijalne banke, penzioni fondovi, osiguravajuća kompanija i drugi učesnici putem komercijalnih banaka (primarne aktere).

Učesnici na tržištu bili su investitori, kao što su komercijalne banke, osiguravači, fizička lica i javne institucije. Godišnji obim trgovanja na sekundarnom tržištu državnih hartija od vrednosti tokom 2018. godine iznosio je 78.6 miliona evra, dok je u 2017. godini iznosio 143.7 miliona, što je pad od 45.2 odsto.

Godišnji broj transakcija za 2018. godinu bio je 81, što je za 30.6 odsto više u odnosu na 2017. godinu, gde su ostvarene 62 transakcije. Tokom decembra 2018. godine, po prvi put su izvršene transakcije za potrebe kratkoročne likvidnosti između komercijalnih banaka, putem ugovora o ponovni otkup državnih hartija od vrednosti.

6.5. Informativna Tehnologija

CBK je nastavila da povećava nivo usluga, napredak u tehnologiji kao i povećavanje sigurnosti Infromacionih Sistema. Jedan od najvažnijih projekata koji se realizuju ove godine je procena i testiranje bezbednosti sistema. Sa ovim projektom, CBK demonstrira maksimalnu posvećenost da sistemi Informativne Tehnologije da budu sigurniji i napredniji kako bi garantovali sigurnost, integritet podataka i komunikaciju sa finansijskim sektorom što je više moguće. Takođe, u svetlu ukupnog napretka u platnim sistemima, CBK je takođe unapredila međunarodni platni sistem, koji je u potpunom skladu sa SWIFT zahtevima. Tokom 2018. godine, nastavljena su i ulaganja u osoblje i opremu za bezbednost i nadzor, sa ciljem daljeg unapređenja unutrašnjih kapaciteta.

6.6. Registar Kredita kosova

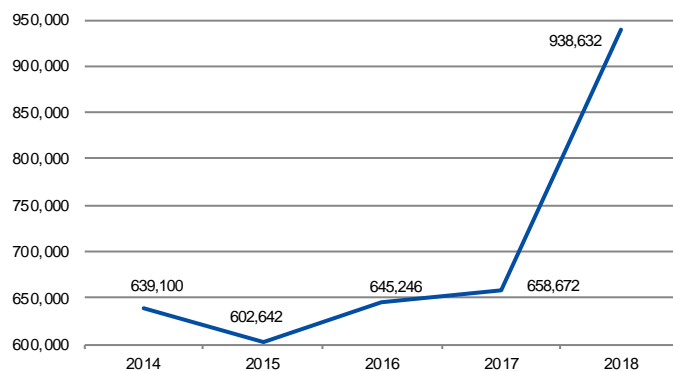
Na osnovu Zakona o Centralnoj Banci Republike Kosova, CBK može da posluje, reguliše, izdaje dozvole, registruje i nadgleda kreditne informacione sisteme u cilju prikupljanja i širenja informacija o kreditima između finansijskih institucija i može da donese propise za njegovu implementaciju.

Na osnovu ovog cilja od 2006. godine, CBK ima pod svojom upravom Sistem registra kredita (RKK), koji funkcioniše kao aplikacija osnovana na internetu i ima za cilj prikupljanje i širenje informacija o fizičkim i pravnim licima, sa ciljem poboljšanja procesa kreditne klijentele kao i realizacija funkcije nadzora CBK.

Iz opšte ekonomske perspektive, Kreditni Registar olakšava kreditiranje što se tice obima i troškova, i doprinosi finansijskoj stabilnosti uopšte pomažući zajmodavcima da donesu pravednu odluku, u kraćem vremenu, tačniju i objektivniju.

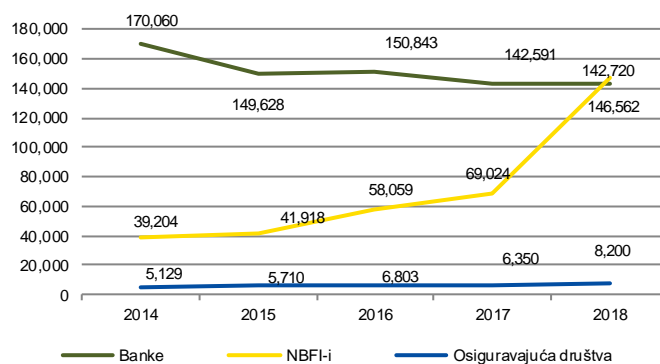
Na osnovu Uredbe o kreditnom registru, članovi RKK sistema su sve finansijske institucije koje je CBK odredila da budu kreditni provajderi, uključujući; sve komercijalne banke, mikrofinansijske

Slika 96. Broj istraživanja u sistemu RKK-a

Izvor: CBK (2019)

Slika 97. Broj odobrenih kredita u sistemu RKK-a

Izvor: CBK (2019)

institucije, nebankarske finansijske institucije i osiguravači licencirani za obavljanje posebnih kreditnih aktivnosti.

U RKK sistemu trenutno je registrovano 1689 aktivnih korisnika kreditnih institucija, u kojima dominira broj korisnika iz bankarskih institucija sa 1303 aktivnih korisnika, mikrofinansijske i nebankarske institucije prate 355 korisnika, a na kraju osiguravajuća društva sa 31 aktivnih korisnika RKK sistema. Tokom 2018. godine u Registar Kredita registrovao je 463 novih korisnika.

Kreditni registar pruža naprednu infrastrukturu za funkcionisanje kreditnog tržišta predstavljanjem važnog alata za kreditne institucije u proceni kreditnog rizika.

RKK sistem je aplikacija zasnovana na internetu i može joj se pristupiti direktno i u realnom vremenu od strane osoblja kreditnih institucija.

RKK sistem je aplikacija zasnovana na internetu i može joj se pristupiti direktno i u realnom vremenu od strane osoblja kreditnih institucija.

Kreditne institucije u RKK sistemu istražuju kreditnu istoriju kreditnih aplikacija, gdje prema statistikama izvedenim iz RKK sistema, broj istraživanja u 2018. godini iznosi 938.682 istraživanja.

Pregled ove aktivnosti, na godišnjoj osnovi, za godine 2014, 2015, 2016, 2017. i 2018. godine prikazan je u nastavku na Slici 97.

Svi pružaoci kredita su obavezni da podnesu izveštaj u RKK, sve aplikacije za kredite i zajmove koji su izdati njihovim klijentima u skladu sa uslovima odgovarajuće instrukcije izdate od CBK-a.

Tokom 2018. godine, na osnovu podataka iz RKK sistema, raportirao je 297.482 odobrenih kredita, uključujući zajmove, kreditne kartice, prekoračenja, stambene hipotekarne kredite, kreditne linije, garancije, lizing, faktoring i ostala kreditna sredstva.

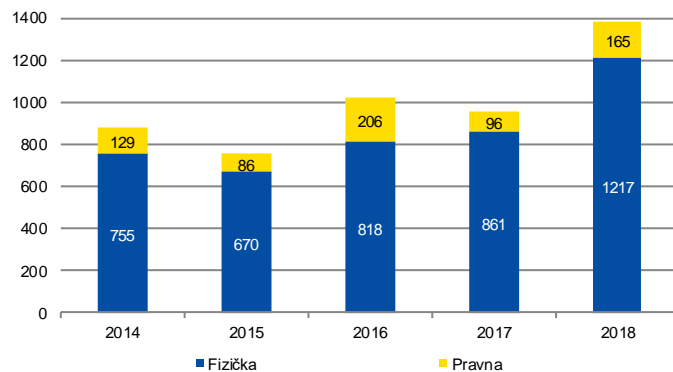
Izveštaj broja odobrenih kredita prema vrsti kreditne institucije za godine 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018 prikazan je u nastavku kroz sliku 98

Na slici 98 prikazan je broj potraživanja zaindividualni kreditni izvetsaj o kreditiranim licima (fizičkim / pravnim) na osnovu podataka sistema kreditnog registra za 2014., 2015., 2016., 2017. i 2018. godinu.

Kreditni registar je tokom 2018. godine je direktno doprineo podacima koje je prikupila Svjetska Banka (SB) za ocenjivanje poslovanja.

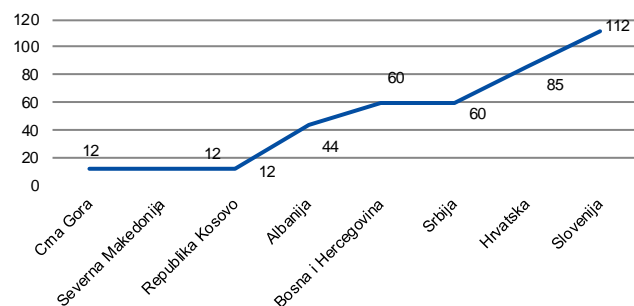
Izveštaj Svetske banke o Poslovanju 2019, objavljen 31. Oktobra 2018. godine, pohvaljuje Kosovo za indikator "Primanje kredita" sa 12-tom pozicijom drugu godinu zaredom.

Slika 98. Broj zahteva za kreditne izveštaje

Izvor: CBK (2019)

Slika 99. Rangiranje Kosova u izveštaju Doing Business 2019.

Izvor: Doing Business (2019)

Ako se uporedi sa zemljama u regionu, Kosovo se nalazi na istom nivou sa Crnom Gorom i Severnom Makedonijom, kao zemlje sa najboljim rejtingom u regionu za Indikator - Kreditiranje.

Slika 99 prikazuje poziciju Republike Kosovo za indikator "Primanje kredita" u poređenju sa zemljama u regionu.

6.7. Aktivnosti u oblasti ekonomske analize i finansijske stabilnosti

U funkciji postizanja primarnog cilj, održavanje finansijske stabilnosti kroz redovno praćenje sistemskog rizika, CBK, osim svega kontinuirano identifikuje, prati i analizira sistemski rizik. U ovom kontekstu, identifikovanje potencijalnih rizika vrši se kroz kontinuirano praćenje cikličnih i strukturnih makroekonomskih kretanja, kao i finansijskog sistema. Dok se procjene rizika i njihov potencijalni uticaj na finansijsku stabilnost, a time i ukupna makroekonomska stabilnost, vrše se kroz redovnu kvalitativnu i kvantitativnu analizu, uključujući analizu učinka visokofrekventnih ekonomskih i finansijskih pokazatelja, prognoze ključnih makroekonomskih pokazatelja i primjene modela koji se bave cikličnom, strukturalnom i međusektorskom dimenzijom sistemskog rizika.

CBK je nastavila da se fokusira na povećanje obima i kvaliteta analiza koje se bave ključnim makroekonomskim kretanjima u zemlji i onima koji su fokusirani na procenu finansijske stabilnosti. Identifikovanjem i procenom rizika koje predstavlja finansijski sistem i njegova infrastruktura, sa perspektivom analize zasnovane na riziku, CBK ima za cilj ne samo da informiše javnost o situaciji u finansijskom sistemu, već i da poveća transparentnost i promovise profesionalnu debatu o razvoju i izazovima finansijskog sistema zemlje i njene infrastrukture.

Pored različitih periodičnih analiza i redovnog praćenja glavnih pokazatelja razvoja relevantnih sektora u ekonomiji, CBK je razvila i prilagodila nekoliko modela za procjenu rizika, kao što je model tabele finansijske stabilnosti (koji analizira razvoj u osam-dimenzija o opasnosti finansijske stabilnosti), model stres-testa (jedan od ključnih alata za identifikaciju trenutnih ranjivosti u bankarskom sektoru i potencijalni sistemski rizici u narednoj godini), model identifikacije Banka sa sistemskog značaja (tipičan instrument makroprudencijalne politike kojim se procjenjuje rizik širenja negativnih efekata sistemske institucije u cijelom sistemu), kao i model dopunskog anticikličnog kapitala (tipičan model makroprudencijalne politike).²²

2018. godine, prvi put nakon 12 svezaka, detaljan pregled sadržaja i kvaliteta analize je jedna od najvažnijih periodičnih publikacija, Izveštaj o finansijskoj stabilnosti (IFS). Izveštaj je restrukturiran u cijelosti kako bi se pružila više tematska i sveobuhvatna perspektiva o glavnim rizicima i izazovima finansijske stabilnosti, uvek imajući u vidu obezbeđivanje primarnog cilja CBK-a, održavanje finansijske stabilnosti kroz identifikovanje i procene rizika za finansijski sistem i njegovu infrastrukturu. Ovo izdanje IFS-a dopunjeno je revidiranim modelima za procjenu sistemskog rizika, kao što su testovi otpornosti na stres i anti-ciklični model povećanja kapitala za bankarski sektor Kosova. Takođe, po prvi put u 2018. godini, CBK je takođe objavila studijski materijal označen MakroEkonometrijskim Model Centralne Banke Republike Kosovo (KMM). Ovaj materijal predstavlja Makroekonomski Model Kosovske ekonomije (KMM), model koji je izgrađen u periodu 2016-2017 u Odeljenju za Ekonomske Analize i Finansijsku Stabilnost. Budući da je model koji je još uvijek u procesu pune operacionalizacije tokom 2019, rezultati generisani modelom u procesu predviđanja i simulacije za kvartalne procjene, u kombinaciji s drugim analitičkim alatima i visokofrekventnim praćenim pokazateljima, omogućili povećanje kvaliteta redovnih kvalitativnih i kvantitativnih analiza u CBK.

Da bi javnost imala brz pristup informacijama o razvoju domaće privrede, CBK je nastavila da redovno objavljuje kvartalne procene, izveštaje koji daju pregled ključnih makroekonomskih kretanja i razvoja u svim komponentama finansijski sistem ekonomije na kvartalnoj osnovi. I više

²² Detaljnije informacije o metodologiji i analizi modela prikazane su u Izveštaju o Finansijskoj Stabilnosti br.13

od toga, CBK nastavlja da objavljuje Mesečni Izveštaj o Finansijskom Sistemu, koji predstavlja rezime ključnih pokazatelja za sve komponente finansijskog sistema Kosova i objavljuje se svakog meseca. CBK je nastavila sa sprovođenjem Ankete o Banakarskom Kreditiranju sa Komercijalnim Banakama, na taj način prikupljajući važne informacije o faktorima koji utiču na kreditnu aktivnost banaka na Kosovu, kao i očekivanja o kreditnim aktivnostima u narednom periodu. Informacije iz ovog istraživanja, koje se provode dva puta godišnje, osim što pomažu bolje razumijevanje razvoja u bankarskom sektoru, također služe kao važana dopuna za predviđanje ekonomskog rasta i drugih makroekonomskih agregata.

6.8. Glavne aktivnosti u oblasti statistike tokom 2018. godine

U okviru odgovornosti prikupljanja i objavljivanja statistike monetarnog i finansijskog sektora (MFS) i statistike eksternog sektora (SES), CBK je napravila važne korake u daljem unapređenju statističkog sistema i primjeni najnovijih međunarodnih standarda u oblasti statistike. Sastavljanje i objavljivanje statistike vrši se u skladu sa međunarodnim standardima. CBK je ispunila sve statističke zahteve potrebne za nadzor finansijskih institucija i praćenje ključnih makroekonomskih kretanja u Kosovskoj ekonomiji. Ostvaren je napredak u daljem usklađivanju SES sa zahtevima Eurostata, proširenjem opsega sa novim statistikama, i postignut je napredak u uspostavljanju okvira za sastavljanje statistike finansijskog računa.

U nastojanju da se poveća kvalitet statistike tokom leta 2018. godine, po treći put, sprovedena su istraživanja sa nerezidentima koji posjećuju Kosovo tokom ovog perioda. Za razliku od prethodne dvije godine, ovaj put anketa je završena korišćenjem visoko naprednog sistema posuđenog od Svjetske Banke, koji je omogućio povećanu efikasnost prikupljanja podataka i poboljšanje kvaliteta. Prikupljeni podaci su korišćeni za izračunavanje procene troškova emigranata na Kosovu, koji imaju značajan uticaj na statistiku putničkih usluga i neke druge kategorije vezane za uticaj emigranata na Kosovu. Tokom 2018. godine, Kosovo je dobilo tehničku pomoć od Eurostata, gde su pokrenuta dva projekta čiji je cilj poboljšanje statistike koja je odgovornost CBK-a; "Procedure Makroekonomske Neravnoteže (PMN)" i "Međunarodna Trgovina u Usluznim Statistikama (ITSS)". Ovi projekti se finansiraju u okviru Višekorisničkog Programa IPA 2015 od strane Evropske Komisije i imaju za cilj povećanje kvaliteta relevantnih statistika i njihovo usklađivanje sa zahtjevima *acquis-a*. Rok za ispunjavanje zadataka za ova dva projekta je do septembra 2019. godine.

2018. godine Kosovo je rukovodilo sastanke CEFTA-e. Na sastanku održanom u Novembru 2018. godine, CBK je rukovodila prvi dio sastanka. U okviru odgovornosti kao član CEFTA-e, statistike koja su odgovornost, CBK-a je prijavila u roku i prema zahtjevima za prikupljanje podataka za članice CEFTA-e. Odeljenje za statistiku, u nastojanju da unapredi statistički sistem, u drugoj polovini 2018. godine, u saradnji sa Odeljenjem za Informativnu Tehnologiju (OIT), angažovalo se u izgradnji online stranice za prikupljanje podataka od strane anketiranih za sektor ne finansijskih korporacija takozvani DCSES (Data Collection System for Enterprise Survey).

Tokom 2018. godine proširio se spektar novih statistika, objavljujući nekoliko novih tabela za rezervna sredstva, izvoz i uvoz robe po zemljama i vrsti robe. Postignut je značajan napredak u unapređenju sistema za obradu podataka iz konačne aplikacije, omogućavajući automatsko generisanje nekih izveštaja i izgradnju pravila za validaciju.

CBK je počela da gradi okvir za sastavljanje statistika finansijskog računa (SFR). U početku je uradjena potrebna procjena postojećih izvora podataka kako bi se prikupile statistike o finansijskim računima. Tada su identifikovani podaci koji nedostaju. Istovremeno je definisan način obrade podataka i kompilacija statistike za finansijske račune Kosova.

6.9. Pregled zahtjeva finansijskih institucija koje nadzire CBK

CBK tokom vršenja svojih nadzornih ovlašćenja, postupajući u skladu sa članom 67, stav 4 Zakona br. 03/L-209 Prije izricanja administrativnih kazni, Centralna Banka Republike Kosova nudi detaljnu izjavu osobi na koju će se izreći kazna, opisujući činjenice i zakon koji podržavaju postojanje prekršaja, i dati ovoj osobi punu priliku da pruži činjenice i argumente zašto se ne treba izreći kazna. U dokumentu / izjavi poslate od CBK, (Obaveštenje o nameni izricanja administrativnih kazni) daje se pravni savet, pri čemu se institucija obaveštava sa pravom, da u roku od 15 kalendarskih dana od dana prijema ove izjave, podnese zahtev za ponovno razmatranje. Sektoru za Reviziju.

Institucije koje nadzire CBK nakon prijema takve izjave i kao takve imaju priliku da razmotre kaznenu mjeru, ako odluče da se žale, zahtjev dostavljaju Sektoru za Reviziju. Na osnovu gore navedenog, Odeljenje za reviziju je tokom 2018. godine primilo je za ponovno razmatranje niz zahteva od finansijskih institucija koje nadzire CBK.

Svi zahtevi su pregledani sa profesionalnom pažnjom u skladu sa pravnim okvirom, adresirani u obliku preporuka i prosleđene Izvršnom Odboru CBK-a za donošenje odluka. Odeljenje za reviziju je identifikovalo neophodne izmene zakonske regulative u cilju regulisanja i unapređenja određenih pitanja sa direktnim uticajem na pitanja nadzora i regulacije.

U ovom kontekstu, Odeljenje za Reviziju je pregledalo zakonsku regulativu i na zahtev Izvršnog Odbora CBK-a pokrenulo je izmene i dopune Uredbe o Procedurama za Administrativne Kazne.

7. Unutrašnji Razvoj

7.1. Unutrašnja Revizija

Jedna od ključnih veza od nezavisnih unutrašnjih kontrola koju su dizajnirane i uspostavile u institucijama je Unutrasnja Revizija (UR). UR zajedno sa vanjskom revizijom zaključuje lanac odgovornosti unutar CBK.

Pravni okvir CBK-a je formalno dao pun mandat UR da samostalno sprovodi aktivnosti revizije kako bi se menadžmentu dale preporuke za najbolje ekonomsko, efikasno i efektivno upravljanje, budžeta i sredstava, kao i povećanje vrijednosti poslovanja i njihovo poboljšanje. UR pruža sigurnost višim ne-izvršnim nadzornim mehanizmima, kao što su Odbor CBK-a i Komitetu za Reviziju da procesi, unutrašnje kontrole, operacije i druge aktivnosti unutar CBK efektivno funkcionišu.

Unutrašnja Revizija je tokom 2018. godine sprovela niz aktivnosti na osnovu Godišnjeg Plana rada UR za 2018 godinu, koji je odobrio Odbor CBK. Godišnji plan je sastavljen na osnovu metodologije procjene rizika, modela prilagođenog od praksi Evropske Centralne Banke. Pripremljeni godišnjeg plana prethodio je Revizorski univerz pripremljen za trogodišnji period 2017-2019. Plan pripremljen od strane UR, nakon pregleda i razgovora sa Komitetom za Reviziju, odobren je u Odboru CBK. Po istoj metodologiji, godišnji plan rada UR je pripremljen i za 2019. godinu.

Revizorske aktivnosti sprovedene tokom 2018. godine bile su od prirode: financija, operativnih usklađivanja, i informacione tehnologije. Treba napomenuti da je po prvi put ove godine UR sprovela 'integrisane' revizije koje su uključivale kombinaciju finansijskih revizija i regularnosti povezanih sa revizijama IT.

Polje delatnosti UR nastavilo je da bude orijentisano ka poboljšanju i unapređenju sistema i procesa koji stvaraju funkcionalnu sigurnost i pomažu menadžmentu u poboljšanju i unapređenju ciljeva korporativnog upravljanja CBK.

U skladu sa Zakonom CBK i Statutom Unutrašnje Revizije, ŠEF ur je tokom 2018 godine izveštavao JE u redovnim kvartalnim i godišnjim izveštajima Komitetu za Reviziju i Odboru CBK. U ovim izveštajima od revizorskog nivoa adresirane su svi nalazi revizije, preporuke i akcije preduzete u cilju njihovog rešavanja. Izveštaji su unapred diskutovani u Odboru za Reviziju i Odboru CBK-a, a onda su pitanja za dalje tretmane koje su zahtevale mere sprovođenja, bila su direktno adresirana Izvršnoj Upravi. Putem takvog izveštavanja, UR je izveštavala o nivou usklađenosti sa preporukama datim u prethodnim periodima.

Da bi se ispunile preporuke koje su date od strane vanskog ocenjivanja (Svetska Banka, Evropska Centralna Banka, MMF –Ocenjvanje zastitnih mera (Safeguard Assesment) i USAID, UR je nastavila sa aktivnostima koje su uticale u ovom pravcu. Preporuke se odnose na poboljšanje i unapredjenje kvaliteta rada revizije u skladu sa Međunarodnim Standardima o Profesionalnoj Praksi interne revizije objavljenih od Odbora za Međunarodne Standarde Unutrasnje Revizije.

Tokom 2018. godine, UR je nastavila da vrši aktivnosti revizije navedene u Godišnjem Planu rada za 2017-2018. Do vremena izveštavanja, izvršeno je ukupno osamnaest (18) revizija. Glavne oblasti koje su revidirane 2018. godine odnose se na:

Gotovina, finansijski nadzor, materijalna investicija, fizičko obezbeđenje, pregled finansijskih izveštaja, pregled funkcija i drugih procesa u skladu sa procenjenim rizicima.

U okviru planiranih revizija, na osnovu zahtjeva iz sporazuma između Vlade Kosova, CBK-a i MMF-a na šestomesečnoj osnovi sprovedene su dvije (2) "nezavisne revizije rekonsilizacije vladinih računa". Izveštaji se šalju MMF-u preko rezidentnih predstavnika u vrijeme predviđeno Sporazumom.

Tokom 2018. godine UR je nastavila sa svojim aktivnostima na kontinuiranom stručnom usavršavanju kadrova, kroz učešće na nekoliko događaja međunarodnog i nacionalnog karaktera. Osoblje UR je prisustvovalo nekoliko treninga, konferencija i radionica u cilju daljeg obrazovanja i profesionalnog razvoja.

Dok je tokom 2018. godine osoblje UR-a je sertifikovano u CRISC-u (Sertifikovanom na Kontrolu Rizika i Informacionih Sistema) ²³ organizovanih od ISACA ²⁴.

7.2. Ljudski Resursi

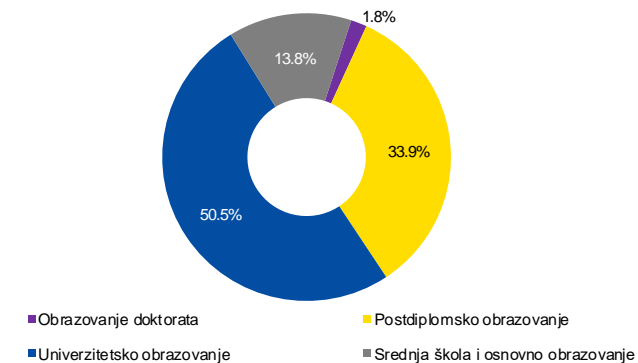
U sprovođenju strateških ciljeva Centralne Banke Republike Kosovo i politike upravljanja ljudskim resursima, CBK se fokusirala na sticanje i implementaciju najboljih praksi upravljanja ljudskim resursima primenjenih u sličnim institucijama.

Efektivno upravljanje ljudskim resursima pridaje posebnu važnost prilagođavanju regulatorne infrastrukture institucije najboljim standardima i pruža mogućnosti za razvoj i promociju svih zaposlenih, s ciljem povećanja profesionalizma, performansi i motivacije zaposlenih.

Na kraju 2018. godine broj zaposlenih u Centralnoj Banci Republike Kosova je 218. Prosečna starost zaposlenih je 41.53 godina. Rodna zastupljenost na nivou specijalista i lidera je uravnotežena. Odnos žena prema muškarcima je 51,8 odsto - 48,2 odsto, dok je taj odnos na nivou menadžmenta 46,2 odsto - 53,8 odsto.

U opštoj strukturi Centralne Banke Republike Kosova, 4 zaposlena ili 1,8% imaju PhD, 74 zaposlenih ili 33,9% sa postdiplomskim obrazovanjem, 110 zaposlenih ili 50,5% sa univerzitetskim obrazovanjem, 27 zaposlenih ili 12,4% sa srednjim obrazovanjem i 3 zaposlena ili 1,4% sa osnovnim obrazovanjem (slika 100).

Slika100. Struktura po obrazovanju

Izvor: CBK (2019)

Centralna Banka Republike Kosova ocenjuje osoblje kao jedan od najvažnijih resursa i kontinuirano se angažuje u njihovoj podršci da im obezbedi adekvatno znanje, veštine, stručnost i odgovarajući profesionalni razvoj kako bi ispunili svoje dužnosti i odgovornosti po najvišim standardima. , da ostvare svoj puni potencijal, stvarajući uslove za nastavak postdiplomskih studija i kroz učešće na konferencijama, treninzima, kursevima, seminarima, itd.

Od ukupnog broja zaposlenih, 99 zaposlenih ili 46,1% njih je učestvovalo u stručnoj obuci, uglavnom u organizaciji Evropske centralne banke, MMF-a, Zajedničkog bečkog instituta - JVI, Deutche Bundesbank, Holandske banke , Banka Poljske, Banka Francuske, Banka Italije, Banka Češke, Istambulska škola za centralno bankarstvo, Kosovska bankarska asocijacija i "Center of Excellence in Finance – CEF".

Tokom 2018. godine, 29 studenata je završilo program stažiranja u Centralnoj Banci Republike Kosovo. Osnovna svrha ovog programa je da stručno osoblje Centralne Banke Republike Kosovo podeli svoja iskustva sa istaknutim učenicima i sprovede istraživanje za procenu troškova naših sunarodnika tokom njihovog boravka na Kosovu u letnjoj sezoni .

²³ Sertifikovan za rizik i kontrolu informacionih sistema

²⁴ Globalna asocijacija profesionalaca sistema informacija posvećena za reviziju, kontrolu i bezbednosti informacija

Od pomenute grupe sedam studenata je bilo uključeno u realizaciju studijskog projekta za procenu nivoa i strukture rashoda za iseljenike tokom njihovog boravka na Kosovu. U okviru projekta, studenti su sprovedili terenska istraživanja na odabranim graničnim prelazima na Kosovu tokom jula i avgusta 2018. godine, uz upitnik su objavljeni glavni rezultati i pripremljen je kratak izveštaj sa glavnim nalazima.

7.3. Pravne aktivnosti CBK

Tokom 2018. godine, Centralna banka Republike Kosovo je nastavila sa harmonizacijom i unapređenjem postojeće zakonske infrastrukture finansijskog sektora, sa glavnim ciljem da regulacija bude u skladu sa najnovijim dostignućima u zakonodavstvu EU i međunarodnim standardima. Tokom ove godine urađeno je dopunjavanje / izmjena važećih zakona, kao što je Zakon o obaveznim osiguranjima iz odgovornosti društva br. 04 / L-018, kao i Zakon o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama br. 04 / L-093. Svrha izmjena i dopuna ovih zakona je usklađivanje sa zakonodavstvom Evropske Unije i najboljim međunarodnim praksama i standardima kako bi se postigli ciljevi CBK-a za održavanje i održavanje finansijske stabilnosti, kao i za zaštitu interesa osiguranika i štediše. Zakon o Obaveznom Osiguranju od Autoodgovornosti br. 04 / L-018 je izmenjen i dopunjen u pogledu usklađivanja ovog zakona sa evropskim direktivama i najboljim praksama zemalja u regionu, kao i pojašnjenju odredbi koje su naišle u njihovoj primeni u praksi, dok je Zakon o Bankama, Mikrofinansijskim Institucijama i Nebankarskim Finansijskim Institucijama 04 / L-093 napredovao dijeljenjem na dva odvojena zakona: Zakon o Bankama i Zakon o Mikrofinansijskim i NeBankarskim Finansijskim Institucijama.

Nacrt zakona o mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama već se nalazi u nadležnim državnim organima radi daljeg odobravanja.

Da bi ispunili ciljeve i zadatke Centralne Banke, organi za donošenje odluka CBK-a nastavila su sa usvajanjem podzakonskih akata koji su bili predmet pravnog pregleda prije njihovog odobrenja. Konkretnije, regulacija aktivnosti finansijskih institucija je unaprijeđena u cilju implementacije važećeg pravnog okvira i usklađivanja sa novim i postojećim zakonodavstvom. CBK je takođe angažovana u postizanju sporazuma o saradnji sa lokalnim i međunarodnim institucijama, u cilju efikasnog obavljanja zadataka vezanih za pitanja u oblastima međusobnih nadležnosti relevantnih institucija.

U skladu sa zakonskim ovlaštenjima i ciljevima utvrđenim u zakonodavstvu na snazi, Centralna banka Republike Kosova nastavlja da dalje razvija savremenu zakonsku regulativu u finansijskom sektoru, sa glavnom svrhom da promovise i održava stabilan i održiv sistem finansijskog sektora na Kosovu.

7.4. Funkcije upravljanja rizikom

Upravljanje rizicima u Centralnoj Banci Republike Kosova je orijentisano ka ostvarivanju ciljeva Centralne banke definisanih Zakonom.

Upravljanje rizikom je opšti proces identifikacije, analize, procene, izveštavanja i praćenja rizika, i kao takav se sprovodi u Centralnoj Banci Republike Kosovo u skladu sa politikom upravljanja rizikom. Na osnovu ovog regulatornog okvira i njegove strategije, aktivnosti CBK-a u vezi sa upravljanjem rizikom su bile usmerene na:

- Održavati i dalje razvijati okvir za upravljanje rizicima kako bi se osiguralo postizanje strateških ciljeva CBK-a;

- Unapređenje procesa identifikacije, procjene, izvještavanja i praćenja operativnog rizika daljim razvojem metodologije procjene rizika i razvojem instrumenata koji će pomoći u implementaciji metodologije; i

- Integracija na svim nivoima organizacione strukture Centralne Banke;

CBK je procenila i nadgledala rizike prijavljene procesom samo-ocenjivanja rizika od svih svojih organizacionih jedinica. Takođe, CBK je sproveo aktivnosti procene rizika za određene organizacione jedinice, koje imaju značajne aktivnosti i složene operacije. Rezultat procjene operativnog rizika i ukupnog nivoa rizika izvještava se kvartalno Izvršnom odboru

U cilju kontinuiranog profesionalnog razvoja, osoblje CBK-a se učlanilo u međunarodnim profesionalnim organizacijama kao što su Institut za Upravljanje Operativnim Rizikom - ORMI, Institut za Upravljanje Rizicima - IRM, Institut Unutrašnjih Revizora – The IIA i ISACA, koji promovišu razvoj upravljanja rizicima uopšte, a posebno operativni rizik.

Takođe, Centralna banka Republike Kosovo je priključena IORWG, Međunarodnoj Radnoj Grupi za Operativni Rizik. Ova organizacija je otvorena za sve Centralne Banke i Monetarne / Nadzorne Organe i danas ima 95 članova. CBK kao deo ove grupe će imati koristi od aktivnog učešća u radnim grupama i usvajanja naprednih praksi upravljanja rizicima koje Grupa sprovodi za industriju centralne banke.

8. Spoljni odnosi i međunarodna saradnja

8.1. Međunarodna Odnosi

Centralna banka Republike Kosovo (CBK) intenzivno nastavlja sa unapređujem međunarodne saradnje u okviru svojih funkcija i odgovornosti.

Na čelu sa Guvernerom Mehmetijem, CBK je održala zajedničke i produktivne sastanke međunarodnim finansijskim institucijama: Međunarodni Monetarni Fond (MMF), Svetska Banka (SB), Evropska Centralna Banka (ECB), Evropska Banka za Bankarstvo (EBB), Američka Agencija za Međunarodni Razvoj (USAID), Evropska Komisija (EK), Deutsche Bundesbank, njemački savezni nadzorni organi, Austrijski nadzorni organ, Turske i drugih institucija.

Predstavnici CBK-a, predvođeni Guvernerom Mehmetijem, bili su deo delegacije Republike Kosovo na redovnim sastancima kao što su prolećni sastanak MMF-a i SB, i godišnji sastanci Odbora Guvernera ovih institucija održani u Vašington i Bali Indonezije. Delegacija na čelu sa Guvernerom Mehmetijem, koji predstavlja Republiku Kosovo u MMF-u, održala je sastanke sa visokim zvaničnicima Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke, zvaničnicima američkog ministarstva finansija i predstavnicima drugih međunarodnih finansijskih institucija. Tokom ovih događaja, delegacija je takođe održala niz sastanaka sa kolegama iz centralnih banaka različitih zemalja sveta.

U okviru međunarodne saradnje, CBK je unapredila je bilateralne sporazume sa međunarodnim institucijama tokom 2018. godine, gde su potpisana dva memoranduma o saradnji sa Evropskom Centralnom Bankom i Turskom Bankom.

Tokom ove godine, Guverner Mehmeti boravio je u posjeti Njemačkoj gdje je održao sastanke s visokim dužnosnicima Bundesbanke, raspravljajući o najnovijim ekonomskim i finansijskim kretanjima dviju zemalja. Tokom ove posjete, Guverner Mehmeti se također sastao sa predsjednikom Federalnog Nadzornog Tijela (BaFin).

Guverner Mehmeti je učestvovao na Forumu Centralne i Istočne Evrope, u organizaciji Centra za Euro novac u Beču, u kojem su Forumu prisustvovali guverneri, ministri finansija i predstavnici finansijskih institucija. U okviru ovog Foruma održani su i posebni sastanci sa Generalnim Direktorom Evropske Banke za Ri-izgradnju i razvoj (EBRR) i predstavnicima najvišeg nivoa Raiffeisen Bank International u Beču.

Centralna Banka Republike Kosovo je tokom 2018. godine bila zastupljena u aktivnostima koje su organizovale partnerske banke, kao što su:

- Sastanak Regionalnih Guvernera i šefova finansijskog sektora, održan od 26. do 27. marta 2018. godine u Rovinju, Hrvatska, na kojem se razgovaralo o fokusu na izazove monetarne politike, izazovima ekonomije vezanim za normalizaciju monetarne politike i rešavanju problema akumuliranih nenaplativih kredita. Na ovom sastanku, guverner Mehmeti je bio dio panela guvernera.
- Sedma godišnja istraživačka konferencija, održana 12-13. U aprilu 2018. godine, u Ohridu, u severnoj Makedoniji, u organizovane od Narodne Banke Republike Severne Makedonije, pod nazivom "Deset godina nakon krize - ka novom globalnom ciklusu i normalizaciji monetarne politike", guverner Mehmeti je učestvovao u Savetu guvernera kao glavni predsednik .
- Samit Ministara Finansija, Guvernera Centralne Banke i Direktora Poreske Uprave, održan od 13. do 15. juna 2018. godine, u organizaciji Centralne Banke Crne Gore. Na ovom samitu, u okviru panela bio je Guverner Mehmeti, na kojem se raspravljalo o temi "Finansijska i monetarna stabilnost u regionu, deset godina nakon globalne finansijske krize".

- Osmo konferencija "Tajna Rasta Nižeg Produktivnosti u Evropi", održana 26. oktobra 2018. godine, u organizaciji Poljske Banke, koju je zastupao zamjenik guvernera za bankarske operacije, G. Ismaili.
- Godišnja konferencija koju je 1. Novembra 2018. godine organizovala Banka Albanije i Londonska Škola za Ekonomiju i Političke Nauke (London School of Economics and Political Science) na temu Monetarna Politika, Ekonomska Integracija i "Nova Normalizacija", u kojoj je konferencija, CBK je predstavljao zamjenik guvernera za finansijski nadzor. Havoli.

Tokom ovog perioda, CBK su posetili delegacije i visoki zvaničnici lokalnih i međunarodnih finansijskih institucija, akreditovani ambasadori u zemlji i drugi visoki zvaničnici institucija.

Između ostalog, CBK je bila važan deo ekonomskih i finansijskih događaja organizovanih na Kosovu od strane različitih lokalnih institucija kao što su:

- Guverner Mehmeti je 15. februara 2018. godine učestvovao na konferenciji "Razvoj računovodstvene i revizorske profesije u prvoj deceniji nezavisnosti", koju je organizovala Asocijacija Sertifikovanih Računovođa i Kosovski Revizori (ASRKR), povodom obilježavanja 10. godišnjice nezavisnosti Republike Kosovo.
- 16. februara 2018. godine, Guverner Mehmeti je učestvovao na Ekonomskom forumu "10 Godišnjica Ekonomske Nezavisnosti Kosova" koji je organizovala Privredna Komora Kosova, u kojoj je guverner Mehmeti bio deo glavnog panela ove organizacije.
- 5. decembra 2018. godine, Guverner Mehmeti je takođe učestvovao na Godišnjoj Konferenciji Kosovskih Banaka koju je organizovala Kosovska Asocijacija Banaka na temu "Finansiranje razvoja: Banke za održivi ekonomski razvoj Kosova".

8.2. Komunikacija i finansijsko obrazovanje

Centralna Banka Republike Kosovo, u okviru svojih funkcija i odgovornosti, nastavila je da informiše javnost na transparentan i kontinuiran način o svojim aktivnostima i razvoju u finansijskom sektoru. CBK je u saradnji sa lokalnim medijima informisao građane kroz različite aktivnosti kao što su izdavanje biltena na veb-sajtu i njegovom pod-sajtu; odgovore na pitanja novinara; odgovore na pitanja građana; predstavljanja na radiju, TV emisijama i debatama; organizacija konferencije za štampu; kao i postove na društvenim mrežama i zvanični kanal na ioutube-u. Kroz ove kanale, tokom 2018. godine, CBK je odgovorila na zahteve medija i građana.

Informacije i saradnja sa javnošću se nastavljaju i preko zvaničnog web-sajta CBK-a www.bkk-kos.org gde se objavljuju ekonomske i finansijske informacije i podaci o ulozi i doprinosu CBK-a i ekonomskom i finansijskom razvoju u zemlji. U okviru šire komunikacije, CBK je unapredio i povećao nivo komunikacije putem kanala kao što su facebook i youtube.

U okviru Programa Finansijskog Obrazovanja, CBK se angažovala i proširila svoje aktivnosti na finansijskom obrazovanju usmjerene na različite javne grupe, sa posebnim fokusom na mlade ljude i djecu. Da bi se poboljšalo ekonomsko i finansijsko znanje, CBK ima za cilj da predstavi ulogu i funkcije CBK-a i unaprede informacije i znanje o proizvodima i uslugama finansijskog sektora.

U okviru saradnje sa Međunarodnim Finansijskim Institucijama za djecu i Omladinu / Child and Youth Finance International (CYFI), organiziran je niz aktivnosti oko Međunarodne Nedelje za Novac 2018. Nedjelja je obilježena u Saradnji sa Asocijacijom Kosovskih Banaka, sa aktivnostima i različite starosne grupe. Tokom godine, tokom ove sedmice održane su obrazovne aktivnosti i predavanja održana od strane guvernera, zamjenika guvernera i drugih viših rukovodilaca CBK.

Aktivnosti su počele sa učenicima nižeg nivoa obrazovanja i nastavili sa predavanjima na raznim univerzitetima za "Ulogu i funkcije Centralne Banke Republike Kosovo", na Univerzitetu "Kadri

Zeka" u Gnjilanu, "Finansijska Tržišta i Tržište Vrednosti Papira " na UBT koledžu, kao i predavanje na Univerzitetu "Haxhi Zeka" u Peći. Tokom godine održana su i druga predavanja na fakultetima i univerzitetima.

CBK je takođe pokrenula platformu za finansijsko obrazovanje <https://bkk-kos.org/edu/#activities> koja sadrži informacije za različite grupe publike: studente, mlade ljude, studente i potrošače proizvoda / finansijske usluge. Platforma će i dalje biti dopunjena dodatnim edukativnim materijalima i aktivnostima.

Tokom ovog perioda održana su dva seminara sa novinarima, jedan u saradnji sa Kosovskom Bankarskom Asocijacijom, i još jedan dvodnevni seminar sa predstavnicima svih lokalnih medija.

U okviru Skanderbeg-ove cele-nacionalne godine, Centralna Banka Republike Kosovo u saradnji sa Bankom Albanije organizovala je trodnevnu izložbu "Gjergj Kastrioti Skenderbeu u Albanskoj valuti i novčanicama". Pored numizmatičkog blaga, na izložbi su predstavljene i proizvodi finansijskog obrazovanja od dvije centralne banke, čime je predstavljeno spajanje numizmatike, istorije i obrazovanja. Izložbu su posetili građani, studenti i viši državni ličnosti sa Kosova, Albanije i Severne Makedonije.

U cilju podsticanja istraživanja među mladim kosovskim ekonomistima, CBK je podelila tradicionalnu nagradu "Nev Economist" za najbolje istraživanje iz domena finansijskog sektora i ekonomskog razvoja na Kosovu.

CBK-u tokom 2018. godine posetili su studenti i učenici obrazovnih institucija koji su bili blisko informisani o ulozi i funkcijama CBK-a i za koje su prezentovane prezentacije sa različitim temama o upravljanju novcem, u zavisnosti od zahteva. od njih.

Svjetski dan štednje je godišnja aktivnost koju je i ove godine obilježila CBK, gdje su provedene posjete CBK-u i razvijene su obrazovne aktivnosti za studente nižeg ciklusa. Tokom ove godine, CBK je takođe bio prisutan u nekoliko televizijskih programa predstavljanjem različitih pitanja finansijskog obrazovanja. Takođe, CBK je pripremila brošure i obrazovne materijale koji su donirani studentima ili studentima na različitim događajima i aktivnostima koje je organizovala CBK.

8.3. Tehnička pomoć

CBK je nastavila da saraduje sa međunarodnim finansijskim institucijama, kao i sa centralnim bankama i regulatornim agencijama, kako na regionalnom tako i na međunarodnom nivou. U 2018. godini najintenzivnija saradnja je obavljena sa međunarodnim institucijama kao što su MMF, WB, ECB, US Treasury, EBRD, GIZ i drugi.

Svetska Banka (SB)

U okviru saradnje i podrške od strane Svjetske Banke u 2018. godini, podrška CBK-u bila je usmjerena na preispitivanje pravnog / regulatornog okvira za olakšavanje licenciranja i regulacije institucija i aktivnosti elektronskog novca, te pregled pravnog okvira za rad agenata u cilju stvaranja objekata i dostizanja šireg spektra usluga plaćanja / doznaka putem agenata.

Studija vidljivosti za uspostavljanje nacionalnog SWITCH operatera za obradu platnih kartica i drugih obrazaca (putem mobilnog telefona) na Kosovu (Nacionaln Platna Kartica) je takođe bio zajednički CBK projekat i WB

SB je podržala CBK u vezi sa obukom osoblja i, u smislu primene principa PFMI - IOSCO / BIS PFMI - BIS / IOSCO (Principles for Financial Market Infrastructures Bank for International Settlements and International Organization of Securities Commissions) evaluaciju sistema plaćanja od sistemskog značaja.

Takođe je sprovedeno studije o proceni troškova za male isplate za pružaoce usluga platnog prometa (CBK, banke, IFJB za plaćanja) i za korisnike platnih usluga (vladine institucije, preduzeća, potrošači).

Evropska Banka za Obnovu i Razvoj - (EBOR)

EBOR je podržala CBK sa tehničkom pomoći u vezi sa brojnim tekućim projektima, a tokom 2018. ova podrška je uglavnom bila usmerena na: Izrada pravnog i regulatornog okvira za oporavak, oporavak i likvidaciju (oporavak i rešavanje), kao i izradu nacrtu regulatornog okvira za aktivnosti faktoringa.

Trezor USD

Od osnivanja CBK-a, Trezora SAD je pružio podršku CBK-u bilo kroz tehničku pomoć ili realizaciju specifičnih projekata. Tokom 2018. godine ova pomoć je uglavnom bila usmjerena na podršku izradi novog zakona o bankama.

Takođe, u okviru podrške koja je dobijena od Trezora SAD za jačanje pravnog i institucionalnog okvira za unapređenje procene vrednosti nepokretnosti na Kosovu, CBK je podržan od strane Trezora SAD putem tehničke pomoći u vezi sa izmenama i dopunama Uredbe o proceni vrednosti imovine nepokretan.

Evropska Unija (EU)

Tokom 2018. godine, CBK je postala deo dva projekta u okviru IPA fondova "Projekti Protiv Privrednog Kriminala (PECK II)" koji su finansirali Savet Evrope i Kancelarija Evropske unije, i projekat "Dalja podrška Kosovskih institucija u borbi protiv organizovanog kriminala, korupcije i nasilnog ekstremizma ". Koristi od ovih projekata su uglavnom u obuci i podizanju svijesti, kao iu izradi nacrtu zakona u relevantnoj oblasti.

GIZ (Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit GmbH – Kosovo)

Tokom 2018, GIZ je pružio podršku CBK-u, u vezi sa organizovanjem međunarodnog i participativnog događaja regionalnih bankarskih zvaničnika i eksperata iz Evropske Centralne Banke Međunarodnog Monetarnog Fonda, BAFIN, Deutsche Bundesbank, Jedinstvenog odbora za rešavanje i stručnjaka od nekih banaka u drugim zemljama članicama EU. Radionica GIZ-a pod nazivom "Zapadni Balkan: Reforma i implementacija propisa o bankarstvu - budući izazovi" održana je u Prevali 6. i 7. septembra 2018. godine.

8.4. Evropska Integracija

U cilju ostvarivanja perspektive zemlje za članstvo u Evropskoj Uniji (EU), Centralna Banka Republike Kosovo je nastavila da ispunjava svoje obaveze u okviru procesa evropskih integracija ove godine.

Praćenje ključnih zakonodavnih razvoja i supervizorskih praksi, odnosno usklađivanje zakonodavstva CBK-a sa ACKUIS-om, kao i nedavnih makroekonomskih kretanja, prijavljeni su kontinuirano kroz izveštajne dokumente, kao i sastanci sa lokalnim i međunarodnim akterima uključenim u proces Evropskih Integracija na Kosovu .

Centralna Banka Republike Kosovo je tokom 2018. godine saradivala sa relevantnim institucijama pružajući stalnu podršku za napredak procesa Evropskih Integracija na Kosovu. Važnu ulogu u ovoj oblasti ima saradnja sa Ministarstvom za Evropske Integracije, koje je nosilac procesa Evropskih Integracija Kosova.

Takođe, CBK je saradivala sa drugim ministarstvima i institucijama, kao što su: Ministarstvo Inostranih Poslova, Ministarstvo Finansija, Ministarstvo Trgovine i Industrije i EU Kancelarija u Prištini.

CBK je tokom 2018. godine nastavio redovno izveštavanje sa ciljem postizanja zaključaka unutar struktura Stabilizacije i Asocijacije.

Tokom ovog perioda, CBK je izveštavala u okviru Pododbora za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača, kao i u okviru Odbora za ekonomiju, finansije i statistiku.

Takođe, CBK je izveštavala o sastanku Saveta za Stabilizaciju i Asocijacije, izveštavajući Vladu Republike Kosovo za ovaj sastanak, ovi dokumenti su deo dokumenta o poziciji, koji predstavlja napredak i dostignuća u oblasti (uključujući finansijski sektor).

Osim zajedničkih struktura sa Evropskom Komisijom, CBK je redovno izveštavala i u okviru Nacionalnog Plana za Sprovođenje Sporazuma o Stabilizaciji i Asocijaciji (NPISAA). U tom kontekstu, CBK je izveštavao o komponentama NPISAA, koje imaju za cilj sprovođenje reformi koje zahteva Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP): Poglavlje o kretanju kapitala i Poglavlje o finansijskim uslugama.

Druga poglavlja u kojima je CBK dosledno doprinosila su: poglavlje o pravu osnivanja preduzeća i sloboda pružanja usluga, poglavlje ekonomske i monetarne politike, poglavlje statistike, poglavlje slobode, bezbednosti i pravde (Član 89. Pranje novca i finansiranje terorizma), kao i Poglavlje o finansijskoj kontroli.

CBK je pripremila dopunu za izveštaj Evropske Komisije (EK) i u skladu sa predviđenim rokovima, od Komisije se zahtevaju inputi. Inputi su jedinstveni format za izveštavanje za sve zemlje kandidate i potencijalne kandidate koji pokrivaju specifične cjelogodišnje razvoje u kojima se izveštava o glavnim pravnim kretanjima putem Upitnika koji je izradila Evropska komisija o svim oblastima političkih i ACQUIS kriterijuma. .

Na kraju godine, urađena je priprema za izradu Konsolidovanog Nacrta PKZMSA, u kojoj je nacrt CBK napravio rezime primarnog zakonodavstva i sporednih akata za koje se očekuje da će biti odobreni tokom naredne godine.

Zakonski prijedlozi proizlaze iz zahtjeva za sastancima sa članovima Evropske Komisije. Na osnovu toga, nacrt PKZMSA sadrži primarne i sekundarne zakone koji prenose direktivu ili sadrže sugestije Evropske Komisije.

Izveštaji za meston EK su procenili doprinos Centralne Banke Republike Kosovo u smislu konsolidovanja makroekonomske stabilnosti, održavanja finansijske stabilnosti, poboljšanja nadzornih praksi i poboljšanja platnog sistema u Republici Kosovo.

CBK ostaje posvećena sprovođenju prioriternih strukturnih reformi koje će dodatno doprineti postizanju standarda koje zahteva Evropska Unija. Istovremeno, CBK nastavlja da igra važnu ulogu doprinoseći realizaciji agende Evropske Integracije Republike Kosovo.

9. Finansijski izveštaji CBK-a

Centralna Banka Republike Kosovo

Finansijski izveštaji

na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2018. godine

Sadržaj	Strana
Izveštaj Nezavisnog Revizora	3-4
Izveštaj o finansijskom stanju	5
Sveobuhvatan izveštaj o prihodima	6
Izveštaj o promenama na kapitalu	7
Izveštaj o tokovima gotovine	8
Napomene uz finansijske izveštaje	9 - 44

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Za rukovodstvo Centralne Banke Republike Kosovo

Mišljenje

Revidirali smo finansijske izveštaje Centralne Banke Republike Kosovo („Banka“), koji obuhvataju izveštaj o finansijskom stanju dana 31. decembra 2018. godine, izveštaj o dobitku ili gubitku i ostalim sveobuhvatnim prihodima, izveštaj o promenama prema kapitalu i izveštaj o tokovima novca za godinu koja se završava 31. decembra 2018. godine, kao i napomene za finansijske izveštaje, uključujući rezime značajnih računovodstvenih politika.

Prema našem mišljenju, priloženi finansijski izveštaji predstavljaju pravedno, u svim materijalnim aspektima, finansijsku poziciju Banke na dan 31. decembar 2018. godine, finansijski učinak i protok novca za godinu koja se završava 31. decembra 2018. u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Osnove za mišljenje

Sproveli smo našu reviziju u skladu sa Međunarodnim standardima revizije (MSR). Naše odgovornosti prema ovim standardima su dalje opisane u sekciji našeg izveštaja o odgovornostima revizora u reviziji finansijskih izveštaja. Mi smo nezavisni od Banke u skladu sa Odborom Međunarodnih računovodstvenih standarda etike za etički kodeks računovođa za profesionalne računovođe (Kodeks IESBA) i sa etičkim zahtevima koji su relevantni za reviziju finansijskih izveštaja na Kosovu, i mi smo ispunili naše ostale etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima. Verujemo da su revizorske evidencije koje smo dobili dovoljno prikladne za osiguranje osnove za naše mišljenje.

Odgovornost rukovodstva i lica zaduženih za upravljanje finansijskim izveštajima

Rukovodstvo je odgovorno za pripremanje i ispravnu prezentaciju finansijskih izveštaja u skladu sa MSFI, i za sličnu kontrolu koja se smatra neophodnom od strane rukovodstva radi omogućavanja pripremanja finansijskih izveštaja bez materijalnih anomalija izazvanih obmanjivanjem ili greškama.

Tokom pripremanja finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procenjivanje sposobnosti Banke da nastavi dalje, predstavljajući, ukoliko je primenjivo, pitanja koja se povezuju sa kontinuitetom poslovanja i koristi princip kontinuiteta poslovanja, osim kada rukovodstvo ima za cilj likvidiranje banke ili da prekine operacije, ili nema drugu mogućnost osim da deluje na ovaj način.

Zaduženi upravljanjem su odgovorni za nadgledanje procesa finansijskog izveštavanja Banke.

Odgovornosti revizora u reviziji finansijskih izveštaja

Naš cilj je da dobijemo razumno uverenje da finansijski izveštaji kao celina ne sadrže materijalne anomalije, bilo kao rezultat obmana ili kao rezultat grešaka, i izdavanje jednog izveštaja revizora koji sadrži naše mišljenje. Razumna bezbednost je visok nivo bezbednosti, ali nije garancija da će revizija sprovedena u skladu sa MSR-om uvek otkriti materijalnu anomaliju kada postoji. Anomalije mogu nastati iz obmanjivanja ili grešaka i smatraju se materijalnim ukoliko se pojedinačno, ili ujedinjeno, može očekivati da razumno utiču u ekonomskim odlukama korisnika finansijskih izveštaja, dobijenih na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Kao deo revizije, u skladu sa MSR-om, mi izvršimo profesionalnu procenu i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procenjujemo rizik materijalnih anomalija finansijskih izveštaja, kao posledica obmanjivanja ili kao posledica grešaka, projektujemo i sprovodimo postupke revizije koji odgovaraju ovim rizicima i dobijamo evidencije revizije koje su dovoljne i prikladne za osiguranje osnove za naše mišljenje. Rizik ne-otkrivanja materijalne anomalije koja proizilazi od obmanjivanja je veći od onog koji proizilazi iz greške, obzirom da obmanjivanje može obuhvatiti tajne sporazume, falsifikacije, namerne propuste, pogrešna tumačenja, ili kršenje interne kontrole.
- Dobijamo smisao unutrašnje kontrole koja je značajna za reviziju tako da se dizajniraju postupci revizije koji su prikladni za okolnosti, ali ne radi izražavanja mišljenja u vezi sa efikasnošću unutrašnje kontrole Banke.
- Procenjujemo prikladnost politika korišćenih u računovodstvu i opravdanost računovodstvenih procena i sličnih prikazivanja sprovedenih od strane rukovodstva.
- Na osnovu osigurane evidencije, odlučujemo o prikladnosti korišćenja principa kontinuiteta poslovanja i ukoliko materijalna nesigurnost postoji u vezi sa dešavanjima ili uslovima koji mogu dovesti u pitanje sposobnost Banke da nastavi dalje. Ukoliko zaključimo da postoji materijalna nesigurnost, primorani smo da skrenemo pažnju na naš izveštaj u vezi sa ovim prikazanjem u finansijskim pregledima, ili ukoliko ti prikazi nisu odgovarajući, treba modifikovati naše mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na evidenciju revizije prikupljene do dana finansijskog izveštaja. Međutim, uslovi ili dešavanja ubuduće, mogu dovesti do toga da Banka prekine kontinuitet poslovanja.
- Procenjujemo celokupno predstavljanje, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući pružanje informacija za objašnjenje i ukoliko finansijski izveštaji predstavljaju transakcije i osnovne događaje na način koji postiže odgovarajuću prezentaciju.

Mi komuniciramo sa onima koji su zaduženi za upravljanje, između ostalog, planiranim delokrugom i vremenom revizije kao i značajnim nalazima revizije, uključujući svaki značajan nedostatak u unutrašnjim kontrolama koje identifikujemo tokom revizije.

Deloitte Kosova sh.p.k.

Deloitte Kosova d.o.o.
Ul. Lidhja e Pejës, br. 177
Priština, Republika Kosovo
Jedinstveni identifikacioni br.: 810468373
20. maj 2019.

Arta Limani

Angažovani partner:
Arta Limani

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o finansijskom stanju

Na dan 31. decembar 2018. godine

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2018	2017
Sredstva			
Gotovina	7	285,376	188,547
Tekući računi sa stranim bankama	8	34,797	422,845
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)	9	758,890	592,712
Depoziti sa stranim bankama	10	183,734	67,342
Sredstva vezana za MMF	11	326,051	325,764
Imovina i oprema	12	5,016	5,329
Nematerijalna sredstva	13	1,790	2,065
Ostala sredstva	14	1,411	9,101
Sredstva ukupno		1,597,065	1,613,705
Obaveze			
Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama	15	343,394	331,826
Obaveza prema računima povezanim sa MMF-om	16	321,854	318,616
Obaveze prema vladinim institucijama	17	762,901	811,341
Obaveze prema javnim i komercijalnim institucijama	18	110,863	95,807
Obaveze od zaduživanja	19	2,266	2,266
Ostale domaće obaveze	20	1,797	2,047
Obaveze ukupno		1,543,075	1,561,903
Kapital i rezerve			
Ovlašćeni kapital	21	30,000	30,000
Rezervni fond	21a	21,802	22,683
Rezerve od revalorizacije		-	-
Neto rezultat (zadržane zarade)		2,188	(881)
Kapital i rezerve ukupno		53,990	51,802
		285,376	
Obaveze, kapital i rezerve ukupno		1,597,065	1,613,705

Ovi finansijski izveštaji prikazani na stranama od 4 do 44 su odobreni od strane rukovodstva CBK-a dana 20. maj 2019. godine i potpisan u njeno ime od strane:

Fehmi Mehmeti
Guverner

Faton Ahmetaj
Direktor za planiranje i finansijsko
izveštavanje

Napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosova

Sveobuhvatan izveštaj o prihodima

31. decembra 2018. godine

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2018	2017
Prihodi od kamate			
Prihodi od kamate		2,826	2,002
Rashodi od kamate		(982)	(1,036)
Neto prihodi od kamate	22	1,844	966
Prihodi od naknada i provizija			
Prihodi od naknada provizija		2,252	2,101
Rashodi od naknada provizija		(332)	(370)
Neto prihodi od naknada i provizija	23	1,920	1,731
Prihodi od regulativne aktivnosti i ostali poslovni prihodi			
Prihodi od regulativne aktivnosti	24	4,451	4,178
Prihodi od grantova	25	98	106
Ostali poslovni prihodi	26	11	6
Dobitak /(gubitak) od kursne razlike	29	527	(1,225) ¹
Poslovni prihodi		8,851	5,762
Administrativni rashodi (poslovni)			
Rashodi osoblja	27	(4,407)	(4,453)
Obezvredenje i amortizacija	12,13	(1,029)	(978)
Opšti i administrativni rashodi	28	(1,227)	(1,212)
Administrativni rashodi (poslovni)		(6,663)	(6,643)
Godišnji dobit/gubici			
Ostali sveobuhvatni prihodi		2,188	(881)¹
Sveobuhvatni prihodi za godinu ukupno		2,188	(881)

Napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

¹Godišnji dobit / (gubici) za 2018. godinu, ukoliko isključimo efekat gubitka od promene deviznog kursa (odnosno iznos 1,225 hiljada evra) iznosi **344 hiljada evra**. Ovo istovremeno predstavlja i operativni dobit za 2017. godine.

Gubitak od promene „deviznog kursa“ je privremena neoperativna pozicija koja proizilazi iz stavki u valuti koja nije u evrima (USD i DVT-SDR), koji na dana izveštavanja treba da se izveštavaju u njihovom ekvivalentnom iznosu, prema deviznom kursu na dan izveštavanja. Promenom deviznog kursa proizilaze i razlike (bilo dobit ili gubitak), koja kao takva samo izjednačavaju bilansne stavke – ekvivalentne vrednosti, ali nisu faktičke realizacije (u našem slučaju gubici/ne-faktički troškovi za 2018. godinu je iznos od 1,225 hiljade evra). Analitičko predstavljanje će se odraziti na **napomenu 29.** u stranici 43.

Centralna Banka Republike Kosova

Izveštaj o promenama na kapitalu

Za godinu završenu 31. decembra 2018.

	Kapital	Rezervni fond	Rezerve revalorizacije	Zadržane zarade (Neto Rezultat/i)	Ukupno
<i>U hiljadama evra</i>					
Stanje 1. januara 2018.	30,000	22,683	-	(881)	51,802
Stanje 1. januara 2017.	-	(881)	-	881	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	(881)	-	881	-
Dobit za godinu	-	-	-	2,188	2,188
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	2,188	2,188
Stanje 31. decembra 2018.	30,000	21,802	-	2,188	53,990
Stanje 1. januara 2017.	30,000	21,023	-	1,660	52,683
Transfer u rezervni fond	-	1,660	-	-1,660	-
Ukupno zakonom zahtevane transakcije	-	1,660	-	-1,660	-
Dobit za godinu	-	-	-	(881)	(881)
Ostali sveobuhvatni prihodi	-	-	-	-	-
Ukupno sveobuhvatni prihodi za godinu	-	-	-	(881)	(881)
Stanje 31. decembra 2017.	30,000	22,683	-	(881)	51,802

Proradne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosovo

Izveštaj o tokovima gotovine

Za godinu završenu 31. decembra 2018.

<i>U hiljadama evra</i>	Napomena	2018	2017
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti			
Godišnja dobit		2,188	(881)
<i>Korekcije za:</i>			
Obezbvredjenje	12	657	615
Amortizacija	13	372	363
Prihodi iz grantova	25	(99)	(105)
Prihodi od prodaje opreme		-	-
Prihodi od kamate	22	(2,826)	(2,002)
Rashodi od kamate	22	982	1,036
		1,274	(974)
Promene u trezorske zapise		(162,114)	(25,441)
Promene u depozitima sa stranim bankama		(114,999)	135,000
Promene u sredstvima povezanim sa MMF-om		(147)	(49,880)
Promene u ostalim sredstvima		7,690	(7,817)
Promene u obavezama prema domaćim komercijalnim bankama		11,568	35,427
Promene u obavezama prema računima vezanim sa MMF-om		3,093	35,288
Promene u obavezama prema vladinim institucijama		(48,439)	92,905
Promene u obavezama prema javnim i komercijalnim institucijama		15,055	36,941
Promene u zaduživanja		-	133
Promene u ostalim domaćim obavezama		(152)	109
		(287,171)	251,691
Primljene kamate		(1,372)	(2,344)
Plaćene kamate		(837)	(717)
Neto priliv gotovine iz /(korišćene u) poslovnim aktivnostima		(289,380)	248,630
Tokovi gotovine iz investicionih aktivnosti			
Prihodi od prodaje opreme		-	-
Nabavka opreme	12	(364)	(1,461)
Nabavka nematerijalne imovine	13	(77)	(157)
Neto gotovina korišćena u investicionim aktivnostima		(441)	(1,618)
Tok gotovine iz investicionih aktivnosti			
Prihodi od grantova		-	5
Neto priliv gotovine iz finansijskih aktivnosti		-	5
Neto povećanje/(smanjenje) gotovine i njenih ekvivalenata		(289,821)	247,017
Efekat kursa razmene		-	-
Gotovina i njeni ekvivalenti 1. januara		618,728	371,711
Gotovina i njeni ekvivalenti 31. decembra	30	328,907	618,728

Proradne napomene od 1 do 33 su sastavni deo ovih finansijskih izveštaja

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

1. Izveštajni subjekat

Centralna Banka Republike Kosovo (u daljem tekstu „CBK“ ili „Banka“), naslednica Centralne bankarske uprave Kosova, je nezavisni pravni entitet sa punim ovlašćenjima kao pravno lice prema primenljivom zakonu u Republici Kosovo. CBK je posebni javni subjekat sa ovlašćenjem licenciranja, vršenje nadzora i regulisanje finansijskih institucija u Republici Kosovo. Banka postupa u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o „Centralnoj banci Republike Kosova“, u daljem tekstu kao („Zakon o CBK-u“). Prema ovom zakonu, osnovni ciljevi CBK-a su sledeći:

- da podstiče i održava stabilan finansijski sistem, uključujući i bezbedan, pouzdan i efikasan platni sistem.
- da doprinosi postizanju i održanju unutrašnje stabilnosti cena.
- da podržava opšte ekonomske politike Vlade.

Kako je propisano u Zakonu, CBK treba da deluje u skladu sa principima otvorene tržišne ekonomije sa slobodnom konkurencijom, favorizujući efikasno raspoređivanje resursa.

CBK deluje iz svojih glavnih kancelarija u Prištini. Zvanična adresa kancelarije CBK-a je sledeća:

Ul. Garibaldi br. 33

Priština, Kosovo.

Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i guverner

Organi odlučivanja CBK-a su Odbor Centralne Banke, Izvršni odbor i guverner. Prema članu 34. stav 2. i privremene odredbe člana 79. stav 2. Zakona o CBK-u, Odbor Centralne Banke se sastoji od guvernera, i četiri neizvršnih člana² i odgovoran je za nadzor sprovođenja politike, kao i nadzor nad administracijom i poslovanjem CBK-a.

Dana 31. decembra 2018. godine, Odbor Centralne Banke su činili sledeći članovi:

- Flamur Mrasori – Predsednik odbora (neizvršni)
- Fehmi Mehmeti – Guverner
- Behxhet Brajshori – Član (neizvršni)
- Nuhi Ahmeti – Član (neizvršni)

Izvršni odbor su 31. decembra 2018. godine činili Guverner, koji je predsedavajući kao i dva zamenika guvernera, i odgovoran je za sprovođenje politike CBK-a kao i za njeno poslovanje.

2. Osnova pripremanja

a) Izjava o usklađenosti

Finansijski izveštaji su sastavljeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja („MSFI“).

b) Osnova merenja

Finansijski izveštaji su pripremljeni na osnovu merenja specifikovanih od strane MSFI-a za svaku vrstu sredstava, obaveza, prihoda kao i rashoda. Osnova merenja je u potpunosti prikazana u računovodstvenim politikama u napomeni 3 koja je data u nastavku.

---

² Pozicija jednog neizvršnog člana je slobodna za popunjavanje.

2. Osnova pripremanja (nastavak)

c) Funkcionalna i izveštajna valuta

Ovi finansijski izveštaji prikazani su u evrima („EUR“), koja je funkcionalna valuta CBK-a, osim ukoliko nije drugačije navedeno u analitičkoj napomeni. Ukoliko nije navedeno drugačije, finansijska informacija prikazana u evrima je zaokružena na približnu hiljadu.

d) Upotreba procenjivanja i rasuđivanja

Pripremanje finansijskih izveštaja zahteva od rukovodstva da vrši rasuđivanja, procene i pretpostavke koje utiču na primenu politike i izveštavanjem vrednostima sredstava i obaveza, prihoda i rashoda. Faktički rezultati mogu se razlikovati od onih procenjenih.

Procene i pretpostavke se razmatraju u kontinuitetu. Promene računovodstvenih procena priznaju se u periodu u kojem je promena izvršena i u narednim periodima ukoliko su one uticane. Posebno, informacije u vezi sa značajnim oblastima o proceni nesigurnosti i značajnih odluka u primeni računovodstvenih politika koje imaju značajan uticaj na primljene iznose u finansijskim izveštajima prikazani su u napomeni br. 5.

Računovodstvene politike koje su prikazane u nastavku konsistentno su primenjene u svim periodima koji su predstavljeni u ovim finansijskim izveštajima.

3. Značajne računovodstvene politike

a) Značajne računovodstvene politike

Transakcije u stranoj valuti se procenjuju u funkcionalnoj valuti po srednjem kursu koji je važio na dan transakcije. Monetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti na datum izveštajnog perioda, proračunata su u funkcionalnu valutu po kursu koji je važio na taj datum. Dobit ili gubici od stranih valuta za monetarne stavke predstavljaju razliku između troškova amortizacije u funkcionalnoj valuti na početku perioda, korigovane za efektivnu kamatu i plaćanja u toku perioda, i troškove amortizacije u stranoj valuti iskazanoj u funkcionalnoj valuti po kursu na kraju perioda. Ne-monetarna sredstva i obaveze u stranoj valuti koja se odmeravaju po fer vrednosti su procenjene u funkcionalnu valutu po kursu koje je važio na dan na kojem je fer vrednost bila određena. Razlike stranih valuta nastale od procenjivanja priznaju se kao dobit ili gubitak.

b) Kamata

Prihodi i rashodi od kamata se priznaju kao dobit ili gubitak korišćenjem metoda efektivne kamatne stope. Efektivna kamatna stopa je stopa koja umanjuje buduće gotovinske isplate ili uplate kroz očekivano trajanje aktive ili finansijske obaveze (ili gde je moguće za jedan kraći period), do bilansne vrednosti aktive ili finansijske obaveze. Efektivna kamatna stopa se utvrđuje pri pravnom priznavanju aktive ili finansijske obaveze i ne pregledava se posle toga.

Obračun efektivne kamatne stope uključuje sve plaćene ili primljene naknade i iznose ili transakcione troškove, kao i popuste ili premije koje su sastavni deo efektivne kamatne stope.

Troškovi transakcije su dodatni troškovi koji se mogu direktno pripisati nabavci, izdavanju ili otuđenju aktive ili finansijske obaveze.

Prihodi i rashodi prikazani od kamate prikazani kao gubitak ili dobit uključuju kamate na aktivu ili finansijske obaveze po troškovima amortizacije na bazi efektivne kamatne stope.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

c) Naknada i provizije

Prihodi i rashodi od naknada i provizija koja su sastavni deo efektivne kamatne stope aktive ili finansijske obaveze uključeni su u obračun efektivne kamatne stope.

Ostali prihodi od naknada i provizija, uključujući transakcione naknade za poslovne račune, naknade za transfer sredstava i naknade za licence priznaju se kada je izvršena usluga u vezi sa njima.

Ostali rashodi za naknade i provizija odnose se uglavnom na transakcione i uslužne naknade, koje se rashoduju kada je usluga primljena.

d) Beneficije zaposlenih

CBK uplaćuje doprinose za obavezno socijalno osiguranje koji utvrđuju penzijske beneficije zaposlenih po penzionisanju. Ovi doprinosi su svrstani prema planu za definisane doprinose na osnovu kosovskog zakonodavstva. Doprinosi CBK-a se zadužuju kao rashodi u izveštaju o prihodima u trenutku kada isti nastanu.

e) Porez i podela dobitka

CBK je oslobođen poreza na dobit prema Zakonu br. 03/L-209, koji je usvojen 22. jula 2010. godine. Vidite napomenu 4 (f) o tome kako CBK raspoređuje svoj dobit.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Aktiva i finansijske obaveze

Banka klasifikuje svoje investicije u sledeće kategorije: finansijska sredstva u stvarnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka, kredita i potraživanja, finansijska sredstva održana do dospeća i finansijska sredstva dostupna za trgovanje. Klasifikacija zavisi od cilja zbog kojeg su investicije osigurane. Rukovodstvo utvrđuje klasifikaciju svojih investicija prema početnom prepoznavanju i ponovo ih procenjuje na svaki dan izveštavanja.

Aktiva u stvarnoj vrednosti preko dobitka ili gubitka

Ova kategorija ima dve potkategorije: aktiva održana za trgovanje i ona koja je utvrđena prema stvarnoj početnoj vrednosti dobitka ili gubitka. Finansijska sredstva se klasifikuju „aktivu po stvarnoj vrednosti prema kategoriji nastalog dobitka ili gubitka ukoliko su u načelu obezbeđena za kratkoročnu prodaju, ukoliko ona čini deo portfolija aktive u kojoj postoji dokaz o kratkoročnom dobitku, ili ukoliko je tako utvrđeno od strane rukovodstva.

Krediti i potraživanja

Krediti i potraživanja su nederivatna finansijska sredstva sa fiksnim ili određenim isplatama koja nisu kotirana na nekom drugom aktivnom tržištu od onog na kojem banka ima nameru da ih proda kratkoročno, ili kojoj je utvrdila realnu vrednost prema dobitku ili gubitku ili koje je stavio na raspolaganju za prodaju. Prvobitno krediti i potraživanja su priznati po realnoj vrednosti i nakon toga se određuju po amortizovanim troškovima koristeći metod efektivne kamatne stope, umanjenu za provizije za efekat obezvređenja. Odredba za štetu od kredita i potraživanja utvrđuje se kada postoji objektivni dokazi da banka neće biti u stanju da naplaćuje sve prispele obavezne sume u skladu sa početnim uslovima. Banka nema klasifikovanu aktivu u ovoj kategoriji.

Finansijska sredstva održana do dospeća

Aktiva održana do dospeća je nederivatna finansijska imovina sa fiksnim ili određenim isplatama i fiksnim dospećem, osim onih koji ispunjavaju definiciju poverilaca i potraživanja za koje rukovodstvo banke ima mogućnost i pozitivnu nameru da ih održi do dospeća. Ova sredstva su prvenstveno priznata po realnoj vrednosti i nakon toga ocenjena po amortizovanoj vrednosti koristeći metodu efektivne kamatne stope, umanjenu za proviziju za efekat obezvređenja. Provizija za štetu od sredstava održanih do dospeća se utvrđuje kada postoje objektivni dokazi da Banka neće biti u stanju da naplati sve obavezne iznose u skladu sa njenim početnim uslovima.

Finansijska sredstva dostupna za trgovanje

Finansijska sredstva dostupna za trgovanje su nederivatna finansijska sredstva koja su utvrđena u ovoj kategoriji ili nisu klasifikovana u bilo kojoj drugoj kategoriji. Banka nema klasifikovanu aktivu u ovoj kategoriji.

i. Priznavanje

CBK prvobitno priznaje depozite kada oni nastaju. Sva ostala finansijska sredstva i obaveze prvobitno se priznaju na dan trgovanja kada CBK postane jedna strana u ugovornim uslovima instrumenta.

Aktiva ili finansijska obaveza se prvobitno priznaju po odgovarajućoj vrednosti, kojoj se dodaje, za stavku koja nije po odgovarajućoj vrednosti kroz dobit ili gubitak, transakcioni troškovi koji se mogu direktno pripisati njihovom sticanju ili izdavanju.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

ii. *Odjava*

CBK odjavljuje aktivu kada ugovorna prava na tokove gotovine od finansijskog sredstva prestaju da važe, ili prenese ugovorno pravo na primanje ugovorenih tokova gotovine od aktive u transakciju u koju prenosi u značajnoj meri sve rizike i dobit od vlasništva nad finansijskim sredstvom. Svaka kamata u prenesenim aktivama koja je stvorena ili zadržana od strane CBK-a, priznaje se kao posebno sredstvo ili obaveza. Po odjavi finansijskih sredstva, razlika između knjigovodstvene vrednosti sredstva (ili knjigovodstvene vrednosti dodeljene delu sredstva u transakciji), i zbira (i) dobijenih naknada (uključujući i nova dobijena sredstva minus svaka nova pretpostavljena obaveza) i (ii) bilo kojeg kumulativnog dobitka ili gubitka koji je priznat u drugim sažetim dobitcima, prepoznaje se kao dobit ili gubitak.

CBK odjavljuje finansijsku obavezu kada su ugovorne obaveze odložene, ukinute ili kada prestanu da važe.

iii. *Prebijanje*

Finansijska sredstva i obaveze se prebijaju na jednu-drugu i na neto iznosu koji je prikazan u izveštaju o finansijskom stanju i samo onda kada CBK ima zakonsko pravo da prebije ove iznose i namerava da izmiruje na neto osnovi ili da realizuje sredstvo i izmiruje obavezu istovremeno.

Prihodi i rashodi prikazuju se na neto osnovi samo kada je dozvoljeno računovodstvenim standardima, ili za dobit i gubitke koji nastaju iz grupa sličnih transakcija.

iv. *Merenje troškova amortizacije*

Troškovi amortizacije finansijskog sredstva ili finansijske obaveze je iznos po kome se finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza meri prilikom početnog priznavanja, umanjenog za isplate glavnica, uz dodavanje ili oduzimanje kumulirane amortizacije koristeći metodu efektivne kamatno stope za sve razlike između priznatog početnog iznosa i iznosa pri dospeću, uz umanjenje svakog smanjenja za efekat obezvređenja.

v. *Merenje fer vrednosti*

Fer (realna) je cena koja će biti uzeta za prodaju aktive, ili koja će biti isplaćena za transfer obaveza redovne transakcije između učesnika na tržištu na dan merenja.

Kada je to moguće, CBK meri fer vrednosti instrumenta koristeći kvotirane cene na aktivnom tržištu za taj instrument. Tržište se smatra kao aktiva, ukoliko su kvotirane cene brzo dostupne i predstavljaju trenutne i redovno nastale tržišne transakcije po dobrovoljnoj osnovi između strana.

Ukoliko tržište za finansijski instrument nije aktivno, CBK uspostavlja fer vrednost koristeći tehniku procene. Tehnike procene uključuju korišćenje poslednje normalne, komercijalne transakcije između dobro obavještenih strana svojevolsno (ukoliko su dostupne), upućivanje na tekuću fer vrednost drugih instrumenata koji su u suštini isti, analizu diskontovanih novčanih tokova i alternativnih modela za utvrđivanje cene. Izabrana tehnika procene omogućava maksimalno korišćenje tržišnih inputa, oslanja se što je manje moguće na procene specifične za CBK, obuhvata sve faktore koje bi učesnici na tržištu razmatrali u uspostavljanju cena i koji su u skladu sa prihvaćenom ekonomskom metodologijom za određivanje cena finansijskih instrumenata. Inputi u tehnikama procene predstavljaju razumno tržišna očekivanja i merenje faktora rizika, sadržana u finansijskom instrumentu. CBK vrednuje tehnike procene i testira ih za punovažnost upotrebom cena od tržišnih transakcija koje se mogu posmatrati u okviru istog instrumenta ili na osnovu drugih vidljivih dostupnih podataka na tržištu.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

f) Finansijska sredstva i obaveze (nastavak)

vi. Identifikacija i vrednovanje obezvređenja

Na svaki datum izveštavanja, CBK procenjuje da li postoji neki objektivni dokaz da finansijska sredstva koje nisu držana tržišnom vrednošću iskazano dobitkom ili gubicima, jesu obezvređena. Finansijska sredstva su obezvređena kada postoji objektivni dokaz da je događaj nastao posle datuma početnog priznavanja koji ima negativan efekat na buduće tokove gotovine koji se mogu vrednovati pouzdano.

Objektivni dokaz da su finansijska sredstva obezvređena može uključiti neisplaćivanje ili finansijske poteškoće dužnika, restrukturiranje depozita ili avans CBK po uslovima koje inače CBK ne bi razmatrala, koji su pokazatelji da će dužnik ili izdavač hartija od vrednosti ići u stečaj, gubitak aktivnog tržišta hartija od vrednosti, ili ostale vidljive informacije vezane za grupu aktiva kao što su npr. negativne promene u statusu plaćanja dužnika ili izdavača u CBK, ili ekonomski uslovi koji su nadovezani sa neblagovremenom isplatom u CBK.

Gubitak vrednosti (obezvređenje) aktive koji je nastao troškovima amortizacije obračunava se kao razlika računovodstvene vrednosti aktive i sadašnje vrednosti procenjenih gotovinskih tokova koji su diskontovani po prvobitnoj efektivnoj kamatnoj stopi aktive. Gubici se priznaju u izveštaju o prihodima ili se odražavaju na računu ispravke vrednosti za kredite i avanse. Kamate obezvređene aktive, ukoliko su primenjiva, nastavljaju da se priznaju kroz nepromenljive diskonte. Kada događaj posle izveštajnog datuma uzrokuje smanjenje obezvređivanja, obezvređenje se anulira kroz prihode ili gubitak.

g) Gotovina i njeni ekvivalenti

Radi izveštavanja u vezi sa tokovima novca, gotovina i njeni ekvivalenti obuhvataju spremne novčanice, depoziti sa bankama i aktive sa velikim tokovima originalnim dospećem kraćim od tri meseca, koja su predmet značajnom riziku promene njene fer vrednosti, i koje CBK koristi pri upravljanju kratkoročnim obavezama.

Gotovina i njeni ekvivalenti, održavaju se u izveštaju o finansijskom stanju po troškovima amortizacije.

h) Ulaganja u hartije od vrednosti

Hartije od vrednosti, kao što su trezorski zapisi, prvobitno se vrednuju po fer vrednosti uz dodavanje direktnih troškova transakcije i naknadno se tretiraju kao investicije koje se drže do dospeća.

Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća su nederivatna sredstva sa fiksnim ili neodredivim isplatom i fiksnim dospećem koje CBK ima pozitivnu nameru i mogućnost da drži do dospeća, i koja nisu utvrđena prema fer vrednosti kroz dobit ili gubitke. Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća uključuju trezorske zapise.

Hartije od vrednosti koje se drže do dospeća drže se troškovima amortizacije koristeći metodu efektivne kamatne stope. Svaka prodaja ili ponovna klasifikacija značajnog iznosa investicija koje se drže do dospeća a koje nisu blizu njihovog dospeća, rezultiraće u ponovnoj klasifikaciji svih investicija koje se drže do dospeća u sredstvima raspoloživim za prodaju, i sprečiće CBK od klasifikacije hartije od vrednosti kao investicije koje se drže do dospeća u tekućoj i sledeće dve finansijske godine.

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

i) Imovina i oprema

i. Priznavanje i merenje

Stavke imovine i opreme su prikazane sa troškovima umanjenoj za akumuliranu amortizaciju i akumulirane gubitke zbog promene vrednosti.

Troškovi obuhvataju troškove koji su direktno povezani sa nabavkom opreme. Troškovi izgrađeni od samog CBK-a obuhvataju troškove materijala i direktne radne snage, ostali troškovi koji se direktno odnose na dovođenje opreme u radnom stanju koje je neophodno da bi oprema moglo funkcionisati, i troškovi demontaže, uklanjanja opreme i rekonstrukcija područja na kojem je oprema locirana.

Kupljeni kompjuterski programi koji su suštinsko važni za funkcionisanje odgovarajuće opreme kapitalizuju se kao deo te opreme.

Kada delo elementa imovine i opreme imaju različite korisne vekove trajanja, u računovodstvu evidentiraju se kao posebne stavke (glavne komponente) imovine i opreme.

ii) Naknadni troškovi

Naknadni troškovi zamene jednog dela elementa imovine i opreme priznaju se kao prenesena vrednost elementa ukoliko je moguće da će se buduće ekonomske koristi povezane sa tim delom prilivati u CBK i nabavna vrednost tog sredstva može se pouzdano odmeriti. Troškovi svakodnevnog održavanja imovine i opreme (dugoročna materijalna sredstva) priznaju se u izveštaju prihoda i rashoda kada nastanu.

iii) Obezvredenje

Obezvredenje se priznaje u izveštaju prihoda i rashoda linearnom metodom tokom procenjenog korisnog veka trajanja jednog elementa dugoročnih materijalnih sredstava.

Procena korisnog veka trajanja za tekući i komparativni period je sledeća:

	2018	2017
Investicije u zakupljenim objektima	20 godina	20 godina
Oprema	5 godine	5 godine
Računari	3 godine	3 godine
Vozila	5 godine	5 godine

Životni vek druge opreme se procenjuje pojedinačno. Metodi obezvređivanja, koristan vek trajanja i preostala vrednost se ponovo procenjuju na datum izveštavanja.

j) Nematerijalna sredstva

Računarski programi nabavljeni od strane CBK-a priznaju se po istorijskoj vrednosti, umanjenoj za akumulirano obezvredenje i akumulirane gubitke od promene vrednosti.

Naknadni troškovi računarskih programa kapitaliziraju se samo ukoliko ovi troškovi uvećavaju buduće ekonomsku dobit iz ove aktive. Ostali troškovi priznaju se u periodu kada nastanu.

Troškovi amortizacije se priznaju u izveštaju o prihodima i rashodima, zasnovan na linearnoj metodi amortizacije tokom procenjenog korisnog veka trajanja računarskog programa, počev od datuma kada je softver raspoloživ za korišćenje. Procenjeni rok trajanja računarskih programa se zasniva na proceni korišćenja tog programa bez potrebe za nekim poboljšanjem, a trenutno je to 3 do 10 godina.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

Centralna Banka Republike Kosova

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

k) Obezvredivanje nefinansijske imovine

Računovodstvena vrednost nefinansijske imovine CBK-a razmatra se svakog datuma izveštavanja, radi utvrđivanja da li postoje evidencije za promenu vrednosti. Ukoliko takva evidencija postoji, onda se procenjuje nadoknadivi iznos imovine.

Gubitak po osnovi obezvređenja se priznaje kada je računovodstvena vrednost imovine ili jedinice koja generiše gotovinu veća od nadoknadive vrednosti. Jedinica koja generiše monetarna sredstva je najmanja prepoznatljiva grupa imovine koja generiše tok gotovine koji su u najvećoj meri nezavisni od ostale imovine sredstva i grupa. Gubitak po osnovi obezvređenja priznaje se u izveštaju o prihodima. Gubitak po osnovi pada vrednosti jedinica koje generišu gotovinu se raspoređuju proporcionalno među drugim imovinama jedinice (grupi jedinica) na proporcionalnoj osnovi. Nadoknadivi iznos aktive ili jedinice koja generiše gotovinu je najveća vrednost u odnosu na njenu vrednost i fer vrednosti, umanjena za troškove prodaje. U ocenjivanju upotrebne vrednosti, procenjeni budući tokovi gotovine se umanjuju do sadašnje vrednosti koristeći smanjenu stopu pre oporezivanja koja prikazuje tekuće tržišne procene vremenskih vrednosti gotovine i rizika specifičnog za aktivu.

Prethodno priznat gubitak po osnovu pada vrednosti procenjuje se svakog datuma izveštavanja u cilju potvrđivanja da li je pad vrednosti ublažen ili više ne postoji. Gubitak po osnovu pada vrednosti se anulira ukoliko postoji promena procena korišćena za utvrđivanje nadoknadivog iznosa. Gubitak po osnovu pada vrednosti se anulira samo do iznosa do kojeg računovodstvena vrednost aktive ne nadmašuje računovodstvenu vrednost koja bi bila određena, umanjnjem amortizacije i obezvređenja, i kada ne bi bilo gubitaka od pada vrednosti.

l) Finansijske obaveze

Izvori finansiranja CBK-a su depoziti iz međunarodnih, državnih, javnih, bankarskih i drugih finansijskih institucija. Finansijske obaveze se odmeravaju po amortizovanoj nabavnoj vrednosti koristeći metodu efektivne kamatne stope.

m) Prihodi od grantova

Vladini grantovi se prvobitno priznaju kao odloženi prihodi kada postoji razumno uverenje da će oni biti primljeni i da će se CBK pridržavati uslovima u vezi sa grantom. Grantovi koje dobija CBK za nastale troškove priznaju se kao dobit ili gubitak na sistematskoj osnovi u istim periodima u kojima se troškovi priznaju. Grantovi koje dobije CBK za nabavnu vrednost jedne imovine priznaju se kao dobit ili gubitak na sistematskoj osnovi tokom korisnog veka trajanja imovine.

n) Zarade finansirane od strane donatora

Određene osobe zaposlene u CBK su međunarodni stručnjaci određeni i kratkoročno finansirani od strane međunarodnih organizacija. Finansiranje od strane ovih međunarodnih organizacija između ostalog uključuje, ali nije ograničena na, isplatu zarada ovim međunarodnim stručnjacima. Kako se ova pomoć isplaćuje određenim osobama direktno od strane međunarodnih organizacija, iznos ovih plaćanja nije poznat i nije uključen u ove finansijske izveštaje.

o) Provizije

Provizija će biti priznata, kao rezultat događaja koji su se desili u prošlosti, CBK ima sadašnju pravnu ili konstruktivnu obavezu koja može da se pouzdano odmeri i kada je verovatno da će odliv resursa koji predstavljaju ekonomske koristi biti zahtevan da se obaveza izmiri. Provizije su utvrđene smanjenjem očekivanih budućih tokova gotovine po kamatnoj stopi pre oporezivanja koje reflektuje tekuće tržišne procene vremenske vrednosti gotovine i, gde je moguće, specifične rizike povezane sa obavezom.

Provizija za nepovoljne ugovore priznaje se kada očekivane koristi koje proizlaze iz CBK-a iz ugovora su niže od neizbežnih troškova nastalih ispunjavanjem obaveza prema ugovoru. Provizija se odmerava po sadašnjoj vrednosti nižoj od očekivanih troškova za raskid ugovora i očekivanih neto troškova od produženja ugovora. Pre priznavanja provizije, CBK priznaje gubitak za umanjenu vrednost sredstava povezanih sa tim ugovorom.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

p) Izmene u računovodstvenim politikama i prikazima

(i) Standardi i efektivna tumačenja za tekući period

Sledeće izmene postojećih standarda izdatih od strane Odbora Međunarodnih računovodstvenih standarda su na snazi za izveštajni period:

- **MSFI 9 „Finansijski instrumenti“** (efektivan za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),
- **MSFI 15 „Prihodi od ugovora sa klijentima“** i dalje izmene (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),
- **Izmene u MSFI 2 „Plaćanja akcijama“** – Klasifikacija i merenje transakcija zasnovanih na akcije (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),
- **Izmene u MSFI 4 „Ugovori o osiguranju“** – Primena MSFI 9 „Finansijski instrumenti“ sa MSFI 4 „Ugovori o osiguranju“ (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018 ili kada se MSFI 9 „Finansijski instrumenti“ primenjuje po prvi put),
- **Izmene u MRS 40 „Investicione nekretnine“** – Transferi investicione nekretnine (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),
- **Izmene u MSFI 1 i MRS 28 zbog „Poboljšanja MSFI (ciklus 2014-2017)“** koje rezultiraju iz godišnjeg projekta poboljšanja MSFI-a (MSFI 1, MSFI 12 i MRS 28) uglavnom zbog uklanjanja neusklađenosti i objašnjenje formulacije (izmene u MSFI 1 i MRS 28 treba primeniti za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),
- **KTMFI 22 „Transakcije u stranoj valuti i razmatranje avansa“** (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2018),

Usvajanje ovih izmena postojećih standarda i tumačenja nije dovelo do neke materijalne promene u finansijskim izveštajima Banke.

3. Značajne računovodstvene politike (nastavak)

p) Izmene u računovodstvenim politikama i prikazima (nastavak)

ii) Standardi i tumačenja pri završetku, koji još uvek nisu efektivni

Standardi i tumačenja koji su izdati, ali koji još uvek nisu stupili na snagu, do dana izdavanja finansijskih izveštaja banke, navedeni su u nastavku

- **MSFI 16 „Zakupi“** (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **MSFI 17 „Ugovori o osiguranju“** (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2021),
- **Izmene u MSFI 3 „Poslovne kombinacije“** – Utvrđivanje jednog poslovanja (stupa na snagu za poslovne kombinacije za koje je datum nabavke na ili nakon početka prvog godišnjeg perioda izveštavanja koji počinje ili nakon 1. januara 2020. i za nabavku aktive koje nastaju na ili nakon početka tog perioda),
- **Izmene u MSFI 9 „Finansijski instrumenti“** – Karakteristike pretplate sa negativnim nadoknadama (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **Izmene u MSFI 10 „Konsolidovani finansijski izveštaji“ i MRS 28 „Investicije u pridružene entitete i zajedničke poduhvate“** – Prodaja ili doprinosi aktive između investitora i svog saradnika ili zajedničkog preduzeća i dalje izmene (datum stupanja na snagu odlaže se na neodređeno vreme dok se ne završi metoda kapitala),
- **Izmene u MRS 1 „Prezentacija finansijskih izveštaja“ i MRS 8 „Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške“** – Definicija materijala (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **Izmene u MRS 19 „Primanja zaposlenih“** – Promena plana, smanjenje ili rešenje (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **Izmene u MRS 28 „Investicije u pridružene entitete i zajedničke poduhvate“** – Dugoročni interesi u zajedničkim entitetima i preduzećima (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **Izmene u različitim standardima zbog „Poboljšanja MSFI (ciklus 2015-2017)“** koje rezultiraju id godišnjeg projekta poboljšanja MSFI-a (MSFI 3, MSFI 11, MRS 12 i MRS 23) uglavnom zbog uklanjanja neusklađenosti i objašnjenja efektivne formulacije za godišnje periodu koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **Izmene u referencama u Konceptualnom okviru u standardima MSFI** (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019),
- **KTMFI 23 „Neizvesnost tretmana poreza na dobit“** (stupa na snagu za godišnje periode koji počinju ili nakon 1. januara 2019).

Banka je izabrala da ne usvoji ove standarde, preglede i tumačenja pre njihovog datuma stupanja na snagu. Banka očekuje da usvajanje ovih standarda, pregleda i tumačenja neće imati materijalni uticaj na finansijske izveštaje u periodu inicijalne primene.

4. Upravljanje finansijskim rizicima

a) Uvod i pregled

CBK je izložena sledećim rizicima, od upotrebe finansijskih instrumenata:

- Kreditni rizik
- Poslovni rizik
- Rizik likvidnosti
- Tržišni rizik

Ova napomena daje informaciju o izloženosti CBK-a svakom od pomenutih rizika, ciljeva, politika i procedura CBK-a, za vrednovanje i upravljanje rizicima, kao i upravljanje kapitalom CBK-a. Naknadne kvantitativne i kvalitativne napomene su uključene tokom ovih finansijskih pregleda.

Struktura upravljanja rizikom

Upravni Odbor Centralne Banke ima sveobuhvatnu odgovornost za uspostavljanje i nadzor okvira za upravljanje rizikom CBK-a. Rukovodstvo CBK-a redovno izveštava preko Izvršnog odbora Upravnom odboru o postupcima upravljanja rizikom. Izvršni odbor i Investicioni komitet imaju obavezu za razvijanje i nadgledanje politika upravljanja rizikom CBK-a. Ove politike su sprovedene od organizacionih jedinica.

Politike za upravljanje rizikom CBK-a su uspostavljene da identifikuju i prepoznaju rizike sa kojima se CBK suočava, da uspostavi pogodne granice rizika i kontrole, i da nadgleda rizike i pridržavanje granica. Politike i sistemi upravljanja rizikom se redovno pregledaju kako bi reflektovali promene u tržišnim uslovima, proizvoda i ponuđenih usluga. CBK, kroz standarde i procedure obuke i upravljanja, ima za cilj da razvije disciplinovanu i konstruktivnu kontrolnu okolinu, u kojoj svi zaposleni razumeju svoje uloge i obaveze.

Revizorski komitet CBK-a je odgovoran za nadgledanje i razmatranje usaglašenosti politika i procedura upravljanja rizikom, kao i za razmatranje adekvatnosti okvira za upravljanje rizikom u odnosu sa rizicima sa kojima se suočava CBK. Revizorski komitet CBK-a je pomognut u ovim funkcijama od strane Odeljenja za internu reviziju. Interna revizija preduzima i regularne i ad-hoc preglede kontrola i procedura upravljanja rizikom, rezultati koji se izveštavaju preko šefa unutrašnje revizije za Revizorski komitet.

b) Kreditni rizik

Kreditni rizik je rizik koji podrazumeva da će CBK pretrpeti gubitak zbog toga što ugovorne strane neće uspeti izvršiti svoje ugovorne obaveze, i proizlazi uglavnom iz investicije u hartijama od vrednosti i depozitima (na tržištu novca ili tekućem računu) u drugim bankama od strane CBK-a.

Upravljanje kreditnim rizikom

i. Investicije i izloženost prema drugim bankama

CBK ograničava izloženost kreditnom riziku preko investiranja samo u hartije od vrednosti izdatih od vlada zemlja članica EU-a i držanjem depozita u stranim bankama čije su kratkoročne obaveze rangirane u jednu od dve najviše kategorije od strane međunarodno priznatih agencija. Uzimajući u obzir kreditni rejting, rukovodstvo ne očekuje da strane neće izvršiti svoje obaveze.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

ii. Izloženost prema kreditnom riziku

Maksimalna izloženost kreditnom riziku 31. decembra 2017. godine i 31. decembra 2018. godine se prikazuje računovodstvenom vrednošću gotovine, tekućim računima u nerezidentnim bankama, trezorskim zapisima i depozitima u nerezidentnim bankama. Za detalje izloženosti vidite Napomene 8, 9 i 10.

Nijedna od izloženosti CBK-a nije dospela ili obezvređena. Nema promena u politikama upravljanja kreditnim rizikom iz prethodnih godina. CBK ne drži nijedan kolateral ili ostalo kreditno povećanje protiv izloženosti kreditnom riziku.

c) Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti je rizik da CBK neće biti u mogućnosti da izmiri u datom vremenu svoje dospele obaveze u vezi sa finansijskim obavezama.

Upravljanje rizikom likvidnosti

Stav CBK-a upravljanju likvidnosti je da osigura, koliko je to moguće, da će uvek imati dovoljno likvidnosti kako bi izvršila svoje obaveze na vreme, kako pod normalnim tako i pod nepovoljnim uslovima, bez nastanka neprihvatljivih gubitaka ili oštećenjem reputacije CBK-a.

Politike za nadgledanje i rešavanje rizika likvidnosti su uspostavljene od strane Upravnog odbora. CBK upravlja rizikom likvidnosti, preko investiranja u kratkoročne depozite u nerezidentnim bankama i držanja adekvatne količine gotovine u svom trezoru. Politike upravljanja likvidnosti su uspostavljene tako da osiguraju da i pod nepovoljnim uslovima, CBK je u poziciji da ispuni svoje obaveze. Dnevna pozicija likvidnosti se nadgleda i redovni testovi stresa likvidnosti su sprovedeni u svetlu različitih okolnosti, pokrivajući normalne i negativne tržišne uslove. Sve likvidne politike i procedure podležu pregledu i odobravanju od strane rukovodstva CBK. Dnevni izveštaji koji se odnose na likvidnu poziciju CBK se redovno podnose članovima Investicionog komiteta od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima.

Izloženost prema riziku likvidnosti

Preostala ugovorna dospeća za finansijske obaveze, isključujući buduća plaćanja kamate

	Napomena	Prenesen iznos	Manje od mesec dana	1-3 meseca	3 meseca do 1 godine	1 godina do 5 godine	preko 5 godine
31. decembar 2018.							
<i>Nederivativne obaveze</i>							
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	343,394	343,394	-	-	-	-
Prema vezanim računima sa MMF-	16	321,854	161,711	4,265	25,590	130,288	-
Prema vladinim institucijama	17	762,901	762,901	-	-	-	-
Prema javnim i komerc. inst.	18	110,863	110,863	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	2,266	-	-	-	680	1,586
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-	-
		1,542,034	1,379,625	4,265	25,590	130,968	1,586
31. decembar 2017.							
<i>Nederivativne obaveze</i>							
Prema domaćim komercijalnim bankama	15	331,826	331,826	-	-	-	-
Prema vezanim računima sa MMF-om	16	318,616	157,832	-	4,171	156,613	-
Prema vladinim institucijama	17	811,341	811,341	-	-	-	-
Prema javnim i komerc. inst.	18	95,807	95,807	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	2,266	-	-	-	453	1,813
Ostale domaće obaveze	20	756	756	-	-	-	-
		1,560,612	1,397,562	-	4,171	157,066	1,813

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

c) Rizik likvidnosti (nastavak)

Prethodna tabela prikazuje diskontne tokove gotovine finansijskih obaveza CBK-a na osnovu njenog ranije mogućeg dogovornog dospeća. Za upravljanje rizikom likvidnosti po osnovu finansijskih obaveza, CBK čuva likvidna sredstva koja obuhvataju gotovinu i njene ekvivalente i hartije od vrednosti za koje postoji aktivno i likvidno tržište.

d) Tržišni rizik

Tržišni rizik je rizik čije su promene rasprostranjene u tržišnim cenama, kao što su kamatna stopa, cena kapitala, devizni kursevi i krediti (nerelevantni za promene u kreditnom stanju dužnika/poverioca) će uticati na prihode CBK-a ili na vrednost posedovanih finansijskih instrumenata. Cilj upravljanja tržišnim rizikom je da rukovodi i kontroliše izloženost na tržišni rizik u okviru prihvatljivih parametara, optimizirajući povraćaj investicija.

Upravljanje tržišnim rizikom

Poslovne aktivnosti CBK-a su predmet rizika fluktuacije kamatne stope do nivoa gde aktive i obaveze koja snose kamatu dospevaju ili se ponovo vrednuju u različito vreme ili u različitim iznosima. Sredstva i obaveze sa promenljivim kamatnim stopama, izložene su osnovnim rizikom, koji predstavlja razliku u ponovnom vrednovanju različitih indeksa sa promenljivim kamatnim stopama.

Aktivnosti upravljanja rizikom su usmerene ka optimizaciji neto prihoda od kamata, na osnovu nivoa tržišnih kamatnih stopa koja su konzistentna sa poslovnim strategijama CBK-a. Izloženost CBK-a na tržišni rizik je povezan samo za netržišnim portfolijima.

Izloženost prema riziku od kamatne stope – netržišni portfolio

Glavni rizik na koji je netržišni portfolio izložen je rizik gubitka od fluktuacije u budućim tokovima gotovine ili fer vrednosti finansijskih instrumenata kao rezultat promene u tržišnim kamatnim stopama. Rizik kamatne stope se upravlja uglavnom preko praćenja razlika u kamatnim stopama i postojanja unapred odobrenih limita za interval ponovnog vrednovanja. Investicioni komitet je autoritet koji prati sprovođenje ovih limita. Pregled pozicija CBK-a u vezi sa razlikom između kamatnih stopa netržišnog portfolija je sledeći:

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizicima (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

Izloženost prema riziku kamatne stope – netržišna portfolija

31. decembar 2018.	Napome- na	Prenesen iznos	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godine	preko 5 godine
Tekući računi sa stranim bankama	8	34,797	34,797	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (Obveznice i trezorski zapisi)	9	758,890	-	-	5,998	752,892	-
Depoziti sa stranim bankama	10	183,734	8,734	-	175,000	-	-
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	11	242,849	82,706	-	-	160,143	-
Ukupno		1,220,270	126,237	-	180,998	913,035	-
Obaveze prema domaćim bankama	15	(343,394)	(343,394)	-	-	-	-
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	(245,441)	(85,298)	-	-	(160,143)	-
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(762,901)	(762,901)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(110,863)	(110,863)	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	(2,266)	-	-	-	-	(2,266)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,465,621)	(1,303,212)	-	-	(160,143)	(2,266)
Razlika		(245,351)	(1,176,975)	-	180,998	752,892	(2,266)

31. decembar 2017	Napome- na	Prenesen iznos	Manje od 3 meseca	3-6 meseca	6-12 meseca	1-5 godine	preko 5 godine
Tekući računi sa stranim bankama	8	422,009	422,009	-	-	-	-
Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi)	9	592,712	-	2,999	22,984	566,729	-
Depoziti sa stranim bankama	10	68,178	8,172	-	60,006	-	-
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	11	244,337	83,553	-	-	160,784	-
Ukupno		1,327,236	513,734	2,999	82,990	727,513	-
Obaveze prema domaćim bankama	15	(331,826)	(331,826)	-	-	-	-
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	(244,022)	(83,238)	-	-	(160,784)	-
Obaveze prema vladinim institucijama	17	(811,341)	(811,341)	-	-	-	-
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	(95,807)	(95,807)	-	-	-	-
Od zaduživanja	19	(2,266)	-	-	-	-	(2,266)
Ostale domaće obaveze	20	(756)	(756)	-	-	-	-
Ukupno		(1,486,018)	(1,322,968)	-	-	(160,784)	(2,266)
Razlika		(158,782)	(809,234)	2,999	82,990	566,729	(2,266)

Aktivnosti i finansijske obaveze koje ne snose kamatu nisu uključene u gore navedenoj tabeli.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

Opšti nekomercijalni rizik od netržišne kamatne stope upravljane su od strane Odeljenja za upravljanje sredstvima, koje koristi ulaganja u hartije od vrednosti i depozite u bankama za upravljanje opštim rizikom koji nastaje iz nekomercijalnih aktivnosti CBK-a.

Upravljanje rizikom kamatne stope nasuprot granici promene kamatne stope je dopunjeno praćenjem osetljivosti sredstava i obaveza CBK-a na različite standardne i nestandardne scenarije kamatnih stopa. Standardni scenariji koji se redovno koriste, obuhvataju paralelni pad ili rast u krivama povraćaja od 100 baznih poena (bp). Analiza bankarske osetljivosti na povećanje ili smanjenje tržišnih kamatnih stopa (pretpostavljeno nesimetrično kretanje u krivama povraćaja i konstantno stanje bilansa stanja) je kao što sledi:

2018

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	2,454	(4,454)

2017

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	1,588	(1,588)

Izloženost prema ostalim tržišnim/valutnim rizicima – netržišnih portfolija

CBK je izložena prema SDR u vezi sa svojim sredstvima i obavezama u MMF, koje ih redovno prati. Izloženost CBK-a valutnom riziku je kao što sledi:

2018

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	26	(26)

2017

	100 bp Povećanje	100 bp Smanjenje
Procenjeni efekat dobitka (gubitka)	3	(3)

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizici (nastavak)

31. decembar 2018.	EUR	USD (EUR ekvivalent)	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Aktive				
Gotovina	285,376	-	-	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	34,574	223	-	34,797
Trezorski zapisi	758,890	-	-	758,890
Depoziti sa stranim bankama	175,000	8,734	-	183,734
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	722	-	325,329	326,051
Ostala sredstva	1,411	-	-	1,411
Ukupno	1,255,973	8,957	325,329	1,590,259
Obaveze				
Obaveze prema domaćim bankama	343,394	-	-	343,394
Obaveze prema računima povezanim sa MMF-om	725	-	321,129	321,854
Obaveze prema vladinim institucijama	762,901	-	-	762,901
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	110,863	-	-	110,863
Od zaduživanja	2,266	-	-	2,266
Ostale domaće obaveze	1,797	-	-	1,797
Ukupno	1,221,947	-	321,129	1,543,076
Neto pozicija za strane valute	34,026	8,957	4,200	47,183

31. decembar 2017.	EUR	USD (EUR ekvivalent)	SDR (EUR ekvivalent)	Ukupno
Aktive				
Gotovina	188,547	-	-	188,547
Tekući računi sa stranim bankama	421,782	227	-	422,009
Trezorski zapisi	592,712	-	-	592,712
Depoziti sa stranim bankama	60,006	8,172	-	68,178
Sredstva na vezanim računima sa MMF-om	581	-	325,183	325,764
Ostala sredstva	9,101	-	-	9,101
Ukupno	1,272,729	8,399	325,183	1,606,311
Obaveze				
Obaveze prema domaćim bankama	331,826	-	-	331,826
Obaveze prema računima povezanim sa MMF-om	581	-	318,036	318,617
Obaveze prema vladinim institucijama	811,341	-	-	811,341
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	95,807	-	-	95,807
Od zaduživanja	2,266	-	-	2,266
Ostale domaće obaveze	2,047	-	-	2,047
Ukupno	1,243,868	-	318,036	1,561,904
Neto pozicija za strane valute	28,861	8,399	7,147	44,407

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine
(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(d) Tržišni rizik (nastavak)

CBK uglavnom posluje u evrima, dok strane valute u kojima CBK deluje su pretežno „Posebna prava na podizanje“. Kursevi upotrebljeni za preračun 31. decembra 2018. i 2017. godine su bili sledeći:

	2018 EUR	2017 EUR
1 SDR	1.21424	1.18747
1 USD	0.87336	0.83380

SDR su dodatna devizna rezervna sredstva kao podrška spoljnim razmenama/transakcijama, koje su definisane i održavana od strane Međunarodnog monetarnog fonda (MMF). Iako SDR nisu same po sebi valute, one predstavljaju potencijalni zahtev za valutom država članica MMF-a za koje mogu biti razmenjena. SDR su nastala 1969. godine da se ublaži nedostatak aktive u poželjnim valutama tog vremena, kao što su američki dolar i zlato, vrednost SDR-a je utvrđuje se kao prosečna korpa četiri glavnih valuta, evra, dolara, britanske funte, i japanskog jena.

USD- su sredstva na tekućem računu i oročenja tokom noći (kao repo) sa Federeal Rezerve New York.

(e) Poslovni rizik

Poslovni rizik predstavlja rizik od nastanka direktnih ili indirektnih gubitaka prouzrokovanih nizom faktora koji se mogu odnositi na procese, osoblje, tehnologiju i infrastrukturu CBK-a, kao i na osnovu spoljnih faktora koji se ne odnose na kreditni, tržišni i rizik likvidnosti, kao što su pravni i regulatorni zahtevi, kao i generalno priznati standardi za korporativno ponašanje. Poslovni rizik potiče iz svih aktivnosti CBK-a i njim su suočene sve organizacione jedinice.

Cilj CBK-a je da upravlja poslovnim rizikom, i zbog toga je osnovala Odeljenje za upravljanje rizikom (koja trenutno ima pod upravljanjem samo procenu poslovnog rizika) i da izbalansira sprečavanje finansijskih gubitaka i oštećenja reputacije CBK-a sa upravljanjem efektivnim troškovima.

Dok, primarna odgovornost za razvoj i implementaciju kontrole poslovnog rizika spada na rukovodeći kadar u okviru svake organizacione jedinice. Ova odgovornost je praćena razvojem opštih standarda CBK-a za upravljanjem poslovnim rizikom u sledećim oblastima:

- zahtevi za odgovarajućom podelom dužnosti i odgovornosti, uključujući nezavisne ovlašćenja transakcija;
- zahtevi za ocenjivanje i nadgledanje transakcija;
- usklađivanje sa regulativnim i zakonskim uslovima;
- dokumentovanje obavljenih kontrola i procedura;
- zahtevi za periodične procene poslovnog rizika i usklađenosti kontrola i procedure za upravljanje ovim rizikom;
- zahtevi za izveštavanje u vezi sa nastalim poslovnim gubicima sa predlogom za korektivne radnje;
- razvoj vanrednih planova;
- stručna obuka i usavršavanje;
- standardi etike i ponašanja; i
- smanjenje rizika, uključujući i osiguranje, gde je efektivno.

Usklađivanje sa standardima CBK-a je podržana procesom periodičnog izveštavanja o efektu interne revizije preko Odeljenja za upravljanje rizikom i planiranom ad hoc kontrolama od strane Internog revizora.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

4. Upravljanje finansijskim rizikom (nastavak)

(f) Poslovni rizik (nastavak)

Nalazi segmenata nezavisnih revizora koji su navedeni kao Odeljenje za upravljanje rizikom i internom revizijom su predmet diskusija rukovodstva organizacione jedinice na koje se ovi rezultati odnose i zaključci se šalju Revizorskom komitetu i rukovodstvu CBK-a.

(g) Upravljanje kapitalom

U skladu sa Zakonom, CBK će uspostaviti i održavati opštu rezervu. Opšta rezerva ne može se koristiti osim za potrebe pokrivanja gubitaka podržanih od CBK. Pored toga, CBK će uspostaviti nerealizovane revalorizacione rezervne račune na račun nerealizovanih dobitaka i gubitaka zahvaljujući svojoj poziciji sa SDR.

U skladu sa Zakonom br. 03/L-209, neto dobit ili neto gubitak CBK-a je obračunat u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Raspoloživa dobit za raspodelu će se utvrđivati:

- oduzimanjem od neto dobiti ukupan iznos nerealizovanih revalorizacionih prihoda, i alokacijom ekvivalentnog iznosa odgovarajućem računu nerealizovanih revalorizacionih rezervi, i
- oduzimanjem od odgovarajućeg računa rezervi nerealizovanih revalorizacija i dodavanjem na raspodeljenom dobitku iznos bilo kog nerealizovanog dobitka koji je oduzet od neto dobitka za jednu ili više prethodnih godina i koji je realizovan tokom tekuće finansijske godine.

Nerealizovani revalorizacioni gubici biće prebačeni na odgovarajuće račune nerealizovanih revalorizacionih rezervi sve dok ovi računi rezervi revalorizacije imaju bilans nula, nakon čega će se gubici pokrivati ovogodišnjim dobitkom, zatim od strane opštih rezervi, a potom od ovlašćenog kapitalnog računa.

Neto dobit će prvenstveno biti raspodeljen na opšte rezerve dok će se ukupan iznos osnivačkog kapitala i opštih rezervi poravnati sa pet procenata (5 %) od monetarnih obaveza Centralne banke.

Deo od 50% neto bilansa prihoda realizovanih nakon ispunjavanja kriterijuma od 5% kako je gore navedeno je potrebno da bude prebačeno u Ministarstvo finansija. Preostalih 50% od raspodeljenih prihoda je potrebno da se odredi na račun opštih rezervi CBK-a.

(g) Upravljanje aktivom

U skladu sa Zakonom 03/L-209 i Zakonom 03/L-048 CBK-u je dodeljena odgovornost za izradu i upravljanje ovlašćenim investicijama u ime Ministarstva finansija.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

---

5. Upotreba procenjivanja i pretpostavki

Rukovodstvo raspravlja sa Odborom Centralne Banke o razvoju, izboru i predstavljanju računovodstvenih politika i kritičnih procena CBK-a, i o primeni ovih politika i procena. Procene i pretpostavke neprekidno se procenjuju i zasnivaju se na istorijskom iskustvu i ostalim faktorima, uključujući očekivanja budućih događaja koji se veruje da su razumni u datim okolnostima.

Ova podaci za objašnjenje su osnovni deo upravljanja finansijskim rizikom (vidi napomenu 4).

Ključni izvori neizvesnosti u vrednovanju

Dozvoljavanja kreditnih gubitaka

Sredstva koja se registrovana po troškovima amortizacije procenjuju se za identifikaciju pada vrednosti aktive, na osnovu politika objašnjenih u 3(f)(vi). Specifična komponenta u ukupnom iznosu provizija za pad vrednosti se primenjuju za finansijska sredstva koja su procenjena pojedinačno i zasniva se na osnovu najbolje procene upravljanja aktuelnom vrednošću očekivanih tokova gotovine koji se očekuju da će biti primljeni. Tokom procene ovih tokova gotovine, rukovodstvo rasuđuje o finansijskoj situaciji strana u transakciji i neto ostvarljivu vrednost bilo kojeg osnovnog kolateralu. Svaka aktiva sa padom vrednosti se vrednuje na osnovu njegovog kvaliteta, i procena tokova gotovine koja se računa kao nadoknadiiva je nezavisno odobrena.

Kritične računovodstvene pretpostavke u primeni računovodstvenih politika CBK-a

Kritične računovodstvene pretpostavke u primeni računovodstvenih politika CBK-a uključuju:

Klasifikacija finansijskih sredstava i obaveza

Računovodstvene politike CBK-a obezbeđuje prostor da se aktive i obaveze odrede na početku različite računovodstvene kategorije pod određenim uslovima.

U klasifikaciji finansijskih sredstava i obaveza kao zadržani do dospeća, CBK je pokazala da ima pozitivnu nameru i sposobnost da zadrže sredstva do datuma dospeća kao što je zatraženo u računovodstvenim politikama 3 (h).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

6. Finansijska sredstva i obaveze (Računovodstvena klasifikacija i fer vrednost)

Naredna tabela prikazuje klasifikaciju svake klase finansijskih sredstva i obaveza CBK-a, kao i njihovu fer vrednost.

<i>U hiljadama evra</i> 31. decembar 2018.	Napom ena	Naplativi kredit i potraživanja	Održana do dospeća	Drugo sa troškovima amortizacije	Ukupan preneseni iznos	Realna vrednost
Gotovina	7	285,376	-	-	285,376	285,376
Tekući računi sa stranim bankama	8	34,797	-	-	34,797	34,797
Trezorski zapisi	9	-	758,890	-	758,890	758,682
Depoziti sa stranim bankama	10	-	183,734	-	183,734	183,734
Sredstva sa MMF-om	11	326,051	-	-	326,051	326,051
		646,224	942,624	-	1,588,848	1,588,640
Obaveze prema domaćim bankama	15	-	-	343,394	343,394	343,394
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	-	-	321,854	321,854	321,854
Obaveze prema vladinim institucijama	17	-	-	762,901	762,901	762,901
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	-	-	110,863	110,863	110,863
Od zaduživanja	19	-	-	2,266	2,266	2,266
Ostale domaće obaveze	20	-	-	756	756	756
		-	-	1,542,034	1,542,034	1,542,034
31. decembar 2017.						
Gotovina	7	188,547	-	-	188,547	188,547
Tekući računi sa stranim bankama	8	422,009	-	-	422,009	422,009
Trezorski zapisi	9	-	592,712	-	592,712	592,904
Depoziti sa stranim bankama	10	-	68,178	-	68,178	68,178
Sredstva sa MMF-om	11	325,764	-	-	325,764	325,764
		936,320	660,890	-	1,597,210	1,597,402
Obaveze prema domaćim bankama	15	-	-	331,826	331,826	331,826
Obaveza prema vezanim računima sa MMF-om	16	-	-	318,616	318,616	318,616
Obaveze prema vladinim institucijama	17	-	-	811,341	811,341	811,341
Obaveze prema javnim i komercijalnim subjektima	18	-	-	95,807	95,807	95,807
Od zaduživanja	19	-	-	2,266	2,266	2,266
Ostale domaće obaveze	20	-	-	756	756	756
		-	-	1,560,612	1,560,612	1,560,612

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

7. Gotovina

Sva gotovina je izražena u evrima.

7. Tekući računi sa stranim bankama

Ovi računi su sa sledećim bankama:

	2018	2017
Deutsche Bundesbank	500	62,776
Raiffeisen Zentralbank	9,920	44,800
Banque Centrale du Lexemburg	24,133	39,846
Deutsche Bank	1	195,262
Commerzbank AG	10	499
Bayerische Landesbank	10	78,599
Federal Reserve Bank (FED-NY)	223	227
Ukupno	34,797	422,009

Svi tekući računi gore navedenih banaka imaju kreditni rejting od A-2/P-2, po proceni za 2018. godinu urađenoj od strane Standard & Poors/Moody's. Porast u poređenju sa 2017. godinom je normalan tok dnevnih aktivnosti, ujedno ovo smanjenje na tekućim računima odražava se skoro u uravnoteženom obliku sa rastom u napomeni 7, 9 i 10 (gotovina, hartije od vrednosti i plasman na tržištu novca).

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice)

Obe kategorije u koje spadaju u okviru grupacije su državne dužničke hartije emitovane od strane zemalja Evropske Unije. Trezorski zapisi prikazani u nastavku su sa rokom dospeća do 1 godine. Dok državne obveznice 5 godine. Sve su izražene u evrima i imaju efektivne kamatne stope koje variraju od 0.008% do 3.020% godišnje u 2018. godini (dok u 2017: 0.008% do 2.696% godišnje).

Analitički prikaz hartija od vrednosti prema vrsti i državama koje su emitovale iste:

Po državama:

	2018	2017
Nemačka	67,126	-
Francuska	10,030	10,036
Holandija	12,772	-
Italija	176,834	359,513
Slovenija	22,138	22,840
Luksemburg	90,244	-
EuroFima-Švajcarska	6,040	6,253
Austrija	79,463	-
Irska	105,390	-
Kosovo	188,853	194,070
Ukupno	758,890	592,712

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

9. Hartije od vrednosti (Trezorski zapisi i Državne obveznice) – nastavak

Prema vrsti:

	2018	2017
Trezorski zapisi	5,998	20,970
Državne obveznice	752,892	571,742
Ukupno	758,890	592,712

Kreditna procena za ove finansijske instrumente koje je CBK uložila za period koji se završava 31. decembra 2018. bilo je za BBB i Baa2, prema proceni Standard & Poor's/Moody's.

Porast u odnosu na 2017. godinu proizilazi uglavnom od transfera između kategorija/stavki 7,8,9 i 10 (npr. napomena 8 je smanjena i povećani su iznosi u napomeni 7, 9 i 10).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

10. Depoziti/plasmani sa stranim bankama

Depoziti sa stranim bankama sastoje se od:

	2018	2017
Oročeni depoziti		
Raiffeisen Zentralbank	-	60,000
Deutsche Bank	175,000	-
Federal Reserve Bank (FED-NY)	8,733	8,171
	183,734	68,171
Kamata izračunata na oročene depozite		
Raiffeisen Zentralbank	-	6
Deutsche Bank	-	-
Federal Reserve Bank (FED-NY)	1	1
	1	7
Ukupno	183,734	68,178

Depoziti uspostavljeni sa stranim banaka utvrđeni su u evrima i dobijaju kamatu prema efektivnoj kamatnoj stopi od 0.000% do 3.040% godišnje (2017: 0.005% do 1.460%) kao i imaju prvobitan rok dospeća od 1 do 367 dana (2017: od 1 do 368 dana). Svi depoziti imaju minimalni kreditni rejting od A-2/P-2, prema proceni sprovedenoj za 2018. godinu od strane Standard &Poors/Moody's.

Ukoliko je uporedimo sa krajem 2017. godine primećujemo smanjenje pozicije krajem 2018. godine u odnosu na 2017. godinu, koja uglavnom proizilazi iz normalne aktivnosti pomenutog upravljanja portfolijom u Napomeni 8 i 9 u vezi sa kretanjem portfolija kao i kretanjima unutar stavki kod napomene 7, 8, 9 i 10 za što optimalnije upravljanje sredstvima.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

11. Sredstva povezana sa MMF-om

	2018	2017
Članska kvota u MMF-u	100,296	98,085
Naslovi SDR	64,890	66,314
Obračunata kamata	722	581
MMF	165,908	164,980
Vlada		
Zahtev vlade Kosova za korišćenje fondova MMF-a (SBA)	160,143	160,784
Ukupno	326,051	325,764

Gore navedena sredstva odnose se na prijem Kosova u MMF, juna 2009. godine. U vezi sa članstvom Kosova u MMF, CBK deluje kao depozitni i fiskalni agent. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova i Zakonom br. 03-L-152 o članstvu Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

Kvota MMF-a predstavlja kvotu registracije koja je utvrđena za vreme prijema i koja je izražena u SDR-u. Porast prikazuje porast kvote od 59 miliona SDR u 82.6 miliona (gore prikazana u napomeni 11 su u evrima) i vrednost se utvrđuje na osnovu pravila, uredbi i odluka MMF-a.

Naslovi SDR-a predstavljaju aktive odobrene od strane Odbora guvernera MMF-a prema alokaciji SDR u zemljama članicama MMF-a (odluke donete 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine). Naslovi SDR-a sadrže godišnje kamatne stope u 2018. godini koje variraju od 0.758% do 1.117% godišnje (2017: 0.241% do 0.742% godišnje).

Zahtev od strane Vlade za korišćenje sredstava MMF-a, predstavljaju obaveze Vlade koje proizilaze iz potpisivanja Stand by - Sporazuma između Vlade Kosova i MMF-a u junu 2010. godine, aprila 2012. godine i jula 2017. godine, putem kojeg je Vlada Kosova dobila od MMF-a liniju korišćenja sredstava u skladu sa dotičnim sporazumima, dok je pozicija na dan 31. decembra 2018. godine je 131.9 miliona SDR (ili 160.1 miliona evra). Kamatne stope ovih sporazuma se odnose na kamatnu stopu prema tržišnim uslovima stope na osnovu kamate uspostavljene od strane MMF-a, koja je i sama povezana sa kamatnom stopom SDR-a. Kamatna stopa za 2018. godinu varira od 1.769% do 2.126% na godišnjem nivou (u 2017. godini kretala se od 1.247% do 1.752% godišnje).

CBK deluje kao depozitna institucija (Banka) za Vladu Kosova. Radi upravljanja aktivnostima koje proističu iz sporazuma sa MMF-om, CBK i Vlada Kosova su postigle sporazum o razumevanju za svaki Stand-by sporazum „o procedurama za zahtev, prijem, usluživanje i otkup fondova od MMF-a prema uslovima Stand-by sporazuma. Na osnovu ovog sporazuma, CBK povlači SDR-e od MMF-a u ime Vlade i kreditira ove fondove na račun Vlade.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

12. Imovina i oprema

Imovinu i opremu čine sledeće:

	Investicije u objekte pod zakupom	Oprema	Kompjuter i	Vozila	Aktive u pripremi	Gjithsej
Troškovi						
1. januara 2017.	2,420	2,004	2,066	320	1,507	8,317
Nabavka	182	199	68	-	1,012	1,461
Transfer od/do	271	-	-	-	(271)	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	(1)	-	-	(1)
31. decembra 2017.	2,873	2,203	2,133	320	2,248	9,777
1. januara 2018.	2,873	2,203	2,133	320	2,248	9,777
Nabavka	100	228	36	-	-	364
Transfer od/do	2,228	-	-	-	(2,228)	-
Transfer od/do (ispravka)	-	-	-	-	(20)	(20)
Otuđenje	-	-	(3)	-	-	(3)
31. decembra 2018.	5,201	2,431	2,166	320	-	10,118
Obezvredjenje						
1. januara 2017.	790	1,579	1,232	232	-	3,833
Godišnje obezvredjenje	131	153	302	29	-	615
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
(ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	-	-	-	-
31. decembra 2017.	921	1,732	1,534	261	-	4,448
1. januara 2018.	921	1,732	1,534	261	-	4,448
Godišnje obezvredjenje	232	175	220	30	-	657
Transfer od/do	-	-	-	-	-	-
(ispravka)	-	-	-	-	-	-
Otuđenje	-	-	(3)	-	-	(3)
31. decembra 2018.	1,153	1,907	1,751	291	-	5,102
Prenosiva sredstva						
1. januara 2017.	1,630	425	834	88	1,507	4,484
31. decembra 2017.	1,952	471	599	59	2,248	5,329
31. decembra 2018.	4,048	524	415	29	-	5,016

Do 31. decembra 2018. godine nije bilo sredstava koja su stavljena kao zalog (31. decembar 2017. godine: nijedna).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

Do 31. decembra 2017. godine nije bilo sredstava koja su stavljena kao zalog (31. decembar 2016. godine: nijedan).

13. Nematerijalna sredstva

Nematerijalna sredstva čine sledeće:

	Računarski programi u pripremi	Računarski programi	Ukupno
Troškovi			
Stanje na dan 1. januara 2017.	-	3,717	3,717
Nabavka	89	68	157
Transferi (od)/za	-	-	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	-	-
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2017.	89	3,785	3,874
Stanje na dan 1. januara 2018.	89	3,785	3,874
Nabavka	-	77	77
Transferi (od)/za	(89)	89	-
Transferi (od)/za (ispravka)	-	20	20
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	3,971	3,971
Amortizacija			
Stanje na dan 1. januara 2017.	-	1,446	1,446
Godišnja amortizacija	-	363	363
Otuđenje	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2017.	-	1,809	1,809
Stanje na dan 1. januara 2018.	-	1,809	1,809
Godišnja amortizacija	-	372	372
Otuđenja /otpisivanja	-	-	-
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	2,181	2,181
Preneseni iznosi			
Stanje na dan 1. januara 2017.	-	2,271	2,271
Stanje na dan 31. decembra 2017.	89	1,976	2,065
Stanje na dan 31. decembra 2018.	-	1,790	1,790

14. Ostala sredstva

Ostala sredstva čine sledeće:

	2018	2017
Prihodi obračunati od nadoknada	1,280	1,129
Potraživanja i avansi, isplate u toku	131	7,972
Ukupno	1,411	9,101

Obračunati prihodi od nadoknada predstavljaju procenjenu nadoknadu za obnovu licenci i ostalih naknada za domaće finansijske institucije za poslednje tromesečje.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

15. Obaveze prema domaćim komercijalnim bankama

Prema Pravilu XVII CBK-a za bankarski nadzor, komercijalne banke koje posluju na Kosovu su obavezne da drže rezerve likvidnosti u iznosu od 10% kvalifikovanih depozita njihovih klijenata. Najmanje polovina ovih rezervi treba da se drži na računu CBK-a.

Obaveze prema domaćim bankama

	2018	2017
ProCredit Bank Kosovo	29,834	31,884
Raiffeisen Bank Kosovo	35,665	35,811
NLB Prishtina	23,162	19,852
Banka Ekonomike	8,351	8,086
Banka për Biznes	8,689	7,551
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	12,261	10,911
Turska Ekonomska Banka (TEB)	18,672	16,099
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	3,214	2,854
Turkiye is Bankasi a.s.	2,842	2,587
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	764	505
Banka Kreditore e Prishtinës	-	-
Ukupno zahtevane rezerve	143,454	136,141
Dodatni iznos iznad zahtevane rezerve		
ProCredit Bank Kosovo	10,764	15,853
Raiffeisen Bank Kosovo	9,635	20,932
NLB Prishtina	46,755	46,581
Banka Ekonomike	47,518	22,468
Banka për Biznes	30,532	26,447
Banka Kombëtare Tregtare (ogranak u Prištini)	20,278	12,316
Turska Ekonomska Banka (TEB)	18,790	33,899
Komercijalna Banka – Ogranak u Mitrovici	3,144	2,767
Turkiye is Bankasi a.s.	11,580	13,593
T.C. Ziraat Bankasi A.S. – Ogranak na Kosovu	915	822
Banka Kreditore e Prishtinës	29	8
Ukupno dodatak na tekućim računima	199,940	195,685
Ukupan iznos na tekućim računima	343,394	331,826

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

16. Obaveze prema vezanim računima sa MMF-om

	2018	2017
MMF račun br. 1	251	245
MMF račun br. 2	6	6
MMF račun hartija od vrednosti	235,825	234,797
MMF SDR raspodela	67,231	65,748
Obračunata kamata	725	581
Ukupno obaveza prema MMF-u	304,038	301,377

Obaveza prema Vladi

MMF- Deo kvote plaćen od strane Vlade	17,816	17,239
Ukupno obaveza prema Vladi	17,816	17,239
Ukupno	321,854	318,616

Gore pomenute vrednosti se povezuju sa prijemom Kosova u MMF, juna 2009. godine.

Računi br. 1 i br. 2 su računi MMF-a u CBK-u, otvoreni u skladu sa pravilima i propisima MMF-a.

Račun hartija od vrednosti MMF-a predstavlja jednu vrstu menice izdate od strane Vlade Kosova koja treba da se plati na zahtev MMF-a. Ovaj iznos predstavlja obaveze CBK-a prema MMF-u i to je u saglasnosti sa odgovarajućim zahtevom CBK-a Vladi Kosova.

Isplaćeni deo kvote MMF-a od strane Vlade Kosova predstavlja iznos koji je Vlada Kosova isplatila MMF-u u ime kvote MMF-a.

Raspodela SDR-a predstavlja raspodelu SDR-a u zemljama članicama MMF-a kao što je odobreno od strane Odbora gvernera MMF-a, 28. avgusta 2009. godine i 9. septembra 2009. godine.

Raspodela SDR-a i isplaćeni deo kvote su kamate koje čine prosečne godišnje kamatne stope koje variraju od 0.764% - 1.121% za 2018. godinu (2017: 0.241% - 0.734% godišnje).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

17. Obaveze prema vladinim institucijama

Obaveze prema vladinim institucijama čine sledeći tekući računi:

Tekući računi	2018	2017
Trezor– Ministarstvo finansija	374,663	339,906
Kosovska agencija za privatizaciju	388,116	471,298
Privremene institucije samouprave	122	135
Ukupno	762,901	811,340

Godišnja efektivna kamatna stopa za tekuće račune za završenu godinu 31. decembra 2018. godine je nula (za godinu završenu 31. decembra 2017. godine: nula).

18. Obaveze prema javnim i komercijalnim preduzećima

	2018	2017
Tekući računi		
Osiguravajuća društva	4,537	4,906
Druge javne institucije	106,324	90,900
Licencirani penzijski fondovi	-	-
Ostalo	2	2
Ukupno	110,863	95,808

Efektivna kamatna stopa za tekuće račune dana 31. decembra 2018. godine i 2017. godine je nula. Razlika u okviru grupe proizilazi od poslovnih aktivnosti sa sopstvenim računom u CBK.

19. Obaveze od zaduživanja

	2018	2017
Zaduživanje/a	2,266	2,266
Ukupno	2,266	2,266

Gore navedeni iznosi predstavljaju zaduživanje u Svetskoj Banci. Svetska Banka je iskoristila mogućnost zaduživanja pod povoljnim uslovima (niskim kamatnim stopama i period neplaćanja glavnice od oko 10 godina). Zaduzivanje se uglavnom odnosi na projekat za izvršenje isplata u zemlji omogućujući njihovu obradu u realnom vremenu i projekat centra za kontinuitet rada. Oba projekta su već realizovana.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

20. Druge domaće obaveze

	2018	2017
Osiguran račun	756	756
Odloženi prihodi grantova	492	591
Ostali odloženi prihodi	4	5
Fond rezervi	162	162
Razni kreditori	378	533
	1,792	2,047

Promene proizilaze samo od normalnog toka aktivnosti u okviru grupisanja u odnosu na datume kada se prikazuju stanja.

Dana 31. decembra 2018. godine u okviru osiguranih računa je iznos od 756 hiljada evra, koji se odnosi na tekuće-operativne račune Osiguravajućeg društva Kosova, koja je likvidirana u aprilu 2010. godine. Prema pomenutom procesu, ovaj iznos je ostao pod osiguranjem i dana 31. decembra 2018. godine i 2017. godine ima saldo koji je gore prikazan.

Kretanja u prihodima od grantova su sledeća:

	Ministarstvo o Finansija	Svetska Banka	Ukupno
Odloženi prihodi od grantova 1. januara 2017. godine	317	374	691
Dobijeni grantovi u toku godine	5	-	5
Godišnji prihodi od grantova	(64)	(41)	(105)
Odloženi prihodi od grantova 31. decembra 2017. godine	258	333	591
Odloženi prihodi od grantova 1. januara 2018. godine	258	333	591
Dobijeni grantovi u toku godine	-	-	-
Godišnji grantovi priznati kao prihodi	(60)	(39)	(99)
Odloženi prihodi od grantova 31. decembra 2018. godine	198	294	492

21. Ovlašćeni kapital

Ovlašćeni kapital CBK-a, 31. decembra 2018. godine i 2017. godine je 30,000 evra prema Zakonu br. 03/L-209, usvojenog 22. jula 2010. godine.

CBK podnosi izveštaj Skupštini Kosova. Kapital CBK-a ne podleže nikakvim obavezama.

21a. Rezervni fond i revalorizacija rezerve

Rezervni fond i revalorizacija rezerve su regulisani Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo. Dobit iz svake finansijske godine je raspodeljen kao što je opisano u napomeni

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

4 (f) u skladu sa ovim Zakonom.

22. Neto prihodi od kamate

Neto prigode od kamate čine sledeće:

	2018	2017
Prihodi od kamate		
Prihodi od depozita	156	108
Od trezorskih zapisa	1,607	1,020
Od račun sa MMF-om	611	342
Od negativnih stopa na depozite	452	532
	2,826	2,002
Rashodi od kamate		
Na računima nebankarskih subjekata (MMF)	622	359
Prema nostro računima kod korespondentnih banaka	346	657
Na oročene depozite	0	0
Od zaduživanja	15	20
	982	1,036
Neto prihodi od kamate	1,844	966

23. Neto prihodi od naknada i provizija

Neto prihode od naknada i provizija čine sledeći:

	2018	2017
Prihodi od naknada		
Od depozita novca	665	583
Od stranih dolazećih transfera	72	76
Od stranih izlaznih transfera	294	305
Od međubankarskog kliring sistema	1,016	973
Od sistema kreditnog registra	166	127
Ostale naknade	39	37
	2,252	2,101
Rashodi od naknada		
Za transport novca	277	326
Za transakcije sa odgovarajućim bankama	55	44
	332	370
Neto prihodi od naknada i provizija	1,920	1,731

Ova grupa prihoda je tekuća od usluga pružanih prema klijentima banke (institucije), za plaćanja, depozite, za platformu kreditnog registra kao i za održavanje računa i stavki u čuvanju.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

24. Prihodi od regulativne aktivnosti

Prihodi od regulativne aktivnosti, uglavnom obuhvataju naknade uspostavljane prema finansijskim institucijama na Kosovu kao i deo izdavanja ili obnavljanja licenci, isto tako i ostale primenjive naknade koje se odnose na njihove aktivnosti i za koje aktivnosti CBK ima pravnu nadležnost za regulisanje.

Prihodi od regulativne aktivnosti:

	2018	2017
Naknada uspostavljena za komercijalne banke	2,822	2,636
Naknada uspostavljena za osiguravajuća društva	1,327	1,303
Naknada za nebankarske finansijske institucije	276	212
Naknada od obnavljanja penzija	26	27
Ukupno	4,451	4,178

25. Prihodi od grantova

Prihodi od grantova čine sledeće:

	2018	2017
Trezor – Ministarstvo finansija (ICU portfolio)	60	64
Svetska Banka	39	41
Ukupno	99	105

26. Ostali operativni prihodi

Ostali prihodi:

	2018	2017
Ostali (neredovni) prihodi	11	6
Ukupno	11	6

U okviru ostalih neredovnih prihoda su prihodi u okviru napomene 26 i kao takva se ne nadovezuju sa redovnim aktivnostima ili na bilo koju drugu specifičnu stavku prikazanu kao posebno u okviru ostalih finansijskih stavki.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

27. Troškovi osoblja

Troškove osoblja čine sledeći:

	2018	2017
Plate	3,471	3,528
Penzijski doprinosi	540	547
Troškovi zdravstvenog osiguranja	166	167
Obuke osoblja	95	91
Troškovi Odbora Centralne Banke	115	95
Ostalo	20	25
Ukupno	4,407	4,453

Broj zaposlenih koji je aktivno uticao na prikazanim troškovima za 2018. godinu bio je 218 (2017: 222). Iz gore navedenog prikaza primećuje se da imamo porast troškova osoblja u 2018. godini, u odnosu na 2017. godinu, pod uticajem je povećanja broja zaposlenih uglavnom i delimično iz efekta radnog iskustva.

28. Opšti i administrativni troškovi

Opšte i administrativne troškove čine sledeći:

	2018	2017
Troškovi osiguranja	298	266
Održavanje i popravke	56	58
Održavanje računarskih programa	310	275
Troškova komuniciranja (telefon, teleks, i internet)	34	35
Komunalne usluge	85	105
Troškovi revizije i konsultacije	16	16
Troškovi bezbednosti i obezbeđenja	96	69
Putovanja i prevoz	128	142
Operativni troškovi vozila	20	21
Kancelarijski materijal	5	6
Troškovi reprezentacije*	36	65
Troškovi reprezentacije (ostalo*)	9	12
Troškovi za kafu	41	41
Potrošni materijal za računare i drugi srodni artikli	15	10
Potrošni materijal za opremu	3	4
Troškovi publikacije i literature	16	17
Tehnička- profesionalna podrška i ostale spoljne usluge	9	6
Članstva u profesionalnim udruženjima**	29	35
Ostalo	21	29
Ukupno	1,227	1,212

* Troškovi reprezentacije (ostalo) su uglavnom ručkovi/večere za reprezentaciju institucije
Troškovi reprezentacije čine: *konferencije tokom 2018. godine, program finansijske edukacije, zastupljenost u regionalnim sportskim takmičenjima, dečji pokloni za kraj godine, ceremonije i pokloni za penzionisanje osoblja, pokloni za 8. mart i slično.*

** Članstva u profesionalnim udruženjima su uglavnom članstva u udruženjima međunarodnog nivoa regulatora nadzora osiguranja, nadgledanja penzija, kreditnog registra, za internu reviziju kao i standarde finansijskog izveštavanja.

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

29. Neto dobit / (gubici) od vrednovanja (razmene) valute

Neto gubitak od kursa razmene valute je 527 hiljada evra za godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine, (dok 2017. godine: gubitak od 1,225 hiljada) i predstavlja neostvarene gubitke u odnosu na razlike koje dolaze od razmene valute od konverzije sredstava (imovina) i obaveza USD-a i SDR-a u ekvivalentnim vrednostima izraženim u knjigama CBK-a.

U okviru valuta koja nisu u evrima, imamo sledeće relevantne pozicije:

Napomena:		31. decembar 2018.	
		Imovina	Obaveze
10	USD	10,255	-
11,16	DVT (SDR)	267,928	264,468

		31. decembar 2017.	
		Imovina	Obaveze
10	USD	10,072	-
11,16	DVT (SDR)	273,844	267,825

Efekat iz promene kursa razmene valute u sveobuhvatnim prihodima

	31. decembar 2018.	31. decembar 2017.
od USD	403.00	(876)
od DVT (SDR)	124.00	(349)
	527.00	(1,225)

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

30. Novac i njegovi ekvivalenti

Novac i njegove ekvivalente čine sledeće:

	Napomena	2018	2017
Gotovina	7	285,376	188,547
Tekući računi sa stranim bankama	8	34,797	422,009
Trezorski zapisi sa rokom dospeća do tri meseca	9	-	-
Depozit sa stranim bankama sa rokom dospeća do tri meseca	10	8,734	8,172
Ukupno		328,907	618,728

Gotovina i njeni ekvivalenti se drže u cilju ispunjavanja obaveza likvidnosti, uglavnom kratkoročnih. Investicija se kvalifikuje kao ekvivalent gotovine kada ima kratak rok dospeća, tri meseca ili manje, od dana nabavke.

31. Ugovorene i potencijalne obaveze

Pravne

CBK ima nekoliko otvorenih sudskih procesa protiv nje na dan izveštavanja o ovim finansijskim izveštajima. Mišljenje je rukovodstva da krajnji ishod ovih sudskih sporova neće materijalno uticati na finansijske izveštaje CBK-a na godinu koja se završila 31. decembra 2018. godine, međutim, želeći da budemo pažljivi, za neke od njih smo procenili raspodelu jednog rezervnog fonda koji je prikazan kao stavka kod ostalih obaveza, i tokom 2018. godine nismo dodali ovaj rezervni fond.

Ugovorene kreditne obaveze

Dana 31. decembra 2018. godine, CBK je imala za obavezu da postavlja depozite u sveukupnom iznosu od 0/nula/ miliona evra (31. decembra 2017. godine, CBK je imala za obavezu da postavlja depozite u sveukupnom iznosu od 20/dvadeset/ miliona evra).

Centralna Banka Republike Kosovo

Napomene uz finansijske izveštaje za godinu koja se završila 31. decembra 2018.

(u hiljadama evra, osim ukoliko nije drugačije navedeno)

31. Ugovorene i potencijalne obaveze (nastavak)

Ugovorene kreditne obaveze (nastavak)

Ostale obaveze

Ostale obaveze čine:

	2018	2017
Ugovori o uslugama	11	168
Ugovor o renoviranju i popravkama u objektu	37	118
Ugovor o opremi	146	80
Ukupno	194	367

U 2009. godini, Kosovo je postala članica organizacija grupe Svetske banke – Međunarodna banke za obnovu i razvoj (EBRD), Međunarodno udruženje za razvoj (IDA) i Multilateralna agencija za garantovanje investicija (MIGA). U vezi sa ovim članstvom, CBK deluje kao depozitni organ. To je u skladu sa Zakonom br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo i Zakonom br. 03-L-152 o učlanjenju Republike Kosovo u Međunarodnom monetarnom fondu i Organizacijama grupe Svetske banke.

U junu 2009. godine, Vlada Kosova je izdala menice za isplate u vezi članstva u gore navedenim agencijama Svetske banke, na njihov zahtev i prema instrukcijama za plaćanje. Ukupno stanje na dan 31. decembar 2018. godine bio je 645 hiljada i u 2017. godini ove menice su bile 645 hiljada evra.

32. Transakcije sa srodnim stranama

Srodne strane čine glavno rukovodstvo i Odbor Centralne Banke. Njihove kompenzacije su sledeće:

	2018	2017
Kompenzacija za članove Odbora Centralne Banke	90	75
Kompenzacija za Revizorsku komisiju	9	9
Kompenzacije za glavno osoblje rukovodstva	115	186
Ukupno	214	270

33. Kasniji događaji

Nakon datuma izveštavanja nije bilo događaja koji bi zahtevali korekciju ili dodatne napomene u ovim finansijskim izveštajima.

10. Statistički aneks

1.1. Finansijska izjava preduzeća - imovina

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Spoljna Imovna - Neto								Unutrsnji zahtevi							
	Potraživanja od nerezidenata								Obaveze prema nerezidentima	Zahtevi prema centralnoj vladi			Zahtevi od drugih sektora	Od kojih:		
	Monetarno zlato i DST	Depozit	Vrednosni Papiri Osim akcija	Od kojih:		Zahtevi od centralne vlade	Obaveze prema centralnoj vladi	Kredit		Od kojih:						
				Kvota u MMF	Akcije i drugi kapital					Druge nefinansijske korporacije	Porodica ekon.					
2008	1,593.1	1,726.7	—	795.1	661.6	—	128.2	133.6	419.6	-871.8	—	871.8	1,291.5	1,276.8	995.7	281.0
2009	1,700.5	2,036.2	60.3	910.1	724.5	64.3	144.3	335.7	571.5	-846.3	—	846.3	1,417.8	1,396.1	1,052.3	343.5
2010	1,935.4	2,365.6	64.0	1,235.7	525.2	68.5	269.3	430.2	788.9	-802.7	22.1	824.8	1,591.6	1,568.3	1,127.7	434.2
2011	2,047.3	2,425.6	65.1	1,338.9	230.0	70.1	533.1	378.2	998.8	-778.0	20.5	798.4	1,776.8	1,750.8	1,233.1	514.6
2012	2,224.1	2,660.4	63.3	1,147.7	486.0	68.8	666.5	436.3	1,195.5	-651.7	186.8	838.5	1,847.2	1,819.4	1,271.3	546.3
2013	2,452.7	2,908.3	59.6	1,037.9	818.7	65.9	651.2	455.6	1,369.1	-515.0	258.9	774.0	1,884.2	1,859.9	1,291.1	567.7
2014	2,546.6	3,011.6	62.5	1,313.0	315.7	70.4	1,024.4	465.0	1,609.0	-386.7	349.2	735.9	1,995.8	1,971.5	1,345.5	625.3
2015	2,610.3	3,133.4	65.1	1,271.6	351.3	75.1	1,086.3	523.2	1,864.8	-278.4	481.2	759.6	2,143.2	2,114.8	1,416.3	697.7
2016	2,705.6	3,249.5	56.0	648.0	712.5	105.3	1,307.4	543.9	2,221.0	-160.1	582.2	742.3	2,381.1	2,354.7	1,552.3	799.1
2017	2,785.4	3,442.4	66.3	715.9	639.8	98.1	1,483.0	657.0	2,560.6	-124.1	714.1	838.1	2,684.6	2,650.8	1,747.6	900.4
2018	2,610.9	3,288.9	64.9	602.2	740.6	100.3	1,231.8	677.9	3,048.5	47.7	838.7	791.0	3,000.8	2,970.2	1,965.0	1,018.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

1.2. Izjava Finansijska Korporacija - Obaveze

(U milionima euro: Kraj perioda)

Opis	Depoziti									Kredit	Tehničke sigurnosne rezerve			Akcioni kapital i drugi	Druge nule (neto)
	Prenosivi depoziti	Od kojih:					Drugi depoziti	Od kojih:			Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima.	Plaćanje Premija i rezervi			
		Javne nefinansijske korporacije	Druge finan. korporacije	Porodica ekon.	Javne nefinansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije		Ekono. familjare							
2008	1,351.9	390.9	15.4	176.0	186.2	961.0	250.1	51.4	656.7	...	288.6	256.3	32.3	311.1	61.1
2009	1,444.3	483.2	50.1	184.0	237.7	961.0	73.9	82.9	801.9	...	422.3	380.8	41.5	326.1	77.7
2010	1,744.2	621.2	83.8	218.6	303.5	1,123.1	42.8	83.4	995.9	...	540.5	493.7	46.8	361.0	74.0
2011	1,933.6	658.4	68.1	208.1	360.9	1,275.1	60.8	79.7	1,129.6	...	647.8	593.3	54.5	389.7	76.5
2012	2,076.6	700.2	13.8	257.5	407.2	1,376.5	61.8	78.2	1,232.9	...	814.9	745.1	69.8	399.2	128.9
2013	2,275.3	848.0	16.4	299.6	506.6	1,427.3	55.7	98.2	1,268.4	...	990.3	919.0	71.3	403.9	152.4
2014	2,353.7	1,133.9	21.1	338.4	743.5	1,219.8	51.6	58.0	1,104.8	...	1,173.8	1,094.1	79.7	453.2	175.8
2015	2,514.6	1,378.4	11.1	413.8	919.0	1,136.3	20.6	68.3	1,046.8	...	1,329.6	1,237.3	92.3	530.5	100.4
2016	2,739.7	1,630.1	24.7	456.0	1,116.0	1,109.6	32.2	70.8	1,006.2	...	1,546.0	1,425.4	120.6	542.4	98.4
2017	2,888.4	1,780.2	59.2	491.6	1,191.8	1,108.2	35.1	89.9	978.7	...	1,766.5	1,652.8	113.8	621.0	70.0
2018	3,118.2	1,962.6	80.5	527.0	1,316.1	1,155.6	30.2	98.4	1,018.2	...	1,807.2	1,689.0	118.2	658.6	75.4

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli dostupne su na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/01%20Financial%20Corporations%20Survey.xls

2.1. Izveštaj depozitnih korporacija – Neto devizna aktiva i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto strana aktiva							Domaći zahtevi							
	Zahtevi prema nerezidenta						Manje: Obaveze prema nerezidentima.	Neto potraživanja od centralne vlade				Potraživanja prema drugim sektorima			
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Potraživanja od centralne vlade	Manje: obaveze prema centralnoj vladi		Zajmovi	Od kojih:		Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			
									Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva					
2008	1,436.1	1,512.0	121.1	794.9	581.8	—	75.9	311.9	-871.8	—	871.8	1,183.8	1,183.4	901.7	281.0
2009	1,531.9	1,782.4	111.4	910.0	626.7	64.3	250.6	442.9	-846.3	—	846.3	1,289.3	1,289.0	942.9	343.5
2010	1,594.1	1,935.0	164.3	1,235.7	372.7	68.5	340.9	654.9	-802.7	22.1	824.8	1,453.3	1,452.9	1,006.6	434.2
2011	1,583.3	1,879.9	124.9	1,338.8	227.0	70.1	296.6	888.2	-777.9	20.5	798.4	1,666.1	1,665.6	1,130.6	514.6
2012	1,616.7	1,989.7	141.4	1,147.6	482.7	68.8	373.1	1,075.9	-665.7	172.9	838.5	1,741.6	1,740.9	1,172.9	546.3
2013	1,859.7	2,252.6	157.9	1,037.8	815.3	65.9	392.9	1,219.0	-568.2	205.8	774.0	1,787.2	1,786.0	1,196.7	567.7
2014	1,579.0	1,982.2	160.4	1,312.9	311.6	70.4	403.2	1,441.6	-441.4	294.5	735.9	1,883.0	1,881.9	1,248.7	625.3
2015	1,581.8	2,042.3	190.6	1,271.5	347.4	75.1	460.5	1,641.4	-378.9	380.7	759.6	2,020.3	2,019.2	1,312.0	697.7
2016	1,493.1	1,936.8	316.7	647.9	709.5	105.3	443.7	1,971.5	-259.4	482.9	742.3	2,230.9	2,229.6	1,419.2	799.1
2017	1,419.6	1,945.7	357.2	707.6	637.6	98.1	526.1	2,254.7	-240.2	597.9	838.1	2,495.0	2,485.1	1,577.1	900.4
2018	1,421.7	1,931.4	483.8	482.2	738.3	100.3	509.7	2,572.8	-184.6	606.4	791.0	2,757.4	2,755.1	1,743.2	1,000.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

2.2. Izveštaj depozitnih korporacija – Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u novčanu masu											Depozit isključen iz novčan e mase	Akojski i drugi kapital	Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti						Drugi depoziti							
	Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Od kojih:			Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Od kojih:		Druge finansijske korporacije	Domaćinstva			
			Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Druge nefinansijske korporacije			Domaćinstva						
2008	1,393.0	454.6	63.7	15.4	176.0	186.2	938.3	47.6	250.1	44.2	593.8	74.9	233.8	46.4
2009	1,548.5	621.4	138.2	50.1	184.0	237.7	927.0	60.7	73.9	71.7	718.5	98.1	249.1	79.1
2010	1,747.9	674.3	53.1	83.8	218.6	305.1	1,073.6	85.2	30.2	73.5	883.7	138.2	278.5	84.4
2011	1,902.2	705.3	37.8	77.2	208.1	363.3	1,196.9	91.0	49.2	71.7	979.9	175.8	302.9	90.6
2012	2,036.8	759.5	41.9	31.2	257.5	408.9	1,277.3	100.4	49.8	70.5	1,053.1	206.2	321.1	128.5
2013	2,389.2	1,097.1	226.5	39.1	299.6	509.0	1,292.1	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	329.0	151.5
2014	2,287.4	1,194.7	60.8	21.1	338.4	745.2	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	373.8	150.6
2015	2,415.6	1,476.0	97.6	11.1	413.8	919.0	939.6	37.4	7.8	55.0	838.9	252.2	444.4	111.7
2016	2,639.1	1,700.3	70.9	24.7	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.3	243.3	474.1	108.3
2017	2,806.9	1,869.2	89.8	59.2	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	523.3	82.5
2018	3,030.0	2,047.4	84.9	80.5	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	552.2	83.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/02%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 3.1. Izveštaj CBK-a – Neto spoljni aktivi i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Neto spoljnih aktiva										Zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima
	Zahtevi prema nerezidentima							Manje obaveze prema nerezidentima	Od kojih:			
	SPT-i	Gotovina	Depozitai	Hartije od vrednosti osim akcija	Kvota MMF-a	Izdvajanje SPT-a i MMF-a	Korišćenje sredstava MMF-a					
2008	1,110.7	1,110.7	—	39.7	529.0	541.3	—	...	—	—	-870.5	0.3
2009	1,088.3	1,198.5	60.3	21.8	522.3	529.7	64.3	110.2	60.3	49.1	-681.5	0.2
2010	1,085.9	1,224.8	64.0	60.2	832.3	199.2	68.5	138.9	64.2	73.0	-791.0	0.5
2011	1,074.1	1,214.2	65.1	13.5	1,038.8	25.0	70.1	140.1	65.7	73.7	-776.7	0.5
2012	1,125.7	1,356.0	63.3	16.8	921.0	286.0	68.8	230.3	64.6	165.3	-724.8	0.7
2013	1,286.3	1,504.3	59.6	27.4	790.5	560.8	65.9	218.0	61.9	155.8	-667.5	1.2
2014	1,044.7	1,266.4	62.5	29.2	983.5	120.5	70.4	221.6	66.1	155.2	-628.8	1.1
2015	1,046.4	1,302.6	65.1	15.3	1,046.3	100.2	75.1	256.1	70.5	184.8	-599.4	1.1
2016	895.2	1,161.7	56.0	154.8	402.7	438.4	105.3	266.5	70.6	193.7	-493.1	1.4
2017	939.4	1,242.6	66.3	188.5	491.0	394.3	98.1	303.2	65.7	235.0	-473.6	9.7
2018	933.9	1,239.6	64.9	285.4	219.0	565.5	100.3	305.7	67.2	236.1	-431.6	2.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 3.2. Izveštaj CBK-a - Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u monetarnu bazu								Depoziti koji su isključeni iz monetarne baze			Kapital i ostalo			Ostale stavke (neto)
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti			Druge nefinansijske korporacije	Lokalna vlast	Kapital	Godišnji profit/gubitak			
	Druge finansijske korporacije	Lokalna vlast	Javne nefinansijske korporacije	Druge finansijske korporacije	Druge finansijske korporacije										
2008	63.9	56.7	49.9	5.3	1.5	...	7.2	7.2	...	...	...	41.4	30.0	7.5	-2.0
2009	130.8	130.8	129.7	...	1.1	...	...	...	...	...	...	44.9	30.0	3.7	-2.0
2010	45.6	45.6	43.9	...	0.0	...	...	...	...	...	...	48.0	30.0	3.1	-1.8
2011	39.5	39.5	36.8	...	0.2	...	...	...	...	...	...	50.0	30.0	1.5	-1.3
2012	51.5	51.5	49.8	...	0.0	...	...	...	...	...	...	50.4	30.0	0.3	-2.4
2013	239.0	239.0	236.6	...	0.0	...	...	...	...	...	...	50.5	30.0	0.2	-2.7
2014	53.0	53.0	40.5	...	10.9	...	...	...	...	...	...	50.8	30.0	0.4	-2.7
2015	83.4	83.4	82.3	...	0.3	...	...	...	...	...	...	51.6	30.0	0.7	-3.3
2016	59.6	59.6	51.2	...	7.7	...	...	...	...	...	...	53.3	30.0	1.6	-5.8
2017	96.6	96.6	52.7	...	43.1	...	...	...	...	...	...	52.4	30.0	-0.9	-5.3
2018	111.6	111.6	49.3	...	61.6	...	...	...	...	...	...	54.5	30.0	2.2	-5.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.1. Izveštaj DDK-a (drugih depozitnih korporacija) – Neto spoljni aktivi i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivi								Zahtev prema CBK-u	Neto zahtev prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima				
	Nerezidentni zahtevi		Od kojih:			Manje: obaveze prema nerezidentima		Od kojih:			Zajmovi				
	Gotovina	Depoziti	Hartije od vrednosti osim akcija	Depoziti	Zajmovi	Javna nefinansijska korporacija	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva							
2008	325.4	401.3	81.4	265.9	40.5	75.9	42.0	33.7	136.8	-1.3	1,183.4	1,183.4	0.1	901.7	281.0
2009	444.0	583.9	89.6	387.7	97.0	140.0	65.5	74.5	233.1	-164.9	1,289.0	1,289.0	0.3	942.9	343.5
2010	507.6	709.8	103.5	403.5	173.4	202.2	85.5	116.7	203.4	-11.6	1,457.5	1,452.7	6.3	1,006.6	434.2
2011	509.2	665.7	111.5	300.0	202.0	156.5	64.8	90.5	220.0	-1.2	1,666.1	1,664.1	1.5	1,130.6	514.6
2012	490.9	633.7	124.6	226.6	196.7	142.8	87.6	50.3	301.1	59.2	1,741.6	1,740.5	1.4	1,172.9	546.3
2013	573.4	748.3	130.6	247.3	254.4	174.9	90.4	82.4	332.8	99.4	1,786.0	1,786.0	0.2	1,196.7	568.6
2014	534.3	715.8	131.2	329.4	191.1	181.5	90.6	87.8	315.9	187.3	1,881.9	1,881.8	0.6	1,248.7	625.3
2015	535.7	740.0	175.5	225.2	247.2	204.3	116.0	85.9	315.7	220.7	2,019.0	2,019.0	0.6	1,324.1	685.6
2016	597.9	775.1	161.9	245.2	271.1	177.2	74.1	95.9	295.4	233.7	2,229.6	2,229.6	2.9	1,419.2	799.1
2017	480.2	703.1	168.7	216.6	243.4	222.9	117.9	102.5	330.7	233.4	2,485.10	2,485.1	2.4	1,577.1	900.8
2018	487.8	691.8	198.5	263.2	172.8	204.0	108.6	91.9	343.3	247.0	2,755.2	2,755.2	4.0	1,743.2	1,001.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/03%20CBK%20Survey.xls

Tabela 4.2. Izveštaj DDK-a-Obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti uključeni u širem novcu										Depoziti isključeni iz širog novca	od kojih:		Akcijski i drugi kapital	Ostale stavke (neto)	
	Prenosivi depoziti					Drugi depoziti						Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva			
	Druge finansijske korporacije	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	Druge finansijske korporacije	Nefinansijske javne korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva								
2008	1,329.0	397.9	13.8	13.8	176.0	186.2	931.1	40.4	250.1	44.2	593.8	74.9	7.3	63.0	192.3	48.1
2009	1,417.6	490.6	8.5	48.9	184.0	237.7	927.0	60.7	73.9	71.7	718.5	98.1	11.2	83.5	204.6	81.0
2010	1,702.2	628.6	9.2	83.8	218.6	303.5	1,074.1	85.2	30.2	73.5	884.2	138.2	9.9	112.2	230.4	85.7
2011	1,863.3	665.9	10.1	67.9	208.1	360.9	1,197.4	91.0	49.2	71.7	980.2	175.8	8.0	149.7	252.8	102.2
2012	1,986.0	708.0	9.6	13.8	257.5	407.2	1,278.0	100.4	49.8	70.5	1,053.0	206.2	7.8	179.8	270.7	129.8
2013	2,149.5	857.3	11.8	16.4	299.6	506.6	1,292.2	62.2	43.7	92.3	1,088.9	209.7	5.9	179.4	277.8	154.4
2014	2,234.4	1,141.7	20.4	10.2	338.4	743.5	1,092.7	67.2	39.4	50.2	930.6	208.7	7.8	174.2	323.0	153.3
2015	2,349.6	1,392.0	14.5	10.9	413.8	919.1	957.5	37.6	12.8	54.3	852.3	232.7	13.9	193.1	393.8	115.0
2016	2,579.4	1,640.7	19.0	17.0	456.0	1,116.0	938.7	50.5	20.1	56.4	811.2	243.3	14.3	195.0	420.9	113.3
2017	2,710.3	1,772.7	36.3	16.0	491.6	1,191.8	937.7	68.2	22.9	66.3	775.8	261.6	23.6	202.9	471.0	86.7
2018	2,918.4	1,935.8	34.8	18.9	527.0	1,316.1	982.6	126.7	17.5	60.8	768.9	329.3	37.6	249.3	497.7	88.0

Napomene: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/04%20Other%20Depository%20Corporations%20Survey.xls

Tabela 5.1. Izveštaj DFK-a – Neto spoljni aktivi i unutrašnji zahtevi

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto spoljni aktivi						Zahtevi prema depozitnim korporacijama						Neto zahtevi prema centralnoj vladi	Zahtevi prema drugim sektorima	Zajmovi	
	Zahtev prema nerezidentima	Od kojih:		Manje. Obaveze prema nerezidentima	Zajmovi	CBK	Druge depozitne korporacije		Prenosivi depoziti	Drugi depoziti						
		Hartije od vrednosti osim akcija	Akcijski kapital i drugo				Prenosivi depoziti	Drugi depoziti								
2008	157.0	214.7	79.8	128.2	57.7	57.7	113.0	57.1	49.9	7.2	55.9	7.9	48.0	—	108.3	94.0
2009	168.6	253.8	97.9	144.3	85.1	85.1	200.0	129.7	129.7	...	70.3	7.4	62.9	—	130.8	109.4
2010	341.3	430.5	152.5	269.3	89.2	89.2	142.8	43.9	43.9	...	98.8	8.2	90.6	—	139.7	116.9
2011	464.0	545.7	3.2	533.1	81.7	81.7	138.1	27.7	27.7	...	110.4	7.3	103.1	—	128.1	102.5
2012	607.6	670.8	3.3	666.5	63.2	63.2	154.0	32.4	32.4	...	121.6	9.7	111.9	13.9	125.5	98.3
2013	593.0	655.8	3.5	651.2	62.7	62.7	313.0	213.9	213.9	...	99.1	14.6	84.5	53.1	117.5	94.4
2014	967.6	1,029.4	4.0	1,024.4	61.8	61.8	119.5	15.7	15.7	...	103.7	13.6	90.1	54.7	119.9	96.8
2015	1,028.4	1,091.1	3.9	1,086.3	62.7	62.7	162.8	55.4	55.4	...	107.3	21.8	85.6	100.5	131.6	104.2
2016	1,212.5	1,312.7	3.0	1,307.4	100.2	100.2	136.6	20.6	20.6	...	116.0	26.3	89.7	99.3	158.1	133.1
2017	1,365.8	1,496.7	2.1	1,483.0	130.9	130.9	178.4	18.6	18.6	...	159.8	47.2	112.1	116.2	194.5	170.5
2018	1,189.2	1,357.5	2.2	1,231.8	168.3	168.3	235.4	10.8	10.8	...	224.6	73.8	150.8	232.3	250.2	221.9

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na internet stranici:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 5.2. Izveštaj DFK-a – obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Zajmovi	Tehničke rezerve osiguranja				Akcijski kapital i drugo					Druge stavke			
		Neto kapital domaćinstava u rez. Životnog osiguranja	Neto kapital domaćinstava u penzijskim fondovima	Pretplata premija i rezervi prema kumulativnim zahtevima	Fondovi dati od vlasnika	Nerasporede na dobit	Opšte i posebne rezerve	Godišnji profit/gubitak	Druge obaveze	Manje: drugi aktivni	Plus: prilagodavanje konsolidacije			
2008	1.0	288.6	...	256.3	32.3	77.4	54.0	12.7	7.4	3.4	11.3	24.2	12.9	...
2009	2.9	422.3	...	380.8	41.5	77.0	53.4	19.4	7.2	-3.1	-2.7	13.1	15.8	...
2010	2.9	540.5	...	493.7	46.8	82.5	59.7	13.6	7.2	2.0	-2.1	20.9	23.1	...
2011	3.3	647.8	...	593.3	54.5	85.4	60.4	13.3	10.8	0.9	-6.3	16.1	22.4	...
2012	7.2	814.9	...	745.1	69.8	78.1	63.5	9.8	10.7	-6.4	0.7	29.0	28.4	...
2013	6.8	990.3	...	919.0	71.3	75.6	64.2	1.3	11.1	-1.0	3.9	29.8	25.9	...
2014	3.2	1,173.8	...	1,094.1	79.7	78.5	64.3	-0.5	14.4	0.3	6.1	30.9	24.8	...
2015	1.0	1,329.5	...	1,237.3	92.1	86.1	76.9	-2.7	17.3	-5.4	6.4	31.2	24.8	...
2016	2.1	1,546.0	...	1,425.4	120.6	68.3	94.9	-9.5	3.8	-20.9	-10.0	21.0	31.0	...
2017	5.8	1,766.5	...	1,652.8	113.8	97.7	107.3	-27.0	3.8	13.6	-15.1	21.8	36.9	...
2018	3.0	1,807.2	...	1,689.0	118.2	106.4	106.0	-16.1	5.0	11.5	-9.5	30.6	40.1	...

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na ovom linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/05a%20Other%20Financial%20Intermediaries%20Survey.xls

Tabela 6.1. Depoziti klijenata u evro u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(Umilionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno depozita u evrima														
	Vlada	Finansijske korporacije					Nefinansijske korporacije				Drugi domaći sektori		Nerezidenti		
		Druge depozitne korporacije	Drugi finansijski posrednici	Osiguravajuća društva	Penzijski fondovi	Finansijska pomoć	Javne nefinansijske korporacije	Druge nefinansijske korporacije	Domaćinstva	OJSHEF					
2008	1,366.8	1.4	62.8	5.0	6.5	31.5	19.4	0.4	479.7	263.8	215.9	785.0	774.5	10.5	37.9
2009	1,639.7	165.0	77.8	6.1	5.9	43.1	22.2	0.4	371.5	121.6	249.9	962.2	948.8	13.4	63.2
2010	1,827.7	11.7	102.0	7.2	7.8	47.6	38.6	0.6	414.9	122.3	292.5	1,220.0	1,206.1	14.0	79.1
2011	1,982.4	2.7	117.5	9.9	6.8	57.2	43.1	0.5	406.6	128.5	278.1	1,395.6	1,373.4	22.1	60.0
2012	2,162.7	0.7	120.0	3.8	6.2	64.3	45.3	0.4	401.7	75.6	326.1	1,558.6	1,535.4	23.2	81.7
2013	2,314.0	1.8	88.1	2.5	7.4	72.3	5.7	0.3	455.6	72.1	383.5	1,685.1	1,658.7	26.4	83.4
2014	2,426.6	8.8	104.4	2.6	5.1	79.3	17.1	0.3	449.7	61.8	388.0	1,781.6	1,751.1	30.6	82.1
2015	2,579.9	5.9	73.2	3.3	5.0	59.0	4.8	1.1	499.9	31.4	468.5	1,895.5	1,862.3	33.2	105.3
2016	2,779.6	5.6	96.6	5.6	6.9	59.0	23.7	1.1	560.4	49.0	511.5	2,053.4	2,021.5	31.9	63.7
2017	2,960.4	11.7	133.6	6.7	10.9	59.7	52.6	3.7	615.1	51.0	564.1	2,087.0	2,047.9	39.0	113.0
2018	3,221.6	15.6	204.5	14.0	8.4	55.5	124.9	1.7	659.0	49.1	609.8	2,236.0	2,193.8	42.1	106.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/08%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20euro.xls

Tabela 6.2. Depoziti klijenata u ne-evro valuti u DDK-u – Prema početnom dospeću, ključni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Depoziti ne u evrima															
	Finansijske korporacije		od kojih:				Nefinansijske korporacije	od kojih:		Drugi domaći sektori					Nerezidenti	
	CBK	Druge depozitne korporacije	Druga finansijska preduzeća	Osiguravajuća društva	Nefinansijske javne korporacije	Druge nefinansijske korporacije		Domaćinstva			NOSD					
							Prenosi vi depoziti	Depoziti štednje	Drugi depoziti							
2008	81.9	0.9	...	...	...	0.9	11.6	0.1	11.5	68.4	68.2	22.9	...	45.2	0.3	1.0
2009	112.0	2.0	...	1.1	...	0.9	18.3	1.3	17.0	91.1	90.9	29.7	...	61.1	0.2	0.7
2010	113.7	3.1	...	2.9	...	...	13.6	4.3	9.3	93.8	93.3	33.1	25.9	34.3	0.5	3.1
2011	131.4	0.3	...	0.3	...	...	9.8	0.1	9.7	117.5	117.0	46.5	31.7	38.9	0.4	3.8
2012	120.9	1.6	...	1.2	0.2	...	9.6	...	9.6	104.9	104.7	45.7	27.0	32.0	0.2	4.8
2013	136.9	0.7	...	...	0.4	...	14.2	...	14.2	116.7	116.2	59.6	29.6	27.0	0.5	5.2
2014	113.0	0.3	...	...	0.3	...	8.5	...	8.5	97.8	97.2	63.2	21.5	12.6	0.6	6.5
2015	124.3	0.2	...	0.2	...	...	13.5	...	13.5	102.8	102.2	76.6	19.3	6.2	0.6	7.8
2016	128.8	0.8	...	...	0.7	...	15.8	0.2	15.6	101.9	100.8	78.3	17.4	5.1	1.1	10.4
2017	148.1	0.6	...	...	0.5	...	17.6	0.1	17.5	122.9	122.6	99.3	17.0	6.2	0.3	7.0
2018	170.9	6.1	...	5.4	0.4	...	15.6	...	15.6	140.8	140.4	116.8	17.1	6.4	0.4	8.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/09%20Deposits%20at%20ODC%20-%20deposits%20in%20non-euro.xls

Tabela 6.3. Krediti DDK-a – glavni institucionalni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno kredita																Krediti u ne evro valuti
	Finansijske korporacije				Nefinansijske korporacije						Druge domaće korporacije				Nerezidentni		
	od kojih:				od kojih:						od kojih:						
	Drugo finansijsko posredovanje	Osiguravajuća društva	Javne nefinansijske korporacije	Druge finansijske korporacije	Do 1 godine	Preko 1 godine i do 5 godine	Preko 5 godine	Domaćinstva									
Do 1 godine								Preko 1 godine i do 5 godina	Preko 5 godina								
2008	1,183.4	0.6	—	0.6	901.8	0.1	901.7	191.0	710.7	-	281.0	281.0	20.9	260.1	-	—	—
2009	1,289.0	2.3	1.2	1.1	943.2	0.3	942.9	215.7	727.2	-	343.5	343.5	27.0	316.6	-	—	—
2010	1,458.6	9.9	6.8	3.0	1,010.3	6.2	1,004.1	255.2	493.8	255.1	434.3	434.2	26.5	232.5	175.1	1.6	2.5
2011	1,698.1	16.4	14.7	1.7	1,129.7	1.5	1,128.2	298.8	563.7	265.7	512.4	510.9	44.0	256.7	210.2	32.3	7.3
2012	1,763.4	19.8	16.3	3.5	1,171.2	1.4	1,169.8	313.4	586.5	269.9	542.9	542.6	52.2	256.2	234.2	22.5	6.9
2013	1,805.8	20.4	17.3	3.1	1,194.7	0.2	1,194.5	378.0	569.0	247.5	564.7	563.9	65.4	253.6	244.9	19.8	6.1
2014	1,882.2	7.1	5.8	1.3	1,247.0	0.6	1,246.4	380.7	590.5	275.2	621.8	621.6	55.9	285.0	280.7	0.4	6.0
2015	2,019.3	8.7	7.4	1.1	1,322.2	0.6	1,321.6	306.9	671.5	343.2	682.2	682.0	58.2	280.7	343.1	0.3	5.9
2016	2,230.0	7.9	7.5	0.3	1,420.8	2.9	1,417.9	405.9	638.2	373.8	796.5	796.2	56.1	307.2	432.8	0.4	4.2
2017	2,485.3	4.9	4.5	0.1	1,577.1	2.4	1,574.7	366.8	702.9	505.0	897.6	897.2	48.9	319.3	529.0	0.4	5.3
2018	2,755.5	6.9	5.4	0.1	1,745.7	4.0	1,741.7	311.1	817.8	612.8	998.5	998.2	50.2	326.9	621.1	0.3	4.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.4. Krediti preduzeća od DDK-a- glavni privredni sektori

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Ukupno									
	Poljoprivreda			Industrija, energija i građevinarstvo				Usluge		
	Do 1 godine	Preko 1 godine		Do 1 godine	Preko 1 godine		Do 1 godine	Preko 1 godine		
2008	902.4	37.4	4.1	33.3	160.2	28.1	132.0	704.8	126.4	578.4
2009	945.5	38.2	3.8	34.4	236.7	53.3	183.4	670.5	113.2	557.3
2010	1,022.8	38.2	1.7	36.5	269.3	77.1	192.2	715.3	192.8	522.4
2011	1,149.5	40.5	0.8	39.7	284.7	82.3	202.4	824.4	235.7	588.6
2012	1,194.2	43.6	3.0	40.6	290.4	74.1	216.2	860.2	262.4	597.8
2013	1,217.4	45.8	3.3	42.5	291.4	95.8	195.6	880.2	321.2	559.0
2014	1,256.4	49.8	4.1	45.7	300.0	92.4	207.6	906.6	319.1	587.5
2015	1,333.4	59.9	4.6	55.3	300.6	79.1	221.6	972.9	285.6	687.2
2016	1,410.1	59.7	9.1	50.6	324.8	93.7	231.2	1,025.5	322.2	703.4
2017	1,563.7	67.7	10.7	57.1	371.5	100.1	271.5	1,124.4	254.8	869.6
2018	1,734.3	67.7	18.4	49.3	428.5	93.6	335.0	1,238.1	249.1	989.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/12%20ODC%20loans%20-%20by%20economic%20sectors.xls

Tabela 6.5. Efektivne kamatne stope u depozitima DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi depoziti							Prenosivi depoziti	Štedni depoziti
	Do 1 meseca	Preko 1 meseca do 3 meseci	Preko 3 meseci do 6 meseci	Preko 6 meseci do 1 godine	Preko 1 godine do 2 godine	Preko 2 godine			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA									
2008	4.2	3.1	3.7	5.2	4.3	3.2	3.0	0.3	2.5
2009	4.3	3.3	3.7	5.6	4.7	2.4	3.2	0.5	2.8
2010	3.8	2.8	3.0	3.6	4.5	4.7	5.3	0.5	2.3
2011	3.5	2.5	3.1	3.1	4.2	4.6	5.1	0.7	2.1
2012	3.6	2.3	3.2	3.0	4.3	4.5	5.2	0.7	2.0
2013	3.4	2.0	2.7	2.7	3.7	4.4	4.8	0.6	1.7
2014	1.1	0.5	0.6	0.5	1.2	1.4	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.8	0.4	0.7	1.0	1.9	0.0	0.3
2016	1.0	0.5	0.5	0.4	0.9	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	1.0	0.7	0.4	0.4	0.1	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.3	0.6	0.5	0.4	1.2	1.3	1.9	0.0	0.4
Nefinansijske korporacije									
2008	.	3.3	3.9	5.2	4.4	5.0	5.2	0.5	2.7
2009	.	3.3	3.9	5.6	5.0	...	5.7	0.8	2.9
2010	3.9	2.9	3.2	4.3	5.2	4.6	5.2	0.9	2.4
2011	3.5	2.4	3.7	3.8	5.0	5.0	5.3	1.0	2.2
2012	3.5	2.1	3.8	3.7	5.0	4.9	5.3	0.9	2.1
2013	3.5	1.5	2.8	2.7	3.7	4.6	4.8	0.7	2.0
2014	1.3	0.6	0.8	0.5	1.4	1.2	1.9	0.2	0.8
2015	1.1	0.7	1.0	0.3	1.0	1.0	1.9	0.1	0.1
2016	1.4	0.6	0.5	0.4	1.4	1.4	1.8	0.0	0.1
2017	1.4	0.9	0.9	0.8	1.3	1.5	1.9	0.0	0.3
2018	1.6	1.0	1.1	1.2	1.6	1.7	2.4	0.0	0.4
Domaćinstva									
2007	.	2.1	2.5	...	3.3	4.3	4.6	...	2.0
2008	.	2.9	3.4	...	4.2	4.7	5.1	0.1	2.4
2009	.	3.2	3.5	...	4.4	4.8	5.4	0.2	2.6
2010	3.7	2.8	2.8	3.4	4.4	4.6	5.3	0.3	2.3
2011	3.6	2.5	2.6	2.9	4.2	4.5	5.1	0.4	2.1
2012	3.6	2.4	2.5	2.8	4.2	4.5	5.2	0.5	2.0
2013	3.5	2.1	2.3	2.6	3.7	4.3	4.8	0.6	1.6
2014	1.1	0.5	0.6	0.4	1.0	1.3	1.9	0.1	0.7
2015	0.9	0.4	0.6	0.4	0.7	0.9	1.9	0.0	0.3
2016	0.9	0.5	0.5	0.4	0.7	1.0	2.0	0.0	0.3
2017	0.9	0.7	0.4	0.4	0.8	1.1	1.6	0.0	0.3
2018	1.2	0.3	0.4	0.4	1.1	1.2	1.8	0.0	0.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13a%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20deposits.xls

Tabela 6.6. Efektivne kamatne stope kredita DDK-a

(Godišnji prosek, u procentima)

Opis	Novi krediti									Prekoračenja	Kreditne linije
	Potrošački krediti	Hípotekarni krediti	Krediti sa povoljnim uslovima	Drugi krediti	Drugi krediti						
					Poljoprivredni	Industrijski	Uslužni	Drugi sektori			
NEFINANSIJSKE KORPORACIJE I DOMAĆINSTVA											
2008	14.7	14.1	11.7	.	.	.	.	.	.	16.6	14.1
2009	14.3	13.1	10.6	.	.	.	.	.	.	16.2	14.6
2010	14.4	13.9	11.8	6.6	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.9	14.0
2011	13.8	13.9	11.5	7.9	14.5	23.7	13.9	13.9	16.1	12.1	13.2
2012	12.7	12.4	10.6	7.4	13.2	20.7	12.5	13.2	16.0	10.7	11.6
2013	11.8	11.6	10.1	7.6	12.3	17.4	12.3	11.9	13.7	9.3	11.4
2014	10.6	10.9	9.1	4.6	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.5	11.3
2015	8.3	9.0	7.4	4.7	8.2	9.8	8.0	8.1	8.9	8.2	9.5
2016	7.5	8.3	6.5	3.7	7.0	8.3	7.0	7.1	6.8	7.1	8.6
2017	6.8	7.8	5.9	3.6	6.5	7.7	6.4	6.5	6.6	6.7	7.9
2018	6.6	7.5	6.0	2.9	6.3	9.2	6.1	6.4	6.3	6.7	6.8
Nefinansijske korporacije											
2008	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13.9	14.1
2009	.	.	.	.	.	.	.	.	.	14.6	14.6
2010	16.5	.	.	6.9	16.5	25.7	15.2	15.5	15.3	12.5	14.0
2011	14.4	.	.	7.6	14.4	24.2	13.9	13.9	16.1	11.8	13.2
2012	13.2	.	.	7.5	13.2	21.1	12.5	13.2	16.0	10.5	11.6
2013	12.3	.	.	7.0	12.3	17.6	12.3	11.9	13.7	9.1	11.4
2014	10.6	.	.	5.5	10.6	13.2	10.4	10.7	10.9	9.3	11.3
2015	8.1	.	.	2.9	8.1	9.3	8.0	8.1	8.9	7.9	9.5
2016	7.0	.	.	3.0	7.0	7.7	7.0	7.1	6.8	6.8	8.6
2017	6.4	.	.	3.6	6.4	7.2	6.4	6.5	6.6	6.5	7.9
2018	6.3	.	.	2.9	6.3	7.7	6.1	6.4	6.3	6.5	6.8
Domaćinstva											
2008	.	14.1	11.7	.	.	.	.	.	.	19.2	.
2009	.	13.1	10.6	.	.	.	.	.	.	17.7	.
2010	13.5	13.9	11.8	6.4	25.0	25.0	.	.	.	22.3	.
2011	13.4	13.9	11.5	8.2	22.4	22.4	.	.	.	18.9	.
2012	12.2	12.4	10.6	7.0	19.8	19.8	.	.	.	15.2	.
2013	11.3	11.6	10.1	6.8	16.4	16.4	.	.	.	14.7	.
2014	10.6	10.9	9.1	3.9	15.4	15.4	.	.	.	13.6	.
2015	8.7	9.0	7.4	5.1	13.3	13.3	.	.	.	13.1	.
2016	8.0	8.3	6.5	3.9	12.0	12.0	.	.	.	12.8	.
2017	7.4	7.8	5.9	2.9	12.5	12.5	.	.	.	13.7	.
2018	7.2	7.5	6.0	2.9	11.0	11.0	.	.	9.24	16.4	.

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/13%20ODC%20effective%20interest%20rates%20on%20loans.xls

Tabela 7.1 Platni bilans Kosova – Ključne komponente

(U milionima evra)

Opis	Bilans tekućeg računa i računa kapitala							Bilans finansijskog računa					Greške i propusti
	Tekući račun						Kapitalni račun	Direktna ulaganja	Portfeljni ulaganja	Druga ulaganja	Rezervna aktiva		
		Roba	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi								
2008	-450.5	-460.9	-1,644.7	146.6	164.0	873.2	10.4	-288.1	-341.5	109.9	-74.8	18.2	162.4
2009	-273.4	-373.7	-1,646.3	227.4	61.8	983.4	100.3	-109.0	-276.9	124.4	138.3	-94.8	164.4
2010	-494.8	-516.1	-1,741.6	176.0	67.0	982.5	21.3	-297.2	-331.1	48.6	-57.4	42.7	197.6
2011	-569.4	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	42.0	-377.5	-378.9	57.8	4.8	-61.2	191.8
2012	-280.2	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	13.0	-232.4	-213.3	185.7	-420.5	215.8	47.8
2013	-144.3	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	34.7	-132.2	-250.2	139.3	14.4	-35.7	12.1
2014	-363.4	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	21.2	-145.0	-123.8	13.3	22.6	-57.0	218.4
2015	-471.4	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	25.8	-312.3	-271.8	18.6	-132.8	73.6	159.1
2016	-467.2	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	14.2	-199.1	-177.2	343.6	-264.0	-101.5	268.1
2017	-395.0	-383.2	-2,464.2	793.5	126.6	1,161.0	-11.8	-284.3	-212.0	14.7	-156.9	69.8	110.7
2018	-551.7	-540.6	-2,730.9	770.6	159.7	1,260.0	-11.1	-267.2	-169.6	-199.9	15.5	86.8	284.5

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26%20Balance%20of%20payments%20-%20main%20components.xls

7.2. Tekući račun

(U milionima evra)

Opis	Bilans					Kredit					Zaduženja				
		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi		Robe	Usluge	Primarni prihodi	Sekundarni prihodi
2008	-460.9	-1,644.7	146.6	164.0	873.2	1,813.8	211.3	396.9	233.3	972.3	2,274.7	1,856.0	250.3	69.32	99.08
2009	-373.7	-1,646.3	227.4	61.8	983.4	1,984.5	172.5	521.7	183.5	1,106.8	2,358.2	1,818.8	294.3	121.72	123.41
2010	-516.1	-1,741.6	176.0	67.0	982.5	2,147.2	299.2	574.3	186.3	1,087.4	2,663.3	2,040.8	398.3	119.24	104.96
2011	-611.4	-2,047.1	395.7	111.2	928.8	2,417.0	316.5	820.3	239.0	1,041.3	3,028.4	2,363.7	424.5	127.77	112.46
2012	-293.1	-2,050.1	499.6	153.6	1,103.7	2,614.1	281.9	894.5	230.0	1,207.7	2,907.2	2,332.0	394.8	76.42	103.92
2013	-179.0	-1,995.6	520.0	121.5	1,175.0	2,678.4	291.5	875.1	227.5	1,284.3	2,857.4	2,287.0	355.1	105.96	109.28
2014	-384.6	-2,058.6	459.9	113.8	1,100.3	2,667.3	324.3	928.6	215.8	1,198.7	3,052.0	2,382.9	468.7	102.01	98.40
2015	-497.3	-2,109.3	457.1	92.6	1,062.4	2,628.2	322.5	951.5	221.7	1,132.5	3,125.5	2,431.8	494.4	129.07	70.16
2016	-481.4	-2,290.8	638.8	74.5	1,096.1	2,822.9	307.9	1,130.6	212.8	1,171.6	3,304.3	2,598.7	491.8	138.34	75.44
2017	-383.2	-2,464.2	793.5	126.6	1,161.0	3,166.5	378.4	1,329.8	230.1	1,228.2	3,549.6	2,842.6	536.3	103.50	67.20
2018	-540.6	-2,730.9	770.6	159.7	1,260.0	3,370.9	375.8	1,401.9	264.3	1,328.8	3,911.5	3,106.7	631.3	104.7	68.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku : http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/26a%20Current%20account.xls

7.3.1 Primarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Bilans			Kredit				Zaduženja				
	Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi	Kompensacija radnika	Prihodi od ulaganja	Drugi primarni prihodi			
2008	164.0	175.4	-11.4	-	233.3	176.2	57.1	0.0	69.3	0.8	68.5	-
2009	61.8	168.7	-106.9	-	183.5	169.7	13.9	0.0	121.7	1.0	120.8	-
2010	67.0	171.6	-104.6	-	186.3	176.1	10.1	0.0	119.2	4.5	114.7	-
2011	111.2	208.1	-96.9	-	239.0	221.2	17.8	0.0	127.8	13.1	114.7	-
2012	153.6	214.3	-60.6	-	230.0	219.9	10.1	0.0	76.4	5.6	70.8	-
2013	121.5	218.9	-97.4	-	227.5	223.2	4.3	0.0	106.0	4.3	101.6	-
2014	113.8	200.4	-85.9	-0.7	215.8	206.5	8.0	1.3	102.0	6.1	93.9	2.0
2015	92.6	205.7	-112.0	-1.0	221.7	210.3	9.6	1.8	129.1	4.6	121.6	2.8
2016	74.5	194.2	-116.7	-3.0	212.8	199.9	11.3	1.6	138.3	5.7	128.0	4.6
2017	126.6	217.3	-86.8	-3.9	230.1	222.6	5.8	1.7	103.5	5.3	92.6	5.6
2018	159.6	237.0	-75.0	-2.5	264.2	247.6	14.1	2.5	104.7	10.6	89.0	5.0

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/28%20Primary%20Income.xls

7.3.2 Sekundarni prihodi

(U milionima evra)

Opis	Sekundarni prihodi			Kredit			Zaduženja		
	Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i		Vlada	Finansijske korporacije, nefinansijske korporacije, domaćinstva, i NOSD -i	
2008	873.2	223.5	649.7	972.3	223.5	748.8	99.1	-	99.1
2009	983.4	322.9	660.5	1,106.8	322.9	783.9	123.4	-	123.4
2010	982.5	319.5	662.9	1,087.4	319.5	767.9	105.0	-	105.0
2011	928.8	322.2	606.6	1,041.3	322.2	719.1	112.5	-	112.5
2012	1,103.7	401.6	702.2	1,207.7	401.6	806.1	103.9	-	103.9
2013	1,175.0	369.7	805.3	1,284.3	369.7	914.6	109.3	-	109.3
2014	1,100.3	291.9	808.4	1,198.7	291.9	906.8	98.4	-	98.4
2015	1,062.4	202.9	859.5	1,132.5	202.9	929.6	70.2	-	70.2
2016	1,096.1	207.2	888.9	1,171.6	207.2	964.3	75.4	-	75.4
2017	1,161.0	199.7	961.3	1,228.2	199.7	1,028.5	67.2	-	67.2
2018	1,260.0	226.1	1,033.9	1,328.8	226.1	1,102.7	68.8	-	68.8

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/29%20Secondary%20Income.xls

7.4 Doznake migranata – prema državama

(U procentima)

Opis	Nemačka	Švajcarska	Italia	Austrija	Belgija	SAD	Švedska	Francuska	Norveška	Kanada	Engleska	Danska	Finska	Holandija	Sovenija	Druge zemlje
2009	37.5	21.1	10.4	5.7	3.1	2.8	3.2	3.8	2.8	1.9	1.4	0.9	1.1	1.2	1.3	2.2
2010 K4	34.1	21.6	7.2	5.5	2.9	3.1	3.7	4.1	2.6	1.9	1.3	0.6	0.7	1	4.5	5.3
2011 K1	32.7	23.7	7.5	5.6	2.8	4.6	3.9	3.8	2.8	1.5	1.5	0.7	0.8	1.2	3.9	3
K2	32.8	23	7	5.5	2	4	3.1	3.7	2.8	2.1	1.3	0.9	1	1	3.9	6.1
K3	33.8	23.4	6.2	5.5	2.9	2.3	3.6	4.2	2.6	2	1.2	0.6	0.8	1	3.3	6.7
K4	33.7	22.1	7.4	5.5	2.7	3.9	3.4	3.8	2.8	1.9	1.4	0.7	0.9	1.1	4	4.9
2012 K1	30.9	23.7	4.8	6	1.1	6.3	3.6	2.8	4.9	0.7	3.2	0.8	0.7	0.5	5	5
K2	37.4	26.3	8.4	6.4	6.6	3.9	0.8	0.4	1.3	0.1	1.9	0.1	0.1	0.1	5.4	0.8
K3	34.6	22.6	7.9	5.9	3.2	3.9	3.1	3.2	2.8	1.5	1.8	0.7	0.8	0.8	3.6	3.7
K4	34.5	21	8.5	6.2	2.6	3.8	3.3	3.3	2.3	1.9	1.8	0.5	0.8	...	3.7	5.9
2013 K1	33.6	22.5	7.5	5.8	2.7	4.2	3.4	3.5	3	1.6	1.8	0.7	0.9	1	3.7	4.3
K2	33.3	25.5	5.9	5.7	2.5	4.6	2.5	1.4	2.3	1.3	4	0.8	0.9	1	5.3	3.1
K3	33.6	24.4	6.6	7.8	2.5	4.3	3.5	4.5	2.3	0.4	1.9	0.7	0.8	0.9	4.9	1.1
K4	35.3	22.7	10.6	4.6	1.6	4.4	2.1	5	2.7	1.8	1.7	0.5	0.6	1.5	0.5	4.2
2014 K1	36.7	21.4	5.9	3.8	2.3	6	3.1	4.1	2.3	1.5	3.1	0.4	0.6	1.1	0.8	7
K2	36.6	23.7	5.4	4.5	2.1	6.4	2.7	3.2	2.4	1.3	3.3	0.4	0.6	0.6	1.5	5.6
K3	35.5	23.9	4.6	3.6	2.1	6.5	3.4	3.5	2.6	1.9	3	0.5	0.7	0.7	1.1	6.5
K4	36.8	21.1	3.8	3.1	4	6.1	2.4	2.4	5.5	0.7	3.1	1	0.3	0.1	2.2	7.3
2015 K1	35.2	21.8	5	3.9	3.3	8.1	2.9	3.6	3.1	1.6	1.6	0.4	0.7	0.9	0.8	7.2
K2	36.9	21.6	3.6	3.5	2.3	8.2	2.5	1.6	4	3.5	3.7	0.2	0.6	0.7	0.5	6.6
K3	35.9	23.8	5.6	3.4	2.1	7.4	3.2	3.7	2.1	1.5	3.3	0.3	0.6	0.6	0.7	5.8
K4	38.8	22.2	5.1	3.3	2.2	8.4	2.9	3.3	1.8	1.5	3	0.4	0.6	0.7	1.3	4.4
2016 K1	37.8	21.3	5.9	3.8	2.4	7.6	3.2	3.7	1.7	1.5	3.3	0.4	0.7	0.8	0.7	5.2
K2	37.6	21.8	5.2	3.7	2.2	6.4	3	3.5	1.8	1.4	3.1	0.5	0.6	0.8	1.7	6.5
K3	35.1	24	5.6	3.3	2.2	6.6	4.2	3.9	2.5	1.8	2.5	0.3	0.7	0.5	1.5	5.2
K4	38.0	23.5	4.3	3.6	2.4	6.9	3.1	4.0	2.1	1.5	2.8	0.3	0.7	0.7	0.5	5.9
2017 K1	38.5	22.8	4.5	3.9	2.5	7.7	3.3	3.9	1.9	1.5	3.0	0.4	0.9	0.6	0.5	4.3
K2	39.9	22.5	4.2	3.8	2.8	6.9	3.3	3.8	1.9	1.5	3.1	0.4	0.7	0.6	0.4	4.2
K3	39.3	22.8	4.5	3.8	2.7	6.1	3.6	4.3	2.0	1.7	2.4	0.4	0.7	0.5	0.5	4.2
K4	39.4	21.8	4.5	3.7	2.6	7.1	3.5	4.3	1.7	1.6	2.5	0.4	0.9	0.6	0.6	4.8
2018 K1	39.8	21.5	5.0	4.0	2.6	6.4	3.2	4.4	1.6	1.5	2.6	0.3	0.8	0.6	0.4	5.3
K2	41.1	20.5	4.6	4.1	2.5	6.5	3.5	4.2	2.1	1.4	2.4	0.3	0.6	0.5	0.5	5.2
K3	38.8	21.9	5.0	4.0	2.3	6.7	3.5	4.3	2.1	1.2	2.1	0.4	0.8	0.5	0.5	5.9
K4	42.1	22.8	4.9	4.2	2.5	7.4	3.3	4.4	1.8	1.4	2.2	0.3	0.8	0.6	0.6	0.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.cbk-kos.org/repository/docs/time_series/32%20Remittances-by%20country.xls

8.1. Direktna ulaganja – prema geografskom kriterijumu

(U milionima evra: Stanje od 31. Decembra 2018)

Država	Ukupno direktnih ulaznih ulaganja		Ukupno direktnih izlaznih ulaganja			
		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije		Ekuiteti	Druge kapitalne transakcije
Evropska unija	1,343.0	1,074.8	268.2	133.1	123.5	9.6
AT Austrija	222.4	184.1	38.3	7.9	7.0	0.9
BE Belgija	29.9	27.7	2.1	3.7	3.7	0.1
BG Bugarska	36.3	6.5	29.8	0.7	0.7	...
CY Kipar	9.2	2.0	7.2	19.6	19.6	...
FR Francuska	29.2	25.8	3.4	4.3	4.3	...
DE Nemačka	434.1	396.3	37.7	43.1	39.5	3.6
GR Grčka	8.1	7.3	0.7	2.1	2.1	...
HR Hrvatska	8.2	7.6	0.6	4.9	4.9	...
IT Italija	34.7	33.5	1.2	6.0	6.0	...
NL Holandija	86.5	66.2	20.2	10.2	5.2	5.0
RO Rumunija	0.2	1.7	-1.5	0.3	0.3	...
SI Slovenija	210.8	112.5	98.3	10.1	10.1	0.0
SE Švedska	58.0	57.7	0.3	2.4	2.4	...
GB Velika Britanija	100.5	77.4	23.2	11.3	11.3	...
Ostale države EU-a	74.9	68.3	6.6	6.4	6.4	...
Ostale evropske države	1,087.9	883.2	204.7	194.0	172.2	21.8
AL Albanija	152.3	78.8	73.5	94.9	87.6	7.3
MK Severna Makedonija	15.0	10.7	4.3	23.7	23.3	0.4
ME Crna Gora	9.2	8.0	1.2	19.6	18.8	0.8
NO Norveska	30.7	29.4	1.2	1.5	1.5	...
RS Srbija	13.4	11.4	2.0	7.5	7.5	...
CH Švajcarska	423.8	387.7	36.2	21.4	21.2	0.3
TR Turska	425.2	342.7	82.5	19.3	6.3	13.0
Ostale evropske države	18.3	14.6	3.7	6.2	6.2	...
Ostale države	231.5	167.7	63.8	22.0	21.3	0.7
US Sjedinjene Američke Države	153.5	116.1	37.4	12.5	12.0	0.4
AE Ujedinjeni Arapski Emirati	26.1	9.0	17.1	2.1	2.1	...
Ostale države	51.9	42.6	9.3	7.5	7.2	0.3
Ostale države (ne izdvojene)	935.4	935.4	...	...	...	...
ZZ Nespecificovane	935.4	935.4	...	...	...	...
Ukupno	3,597.8	3,061.1	536.7	349.1	317.0	32.1

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bak-kos.org/repository/docs/time_series/34a%20Direct%20investment%20in%20Kosovo%20by%20geographical%20breakdown.xls

9.1. Aktivi u obliku ulaganja, portfelja prema državama

(U milionima evra: Stanje 31-decembra 2017)

Država	Ekuitet	Ukupno hartija od vrednosti duga	Hartije od vrednosti dugoročnog duga		Ukupno
AT Austrija	-	46.8	46.8	-	46.8
BE Belgija	-	0.0	0.0	-	0.0
BG Bugarska	-	0.1	0.1	-	0.1
DE Nemačka	1.0	51.6	51.6	-	52.7
FR Francuska	162.6	3.8	3.8	-	166.4
GB Velika Britanija	-	0.0	0.0	-	0.0
GR Grčka	-	0.0	0.0	-	0.0
IE Irska	508.9	38.2	38.2	-	547.1
IS Island	-	0.1	0.1	-	0.1
IT Italija	-	66.8	66.8	-	66.8
LU Luksemburg	556.7	18.1	18.1	-	574.8
NL Holandija	-	4.5	4.5	-	4.5
PL Poljska	-	22.7	22.7	-	22.7
RO Rumunija	-	0.2	0.2	-	0.2
SE Švedska	-	6.9	6.9	-	6.9
SI Slovenija	-	8.3	8.3	-	8.3
US SAD	2.6	65.7	46.9	18.8	68.2
CH Švajcarska	-	9.7	9.7	-	9.7
ZZ Drugo	-	37.8	37.8	-	37.8
Total value of investments	1,231.8	381.5	362.7	18.8	1,613.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bakkos.org/repository/docs/time_series/34f%20Portfolio%20Investments%20Position.xls

10.1. Pozicija međunarodnih ulaganja – glavne komponente

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	Neto	Aktivi					Obaveze			
		Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja	Rezervne aktive	Direktna ulaganja	Portfelj ulaganja	Druga ulaganja		
2008	912.4	2,537.1	43.8	463.9	1,359.1	670.3	1,624.6	1,294.3	0.0	330.3
2009	484.2	2,816.9	59.1	622.0	1,559.4	576.5	2,332.7	1,589.8	0.0	742.9
2010	406.8	3,234.8	96.6	693.8	1,832.0	612.5	2,828.0	1,971.0	0.0	857.0
2011	113.6	3,304.8	102.0	740.2	1,908.2	554.4	3,191.2	2,326.1	0.0	865.1
2012	135.8	3,592.0	117.8	986.6	1,760.6	726.9	3,456.3	2,524.3	0.0	931.9
2013	258.6	3,997.4	147.5	1,192.6	1,963.2	694.1	3,738.8	2,816.4	0.0	922.4
2014	196.5	4,175.8	174.6	1,274.7	2,081.5	645.0	3,979.3	2,961.4	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,366.0	211.5	1,383.3	2,063.5	707.8	4,409.0	3,254.4	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,547.7	261.2	1,789.3	1,892.2	605.1	4,628.7	3,405.4	0.0	1,223.3
2017	-115.1	4,829.9	304.5	1,904.8	1,937.2	683.4	4,944.9	3,526.0	0.0	1,418.9
2018	-310.9	4,763.4	349.1	1,613.3	2,031.7	769.3	5,074.4	3,597.8	0.0	1,476.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/34b%20International%20Investments%20Position.xls

10.2. Pozicija međunarodnih ulaganja – Prema sektorima

(U milionima evra:Kraj perioda)

Opis	Pozicija međunarodnih ulaganja NETO												
	Ukupno	Centralna banka Republike Kosovo			Banke			Vlada			Ostali sektori		
		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze		Aktivi	Obaveze	
2008	912.4	1,110.7	1,110.7	0.0	318.1	401.3	83.2	0.0	0.0	0.0	-516.4	1,025.0	1,541.4
2009	484.2	1,089.3	1,149.6	60.3	427.3	583.9	156.7	-249.0	0.0	249.0	-783.3	1,083.4	1,866.7
2010	406.8	1,106.9	1,172.8	65.9	488.0	709.8	221.8	-260.0	0.0	260.0	-928.1	1,352.2	2,280.3
2011	113.6	1,094.5	1,161.0	66.4	479.1	675.5	196.4	-253.6	0.0	253.6	-1,206.4	1,468.4	2,674.8
2012	135.8	1,238.8	1,303.7	65.0	458.0	633.6	175.6	-336.5	0.0	336.5	-1,224.5	1,654.7	2,879.3
2013	258.6	1,392.1	1,454.2	62.1	540.2	748.3	208.1	-321.8	0.0	321.8	-1,351.9	1,794.9	3,146.9
2014	196.5	1,146.5	1,212.9	66.3	481.6	715.8	234.2	-326.4	0.0	326.4	-1,105.2	2,247.1	3,352.3
2015	-43.0	1,174.9	1,245.5	70.6	480.9	740.0	259.1	-371.2	0.0	371.2	-1,327.6	2,380.5	3,708.1
2016	-81.0	1,011.1	1,082.0	70.9	539.2	775.1	235.9	-373.8	0.0	373.8	-1,257.6	2,690.6	3,948.2
2017	-115.1	1,102.5	1,168.4	65.9	429.7	710.1	280.3	-422.2	0.0	422.2	-1,225.2	2,951.4	4,176.6
2018	-310.9	1,096.3	1,163.7	67.4	426.2	691.9	265.6	-416.2	0.0	416.2	-1,417.3	2,907.9	4,325.2

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku:

http://www.bkg-kos.org/repository/docs/time_series/34c%20International%20Investment%20Position%20-%20by%20sectors.xls

10.3.1 Pozicija međunarodnih ulaganja - aktivni

(U milionima evra: Kraj perioda)

	PIN Neto	Međunarodni aktivni Kosova								
		Ekuitet				Dug				
			Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti kapitala		Ulaganja van zemlje	Hartije od vrednosti duga	Druga ulaganja	Rezervna sredstva	
2008	912.4	2,537.1	152.9	40.4	112.5	2,384.2	3.4	351.4	1,359.1	670.3
2009	484.2	2,816.9	191.7	51.6	140.1	2,625.2	7.4	481.9	1,559.4	576.5
2010	406.8	3,234.8	280.6	86.4	194.2	2,954.3	10.2	499.6	1,832.0	612.5
2011	113.6	3,304.8	398.0	102.0	296.0	2,906.8	0.0	444.3	1,908.2	554.4
2012	135.8	3,592.0	784.2	117.8	666.3	2,807.9	0.0	320.3	1,760.6	726.9
2013	258.6	3,997.4	786.2	135.4	650.8	3,211.2	12.1	541.7	1,963.2	694.1
2014	196.5	4,175.8	1,186.3	161.9	1,024.4	2,989.5	12.6	250.3	2,081.5	645.0
2015	-43.0	4,366.0	1,284.9	198.6	1,086.3	3,081.1	13.0	296.9	2,063.5	707.8
2016	-81.0	4,547.7	1,550.4	243.1	1,307.4	2,997.3	18.1	481.9	1,892.2	605.1
2017	-115.1	4,829.9	1,762.3	279.3	1,483.0	3,067.5	25.2	421.8	1,937.2	683.4
2018	-310.9	4,763.4	1,548.9	317.0	1,231.8	3,214.5	32.1	381.5	2,031.7	769.3

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

10.3.2 Pozicija međunarodnih ulaganja – obaveze

(U milionima evra: Kraj perioda)

Opis	PIN Neto	Obaveze							
		Međunarodni kapital			Međunarodni dug				
			Direktna ulaganja	Kapital i akcije sredstava ulaganja		Direktna ulaganja	Instrumenti duga	Druga ulaganja	
2008	912.4	1,624.6	886.5	886.5	0.0	738.1	407.8	0.0	330.3
2009	484.2	2,332.7	1,139.4	1,139.4	0.0	1,193.3	450.4	0.0	742.9
2010	406.8	2,828.0	1,455.3	1,455.3	0.0	1,372.8	515.8	0.0	857.0
2011	113.6	3,191.2	1,760.7	1,760.7	0.0	1,430.5	565.4	0.0	865.1
2012	135.8	3,456.3	1,938.4	1,938.4	0.0	1,517.8	585.9	0.0	931.9
2013	258.6	3,738.8	2,129.9	2,129.9	0.0	1,608.9	686.5	0.0	922.4
2014	196.5	3,979.3	2,241.4	2,241.4	0.0	1,737.9	720.0	0.0	1,017.9
2015	-43.0	4,409.0	2,476.3	2,476.3	0.0	1,932.7	778.2	0.0	1,154.6
2016	-81.0	4,628.7	2,612.7	2,612.7	0.0	2,016.0	792.7	0.0	1,223.3
2017	-115.1	4,944.9	2,855.3	2,855.3	0.0	2,089.6	670.7	0.0	1,418.9
2018	-310.9	5,074.4	3,061.1	3,061.1	0.0	2,013.2	536.7	0.0	1,476.6

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34e%20IIP%20Assets%20and%20Liabilities.xls

11.1. Spoljni dug – bruto pozicija

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Ukupan javni dug bruto																			
	Javni dug i garantovani javni dug										Dug negarantovanog privatnog sektora								Direktna ulaganja: kreditiranje između kompanija	
	Vlada			Centralna Republike Kosovo banka			Korporatati finansiari		Publike		Depozitna izuzev Centralne Banke	korporacija, Centralne Banke		Ostali sektori						
	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni		Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni	Kratko-ročni	Dugo-ročni			
2008	736.6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	736.6	83.2	83.2	-	245.6	194.5	51.1	407.8
2009	1,191.4	309.3	249	-	249	60.3	0.8	59.5	-	-	-	-	882.1	156.7	156.7	-	275	221.2	53.8	450.4
2010	1,371.5	325.9	260	-	260	65.9	1.7	64.2	-	-	-	-	1,045.6	221.8	221.8	-	308	232.7	75.4	515.8
2011	1,428.4	320	253.6	-	253.6	66.4	0.7	65.7	-	-	-	-	1,108.4	196.4	196.4	-	346.6	259.8	86.8	565.4
2012	1,517.3	401.4	336.5	-	336.5	65	0.4	64.6	-	-	-	-	1,115.9	175.6	175.6	-	354.4	321	33.5	585.9
2013	1,608.2	383.9	321.8	-	321.8	62.1	0.3	61.9	-	-	-	-	1,224.3	208.1	208.1	-	329.7	281.1	48.5	686.5
2014	1,737.1	392.8	326.4	-	326.4	66.3	0.3	66.1	-	-	-	-	1,344.3	234.2	234.2	-	390.1	294.8	95.3	720
2015	1,931.8	441.8	371.2	-	371.2	70.6	0.1	70.5	-	-	-	-	1,490.0	259.1	259.1	-	452.8	313.8	139	778.2
2016	2,015.1	444.6	373.8	-	373.8	70.9	0.1	70.8	-	-	-	-	1,570.5	235.9	235.9	-	541.9	353.1	188.8	792.7
2017	2,088.5	499.3	422.2	-	422.2	65.9	0.1	65.8	11.3	-	11.3	-	1,598.3	280.3	280.3	-	638.1	416.6	221.5	670.7
2018	2,011.8	498.1	416.2	-	416.2	67.4	0.1	67.2	14.6	-	14.6	-	1,517.0	265.6	217.5	48.1	714.7	477.6	237.1	536.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34/%20Gross%20External%20Debt%20Position.xls

11.2. Plan vraćanja spoljnog javnog duga

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Godinu dana ili manje (nekoliko meseci)						Preko 1 do 2 godine				Treća godina	Četvrta godina	Peta godina	Preko 5 do 10 godina	Preko 10 godina do 15 godina	znad 15 godina
	Neposredan	0 - 3	4-6	7 - 9	10 - 12	13 - 18	19 - 24									
Spoljni dug javnog sektora	20.3	-	0.1	8.4	0.2	11.6	57.4	26.5	31.0	93.6	80.8	39.4	111.0	58.2	80.6	
Glavnica	15.0	-	0.1	5.7	0.2	9.0	49.4	22.3	27.1	86.7	75.7	35.7	99.0	56.0	80.6	
Kamata	5.3	-	-	2.7	-	2.6	8.0	4.1	3.9	6.8	5.1	3.8	12.0	2.2	-	
Spoljni dug javnog sektora zagaranovan od strane Vlade	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Glavnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kamata	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ukupno	20.3	-	0.1	8.4	0.2	11.6	57.4	26.5	31.0	93.6	80.8	39.4	111.0	58.2	80.6	
Glavnica	15.0	-	0.1	5.7	0.2	9.0	49.4	22.3	27.1	86.7	75.7	35.7	99.0	56.0	80.6	
Kamata	5.3	-	-	2.7	-	2.6	8.0	4.1	3.9	6.8	5.1	3.8	12.0	2.2	-	

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se u linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34/%20Public%20Sector%20Debt%20Service%20Payment.xls

11.3. Bruto spoljni dug- Prema kreditorima

(U milionima evra: Stanje 31.decembra 2018)

Opis	Ukupno bruto spoljnog duga						
	Bruto spoljni dug izuzimajući direktna ulaganja						Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija
		Vlada	Centralna banka Republike Kosovo	Depozitna korporacija, osim Centralne banke	Drugi sektori		
Međunarodni Monetarni Fond	227.4	227.4	160.1	67.2	-	-	-
Svetska Banka	196.5	196.5	196.5	-	-	-	-
IBRD	147.0	147.0	147.0	-	-	-	-
IDA	49.5	49.5	49.5	-	-	-	-
Ostali kreditori	1,587.9	1,051.3	59.5	0.1	265.6	726.0	537.7
Ukupan dug	2,011.8	1,475.1	416.2	67.4	265.6	726.0	537.7

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku :

http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34h%20Gross%20External%20Debt%20Statistics%20-%20by%20creditors.xls

11.4. Neto pozicija spoljnog duga

(U milionima evra: Stanje 31. Decembra 2017)

Opis	Bruto spoljni dug (1)	Spoljne aktive u dužničkim instrumentima (2)	Neto spoljni dug (3)=(1)-(2)
Vlada	416.2	-	416.2
Kratkoročno	-	-	-
Dugoročno	416.2	-	416.2
Izdvajanja specijalnog prava tiraža (DST-i)	-	-	-
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kredit	416.2	-	416.2
Komercijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Centralna Banka	67.4	1,163.7	(1,096.3)
Kratkoročno	0.1	508.9	(508.8)
Valuta i depoziti	0.1	508.9	(508.8)
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kredit	-	-	-
Komercijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročno	67.2	654.8	(587.5)
Izdvajanja prava tiraža (DST-i)	67.2	89.3	(22.0)
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	565.5	(565.5)
Kredit	-	-	-
Komercijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Depozitna korporacija, izuzev Centralne Banke	265.6	691.9	(426.2)
Kratkoročno	217.5	691.9	(474.4)
Valuta i depoziti	172.8	461.7	(288.9)
Hartije od vrednosti duga	-	172.8	(172.8)
Kredit	41.3	51.8	(10.4)
Komercijalni krediti i avansi	-	-	-
Ostali dužnički instrumenti	3.4	5.6	(2.2)
Dugoročno	48.1	0.0	48.1
Drugi sektori	726.0	1,206.9	(514.5)
Kratkoročno	477.6	23.0	454.6
Valuta i depoziti	-	-	-
Hartije od vrednosti duga	-	-	-
Kredit	264.9	-	264.9
Komercijalni krediti i avansi	212.7	23.0	189.7
Ostali dužnički instrumenti	-	-	-
Dugoročni od kojih su:	248.4	1,184.0	(935.6)
Valuta i depoziti	-	1,182.9	(1,182.9)
Hartije od vrednosti duga	-	1.1	(1.1)
Kredit	248.4	-	248.4
Direktna ulaganja: Kreditiranje između kompanija	536.7	32.1	504.6
Dužničke obaveze preduzeća direktnih ulaganja prema direktnim ulagačima	-	19.3	(19.3)
Dužničke obaveze ulagača prema preduzećima direktnih ulaganja	536.7	12.7	523.9
Dužničke obaveze prema srdonim preduzećima	-	-	-
NETO Spoljni dug (3)	2,011.8	3,094.5	(1,082.7)

Napomena: Detaljnije informacije o ovoj tabeli nalaze se na linku: http://www.bqk-kos.org/repository/docs/time_series/34q%20Net%20External%20Debt%20Position.xls.

11. Reference

Agencija za Statistiku Kosova (2019): Ekonomske statistike;

a) Indeksi potrošačkih cena, 2019: <http://ask.rks-gov.net/news/release-calendar/>

b) Indeksi proizvodnih cena, 2019: <http://ask.rks-gov.net/news/release-calendar/>

c) Indeksi cena uvoza, 2019: <http://ask.rks-gov.net/news/release-calendar/>

d) Statistički izveštaj o ekonomskim preduzećima: <http://ask.rks-gov.net/news/release-calendar/>

e) Statistike spoljne trgovine, 2019: <http://ask.rks-gov.net/news/release-calendar/>

f) Nacionalni računi: <http://ask.rks-gov.net/llogarite-kombetare/ll-kombetare>

European Commission (2018): EU Candidate and Pre-Accession Countries; Economic Quarterly 3, Economic and Financial Affairs;

European Commission (2019): Eurostat Database;

European Central Bank (2019): Monthly Bulletin, European Central Bank, Frankfurt.

International Monetary Fund (2019): World Economic Outlook, WOE Database;

International Monetary Fund (2019): World Economic Outlook, WOE Report;

International Monetary Fund: Global Financial Stability Report, 2019;

FMN (2019): World Economic Outlook 2019, International Monetary Fund (IMF): 2019: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/index.aspx>

Ministarstvo za finansije (2019): Šestomesečni izveštaj prihoda i troškova.

336(496.71)“2018”(047)

Godišnji izveštaj 2018 / Banka Qendrore e Republikës së Kosovës. - Prishtinë : Banka Qendrore e Republikës së Kosovës, 2019. - 164 f. : ilustr. ; 23 cm.

Spisak Skraćenica : f. 5-7

ISBN 978-9951-8977-2-3

ISBN 978-9951-8977-2-3

Ulica Garibaldi, Br.33, Priština, Republika Kosovo
Tel: +383 38 222 055; Fax: +383 38 243 763
web: www.bqk-kos.org